

Sametingets plenum

Møtebok 04/02

Kautokeinoveien 50, N-9730 Kárásjohka
Telefon (47) 78 47 40 00
Telefaks (47) 78 47 40 90
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

Tid: 25.-29. november 2002

Sted: Sametinget, Kárášjohka-Karasjok

Saksliste:

Sak 37/02	Konstituering
Sak 38/02	Sametingsrådets beretning om virksomheten
Sak 39/02	Spørsmål til Sametingsrådet i henhold til Sametingets forretningsorden § 11
Sak 40/02	Kunngjøring av nye saker
Sak 41/02	Sametingsrådets helse- og sosialpolitiske redegjørelse
Sak 42/02	Avtale mellom Troms fylkeskommune og Sametinget
Sak 43/02	Sametingets budsjett for 2003
Sak 44/02	Statsbudsjettet for 2004
Sak 45/02	Sametingsplanen 2002 - 2005
Sak 46/02	Samisk utdanning utenfor forvaltningsområdet for Samelovens språkregler
Sak 47/02	Innstilling fra Sametingets kontrollkomité – virksomhetsberetning
Sak 48/02	Mattilsynets regionskontor til Kautokeino
Sak 49/02	Forslaget om vern av Tysfjord området
Sak 50/02	Politisk overvåkning
Sak 51/02	Utvidelse av fiskerigrensen og oljeberedskap

Møtesekvenser

Tid	Sak	Side
25.11.02 kl. 15.00 - 15.20	37/02	4
25.11.02 kl. 15.20 - 18.15	38/02	8
26.11.02 kl. 09.00 - 09.30	38/02 forts.	
26.11.02 kl. 09.30 - 09.35	48/02	339
26.11.02 kl. 09.35 - 11.30	39/02	16
26.11.02 kl. 11.30 - 17.25	40/02	25
26.11.02 kl. 17.25 –	41/02	35
26.11.02 kl. 17.40 - 17.54	47/02	332
27.11.02 kl. 09.03 - 11.23	42/02	44
27.11.02 kl. 11.25 - 18.50	43/02	61
28.11.02 kl. 08.30 - 10.00	44/02	152
28.11.02 kl. 10.00 - 29.11 kl. 09.00	45/02	240
29.11.02 kl. 09.00 - 09.01	49/02	342
29.11.02 kl. 09.01 - 09.06	50/02	344
29.11.02 kl. 09.06 - 09.08	51/02	346
29.11.02 kl. 09.08 - 11.37	46/02	321
29.11.02 kl. 11.38 - 12.15	41/02 forts.	

Sak 37/02

Konstituering

Saken påbegynt 25 november 2002 kl. 15.00.

Representanter

Følgende representanter var tilstede ved konstitueringen:

1. Olav M. Dikkanen	21. Svein Peter Pedersen
2. Magnhild Mathisen	22. Mildri Pedersen, <i>Randi A. Skum's vararepresentant</i>
3. Berit Ranveig Nilssen	23. Bård A. Berg, <i>Margreta P. Kristiansen's vararepresentant</i>
4. Steinar Pedersen	24. Per-Bjørn Lakselvnes
5. Janoš Trosten	25. Ann-Mari Thomassen
6. Jon Erland Balto	26. Berit Oskal Eira
7. Ragnhild L. Nystad	27. Ove Johnsen
8. Egil Olli	28. Åge Nordkild
9. Terje Tretnes	29. Roger Pedersen
10. Per A. Bæhr - fraværende	30. Per Solli
11. Klemet Erland Hætta <i>Ole Henrik Magga's vararepresentant</i>	31. Sven-Roald Nystø
12. Isak Mathis O. Hætta	32. Stig Eriksen
13. Josef Vedhugnes	33. Inger Mathisen, <i>Anders Urheim's vararepresentant</i>
14. Olaf Eliassen	34. Jarle Jonassen
15. Sverre Anderssen	35. Kjell Jøran Jåma
16. Willy Olsen	36. Leif Elsvatn, <i>Sten Erling Jønsson's vararepresentant</i>
17. Jon Harald Skum	37. Birger Nymo
18. Gunvald Nilsen <i>Tormod Bartholdsen's vararepresentant</i>	38. Johan Mikkel Sara
19. Lene Hansen, <i>Geir Tommy Pedersen's vararepresentant</i>	39. Jørn Are Gaski
20. Willy Ørnebakk	

Innvilgende permisjoner

Permisjoner for hele plenumsmøtet:

Representant nr. 11 Ole Henrik Magga innvilget permisjon for hele plenumsmøtet.
Representant nr. 18 Tormod Batholdsen innvilget permisjon for hele plenumsmøtet.
Representant nr 19. Geir Tommy Pedersen innvilget permisjon for hele plenumsmøtet.
Representant nr. 22 Randi Skum innvilget permisjon for hele plenumsmøtet.
Representant nr. 23 Margreta Påve Kristiansen innvilget permisjon for hele plenumsmøtet.
Representant nr. 36 Sten Erling Jønsson innvilget permisjon for hele plenumsmøtet.

Permisjoner for deler av plenumsmøtet:

Representant nr 3 Berit Ranveig Nilssen innvilget permisjon fra og med 27.11.02 og resten av plenumsmøtet.
Representant nr 4. Steinar Pederen innvilget permisjon fra og med 28.11.02 og resten av plenumsmøtet.
Representant nr 10 Per A. Bæhr innvilget permisjon 27. 11 02
Representant nr 32 Stig Eriksen innvilget permisjon 28.11.02 og resten av plenumsmøtet.
Representant nr 33 Anders Urheim innvilget permisjon 25. - 27.11.02.

Vararepresentanter

Marie T. Gaup møtte for representant nr 4 Steinar Pedersen den 28. og 29.11 02
Klemet Erland Hætta møtte for representant nr 11 Ole Henrik Magga
Gunvald Nilsen møtte for representant nr 18 Tormod Bartholdsen den 25. og 26.11 02
Per Arnesen møtte for representant nr 18 Tormod Bartholdsen fra og med 27.11 til og med 29.11 02
Lene Hansen møtte for representant nr 19 Geir Tommy Pedersen
Mildri Pedersen møtte for representant nr 22 Randi Skum
Bård A. Berg møtte for representant nr 23 Margreta Påve Kristiansen
Inger Mathisen møtte for representant nr 33 Anders Urheim fra og med 25.11 til og med 27.11 02
Leif Elsvatn møtte for representant nr 36 Sten Erling Jønsson

I. Dokumenter

- Møteinnkalling av 15. august 2002 med forslag til saksliste

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Møtelederskapets innstilling overfor Sametinget:

1. Innkalling av 15. august 2002 med innstilling til saksliste godkjennes.
2. Valg av sette-møteledere for dette plenumsmøtet:

Per Solli og John Harald Skum velges som sette-møteledere for dette plenumsmøtet.

Forslag fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe ved Egil Olli:

Ny sak til saksliste:

Sak 48/02 Mattilsynets regionkontor i Kautokeino.

III. Votering

Av 39 representanter var 38 tilstede.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Møtelederskapets innstilling med tilleggsforslag ble enstemmig vedtatt.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Josef Vedhugnes, saksordfører	
2.	Egil Olli	
3.	Berit Ranveig Nilssen	
4.	Josef Vedhugnes	
5.	Egil Olli	
6.	Johan Mikkel Sara	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Innkalling av 15. august 2002 med sakliste ble godkjent, med tilleggs sak 48/02 Mattilsynets regionkontor i Kautokeino.

Per Solli og John Harald Skum ble valgt som sette-møteledere for dette plenumsmøtet.

Saken ble avsluttet 25. november 2002 kl. 15.20

Sak 38/02

Sametingsrådets beretning om virksomheten

Saken påbegynt 25. november kl. 15.20

I. Dokumenter

Beretningen omfatter Sametingsrådets aktiviteter i perioden 08.09 – 17.11.02.

1 Om virksomheten

Sametingsrådet har i denne perioden avholdt 3 møter og behandlet 15 saker. Det vises til møtebok R 10/02, R 11/02 og R 12/02.

Sametingsrådet vil også i denne beretningen kun omtale enkelte av sakene rådet har arbeidet med i perioden.

Som det fremgår av vedlegget har rådet i tillegg deltatt på flere møter og representasjoner.

2 Saksområder

2.1 Stortingsmelding nr. 34 (2001-2002) Kvalitetsreformen om høyere samisk utdanning og forskning

Sametinget oversendte 18.09.02 sak 31/02 Stortingsmelding nr. 34 (2001-2002) *Kvalitetsreformen om høyere samisk utdanning og forskning*, til Sametingsrådet for sluttbehandling. Rådet behandlet saken 24.09.02 som sak R 92/02, jf. møtebok 11/02. Sametingsgruppene tilleggsforslag som ble sendt til rådet, ble innarbeidet i Sametingsrådets vedtak. Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomité avholdt åpen høring i Oslo om stortingsmeldingen den 30.09.02, der rådet deltok og framla Sametingets syn. Nordisk Samisk Institutt, Samisk høyskole og Universitetet i Tromsø var også representert på høringsmøtet.

Stortingsmeldingen ble behandlet i Stortinget 21.11.02 og innstillingen fra Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomité foreligger som [Innst.S.nr.12 \(2002-2003\)](#).

Resultatet er at Universitetet i Tromsø er den eneste institusjonen som er tillagt et nasjonalt ansvar for utdanning og forskning i samisk språk, og for urfolksrelatert forskning, utdanning og formidling. Samisk høyskole kan utvikles til en vitenskapelig høyskole under forutsetning av akkrediteringsorganets godkjenning.

Samisk høgskole har en sentral rolle i å utvikle samisk språk, men kun et nasjonalt ansvar i nordsamisk. Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag skal ha et nasjonalt ansvar i hhv lulesamisk og sørsamisk som ledd i lærerutdanningen. Sametingsrådet er ikke fornøyd med Stortingets behandling av saken da Stortinget i liten grad har fulgt opp Sametingets forslag og merknader til saken.

2.2 Utviklingsprogram for duodji

Sametinget har for perioden 2002 - 2006 satt i gang et program for utvikling av duodji. Formålet med programmet er å styrke duodji som fag, kultur og næring. Dette innebærer tiltak innen salg- og markedsføring, nettverksbygging, kompetanseheving etc. Sametingsrådet har i sak R 71/02 oppnevnt en referansegruppe på 6 personer etter forslag fra duodjiorganisasjoner og institusjoner. Referansegruppen skal være en faglig støtte for gjennomføringen av programmet. Første møtet i referansegruppen ble holdt 23. – 25.09.02. Referansegruppen fremmet innspill på 5 satsingsområder for 2002 – 2003 (i prioritert rekkefølge): veilederstillinger, fellesverksteder, utarbeide duodjimanntall, vurdere grunnlaget for en næringsavtale og ulike stipendordninger.

Det er avsatt kr. 650 000,- til finansiering av tiltak i 2002. Tilskuddsstyre har i tillegg avsatt kr 350 000 til administrative kostnader til oppstart av programarbeidet. Hele programmet har en total kostnadsramme på 35 mill. kr. Programmet er foreløpig ikke fullfinansiert, men rådet har likevel valgt å sette i gang enkelte tiltak i tråd med plenumsvedtaket og de økonomiske rammer som stilles til disposisjon.

Sametingets plenum har i sak 33/02 Melding om næringskombinasjoner, vedtatt å utvikle dagens driftstilskuddsordning for næringskombinasjoner fra 2004. Det betyr at det blir frigjort midler som kan brukes til finansiering av tiltak i duodjiprogrammet f.o.m. 2005. Det er skissert 16 tiltak i programmet. Det er ikke midler til å finansiere alle tiltakene. Derfor er prioriteringer av tiltak viktige og nødvendige.

Sametingsrådet har i møte med Stortingets kommunalkomite 29.10.02, kommet med innspill til statsbudsjettet for 2003, kap 552, post 72, om finansiering av duodjiprogrammet.

2.3 Konferanse mellom Sametinget og fylkeskommunene om fylkesplanarbeid

Sametingsrådet avholdt en konferanse om fylkesplanarbeid 05. - 06.11.02. De fem nordligste fylkene deltok på konferansen. Hensikten med konferansen var å forbedre og styrke Sametingets rolle i planleggingen i fylker som har samisk bosetting. Bakgrunnen for konferansen var at arbeidet med fylkesplanene er igangsatt i de fleste fylkene. Planene skal være et felles regionalt plandokument der partnerskapet står sentralt. Sametinget deltar i dette partnerskapet på ulik måte i de ulike fylkene. Rådet mener det er viktig at fylkene har nødvendig kompetanse om samiske spørsmål, og at fylkene selv er ansvarlige for å ivareta samiske interesser i all planarbeidet. Som et resultat av konferansen vil Sametingets rolle bli styrket i fylkesplanprosessene.

Rådet vil ta initiativ til å drøfte samarbeidsavtaler med Finnmark og Nordland fylker og fylkene i øvrige deler av det sørsamiske området. Det er avtalt et mellom kystordførerkollegiet i Finnmark og Sametinget 04.12.02. Se for øvrig sak 42/02 Avtale mellom Troms fylkeskommune og Sametinget.

3 Kunngjøring av nye saker – oppfølging

3.1 Rådets oppfølging av nye saker kunngjort på plenumsmøtet 17.09.02

Forslag 1: Prosjekter i Barentssamarbeidet

Barentssekretariatet er et interfylkeskommunalt selskap, eid av de nordnorske fylkeskommunene, og har ni medarbeidere deriblant en urfolkskonsulent. Barentssekretariatets styre består av tjenestemenn fra de tre nordnorske fylkeskommuner. Sekretariatet har bl.a. ansvaret for saksbehandling og oppfølgingen av prosjekt som får støtte over Barentsprogrammet fra norsk side. Barentsprogrammet er et handlingsprogram rettet mot den russiske siden i samarbeidet. En del av programmet er spesielt rettet mot urfolkene

Sametingsrådet ser det som ønskelig at også samene kan være representert i Barentssekretariatets styre, for på den måten å kunne bidra til å styrke urfolkernes utviklingsmuligheter. Rådet finner en slik deltakelse viktig for å øke forståelsen og innsatsen for de særlige utfordringer urfolkene har for styrking og utvikling av urfolkernes kultur og næringer. Rådet anser saken som så viktig at den må belyses nøye før man tar en endelig avgjørelse om samisk representasjon i styret. Det må bl.a. avklares hvem som skal representere urfolkene i styret, er det for eksempel riktig at Sametinget i Norge representerer urfolkene eller finnes det andre løsninger. Det må videre vurderes hvilke økonomiske og administrative konsekvenser dette vil ha for Sametinget. Et spørsmål er om Sametinget vil kunne disponere økonomiske ressurser, eller ha tilstrekkelig kapasitet til å delta tilfredsstillende med representasjon i et ressurskrevende organ som Barentssekretariatet. Ut fra en samlet vurdering vil det være mest realistisk å tilrå at man i første omgang søker om observatørstatus i styret, for deretter å vurdere en fast plass.

Forslag 2: Kollektiv trafikk i Indre-Finnmark

Det kollektive samferdselstilbudet i Indre-Finnmark er fortsatt lite utbygd. Spesielt er det beklagelig at det ikke finnes bussforbindelser mellom Karasjok og Kautokeino. Disse stedene har de eneste samiske videregående skoler, og Samisk høyskole er lokalisert til Kautokeino. Rutetilbudet har stor betydning, og har konsekvenser for rekrutteringen til videregående skoler og Samisk høyskole. I forrige plenum ble det gitt en orientering om at Kautokeino kommune hadde invitert til et møte om saken, men dette ble avlyst. Sametingsrådet har derfor skrevet brev til fylkesordføreren der man ber fylkesordføreren bevirke til at det opprettes et rutetilbud mellom Karasjok og Kautokeino. Rådet kommer til å følge saken videre. Kopi av brevet til fylkesordføreren er sendt til forslagstiller.

Forslag 3: Økonomiske forhold for Sametingsrepresentanter

Ordningen for pensjonister og uføretrygdete representanter

Det finnes ingen ordninger for folkevalgte representanter som gjør at godtgjørelse ikke berører deres trygdeordninger og pensjoner. Sametinget kan ikke opprette egne ordninger, som medfører unntak fra lover og det generelle regelverket.

Arbeidsinntekt ved siden av uførepensjon

Trygdeetaten har flere ordninger som skal legge til rette for at uføretrygdete o.a. kan kombinere arbeid og uførepensjon. Når det har gått et år siden personen fikk uførepensjon, eller uføregraden i pensjonen endres, kan man ha en årlig arbeidsinntekt opp til Folketrygdens grunnbeløp (kr 51 360 fra 1.5.2001) i tillegg til 100 prosent uførepensjon.

Hvis uførepensjonen er etter en lavere uføregrad enn 100 prosent, kan fri- inntekten være på opp til ett grunnbeløp i tillegg til arbeidsinntekten som er fastsatt i vedtaket om uførepensjon.

Bestemmelsen om ventetid i et år gjelder ikke hvis man får godtgjørelse for politiske verv eller andre tillitsverv i frivillige organisasjoner. Nye regler for å kombinere uførepensjon og arbeidsinntekt gjør det mer lønnsomt enn tidligere å øke arbeidsinnsatsen. Trygdeetaten tilbyr uførepensjonister som har arbeidsinntekt ved siden av uførepensjons å være med i forsøksordningen der uførepensjonister kan få uførepensjon ned til 20 prosent ved siden av arbeidsinntekt. Vedkommende som vil være med i forsøksordningen må selv ta kontakt med Trygdekontoret på stedet.

Hvis enkeltrepresentanter ønsker det kan godtgjørelsen reduseres inntil 1 G Folketrygdens grunnbeløp (kr 51 360 pr. 1.5.2001).

Et mer detaljert skriv om ordningene er sendt forslagstilleren.

Forslag 4: Likeverdig behandling av sametingets menige medlemmer.

Saken har vært tema på møtet mellom presidenten og gruppelederne 14.11.02. Alle grupper og representanter har anledning til å benytte seg av kopieringsmaskinene i Sametinget. Vi anbefaler gruppene primært å bruke kopieringsmaskinen i 2. etasje på kveldstid. Med hensyn til møterommet APs sametingsgruppe bruker i dag, er det bestilt flere bord til møterommet. Forespørselen om at alle representanter skal ha nøkkel til sametingsbygningen er avvist av presidenten. Gruppelederne har fått utlevert nøkkel til bygningen. Representantene kan henvende seg til gruppelederne hvis de ønsker tilgang til bygningen etter stengetid.

Forslag 5: Revidering av forvaltningsplan for anadrome fiskeslag i sjø og elver

Fiskerinæringa er helt sentral når det gjelder det materielle grunnlaget for sjøsamisk kultur, næring og språk. Dette gjelder også fiske etter laks. Råder vier derfor disse spørsmålene stor oppmerksomhet. Sametinget er høringsinstans når det gjelder forvaltning og fiske etter laks, samtidig som Sametinget er representert med ett medlem i *Samarbeidsrådet for anadrome laksefisk*.

Rådet er enig med forslagstilleren i at tradisjonell fiske ikke må begrenses/hindres. Forslaget er derfor konkret fulgt opp i samarbeidsrådet.

I dokumentene til forslaget fra forslagstilleren, tas opp sjøfiskernes rett til å fiske tett opp til elevmunninger. Rådet er kjent med disse problemstillingene og vil ta opp med Direktoratet for naturforvaltning om forskriften om nedsenking av garnredskaper praktiseres likt i alle fylker.

Forslag 6: Samisk kulturkunnskap i norsk skole -lærerutdanning/førskolelærerutdanning

Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) har igangsatt et arbeid med å utarbeide nye rammeplaner for lærerutdanningene. UFD har gitt i oppdrag til Sametinget og Norgesnettrådet (NNR) å organisere det praktiske arbeidet i forbindelse med rammeplanutviklingen. Sametinget har opprettet fire (4) arbeidsgrupper til å:

1. utarbeide rammeplan i duodji for allmennlærer- og førskolelærerutdanningen,
2. utarbeide rammeplan i samisk for allmennlærer- og førskolelærerutdanningen,
3. beskrive den samiske allmennlærer- og førskolelærerutdanningen i innledningen til rammeplanene for de to utdanningene og
4. gi råd om samisk perspektiv i de øvrige fagene i de to utdanningene.

Dette er ferdigstilt 15.11.02 og sendt UFD. UFD sender rammeplanen til høring. Høringsfristen blir sannsynligvis satt til begynnelsen av 2003. Etter høringsfristens utløp vil Sametinget behandle rammeplanene.

Forslag 7: Rovdyrsituasjonen

Sametingsrådet er kjent med de problemene som både reindriftsnæringen og saueholdet har når det gjelder tap av dyr. Situasjonen er uholdbar. Dette har Rådet ved flere anledninger fremført. Rådet har også uttalt at i områder hvor rovvilt forårsaker store lidelser på beitende dyr må rovviltbestanden reduseres til et nivå hvor skadene reduseres til et minimum. Sametinget er også representert i det sentrale rovviltutvalget, og følger på den måten med i utforming av rovviltpolitikken generelt.

Rådet fremmet også kravet om en samordnet rovviltpolitikk i Norden som sak til Nordisk embetsmannsorgan for samiske spørsmål 17. - 18.04.02. Rådet vil ha en enhetlig rovviltpolitikk i områder hvor samisk reindrift utøves i de tre landene. Rådet er bekymret over de store tap reindriftsnæringen er blitt påført de seneste årene. Kommunal- og regionaldepartementet har fulgt opp denne saken og bedt Miljøverndepartementet om en redegjørelse på hvilke type samarbeid som finnes mellom de tre landene vedrørende rovviltpolitikk og rovviltforvaltning.

Saken er senere blitt fulgt opp i Samisk parlamentarisk råd, der presidenten presenterte sametingenes holdning til rovviltpolitikken på et møte med Nordisk råds medborger- og forbrukerutvalg den 28.10.02 i Helsinki.

Regjeringen skal legge fram en ny stortingsmelding om rovvilt høsten 2003. I den forbindelse vil rådet be om et møte med statsråden i Miljøverndepartementet i desember, for å fremme Sametingets syn om rovviltpolitikken.

Forslag 8: Nytt fartøy for fiskeriopplæring

Dagens fartøy MK "Ole K. Sara", er av slik forfatning at det ikke er tilfredsstillende som opplæringsfartøy og har begrenset kapasitet i henhold til praktisk opplæring i fiske. Sametingsrådet har vært i kontakt med ansvarlig myndighet i Finnmark fylkeskommune vedrørende investering i nytt opplæringsfartøy. Fylkeskommunen har ikke prioritert dette tiltaket innenfor kommende års budsjett. Rådet har fått signaler om at kystordførerne ønsker å ta opp saken i fellesmøte med Sametinget og fylkeskommunen 04.12.02.

Forslag 9: Lokalbefolkningens rettigheter i Tanavassdraget er truet

Laksefiske i elvene har alltid representert en viktig del av det samiske næringsgrunnlaget. Laksefisket har vært og er en viktig binæring, og er mange steder sett på som en forutsetning for inntekter og dermed også for bosetning.

Sametingsrådet vil understreke viktigheten av å sikre laksefisket som næring. Fisket har og har hatt, kulturell betydning for den samiske befolkning i Tanavassdraget. Rådet har i brev av 09.10.02 til Fylkesmannen i Finnmark, bedt om at forskriften om fisket for tilreisende sportsfiskere i Tanaelvas nedfallsområde skal ivareta samiske kultur og næringsinteresser, og at tradisjonelt fiske ikke må begrenses eller hindres.

I tillegg har Sametingsrådet hatt et fellesmøte med ordførerne i Karasjok og Tana kommune, der konklusjonen var at rettighetene tilknyttet til ressursene i Tana-vassdraget, i fremtiden skal forvaltes av et lokalt forvaltningsorgan. Rådet vil følge dette opp i forhold til Justisdepartementet.

Forslag 10: Styrking av arbeidet med utenrikssaker i Sametinget

Sametingsrådet viser til sak 14/02 Sametingsrådets redegjørelse om Sametingets internasjonale engasjement, som bl.a. viser bredden av internasjonale saksområder Sametinget er engasjert i. Redegjørelsen tar også for seg områder som burde prioriteres, men som man ikke har kapasitet til å engasjere seg i. De største begrensende faktorer for Sametingets internasjonale engasjement er mangel på menneskelige og økonomiske ressurser. Pr. i dag har Sametinget ikke kapasitet til å delta i dette arbeidet på en tilfredsstillende måte.

Sametingets engasjement i forhold til EU begrenser seg til Interregsamarbeidet og deltakelse i regjeringens arbeid med prosjektet Europapolitisk plattform. Rådet mener at Sametinget i fremtiden har et behov for i større grad å fokusere på de politiske prosessene innenfor EUs politiske organer, så vel som på det som skjer innenfor EUs byråkratiske system.

Samisk parlamentarisk råd (SPR) har initiert et prosjekt som skal utrede EU relevante problemstillinger. Målsettingen med prosjektet er bl.a. å identifisere politikkområder innenfor EUs

mandat med særlig relevans til samer og urfolk, drøfte prinsipielle problemstillinger knyttet til at Sverige og Finland er medlemsland, og Norge og Russland befinner seg utenfor EU, og å identifisere hovedstrategier for tilnærming til EU-systemet. Rådet er positiv til SPRs initiativ og avventer SPRs synspunkter før man bestemmer seg for hvordan man skal arbeide videre med EU relevante problemstillinger.

Vedlegg:

- Møtebok R 10/02, R 11/02 og R12/02
- Oversikt over representasjoner og møter i perioden

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Sametingsrådets beretning om virksomheten tas til etterretning.

III. Votering

Av 39 representanter var 39 tilstede.

Saken ble avsluttet uten votering.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Sven-Roald Nystø, saksordfører	
2.	Roger Pedersen	Sven-Roald Nystø
		Ragnhild Lydia Nystad
		Roger Pedersen
3.	Berit Ranveig Nilsen	Bård A Berg
		Berit Ranveig Nilsen
4.	Jørn Are Gaski	Sven-Roald Nystø
		Jørn Are Gaski
5.	Isak Mathis O Hætta	Sven-Roald Nystø
		Johan Mikkel Sara
		Ragnhild Lydia Nystad
		Isak Mathis O Hætta
6.	Willy Ørnebakk	Sven-Roald Nystø

		Willy Ørnebakk
7.	Janoš Trosten	Sven-Roald Nystø
		Bård A Berg
8.	Johan Mikkel Sara	Isak Mathis O Hætta
		Magnhild Mathisen
		Johan Mikkel Sara
9.	Willy Olsen	Sven-Roald Nystø
		Ragnhild Lydia Nystad
	Isak Mathis O Hætta, (til forretningsorden)	
		Svein Peter Pedersen
		Olaf Eliassen
		Janoš Trosten
		Johan Mikkel Sara
		Klemet Erland Hætta
		Willy Olsen
10.	Ragnhild Lydia Nystad	Stig Eriksen
		Bård A Berg
.		Ragnhild Lydia Nystad
11.	Klemet Erland Hætta	
12.	Per A Bæhr	Svein Peter Pedersen
13.	Ann Mari Thomassen	
14.	Sven-Roald Nystø	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Sametingsrådets beretning om virksomheten tas til etterretning.

Saken ble avsluttet tirsdag 26.11.02 kl. 09.30

Sak 39/02

Spørsmål til Sametingsrådet i henhold til Sametingets forretningsorden § 11

Saken påbegynt 26. november 2002 kl. 09.35.

I. Dokumenter

- Spørsmål 1, representant Per Solli, APs sametingsgruppe
- Spørsmål 2, representant Roger Pedersen, SVFs samarbeidsgruppe
- Spørsmål 3, representant Roger Pedersen, SVFs sametingsgruppe
- Spørsmål 4, representant Egil Olli, APs sametingsgruppe
- Spørsmål 5, representant Sverre Anderssen, APs sametingsgruppe
- Spørsmål 6, representant Roger Pedersen, SVFs sametingsgruppe
- Spørsmål 7, representant Jørn Are Gaski, APs sametingsgruppe

II. Innleverte spørsmål og svar

Spørsmål 1, representant Per Solli, APs sametingsgruppe:

Samisk hus på Senja

Sametingets næringsråd innvilget i år 2000 et tilskudd på kr. 600 000 til kjøp av Svanelvmo gjestegård. Hensikten med kjøpet var at dette skulle komme den lokale samiske kulturen på Senja til gode. Grunnet lokale interne stridigheter det siste halvannet år, har huset stått ubrukt og eierne har pådratt seg unødige ekstra kostnader i form av stenging av strøm, straffegebyrer til det offentlige og ekstra vedlikeholdskostnader. Det vil være et stort tilbakeslag for lokalbefolkningen dersom Samisk Hus skulle bli slått konkurs.

Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til Sametingsrådet:

Hva har Sametingsrådet gjort, og på hvilken måte vil Sametingsrådet medvirke til at Samisk Hus as i fortsetningen forblir et samlingslokale for samene på Senja?

Sametingsrådets svar

Se svaret på spørsmål 2.

Spørsmål 2, representant Roger Pedersen, SVFs sametingsgruppe

Samisk Hus AS på Senja

De faktiske forholdene vi har kjennskap til er at den 3/11-98 ble hovedsøknaden sendt og det kom en revidert søknad som vedlegg til hovedsøknaden av 3/11-98 den 3/5-99. Samisk næringsråd behandlet søknaden den 5-6/4-00

I flere debattartikler på Norske Samers Riksforbunds internettsider er vi gjort kjent med forskjellige problemer for Samisk Hus AS på Senja.

I debattinnleggene skriver fungerende styreleder at:

- at Bedriften Samisk Hus AS må ikke forveksles med drømmen om et samisk kultursenter på Senja!
- Samisk hus AS ble derfor etablert som en privat næringsbedrift, med kulturelle målsetninger i juni 2000. Dette var før søknadene til næringsrådet i Sametinget, eller i næringssetatene hos de andre bevilgerne var behandlet.

I innstilling til Samisk næringsråd i sak SN R 070/00 står følgende innstilling fra administrasjonen: ”Med de momenter som er nevnt foran, finner ikke Samisk næringsråd å kunne prioritere fondsstøtte til erverv av det aktuelle bygget som samisk kultursenter i Tranøy kommune.” Dette betyr at administrasjonen, sammen med de fleste av oss, har ”visst” at Samisk Hus AS skulle være et regionalt kultursenter.

Spørsmål:

- Er Sametingsrådet kjent med det som synes å være en endring i formålet for Samisk Hus AS?
- Er samisk næringsråd kjent med det som synes å være en endring i formålet for Samisk Hus AS?
- Har Samisk næringsråd/ Sametingsrådet godkjent det som synes å være en endring i formålet for Samisk Hus AS?
- Har denne endringen innvirkning på de midlene som Sametinget bevilget til selskapet i år 2000?
- Dersom endringen i formålet for Samisk Hus AS ikke er kjent eller godkjent, hva vil Sametingsrådet gjøre?

Sametingsrådets svar

Sametingsrådet viser til at det i april 2000 ble innvilget en fondsstøtte på kr. 600 000 til Senja og Omegn Sameforening til kjøp av Svanelvmo Gjestegård, som etter overtakelsen fikk navnet Samisk Hus AS. Kjøpet ble realisert ved en samfinansiering med Troms fylkeskommune og de 4 kommunene på Senja.

Støtte er utbetalt i tråd med forutsetningene for vedtaket i sak SN R 070/00, da restfinansieringen var løst og på grunnlag av dokumenterte utgifter.

Støtte til kjøp ble innvilget ut fra formålet om at dette skulle være hus for ulike samiske

kulturaktiviteter i området. Visjonen om at et samisk kultursenter i området fant en god løsning, ikke minst økonomisk, gjennom samfinansiering av kjøpet av den aktuelle eiendommen.

Det var usikkerhet knyttet til drift av eiendommen ved overtakelsen. Huset var og er fremdeles ikke innenfor de støtteordninger Sametinget disponerer til kulturhusformål. Utgangspunktet var at driftskonseptet skulle basere seg på intensjons- og leieavtaler gjennom samarbeid med lokale aktører i regionen.

Sametinget har nylig i brev av 05.11.2002 mottatt gjenpart av en redegjørelse fra fungerende styreleder til eierne. Fungerende styreleder redegjør for dagens situasjon i saken. Sametingsrådet har foreløpig ikke tatt stilling til hvorvidt denne redegjørelsen innebærer en endring av formål og drift av eiendommen. Sametingsrådet vil ta kontakt med de andre finansørene med sikte på et felles initiativ i saken.

Siktemålet med et slikt initiativ er å sikre at Samisk Hus AS skal bli et hus som rommer ulike kultur- og næringsaktiviteter i området, slik intensjonen var med å innvilge støtte til erverv av bygget.

Sametinget mottok 21.11.02 en søknad fra styret for Samisk Hus AS om kr 120 000 i driftsmidler for å redde prosjektet Samisk Hus AS. Søknaden vil bli behandlet på vanlig måte i tilskuddsstyret.

Spørsmål 3, representant Roger Pedersen, SVFs sametingsgruppe

Driftstilskudd til de samiske barnehager.

Vi i SVF har registrert i det fremlagte budsjettforslag fra Sametingsrådet et betydelig kutt i driftstilskudd til de samiske barnehager. I mai plenum 2002, under revidert budsjettbehandling, ble den totale bevilgningen til driftstilskudd til barnehagene på totalt kr 8 410 000, mens i det fremlagte budsjettforslaget for 2003 er det kun på kr. 6 913 000.

Vi er klar over at i beløpet for 2002 ligger også beløpet for å administrere dette inne, så vidt vi er kjent med ca halve summen av forslaget for 2003 (summen for 2003 er kr 500 000.-)

Vårt spørsmål blir dermed:

Hvordan vil nedskjæringen til den enkelte samiske barnehage bli? Her ønsker vi å få oversikt over de som fikk barnehagetilskudd i 2002 og hvordan tallene er tenkt midlene er tenkt fordelt i 2003.

Sametingsrådets svar:

Sametinget overtok i 2001 ordningen med særskilt tilskudd til samiske barnehager. Over Statsbudsjett for 2001 fikk Sametinget overført kr 8 110 000 fra Barne- og familiedepartementet (BFD). I forbindelse med overtakelse av tilskudd til samiske barnehager, ble det samtidig sagt fra BFD sin side at tildelingen også skulle omfatte styrking av Sametingets administrasjon på dette feltet. Det ble da avtalt at kr 600 000 skulle gå til administrasjonen. Resten av bevilgningen på Kr 7 510 000 skulle fordeles til barnehagetiltak.

Under behandlingen av budsjettet for 2001 foretok Sametinget følgende fordeling.

Tilskudd til samiske barnehager	kr	7 310 000
Læremidler til barnehager	kr	200 000
Barnehagekonferanse	kr	0
Sum	kr	7 510 000

For budsjettåret 2001 hadde ikke Sametinget vedtatt egne retningslinjer for tildeling av barnehage-tilskuddet. I forbindelse med overtakelse av tilskuddet, var det enighet om at inntil Sametinget fikk vedtatt egne retningslinjer, skulle man legge til grunn de retningslinjer som BFD hadde på dette feltet. Særskilt tilskudd til samiske barnehager ble tildelt på basis av retningslinjene.

I løpet av 2001 utarbeidet Sametinget nye retningslinjer, de ble sendt ut på høring og vedtatt av Sametinget i plenum 27.-30. november 2001, sak 44/01.

Siden Sametinget også ønsket å bruke en del av disse midlene til forsøks- og utviklingsoppgaver (FOU) i samiske barnehager, måtte det også lages retningslinjer til dette formålet. BFD hadde ikke hatt en slik ordning og de hadde naturligvis heller ikke retningslinjer til den type formål. Også Sametingets retningslinjer innen FOU ble vedtatt på slutten av budsjettåret 2001. Da var det for sent å gå ut med utlysning og fordeling av midlene. Under behandling av revidert budsjett for 2002, ble det vedtatt at de barnehagemidlene som sto ubrukte i slutten av budsjettåret 2001, skulle overføres til budsjettåret 2002 og til barnehageformål. Det ble da overført kr 1 100 000 fra budsjettåret 2001 til budsjettåret 2002.

For budsjettåret 2002 hadde Sametinget fått en samlet bevilgning fra BFD på kr 8 110 000 til samiske barnehager. Når man tar hensyn til de administrative kostnadene, sto man igjen med kr 7 510 000 til barnehage tiltak. Dette, sammen med overføring på kr 1 100 000 fra 2001 utgjør kr 8 610 000 for 2002.

For budsjettåret 2003 er det foreslått en samlet bevilgning på kr 8 413 000 til samiske barnehager. Når man tar hensyn til de administrative kostnadene på kr 600 000, står man igjen med kr 7 813 000 til samiske barnehager. Det er med andre ord ingen reduksjon i tildelingen for 2003 når man tar hensyn til overføringen av de ubrukte midler fra budsjettåret 2001 til budsjettåret 2002.

Sametinget har i 2002 tildelt særskilt tilskudd til 44 barnehager og midler til morsmålsopplæring i samisk til 6 barnehager. Dette utgjør til sammen kr 6 071 250. Etter Sametingets beregninger vil det være omtrent samme antall barnehager som søker ordinært tilskudd i 2003. Dette innebærer at det fra Sametingets side ikke blir noe reduksjon på tildeling av særskilt tilskudd til samiske barnehager i 2003. Resterende midler skal utlyses til FOU-tiltak i barnehager.

Spørsmål 4, representant Egil Olli, APs sametingsgruppe

Opposisjonen som medspiller

Opposisjonen er interessert i å bidra til å løse samepolitiske saker både i plenumssammenheng og mellom plenumene. Sametingsgruppen opplever imidlertid at flertalls grupperingen i liten grad inkluderer opposisjonen i dette arbeidet. Opposisjonen opplever det som lite demokratisk at ikke hele Sametinget involveres i den politiske prosessen. Opposisjonen kan ved bruk av eksterne kanaler være en viktig medspiller i løsning av felles saker.

Vi tillater oss å stille følgende spørsmål til Sametingsrådet:

I hvilken omfang mener Sametingsrådet at opposisjonene kan involveres i løsningen av samepolitiske saker mellom plenumssamlingene?

På hvilken måte vil rådet trekke inn opposisjonen i sitt arbeid med samepolitiske saker og ved gjennomføring av disse?

Sametingsrådets svar:

Sametingsrådet ser det som bra at opposisjonen er positiv til den virksomhet som Sametingsrådet utøver og ønsker samarbeid.

Rådet anser at man i dag har et utstrakt samarbeid i Sametinget. Sametingsrådet viser til at det er innført 8 faste gruppledermøter i året som et ledd i utviklingen av dette samarbeidet.

Rådet vil vise til at man i forbindelse med møtevirksomhet der man finner det naturlig, inviterer lederen for det største opposisjonspartiet med. Der det er naturlig, har rådet lagt seg til en praksis at lokale sametingsrepresentanter representerer Sametinget, dette ofte uavhengig av om representanten tilhører posisjon eller opposisjon. Dette anser rådet som en grei ordning, hvor Sametinget representeres på en god måte. De uformelle og naturlige konsultasjonene som skjer ved behov, anses også som et viktig ledd i samarbeidet med opposisjonen.

Videre vises det til at i de saker som hører naturlig under Samisk parlamentarisk råds arbeidsområde er det et naturlig samarbeid mellom posisjon og opposisjon. Dette som en følge av at Sametingets delegasjon i SPR er satt sammen etter forholdstallsmodellen. Rådet anser dette samarbeidet som konstruktivt.

Sametingsrådet vil samtidig som man understreker behovet for et godt samarbeid, vise til at Sametinget er tuftet på det parlamentariske prinsipp. Det innebærer blant annet at det er Sametingsrådet som har ansvaret for å utøve Sametingets virksomhet mellom plenumssamlingene, det innebærer også at man har mulighet til å avgjøre hvilke samarbeidsformer man til enhver tid anser hensiktsmessige. For øvrig viser Sametingsrådet til at rådet tar sikte på å videreføre Sametingets organisering i 2003, jf. Sak 43/02 Sametingets budsjett 2003.

Spørsmål 5, representant Sverre Anderssen, APs sametingsgruppe

Ambulansetjenesten i indre Laksefjord

Styret i Helse Nord har vedtatt at ambulansen som er stasjonert på Kunes i Lebesby kommune, skal nedlegges fra årsskiftet. Blir dette effektivert vil tjenestetilbudet til den sjøsamiske befolkningen på Kunes bli drastisk redusert. Argumentet fra Helse Nord er at denne tjenesten kan betjenes av ambulansen i Lakselv.

Det er vedtatt at maksimum utrykningstid skal være 1 time, men dette skal ikke gjelde for befolkningen i indre Laksefjord.

Lebesby kommune er villig til å gå inn med ca 600 000 kr for å få ambulansen tomannsbetjent ved hjelp av eksisterende helsepersonell i området. For Helse Nord har saken blitt en prinsipp sak, som på sikt også kan ramme andre samiske lokalsamfunn.

Kan Sametinget gjøre sin innflytelse gjeldende slik at befolkningen i indre Laksefjord får beholde den stedlige ambulansetjenesten?

Sametingsrådets svar:

Sametingsrådet deler spørsmålsstillerens bekymring for ambulansetjenesten i Indre – Laksefjord. Sametingsrådet er kjent med at Lebesby kommune har sagt seg villig til å gå inn med kr.600.000.- i året for å opprettholde drifta. I tillegg har ordfører og kommunelege foreslått en ny måte å organisere drifta på ved at ambulansen inngår som en del av primærhelsetjenesten i det området den skal betjene. Krav om tomannsbetjente ambulanser blir imøtekommet ved at det igangsettes opplæring av førstehjelpere i de samme områdene. Førstehjelperne er tenkt å bistå den enmannsbetjente ambulansen når det er påkrevd.

Slik sametingsrådet ser det er det på grunn av geografisk avstander, fortsatt behov for en lokalisering av ambulanse i Kunes. Sametingsrådet vil ta opp saken med Helse Nord.

Spørsmål 6, representant Roger Pedersen, SVFs sametingsgruppe

Tappt skolegang under siste verdenskrig.

SVF ønsker svar fra rådet på følgende forhold:

Da vi behandlet samefolkets fond i maiplenum 2002. ble følgende vedtak gjort:

Under romertall 3, konklusjon og vedtekter pkt 3

Sametinget tar til etterretning Stortingets vedtak om at Sametingets fond ikke skal nyttes til individuell erstatning. Under forutsetning av at:

- Staten i samarbeid med Sametinget iverksetter et arbeid for å utvikle nye samarbeidsformer og tiltak overfor samene ,
- Regjeringen setter i gang et arbeider for å løse saken for de utdanningskadelidde etter andre verdenskrig

tar sametinget i mot Samefolkets fond, som et første steg i forsoningen og fornyelsen av forholdet mellom staten og samene.

I budsjettet for 2003 går det frem at Sametinget har tatt imot Samefolkets fond.

Vårt spørsmål blir: Hvor langt er arbeidet kommet for å løse saken for de utdanningslidte etter andre verdenskrig? (Ut ifra det vi har klart å registrere i det fremlagte forslag på Statsbudsjett for 2003 fra regjeringen, finner vi ikke noe om dette.)

Sametingsrådets svar:

Sametingspresident Sven-Roald Nystø hadde et møte med statsråd Erna Solberg i Kommunal- og regionaldepartementet angående Samefolkets fond den 15. okt 2002. Presidenten la frem forutsetningene Sametinget vedtok i plenum 30. mai 2002 for å kunne ta i mot fondet. Videre ba Presidenten Regjeringen sette i gang et arbeid for å løse saken for de utdanningskadelidte. I dette arbeidet ønsker Sametinget at økonomisk erstatning skal prioriteres. Tilbakemeldingen statsråden gav vedrørende Samefolkets fond, var at det er satt i gang arbeid om å utvikle nye samarbeidsformer og tiltak mellom samene og staten. Når det gjelder økonomisk erstatning har ikke regjeringen på nåværende tidspunkt kommet frem til noen løsning, men det arbeides med å finne en løsning på økonomisk erstatning til de skadelidte.

Presidenten ba om tilbakemelding på hva Regjeringen har tenkt å gjøre i tiden fremover angående tapt skolegang under krigen og i forhold til fornorskningspolitikken.

Avkastningen av fondet er ikke en del av Sametingets rammebevilgning, men skal gå til forskjellige tiltak som vil styrke samisk språk og kultur. Beløpet som stilles til Sametingets disposisjon over budsjettet for 2003 omfatter renteavkastningen for 2002, som utgjør kr 4 650 000. I og med at Sametinget ikke har tatt imot Samefolkets fond, så kan ikke Sametinget bruke midlene fra avkastningen før forutsetningene fra vedtaket i mai plenum mellom Sametinget og staten, er avklart.

Spørsmål 7, representant Jørn Are Gaski, APs sametingsgruppe

Spørsmål om Sametingets heltidspolitikere ?

Ut fra Sametingets budsjett for 2003, mener Sametingsrådet at det er behov for å øke antallet heltidspolitikere fra 2 til 3.

Mitt spørsmål blir da om det er omorganiseringer i Sametingsrådet eller er det merarbeid for Sametingsrådet som kan forsvare en slik ordning? Og videre: Hvilke politisk portefølje har de forskjellige medlemmene i Sametingsrådet før og etter denne såkalte omorganiseringen?

Sametingsrådets svar:

Sametingsrådet er positiv til den økte interessen, oppmerksomheten og de økte forventninger samfunnet, både det samiske og det øvrige, har til Sametinget. Det underbygger etter rådets oppfatning Sametingets posisjon som samenes øverste organ og talerør for det samiske folk.

Den økte aktiviteten i forhold til Sametinget medfører nødvendigvis at forventningene til Sametingets politiske ledelse også blir større og mer arbeidskrevende. Rådet ser økningen av heltidspolitikere fra 2 ½ til 3 som en naturlig konsekvens av å følge denne positive utviklingen på en best mulig måte.

Når det gjelder Sametingsrådet og dets arbeidsoppgaver, kalt portefølje av representanten, er det slik at rådet til enhver tid fordeler arbeidsoppgavene mellom seg slik man finner det hensiktsmessig. Rådet vil komme tilbake med en oversikt over hovedarbeidsfeltene til de enkelte rådsmedlemmene.

III. Votering

Saken ble avsluttet uten votering.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Per Solli	
2.	Roger Pedersen	
3.	Sven-Roald Nystø	
4.	Per Solli	Mildri Pedersen
5.	Roger Pedersen	Sven-Roald Nystø
		Roger Pedersen
		Egil Olli
6.	Isak Mathis O Hætta	
7.	Sven-Roald Nystø	
8.	Roger Pedersen	
9.	Ragnhild Lydia Nystad	
10.	Roger Pedersen	Willy Ørnebakk
11.	Roger Pedersen	Magnhild Mathisen
12.	Ragnhild Lydia Nystad	
13.	Egil Olli	
14.	Svein Peter Pedersen	
15.	Magnhild Mathisen	Janoš Trosten
16.	Johan Mikkel Sara	Magnhild Mathisen
		Egil Olli
17.	Sven-Roald Nystø	
18.	Svein Peter Pedersen	
19.	Sverre Anderssen	

20.	Ragnhild Lydia Nystad	Stig Eriksen
21.	Willy Olsen	
22.	Ragnhild Lydia Nystad	
23.	Roger Pedersen	
24.	Johan Mikkel Sara	
25.	Roger Pedersen	
26.	Johan Mikkel Sara	
27.	Jørn Are Gaski	
28.	Sven-Roald Nystø	
29.	Jørn Are Gaski	
30.	Sven-Roald Nystø	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Se punkt III.

Saken ble avsluttet tirsdag 26. november kl. 11.30.

Sak 40/02

Kunngjøring av nye saker

Saken påbegynt tirsdag 26. november 2002 kl. 11.30.

I. Dokumenter

Forslag 1, representant Stig Eriksen, Frie gruppe

Egen kvote for fangst av sild med landnot

Bruken av fjordene i Tysfjord har hovedsakelig vært knyttet til fiske. Den lokale fiskeflåten er en utpreget kyst- og fjordflåte, og de fleste fisker lokalt hele året, bare avbrutt av Lofotfisket der en del av fartøyene deltar. Silden er en av de viktigste fiskeressurser i Tysfjord, og sildeforekomstene er formidable og beskattes av en stor fiskeflåte fra hele landet. I 1994 ble det registrert så mye sild at hver menneske på jorda kunne ha fått et halv kilo sild fra Tysfjord.

Fangst av sild med landnot er en gammel tradisjon og utgjorde en viktig del av næringsgrunnlaget for fjordens befolkning. I dag er ikke fangst med landnot et viktig satsingsområde for fiskerimyndighetene. Fiskere som holder tradisjonen i hevd må, med nåværende kvotesystem, konkurrere med havgående fartøyer som bruker andre og mer effektive fangstmetoder. Når silda siger inn i Tysfjord er sildekvota som oftest fiska opp. Dermed blir fjordfiskerne fratatt en særdeles viktig ressurs som igjen fører til store negative konsekvenser for samisk kultur og levemåte.

Bruk av landnot sikrer ressursgrunnlaget i fjorden. Fangstmetoden er vel egnet for leveranse av kvalitetssild. Fangstmetoden fangster mindre bifangst og har større overlevelse blant fangstet fisk. (silda kan holdes i steng i større mengder og over lengre perioder). Fangstmetoden ødelegger heller ikke bunnforhold, dermed ikke heller lokale fiske- og yngel plasser.

Vi anmoder Sametingsrådet om å arbeide for egne kvoter for fangst av sild med landnot.

Forslag 2, representant Stig Eriksen, Frie gruppe

Vedrørende forslaget om vern av Tysfjord området

Sentrale myndigheter har foreslått vern av store områder i Tysfjord. Hellemofjorden er et av områdene som er foreslått vernet. Deler av lokalbefolkningen har protestert kraftig og viser til at et vern av fjorden og landområdet vil skade samisk kultur. Befolkningen ønsker videre å prioritere næringsutvikling og lokalutvalget har prioritert havbruksnæringa som et viktig satsingsområde. Dette kan vise seg å være uforenlig med fremtidige nye verneformer. Sametingsrådet bør derfor vurdere om Hellemofjorden skal trekkes av det foreslåtte verneområdet.

Tysfjorden er et viktig område for fjordfiske og det derfor viktig å etablere en helhetlig forvaltning som tar sikte på å både ta hensyn til de kommersielle interesser og tradisjonelle samiske interesser. Dersom Hellemofjorden tas ut av verneplanen og prioriteres til generell næringsutvikling, bør resten av Tysfjorden med sine resterende sidefjorder ha kyst- og fjordfiske som prioritering. En slik modell kan inngå som en del av Sametingets handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder.

Vi anmoder Sametingsrådet om å vurdere saken.

Forslag 3, representant Birger Nymo, NSR's samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe

Politisk overvåkning

Etter hvert som kjennskapet til politisk overvåkning i Norge er blitt offentlig, kan det synes som om samene som folkegruppe er blitt særlig rammet. Det er visse tegn, som kan tyde på at samene er blitt overvåket på etnisk grunnlag.

Det kan videre nevnes at enkeltpersoners mulighet til å få innsyn i sin mappe har vært dårlig informert. Muligheten for å få innsyn i sin mappe går ut 31.12.2002. For å sikre at det samiske folk gis mulighet til å fremme krav om innsyn til innsynsutvalget må fristen utsettes.

Det må samtidig ryddes opp i de ubegrunnede mistanker, og det som kan synes å være et overgrep fra norske myndigheter mot det samiske folk, gjennom overvåkningspolitiet.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

1. Innsynsfristen for innsyn i sin mappe utvides fra 31.12.2002 til 31.12.2004.
2. Det oppnevnes et nytt utvalg, hvis mandat er å granske overvåkningspolitiets overvåkning av enkeltsamer, samiske institusjoner og organisasjoner for å klargjøre om samene er blitt utsatt for overvåkning på etnisk grunnlag.

Forslag 4, representant Terje Tretnes, NSR's samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe

Fritak av moms i duodji

Sametinget jobber med den 5 årige utviklingsplanen for duodji. Duodji burde bli mer lønnsom og kunne være et levebrød. Samtidig er duodji et viktig kjennetegn for samene, som dermed burde beskyttes.

NSR's samarbeidsgruppe og Senterpartiet ber Sametinget om å jobbe for fritak av moms i duodji. Dette vil bedre duodjiutøvernes inntektsgrunnlag, når de slipper å ha ekstrautgifter. Materiale som brukes i duodji er hentet i naturen, eller kan skaffes i naturnæringene, slik som hos rein og sau. Dette er materiale som det ikke betales for, men som man bruker mye tid på å skaffe og bearbeide.

NSRs samarbeidsgruppe og Senterpartiet håper at Sametinget prioriterer denne saken, og fremmer den snarest i forbindelse med duodji.

Forslag 5, representant NSR'Jánoš Trosten, NSR's samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe

Bryter Norge FNs barnekonvensjon i forhold til samiske barn og unge?

Daglig opplever vi at den Norske stat bryter menneskerettighetene når det gjelder samiske barns- og unges opplærings situasjon. FNs barnekonvensjon tillater ikke statene å prioritere visse folkegrupper, for eksempel når det gjelder å gi barn og unge opplæring på deres eget morsmål. Til grunn for FNs barnekonvensjon ligger prinsippet om likeverdighet. Det skal være like naturlig at samiske barn og unge får opplæring i og på samisk, som at norske barn får det. Slik er det ikke i dag.

Det er umulig å fortsette i en slik situasjon.

NSRs samarbeidsgruppe og Senterpartiet ber sametingsrådet om å undersøke om den Norske stat bryter samiske barns og unges rettigheter på bakgrunn av overfornevnte redegjørelse.

I dag er ikke samiske barns- og unges opplærings situasjon i og på samisk akseptabelt. Det står helt klart i motsetningsforhold til Norges grunnlov og menneskerettighetenes grunnprinsipper.

NSRs samarbeidsgruppe og Senterpartiet ber Sametinget om å ta dette med i sin rapport til FNs spesialrapportør, for å undersøke om Norge bryter menneskerettighetene i denne saken.

Sametingsrådet bør vurdere om det skal avholdes et seminar hvor Norges forpliktelser i forhold til folkeretten og menneskerettighetene klargjøres. Spesielt bør det legges vekt på FNs barnekonvensjon på et slikt seminar.

Forslag 6, representant Berit Oskal Eira, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Merverdiavgiftskompensasjon i duodji produksjonen

Arbeiderpartiets sametingsgruppe ber Sametingsrådet arbeide for at sami duodji likestilles med kunst når det gjelder merverdiavgiftsfritak, eventuelt at det etableres en refusjonsordning for merverdiavgift på egenproduserte duodji produkter. Kompensasjonsordningen kan knyttes til produkter som er godkjent for bruk av duodjimerket.

Begrunnelsen for avgiftstiltaket, er at hvis man skal klare å opprettholde og videreutvikle duodji som en lønnsom næring i fremtiden, må duodji få bedre rammebetingelser.

Forslag 7, representant Jon Erland Balto, NSRs samarbeidsgruppe, samarbeidsgruppen og Senterpartiets sametingsgruppe

Situasjonen for Grendeskolene i samiske områder

NSRs samarbeidsgruppe, Samarbeidsgruppen og Senterpartiets sametingsgruppe viser til forslaget til statsbudsjett 2003 og forliket med Samarbeidsregjeringen og Fremskrittspartiet. Budsjettforliket vil vanskeliggjøre den økonomiske situasjonen for kommunene. Flere kommuner, både innenfor og utenfor samisk språkforvaltningsområde står i fare for å foreta kutt som vil berøre skolestrukturen.

NSRs samarbeidsgruppe, Samarbeidsgruppen og Senterpartiets sametingsgruppe frykter at grendeskolene i flere samiske kjerneområder med budsjettforliket står i fare for å bli nedlagt. Eksempelvis i Sirma, Masi, Billefjord med flere. Disse stedene er små samiske kjerneområder, selv om de i norsk sammenheng regnes som utkantområder. En nedleggelse av disse skolene fører til at det samiske språk svekkes, elevene får uforholdsmessige lange reiseavstander og en tyngre skolehverdag. Dette er uakseptabelt.

NSRs samarbeidsgruppe, samarbeidsgruppen og Senterpartiets sametingsgruppe ber Sametingsrådet ta initiativ overfor Regjeringen med sikte på å sikre fortsatt drift av grendeskolene i samiske områder.

Forslag 8, representant Egil Olli, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Mattilsynet avdelingskontor i Kautokeino

Regjeringen foreslo for en tid tilbake at en avdeling av mattilsynet skulle legges til Kautokeino. Dette ble positivt oppfattet og skapte ny optimisme i en utkantkommune, som har vært sterkt rammet av nedleggelse i bergverkindustrien, nedleggelse av forsvarets aktiviteter og omstillinger i reindriften. Resultatet er at kommunen har landets høyeste arbeidsledighet og kommuneøkonomien er meget svak.

Sametinget har imidlertid merket seg at en høring i Stortinget nylig viser at et stort parti som Fremskrittspartiet går i mot nye arbeidsplasser til Kautokeino.

Sametinget vil imidlertid be om at de andre partiene på Stortinget ikke følger et slikt syn, det omtalte avdelingskontoret må legges til Kautokeino.

Sametinget er også kjent med at kommunen allerede har satt inn mye ressurser for å forberede etableringen. Etter Sametingets syn har kommunene grunn til å føle seg ført bak lyset, hvis Stortinget overprøver Regjeringens vedtak.

Sametinget ser også denne etableringen som et ledd i den brede tverrpolitiske enighet man har i Stortinget, om at statlige arbeidsplasser av denne typen skal etableres i alle deler av landet.

Det er likeledes meget positivt at slike høykompetansearbeidsplasser tilføres Kautokeino. Sametinget er nemlig overbevist om at blant annet samisk høyskole, og mattilsynet vil kunne utfylle hverandre.

Forslag 9, representant Willy Olsen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Oppfølging av Sametingssak 36/02

Som kjent er strukturmeldingens opprinnelige høringsfrist utsatt til 2003 grunnet protest fra Norges Fiskerilag. Sametingets uttalelse i sak 36/02 har vakt positiv oppsikt langt utover tingets ordinære nedslagsfelt.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe ber om at uttalelsen følges opp, ikke bare administrativt, men også ved å oppnevne en tverrpolitisk styringsgruppe, for å følge opp saken overfor Fiskeridepartementet, og det øvrige politiske miljø.

Forslag 10, representant Magnhild Mathisen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Bokbuss i Sør-Varanger

Bokbussen i Deatnu/Unjarga er et viktig supplement til bibliotekene i distriktet, og bussen har gitt den samiske befolkning tilgang til bibliotekmessige tjenester. Sør-Varanger kommune, som er en av nabokommunene til Tana og Nesseby, er en stor distriktskommune, hvor befolkningen bor veldig spredt, og hvor tilgang til bibliotek er begrenset.

Sametinget foreslår at Sametingsrådet jobber for å få bokbussen til å komme med tilbud også for befolkningen i Sør-Varanger. Sametinget mener at dette kan løses ved at bokbussen i Deatnu/Unjarga utvider sitt dekningsområde til også å omfatte Sør-Varanger kommune.

Forslag 11, representant Isak Mathis O. Hætta, Fastboendes liste

Høsting av utmark

Fastboendes liste ber om at Sametinget oppnevner en gruppe som ser på grunnleggende samiske rettigheter for lokalbefolkningen i tilknytning med høsting av utmarka. Her kan man nevne gamle/hytte bygging i forbindelse med samisk levemåte. Generell rett til høsting av utmarka, samt bruk av ny teknologi.

Vi ser det som meget viktig at Sametinget tar opp saker som den samiske befolkningen er opptatt av, og folket ser at Sametinget tar opp deres behov. Videre kan nevnes gamle/hytte bygging i Tana, motorferdsel i forbindelse med høsting av utmarka i Kautokeino.

Forslag 12, representant Steinar Pedersen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe, Høyres og Flyttsamelistas gruppe, Samenes valgforbund, Fastboende liste

Mindretallets rett til å uttale seg om lovproposisjonen angående grunn og ressurser i Finnmark

Sametingsrådet har gjennom sin boikott av samarbeidet med Regjeringen, om lovforslaget om Samerettsutvalgets innstilling, brakt Sametinget i en meget alvorlig situasjon, som reiser både etiske, moralske og konstitusjonelle spørsmål.

Ett av disse spørsmålene er om det kan være i tråd med politisk etikk og moral, at Sametingsrådet skal kunne blokkere for det øvrige samiske samfunnets kontakt og dialog med sentrale myndigheter, om de grunnleggende rettighetsspørsmålene. Arbeidet går sin gang i Regjeringen uten at verken flertallet eller opposisjonen i Sametinget vet hvilken retning man sikter i. Er for eksempel de særdeles viktige kyst- og fjordproblemstillingene med i proposisjonen. Hvis de ikke er det – hva kan da Sametinget si i ettertid?

Opposisjonen har alltid forholdt seg svært lojalt til de flertallsvedtakene som er truffet. Dette er imidlertid en helt ny situasjon, hvor Sametingsrådet på vegne av Sametinget har frasagt seg anledningen til å påvirke den kommende proposisjonen. Betyr dette at også mindretallets rett til å gi sitt syn til kjenne, på vegne av seg selv og det øvrige samiske samfunn, er borte?

Sametinget vil derfor påpeke følgende:

1. Sametinget konstaterer at Sametingsrådet har brutt kontakten med Regjeringen i arbeidet med proposisjonen om ny lov om forvaltningen av grunn og ressurser i Finnmark.
2. Sametinget mener imidlertid at dette ikke kan innebære at mindretallets rett til å ytre seg om de samerettslige spørsmålene til sentrale myndigheter, knebles.

Forslag 13, representant Olav Dikkanen, NSR's samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe

Utvidelse av fiskerigrensen og oljeberedskap

Vi vet at det i 2003-2004 skal igangsettes oljetransport med store tankskip langs norskekysten. Transporten med tankskip starter fra Russland og går langs norskekysten og videre til kontinentet. Nåværende ordning for oljetransport er ikke tilfredsstillende. Det skal settes i gang store oljeaktiviteter for å utvinne olje. Norskekysten er oppvekstområde for bunnfiskearter og pelagiske arter.

Oljeberedskapen er dårlig utbygget langs norskekysten. Derfor er det viktig at oljetransporten ikke får adgang til å komme nærmere 50 nautiske mil. Det er på grunn av at dersom det skulle skje en oljekatastrofe, må man ha tid til å gjøre oljeskaden minimal.

Sametinget foreslår at fiskerigrensen utvides til 50 nautiske mil.

Forslag 14, representant Ann-Mari Thomassen, NSR's samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe

Samisk skilting

Stadnamnlova av 18. mai 1990 og forskrift av 4. juli 1991 gir et godt grunnlag for å synliggjøre samiske stedsnavn på skilt, kart og så videre. Over 10 år etter at stadnamnlova trådte i kraft, er det likevel manglende oppfølging av regelverket i flerspråklige kommuner. Det hevdes at flerspråklig skilting medfører store økonomiske kostnader for kommunene, og dermed vegres det for å gå positivt inn for samiske stedsnavn på skilt.

Det må være et mål at samiske stedsnavn tas i bruk i samsvar med regelverket. De samiske stedsnavna har i mange tilfeller eksistert lenge før de norske. Sametingsrådet må være en pådriver for at stadnamnslovens intensjoner virkeliggjøres. Sametingsrådet må være en pådriver for at Statens Vegvesen og Vegdirektoratet bærer det økonomiske ansvaret for synliggjøring av samiske stedsnavn ved skilting, og at Statens Vegvesen nå tar ansvar for å sette i gang skilting av samiske stedsnavn der skrivemåten er klar.

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Møtelederskapets innstilling overfor Sametinget:

Forslag 1, 4-7, 9-11 og 14 oversendes Sametingsrådet

Forslag 2, 3 og 13 behandles i henhold til Sametingets forretningsorden § 4b). De settes opp som sak og behandles fredag 29. november 2002.

Forslag 8 ble behandlet mandag som sak 48/02.

Steinar Pedersen:

Forslag 12 behandles i henhold til forretningsorden § 4b), og tas opp på fredag.

Berit Ranveig Nilssen:

Forslag 12 behandles etter forretningsorden § 4d).

III. Votering

Av 39 representanter var 39 tilstede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 oversendes Sametingsrådet for videre behandling. Enstemmig vedtatt.
- Forslag 2 behandles i henhold til Sametingets forretningsorden § 4b), settes opp som sak og behandles på fredag. Enstemmig vedtatt.

- Forslag 3 behandles i henhold til Sametingets forretningsorden § 4b), og tas opp fredag. Enstemmig vedtatt.
- Forslagene 4-7, 9-11 og 14 oversendes Sametingsrådet. Enstemmig vedtatt
- Forslag 13 behandles i henhold til Sametingets forretningsorden § 4b) og tas opp fredag den 29.11.2002. Enstemmig vedtatt
- Forslag 2 fra Steinar Pedersen og Forslag 3 fra Berit Ranveig Nilssen, ble satt opp mot hverandre. Forslag 3 ble vedtatt med 20 mot 19 stemmer.

IV. Protokolltilførsel

Fra representanten Steinar Pedersen, for forslagstillerne, Forslag nr. 12.

Forslagstillerne konstaterer at Sametingets flertall, gjennom å forkaste forslaget uten realitetsbehandling, mener at neste halve Sametinget, 19 av 39 representanter, ikke har rett til å gi sitt syn til kjenne i arbeidet med lovforslaget om forvaltning av grunn og ressurser i Finnmark. Dette er en så spesiell form for demokratiutøvelse, at det krever en meget grundig vurdering fra mindretallets side. For sentrale myndigheter bør det også være et tankekors at de valgte representantene for en meget stor gruppe samer ikke skal gis anledning til å fremme sitt syn i en av de viktigste sakene som noen gang har vært oppe i forholdet mellom samene og sentrale myndigheter.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Stig Eriksen	
2.	Stig Eriksen	
3.	Per Solli	Janoš Trosten
4.	Sven-Roald Nystø	Terje Tretnes
5.	Egil Olli	Sven-Roald Nystø Egil Olli
6.	Willy Ørnebakk	
7.	Stig Eriksen	Bård A. Berg
.		Stig Eriksen
8.	Birger Nymo	
9.	Terje Tretnes	
10.	Berit Oskal Eira	
11.	Janoš Trosten	
12.	Jon Erland Balto	
13.	Willy Olsen	
13.	Magnhild Mathisen	
15.	Isak Mathis O. Hætta	Janoš Trosten
		Terje Tretnes
		Klemet Erland Hætta

16.	Olaf Eliassen	Per A. Bæhr
17.	Isak Mathis O. Hætta	
18.	Steinar Pedersen	Ragnhild Lydia Nystad
		Janoš Trosten
		Berit Ranveig Nilssen
		Johan Mikkel Sara
19.	Gunvald Nilsen	
20.	Sven-Roald Nystø	Bård A. Berg
21.	Steinar Pedersen	Sven-Roald Nystø
		Ragnhild Lydia Nystad
		Olaf Eliassen
		Steinar Pedersen
	Janoš Trosten (til forretningsorden)	
22.	Willy Ørnebakk	
23.	Olav Dikkanen	
24.	Willy Olsen	
25.	Olav Dikkanen	
26.	Willy Olsen	
27.	Olav Dikkanen	
28.	Ann-Mari Thomassen	
29.	Sven-Roald Nystø	
	Birger Nymo (til votering)	
	Berit Ranveig Nilssen (til forretningsorden)	
	Steinar Pedersen (til forretningsorden)	
	Berit Ranveig Nilssen	
	Steinar Pedersen	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Forslag 1 oversendes Sametingsrådet for videre behandling.

Forslag 2 behandles i henhold til Sametingets forretningsorden § 4b). Det settes opp som sak og behandles på fredag den 29. november 2002.

Forslag 3 behandles i henhold til Sametingets forretningsorden § 4b), og tas opp fredag den 29. november 2002.

Forslag 4-7, 9-11 og 14 behandles i henhold til Sametingets forretningsorden § 4a), og oversendes Sametingsrådet.

Forslag 8: Det vises til vedtak i sak 48/02.

Forslag 12 behandles i henhold til Sametingets forretningsorden § 4d) og avvises.

Forslag 13 behandles i henhold til Sametingets forretningsorden § 4b), og behandles fredag 29. november 2002.

Saken ble avsluttet 26. november 2002 kl. 17.25.

Sak 41/02

Sametingsrådets helse- og sosialpolitiske redegjørelse

Saken påbegynt tirsdag 26. november 2002 kl. 17.27, med debatt fredag 29. november kl. 11.38.

I. Dokumenter

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Innledning

Sametinget har det overordnede ansvar for utforming av samisk helse- og sosialpolitikk. Sametingets målsetting har vært og er et helhetlig og likeverdig helse- og sosialtilbud for det samiske folk, på lik linje med den øvrige befolkningen. Utvikling av helse- og sosiale tjenester i Norge har på linje med de fleste andre områder i samfunnet i all hovedsak vært tilpasset majoritetsbefolkningen. Samisk språk og kulturforståelse har i liten grad blitt tatt hensyn til i planlegging og utvikling av helse- og sosialtilbudet for samene. Helse- og sosialdepartementets utredning Plan for helse- og sosialtjenester for den samiske befolkning i Norge (NOU 1995:6) har bidratt til større fokus på samiske helse- og sosiale forhold.

Sametinget har som en følge av NOU 1995:6 tildelt midler til helse- og sosialfaglige prosjekter som er utført i samiske områder. Sametinget har årlig bestemt satsingsområdene for prosjektene. Prosjektmidlene har bidratt til å øke kompetansen på ulike arenaer innen samisk helse- og sosialtjeneste. Videre har det vært et mål med prosjektmidlene å integrere det samiske perspektivet i helse- og sosialfaglig arbeid, og på den måten øke betydningen av samisk kulturforståelse i arbeid med mennesker. Helse- og sosialdepartementet har igangsatt evaluering av ordningen. Sametinget har forventninger om at prosjektmidlene videreføres i 2003 og etter evalueringen overføres som fast ordning til Sametinget.

Rådet ser sammenhengen mellom helse - og sosiale problemstillinger og redegjørelsen vil også bære preg av samme tenkning.

Samiske barn og unge

Sametingets målsetting er å styrke barns og unges identitet, og deres tilknytning til det samiske samfunnet gjennom å sikre gode oppvekstvilkår i skjæringspunktet mellom tradisjon og modernitet. I dette inngår også at hjelpeapparatet er rede til å ta de utfordringene samiske barn og unge står overfor.

Samiske barn og unge lever i brytningen mellom to kulturer, mange opplever det som vanskelig. Liten mobilitet blant samisk ungdom – spesielt blant gutter – fører til stor arbeidsledighet, som igjen kan føre til selvmord og rusproblemer. Det er et særskilt fenomen i Lulesamiske områder og i Indre Finnmark at unge gutter slutter i videregående skole uten å fullføre den og uten å ha et alternativt tilbud. Dette er dokumentert gjennom prosjekter finansiert av Sametinget. Rådet vil støtte prosjekter som kan bidra til at denne gruppen ungdom blir ivaretatt, og at man finner løsninger som er tilpasset deres kulturelle tilknytning og miljømessige bakgrunn. Statistikker viser at en stor andel unge samiske jenter blir mødre i veldig ung alder.

Helsestasjonstjenesten og skolene er sentrale aktører i forhold til å drive opplysningsvirksomhet og veiledning. Undersøkelser viser også at unge samiske jenter rapporterer om psykiske problemer i større grad enn ikke-samiske jenter, og omfanget er størst i områder der samer er i numerisk mindretall.

Rådet vil arbeide for at samiske barn og unge som av ulike grunner ikke kan bo hjemme, får et fosterhjemstilbud der deres språk- og kulturbakgrunn blir ivaretatt. Rådet vil også bidra til at samiske barns og unges situasjon blir gitt økt oppmerksomhet. Det bør igangsettes forskningsprosjekter som kartlegger samiske barns og unges behov, og hvordan endringene i samfunnet er med på å påvirke deres samiske identitet og deres livsutfoldelse. Ved å styrke samiske barns og unges identitet og tilknytning til det samiske samfunnet, mener rådet at den samiske kulturen er sikret en trygg fremtid.

Samiske kvinners helse

Generelt har kvinners helse ikke blitt viet særlig oppmerksomhet, heller ikke samiske kvinners helse. Kvinnenes rolle i det samiske samfunn har gjennomgått til dels store og raske endringer, spesielt i de tradisjonelle næringene der kvinnene har hatt ansvaret for økonomien, husholdet, oppdragelse og samtidig vært bindeleddet til øvrig slekt og familie.

Det foreligger også lite dokumentasjon/forskning som sier noe om samiske kvinners helsesituasjon. Rådet har derfor store forventninger til levekårsundersøkelsen som Senter for samiske helseforskning sammen med Nasjonalt Folkehelseinstitutt skal igangsette oktober 2002 og der undersøkelsen også vil rette fokus på samiske kvinners helse.

Erfaringer fra hjelpeapparatet er at samiske kvinner i liten grad oppsøker krise- og incestsentra fordi tilbudet ikke er tilrettelagt for dem. Rådet er positiv til drift og etablering av samisk krise- og incestsenter, fordi det ofte viser seg at mange kvinner kvier seg for å be familien og slekta om hjelp.

Sametinget vil arbeide for at den friske/normale fødselen i samfunnet skal organiseres slik at kvinnen sammen med familien kan i rolige omgivelser motta det nye familiemedlemmet. Normale fødsler bør i større grad enn i dag foregå lokalt.

Eldre

Eldre samer må vises respekt og verdighet, ved at de med sin erfaringsbaserte kunnskap kan tilføre det moderne samiske samfunnet kulturelle skatter som vil være til nytte for videre oppbygging av det samiske samfunnet.

Mange samiske eldre har store problemer med å få adekvat hjelp på grunn av språkproblemer, og fordi hjelpepersonellet ikke har samisk kulturkompetanse og - forståelse. Samiske eldre er i risikozonen for feilbehandling og feildiagnostisering som følge av dårlig kommunikasjon mellom hjelpepersonell og pasient. Rådet har gått inn for at samiske pasienter som har fått feil diagnose og feilbehandling, skal få erstatning.

Samiske pasienter som bor i kommuner der samer er i numerisk mindretall, har like rettigheter til å få hjelp på samisk og av hjelpepersonell som har innsikt i og forståelse for pasientens kulturelle bakgrunn. Rådet foreslår derfor at det opprettes en samisk tolketjeneste, som også kan gi tolking til helse- og sosialsektoren. En slik tolketjeneste vil kunne betjene samer fra hele landet, enten via personlig oppmøte eller ved tolkingen via telefon eller telematikk (lyd/bilde).

Rådet vil derfor foreslå for sosialdepartementet at det opprettes et eget samisk eldreombud.

Funksjonshemmede – Rehabilitering

Sametinget har opprettet stipend til samiske fagfolk som tar videreutdanning innen rehabilitering. Stipendet er en del av kompetanseoppbyggingen innen samisk helse og sosial og en videreføring av tiltakene foreslått i NOU 1995:6. Sametinget vil arbeide aktivt for at samiske funksjonshemmede får hjelp ut fra deres språk- og kulturbakgrunn. Rådet ser positivt på dette tiltaket og mener at den samiske pasient vil ha større muligheter for bedring når tilbudet er tilpasset samisk virkelighet. Rådet vil derfor at det opprettes et eget opptreningscenter som er tilpasset samiske pasienters behov og der det kulturelle aspektet er ivarettatt.

Samisk spesialisthelsetjeneste og sykehustjenestene

Sametinget hadde møte med Helseministeren i juni dette året, der det ble gjort avtale om faste møter mellom Sametingets politiske ledelse og Helseministeren. Ministeren presiserte blant annet at staten selv finansierer tiltak som samisk språkopplæring av fagfolk, kompetansehevingsprogram i samisk kulturforståelse og samiske skilt på sykehusene og ved psykiatriske institusjoner. I den forbindelse har Sametinget forventinger til at samisk språk og kultur blir ivarettatt og styrket i Helseforetakene, både innen somatikk og psykiatri. Sametinget vil ta initiativ til å ha møter med styrene i Helseforetakene, nettopp for å drøfte sykehus- og spesialisthelsetjeneste tilbudet til samiske pasienter. Sametinget ser derfor frem til et godt og nært samarbeidet med Helseforetakene. Sametinget har 4. november i år hatt møte med samisk spesialisthelsetjeneste, både innen somatikk og psykiatri. Møtet viste at det er en samstemmig holdning fra samiske fagfolk om at det er nødvendig og faglig forsvarlig med en egen samordning i et eget samisk kompetansesenter. Et

kompetansesenter vil i tillegg til psykiatri og somatikk også knyttes til senter for samisk helseforskning.

Det er mange forhold i det samiske samfunnet, i kulturen og i tradisjonene som styrker holdningen til at samiske psykiatriske pasienter må få et behandlingstilbud som tar hensyn til klientens etniske, kulturelle, religiøse og språklige bakgrunn. Terskelen for å søke psykiatrisk hjelp i det samiske samfunnet er høy, og det er derfor avgjørende at den samiske pasienten blir møtt av et hjelpeapparat som har samisk språk- og kulturkompetanse.

Rådet vil også at kompetansesenteret etter hvert også vil innbefatte barnevern, familievern og rusvern, avhengig av om disse overføres til staten. På den måten vil man bygge opp et kompetansesenter som omfatter hele spekteret av samisk helse- og sosialtjenester, og hvor de ulike aktørene både vil utfylle og dra nytte av hverandre.

Senterets kompetanse og erfaringer vil også komme den øvrige befolkningen til gode og det vil kunne ha overføringsverdi til andre urfolk i verden.

Rådet vil bidra til at samiske pasienter får et eget pasientombud med samisk språk- og kulturforståelse, og rådet vil på den måte være med på å støtte den samiske pasients rettssikkerhet.

Rusproblematikk

Signaler fra hjelpeapparatet både i 1.- og 2. linjetjenesten viser at rusmisbruk er et økende problem generelt i samfunnet, og spesielt i det samiske samfunnet både på individ-, familie- og samfunnsnivå. Det er derfor viktig at hjelpeapparatet i større grad fokuserer på rus og forsøker å inkludere familien i behandlingen i større grad enn det som gjøres i dag.

Hjelpeapparatet opplever ofte hjelpeløshet i forhold til den økende rusproblematikken og med økonomiske innskjæringer i kommuner blir rusmisbrukere ofte en salderingspost. De som blir skadelidende i tillegg til rusmisbrukeren selv, er barna, ektefellen og slekta. I dag fins det ikke behandlingsinstitusjoner med samisk språk- og kulturkompetanse som også inkluderer familien i behandlingen. Nyere forskning viser at rusproblemet ikke bare angår den som ruser seg, men det påvirker hele familien, spesielt er barna mest sårbare.

Rådet vil anmode aktuelle behandlingsinstitusjoner om å vurdere behandlingsformen slik at behandlingen blir tilrettelagt også for samiske rusmisbrukere og deres familier. Rådet vil påse at det rusforebyggende arbeidet i forhold til barn og unge styrkes, og at det lages kurspakker og informasjonsmaterieell på samisk både for barne- og ungdomsskoletrinnet.

Tjernobylyllykken i 1986 - Forurensning

Da ulykken skjedde lå det tillatte becquerelnivået på reinkjøtt på 300, men den første høsten ble den høynet til 6000. Mange samer føler de ikke er tatt på alvor på grunn av sine bekymringer, og at de er ført bak lyset, og at opplysningene er blitt tåkelt. Nå 16 år senere er det fremdeles ikke gjort en kartlegging av følgene Tjernobylyllykken har hatt i forhold til samene.

Rådet er bekymret for at det ikke er gjort utredninger som kan si noe om helsekonsekvensene etter Tjernobylyllykken, og vil be Helseministeren se til at det settes i gang en slik undersøkelse. Dette vil ha stor betydning for fremtidige generasjoner og deres helsemessige forhold.

Forskning – Utdanning

Det samiske samfunnet kan i dag karakteriseres som et samfunn mellom ulike kunnskapstradisjoner. Det er et samfunn som utvikles i skjæringsfeltet mellom det tradisjonelle og det moderne, det lokale og det internasjonale. For å ha muligheter til å løse felles oppgaver, har kunnskap og kompetanse en stadig økende betydning. I samisk samfunnsoppbygging og samfunnsutvikling forutsettes det at kunnskapsproduksjon og forskningsbasert kunnskap må ha en sentral plass. Sett i et slikt perspektiv har samisk forskning og høyere utdanning avgjørende betydning for bevaring, styrking og utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Rådet vil arbeide for at det satses mer på forskning og systemiseringsarbeid i samiske lokalsamfunn og blant samer i de ulike delene av landet. Slik vil man best få oversikt over samiske pasienters og klienters behov og hvilke helse- og sosialfremmende tiltak man bør satse på i fremtiden.

WHO – Internasjonalt samarbeid –

Verdens helseorganisasjon, WHO, hadde sin første konsultasjon med urfolk i Geneve i 1999. Sametinget deltok sammen med den norske delegasjonen. I 1999 startet WHO og Verdens miljøprogram (UNEP) et samarbeid med fokus på urfolks helse og miljø i Arktis. Sametinget vil at dette arbeidet også iverksettes i samiske områder, men synes at programmet ikke har hatt den nødvendige progresjon. Sametinget ønsker en tettere dialog med departementene både i denne og andre saker som omhandler internasjonalt samarbeid om helse- og sosiale forhold.

Rådet ber Helseministeren påse at Sametinget inkluderes i internasjonalt arbeid der urfolks helse- og sosiale forhold blir omhandlet. Rådet er av den oppfatning at samarbeid med andre urfolk er viktig og nødvendig, og den kunnskapen og de erfaringene urfolk i et land har opparbeidet seg, har overføringsverdi til urfolk verden over.

Forslag 1, representant Jon Erland Balto, NSR's samarbeidsgruppe, Samarbeidsgruppen og Senterpartiets sametingsgruppe

Sametinget krever at Regjeringen opprettholde helse- og sosialtilbudet til den samiske befolkning, staten må som sykehuseier om nødvendig instruere styrene.

Sametinget er kjent med at styret i Helse Finnmark har foreslått en rekke kutt som også vil berøre den samiske befolkning. Det er foreslått i kutt ved:

- spesialistpoliklinikkene i Karasjok og Alta
- reduksjon i sykestueplasser
- nedlegging av Seidajok barnepsykiatriske behandlingshjem

Seidajok barnepsykiatriske behandlingshjem er den eneste institusjonen som gir et tilbud til samiske barn.

I tillegg er Sametinget kjent med at plassering av ungdomspsykiatrisk behandlingshjem er under ny vurdering. Institusjonen er av Finnmark fylkeskommune vedtatt plassert i Karasjok, og er et viktig tilbud til samisk ungdom i alderen 13 – 18 år.

Det samiske folk må sikres et kvalitativt godt helse- og sosialtilbud som er tilpasset de samiske verdier, språk og kultur. Sykestueplassene i de samiske kommunene er et tilbud tilpasset lokale samiske forhold, og må derfor opprettholdes. Sametinget vil påpeke at staten har et særskilt ansvar for å sikre det økonomiske grunnlaget for tilrettelegging og opprettholdelse av samiske helse- og sosialtjenester.

Sametinget går i mot kuttforslagene til Helse Finnmark som berører tilbudet til den samiske befolkning, og krever at Regjeringen sikre den samiske befolkningen et tilfredstillende helse- og sosialtilbud.

Forslag 2, representant Willy Olsen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Samiske barn og unge

Tillegg siste avsnitt:

Sametinget vil videre arbeide for at barnverntjenesten både lokalt, regionalt og sentralt har et samisk perspektiv i utredning og i behandling av saker. Det er dessuten påkrevd med et samisk perspektiv i utdanningen av barnevernspedagoger.

Sametinget ser det som vesentlig at Stortinget følger opp intensjonene i mangfold og likeverd i med nasjonal kompetansefunksjon for barnevern i samiske områder. Det er dessuten nødvendig med faste rammebetingelser for dette formål til barnevernets utviklingscenter i Nord-Norge.

Samisk spesialisthelsetjeneste og sykehustjenestene

Tillegg som siste setning i første avsnitt:

Med dagens teknologi er det fullt mulig å organisere kompetansesenteret i en desentralisert modell.

Tillegg nytt avsnitt:

Ambulansetjenesten

Sametinget anser det som viktig at ambulansetjenestene opprettholdes også i mer spredt bebygde områder. Geografiske avstander, klimatiske forhold tilsier at man etter forholdene må fravike teoretiske beregninger om maksimal uttrykningstid.

Rusproblematikk

Endring av siste avsnitt:

Sametinget krever at aktuelle behandlingstilstander tilpasser behandlingsformen slik at behandlingen blir tilrettelagt også for samiske rusmiddelbrukere og deres familier på deres premisser.

Sametinget vil påse at det rusforebyggende arbeidet i forhold til barn og unge styrkes, og at det lages kurspakker og kursmateriell på samisk, for barne- og ungdomstrinnet i grunnskolen.

Merknad 1, SVFs sametingsgruppe v/ Ove Johnsen

Mange av de som bor på institusjon har mistet mye av det som gir livsoverskudd. Mye av det som tidligere ga livet innhold og mening er borte: hjem, jobb, ektefelle, venner og lignende.

Livet på et sykehjem kan lett forsterke slike negative tanker, det er derfor viktig at det satses på at den samiske brukeren blir ivaretatt i forhold til sitt språk, sin kultur og sitt livssyn også når livssituasjonen er blitt sånn at de ikke lenger kan leve og bo der kulturtilhørigheten er størst.

Da er det nettverket omkring våre samiske eldre, staten, institusjonen og ansatte med samisk språk- og kulturkompetanse og forståelse, som må hjelpe til for at det skal være tilgjengelighet til kultur. Slik at fokus kan snus mot alt det positive som livet faktisk fremdeles har å gi, også på et sykehjem.

Viktig med kunnskap om beboerens samiske kulturarv, det er med på å fremme trygghet og tilpasning i miljøet.

For å kvalitetssikre helsetjenesten i kommunene, er det viktig å ha blikket rettet mot at her er flere kulturer og flere brukergrupper. En generell kvalitetssikring av helsetjenesten innbefatter også hva som er behovet hos samiske brukere.

Tiltak:

Kartlegging av hvilke forutsetninger som må oppfylles for at eldre samiske brukere skal oppleve samme kvalitet som andre brukere av helse- og sosialtjenesten.

III. Votering

Av 39 representanter var 36 tilstede.

- Merknader fra Ove Johnsen følger saken.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 2 oversendes Sametingsrådet, og følger saken.
- Forslag 1 ble enstemmig vedtatt.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Ragnhild Lydia Nystad, saksordfører	
2.	Willy Olsen	
3.	Jon Erland Balto	
4.	Ove Johnsen	
5.	Egil Olli	
6.	Olaf Eliassen	
7.	Willy Olsen	
8.	Ragnhild Lydia Nystad	
9.	Jon Erland Balto	
10.	Ragnhild Lydia Nystad	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Sametingsrådets redegjørelse om Sametingets helse- og sosialpolitikk tas til etterretning.

Sametinget krever at Regjeringen opprettholde helse- og sosialtilbudet til den samiske befolkning, staten må som sykehuseier om nødvendig instruere styrene.

Sametinget er kjent med at styret i Helse Finnmark har foreslått en rekke kutt som også vil berøre den samiske befolkning. Det er foreslått i kutt ved:

- spesialistpoliklinikkene i Karasjok og Alta
- reduksjon i sykestueplasser
- nedlegging av Seidajok barnepsykiatriske behandlingshjem

Seidajok barnepsykiatriske behandlingshjem er den eneste institusjonen som gir et tilbud til samiske barn.

I tillegg er Sametinget kjent med at plassering av ungdomspsykiatrisk behandlingshjem er under ny vurdering. Institusjonen er av Finnmark fylkeskommune vedtatt plassert i Karasjok, og er et viktig tilbud til samisk ungdom i alderen 13 – 18 år.

Det samiske folk må sikres et kvalitativt godt helse- og sosialtilbud som er tilpasset de samiske verdier, språk og kultur. Sykestueplassene i de samiske kommunene er et tilbud tilpasset lokale samiske forhold, og må derfor opprettholdes. Sametinget vil påpeke at staten har et særskilt ansvar for å sikre det økonomiske grunnlaget for tilrettelegging og opprettholdelse av samiske helse- og sosialtjenester.

Sametinget går i mot kuttforslagene til Helse Finnmark som berører tilbudet til den samiske befolkning, og krever at Regjeringen sikre den samiske befolkningen et tilfredstillende helse- og sosialtilbud.

Saken ble avsluttet fredag 29. november kl. 12.15.

Sak 42/02

Avtale mellom Troms fylkeskommune og Sametinget

Saken påbegynt onsdag 27. november 2002 kl. 09.03 ved Presidentens tale, og deretter tale av fylkesordfører i Troms, Ronald Rindestu. Etter dette ble saken tatt opp til behandling kl. 09.20.

I. Dokumenter

- Avtale om samarbeid mellom Sametinget og Troms fylkeskommune
- Vedtak i Troms fylkesting av 16.10.02 (møtebok datert 14.10 når møtet startet)
- President Sven-Roald Nystøs innlegg i Troms fylkeskommune 16.10.02
- Fylkesordfører Ronald Rindestus innlegg i Troms fylkeskommune
- Kopi av brev fra Troms fylkeskommune til administrasjonen for de politiske utvalg i TFK, datert 17.10.02

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Sametinget vedtar med dette "Avtale om samarbeid mellom Sametinget og Troms fylkeskommune". Presidenten undertegner avtalen på vegne av Sametinget.

Avtale om samarbeid mellom Sametinget og Troms fylkeskommune

De kontraherende parter, Sametinget i Norge og Troms fylkeskommune,

konstaterer at samene er ett folk med felles historie, kultur, språk og tradisjoner, likeså

konstaterer partene at Troms fylke omfatter områder med en stor samisk befolkning, at partene har ansvar for samiske samfunn og samfunnsutvikling i Troms, at det derfor er et særlig behov for samarbeid mellom partene i saker som berører samiske forhold i Troms, likeså konstateres at dette samarbeidsbehovet også gjør seg gjeldende i forhold til nasjonale myndigheter, statlige myndigheter på regionalt og lokalt nivå og kommunene i Troms, partene

konstaterer at deres arbeidsområder også vedrører den generelle utvikling av den nordlige landsdel og nordområdene, og har merket seg den økte internasjonale oppmerksomhet om nord-områdene og arktiske spørsmål, og erkjenner behovet for å samle styrke i forhold til de utfordringer vi møter med hensyn til den framtidige utvikling i nord, sett i et regionalt, nasjonalt og internasjonalt perspektiv, og

minnes utviklingen i samarbeidet mellom partene, har merket seg Regjeringens oppfordring til å inngå regionale partnerskap¹, og erkjenner på denne bakgrunn nødvendigheten av å fornye og utvikle samarbeidet mellom Sametinget og Troms fylkeskommune, blant annet i forhold til språklige, kulturelle, økonomiske, administrative og politiske spørsmål, partene

erkjenner samtidig at miljø og likestilling er gjennomgripende på alle områder i avtalen, dette skal følgelig legges til grunn ved etterlevelsen av avtalen, partene

erklærer herved at de har blitt enig om følgende:

Artikkel 1 – formål

Avtalens formål er å legge forholdene til rette for et varig fast samarbeid mellom partene i saker som angår samene og samiske områder i Troms fylke. Partene vil legge forholdene til rette for at samene skal kunne bevare og utvikle sitt språk, sin kultur, sitt samfunnsliv og sine næringsveier i Troms fylke. Partene vil søke å samordne politikktutviklingen på samfunnsområder partene finner det naturlig, med sikte på bærekraftige, levende og framtidsrettede samfunn både for urfolk og øvrige nordboere i nord.

Artikkel 2 – samarbeidets karakter

Samarbeidet gjennom denne avtalen skjer på frivillig basis mellom to likeverdige parter. Denne avtalen er ikke til hinder for samarbeid som ikke er nevnt i denne avtalen.

Artikkel 3 – samisk språk

Troms fylkeskommune forplikter seg til å følge opp tiltakene i ”Handlingsplan for samisk språk og samisk kulturkompetanse 2002-2004”. Troms fylkeskommune skal delta i forvaltningskommunenenes språkforum ”Giellagiella”.

Sametinget forplikter seg til minst å opprettholde nivået på tospråklighetsmidler til Troms fylkeskommune. Sametinget vil aktivt bistå Troms fylkeskommune i arbeidet med samisk språkutvikling. Partene er enige om at det skal være en balanse mellom tildelte tospråklighetsmidler og bruk av fylkeskommunale budsjettmidler til dette formål. Det skal avholdes et årlig drøftingsmøte om behovet for midler for påfølgende budsjettår.

Sametinget vil fortsatt gi grunntilskudd til Samisk språksenter i Gáivuotna-Kåfjord (Ája) og i Sør-Troms/Nordre Nordland (Várdobáiki). Troms fylkeskommune vil supplere grunntilskuddet fra Sametinget til samiske språksentra i Troms.

---

¹ Jf. St.meld. nr. 19 (2001-2002) Nye oppgaver for lokaldemokratiet – regionalt og lokalt nivå, kapittel 7 Fylkeskommunen som regional utviklingsaktør, St.meld. nr.33 (2001-2002) Tilleggsmelding til St.meld. nr.55 (2000-2001) Om norsk samepolitikk, punkt 5.2 Samiske interesser og Sametingets rolle i forhold til kommuner og fylkeskommuner, og Kommunal- og regionalministerens redegjørelse i Stortinget, 30.04. 2002 ”Vekst – i hele landet” punkt 5.5 Nord-Norge, der det heter helt til slutt at ”Sametinget bør inngå i det regionale partnerskapet der det er naturlig”.

Partene ønsker fungerende samiske språksentra også i Ullsfjord og på Senja. Partene vil gi nødvendig prosjektstøtte inntil disse kan komme inn under ordningen med grunntilskudd.

Partene vil bidra med råd og veiledning til kommuner/områder som ønsker å satse på arbeidet med samisk språk.

Partene skal motivere kommunene i Troms og regionale statsetater til å prioritere samisk språk også utover minimumsbestemmelsene i samelovens språkregler.

Partene er positive til en eventuell utvidelse av forvaltningsområdet for samisk språk.

Artikkel 4 – samiske stedsnavn

Partene vil samarbeide om å få flere samiske stedsnavn normert, vedtatt og brukt i offentlig sammenheng.

Partene vil ta initiativ til et større prosjekt for innsamling og registrering av samiske stedsnavn i Troms i samarbeid med aktuelle høyskoler/universitet/forskningsinstitusjoner.

Artikkel 5 – opplæring

Partene skal bidra med gjensidig informasjon og veiledning, deltakelse på relevante faglige skolesamlinger og samarbeide om kurs og andre tiltak innen videregående opplæring. Partene skal orientere hverandre gjensidig om blant annet støtteordninger og læremidler.

Troms fylkeskommune skal tilby samisk språk som fag til alle elever som ønsker det på alle videregående skoler i Troms. Dersom det ikke er mulig å skaffe lærer skal det tilbys fjernundervisning. Partene vil arbeide for å få utdannet flere samisklærere.

Troms fylkeskommune vil starte opp studieretningsfaget “samisk kulturkunnskap” og valgfaget “samisk kulturkunnskap” ved videregående skoler i Troms. Troms fylkeskommune skal, for å nå målet om at ingen elver skal gå ut av videregående skole i Troms uten grunnleggende kunnskaper om samiske forhold, utvikle og tilby en etterutdanningspakke for opplæring av alle lærere ved hver videregående skole i Troms og en læremiddelpakke om samiske forhold med utgangspunkt i Troms. Sametinget skal bistå Troms fylkeskommune i utvikling og finansiering av dette arbeidet.

Artikkel 6 – kulturminneforvaltning

Partene skal inngå et mer forpliktende samarbeid i forvaltningen av kulturminner etter kulturminneloven, jf. kulturminnelovens forskrifter § 3 Samarbeidsplikt. Samarbeidet skal baseres på gjensidig tillit, faglig utveksling og praktisk tilpasning.

Partene vil søke å få på plass en prøveordning for fordeling av geografiske hovedansvarsområder for forhistoriske kulturminner i Troms fylke ved forvaltningen av kulturminneloven. En slik prøveordning må skje med støtte fra Miljøverndepartementet.

Partene forplikter seg til årlige samarbeidsmøter på etatsledernivå. Det skal legges til rette for bedre informasjonsutveksling og samarbeidsformer mellom saksbehandlere.

Artikkel 7 – museer

Partene skal samarbeide for å styrke dokumentasjon, sikring og formidling av samisk kulturhistorie ved museene i Troms fylke. For å stimulere museene i Troms til å arbeide spesielt med formidlingsprosjekt innefor samisk historie vil partene bidra med utviklingsmidler til dette formålet.

Partene skal bidra til etablering av museumsvirksomhet ved Ája Samisk Senter tilknyttet Sametinget. En etablering av museumsvirksomhet ved Ája Samisk Senter må skje ved en faglig og praktisk avklaring med Nord-Troms Museum.

Partene skal legge til rette for at de samiske museene er aktører i faglig nettverkssamarbeid med øvrige museer i Troms.

Artikkel 8 – bibliotek

Partene skal bidra med gjensidig informasjon og veiledning, deltakelse på hverandres faglige biblioteksamlinger og samarbeide om kurs og andre opplæringstiltak i samisk litteratur, kultur og bibliotekjeneste for ansatte i skole- og folkebibliotek i Troms.

Troms fylkeskommune har ansvar for å vedlikeholde og videreutvikle Kildeveileder i samisk bibliotekjeneste på Biblioteknett Troms. Sametinget bistår med sin kompetanse.

Troms fylkeskommune vil opprette ½ stilling som regional samisk bibliotekksulent på Ája Samisk Senter så snart det er tilgjengelig areal. Denne stillingen skal i samarbeid med Gáivuotna-Kåfjord kommune, Samisk språksenter og Sametinget etablere og koordinere biblioteksatsingen på Ája Samisk Senter som en regional bibliotekjeneste. Virksomheten må også samordnes med den samiske bokbussen. Partene vil bidra økonomisk til at den samiske bokbussen i Kåfjord kan kjøre i hele regionen.

Partene støtter opprettelsen av en samisk bokbuss i Sør-Troms/Nordre Nordland i samarbeid med Várdobáiki samisk senter, Nordland fylkeskommune og de lokale folkebibliotekene. Partene forutsetter at staten finansierer kjøp og drift av bokbussen etter samme ordning som for de øvrige samiske bokbussene. Troms fylkeskommune vil gå inn som part i den regionale finansieringen.

Artikkel 9 – samiske kultursentra

Sametinget vil fortsatt gi driftstilskudd til Ája Samisk Senter og til Várdobáiki samisk senter. Troms fylkeskommune vil bidra til å styrke sentrenes virksomhet. Partene ønsker et fungerende Samisk hus på Senja. Partene vil støtte opp om Tromsø som ”Internasjonal urfolksby”.

Når det gjelder utbyggingen av Ája Samisk Senter viser partene til rapporten av juni 2002 fra arbeidsgruppa, ”Ája samisk senter – finansiering av delutbygging i påvente av helhetlig finansiering.” Partene har gitt sin tilslutning til hovedlinjene i rapporten, og har forpliktet seg

gjensidig med hensyn til utredningens forslag mht. finansiering av delutbyggingen, under forutsetning av statlig deltakelse, jf. forslaget.

Artikkel 10 – kulturtiltak

Partene ønsker å styrke formidlingen av samisk kultur og kulturforståelse til skolene i Troms, blant annet gjennom fellestiltak som "kultur i skolen" - Den kulturelle skolesekken.

Troms fylkeskommune vil videreutvikle sin satsing på samisk musikk- og kulturformidling ved Musikk i Troms.

Partene ønsker å etablere en ordning for formidling av muntlig samisk fortellertradisjon.

Artikkel 11 – organsiasjonsstøtte/sameforeninger i Troms

Partene vil legge forholdene til rette for levedyktige samiske foreninger i Troms fylke. Lokale og regionale samiske foreninger i Troms kan søke om midler fra partenes ordinære støtteordninger. Troms fylkeskommune vil gi drifts- og aktivitetstilskudd til samiske foreninger i Troms.

Artikkel 12 – informasjon

Partene har et felles ansvar for at befolkningen og offentlige instanser i Troms fylke er orientert om og har kunnskaper om samiske spørsmål. Informasjonen skal i størst mulig grad formidles også på samisk.

Troms fylkeskommune og Sametinget vil samarbeide om å spre informasjon om Sametinget, samemantallet og sametingsvalg blant ansatte, elever og innbyggere i Troms. Slik informasjon skal finnes på fylkeskommunens nettsteder og i informasjonshyller for publikum i fylkeskommunale bygg/virksomheter. Sametinget skal sørge for at Troms fylkeskommune har tilgang til informasjonsmateriell om Sametinget, samemantallet og sametingsvalg, samt informere og veilede ved behov.

Artikkel 13 – regionalpolitikk

Partene viser til fylkeskommunens fornyede rolle som regionalpolitisk aktør i landet, og til Sametingets rolle som deltaker i den regionale utvikling i samiske områder.

Sametinget vil delta i partnerskapet i tilknytning til fylkesplanprosessene, spesielt i forbindelse med prosesser som berører samiske forhold i Troms. Dette på bakgrunn av at det blir satt i gang et program som har til formål å fornye fylkesplanleggingen som instrument for et regionalt partnerskap om samarbeidstiltak. Begrepene regional utviklingsaktør og partnerskap er nøkkelbegrep både i St.meld. nr. 19 (2001-2002) og i kommunal- og regionalministerens redegjørelse for Stortinget i 2002. Fylkesplanleggingen skal være fylkets viktigste verktøy for å løse regionale utfordringer og for å iverksette nasjonal og lokal politikk i regionen.

Sametinget vil hvert fjerde år i forbindelse med fylkesplanens hovedrevisjon, gjennomføre et samarbeidsmøte mellom aktuelle fylkeskommuner og Sametinget. Troms fylkeskommune vil delta på dette møtet.

Sametinget vil delta i partnerskapet knyttet til Regional utviklingsplan (RUP), herunder inngå forpliktende samarbeidsavtaler om utvikling av samiske samfunn i Troms. Troms fylkeskommune forplikter seg til å sette av en årlig økonomisk ramme i RUP som øremerkes til samarbeid/tilrettelegging for næringsutvikling i samiske områder i Troms

Sametinget vil delta i fylkeskommunens Arealplanforum, Kystsonedeforum samt i Miljøforum Nord.

Partene vil rette særskilt oppmerksomhet mot kommunene i Troms med tanke på at kommunene skal utvikle sin egen samepolitikk. Andre myndigheter vil inviteres til samarbeid om dette.

Artikkel 14 - nordområdeutvikling

Partene er enige om at Norge har behov for å utvikle en mer aktiv nordområdepolitikk, sett både i et innenriks- og utenrikspolitisk perspektiv. Nordområdene representerer mangfoldige, levedyktige og framtidsrettede samfunn med tilhørende havområder, som sammen med ressursene på land, danner ressursgrunnet for vår spredte bosetting og kulturelle variasjon i nord. En tilstedeværelse som også er viktig for landets nasjonale identitet, økonomi og suverenitet i nord. Utfordringen er å utvikle en nordområdestrategi i et grenseoverskridende perspektiv der urfolksinteressene er gitt en helhetlig integrering. For å gi strategiarbeidet bredere demokratisk forankring, og for å samle ressursene, bør strategien utvikles i partnerskap mellom nasjonale, regionale og lokale myndigheter i nord, Sametinget, privat sektor og frivillige organisasjoner og institusjoner.

Partene tar sikte på å hevde og kommunisere behovet for nordområdestrategien overfor ulike myndigheter og i ulike sammenhenger. Strategien bør omfatte både nasjonale og grenseoverskridende tiltak. Nåværende grenseoverskridende samarbeid som; Det arktiske samarbeidet, Barentssamarbeidet, Norges bilaterale arbeid i forhold andre arktiske stater, EU's nordlige dimensjon og arktiske vindu, Nordkalottsamarbeidet og arbeidet i Northern Forum, inkluderes. De dimensjoner som bør ha spesiell grenseoverskridende oppmerksomhet kan blant annet være; Miljø- og ressurovervåking, forvaltning av marine ressurser, herunder spesielt fiskeriene, urfolkens språk, rettigheter, næringer og samfunn, arbeidet med den nordlige sjørute og den nordlige maritime korridor, olje- og gassspørsmål, og infrastrukturbygging.

Partene forplikter seg til å holde øye med hverandres interesser spesielt i respektive internasjonale fora der foranstående problemstillinger drøftes. Dette omfatter utveksling av informasjon og synspunkter om oppfølging.

Artikkel 15 – kompetanse og hospitering

Det gjennomføres minimum en temadag om Sametinget og samepolitikk i fylkestinget hver fylkestingsperiode og tilsvarende om Troms fylkeskommune og fylkeskommunal virksomhet i Sametinget.

Partene iverksetter en hospiteringsordning for/mellom ansatte i Troms fylkeskommune og Sametinget. Varigheten på hospiteringen er normalt 8 uker. Det skal være et tilrettelagt opphold,

godkjent av begge parter og den ansatte selv. Vertsinstitusjonen er behjelpelig med bosted. Lønn og øvrige utgifter dekkes av den faste arbeidsgiver, som også har arbeidsgiveransvaret.

Partene vil gjennom samarbeid via denne avtalen og på andre måter øke kunnskaper og kompetanse blant politikere og ansatte om respektive virksomheter.

Artikkel 16 – oppfølging og rapportering

Det avholdes årlige møter mellom fylkesordføreren og sametingspresidenten. Hensikten med møtene er samarbeid og samordning. Oppfølgingen av denne avtalen skal drøftes på disse møtene.

Fylkestinget og Sametingets plenum skal orienteres om arbeidet med oppfølging av avtalen.

Artikkel 17 – gyldighet og endring

Denne avtalen "Avtale om samarbeid mellom Sametinget i Norge og Troms fylkeskommune" inngås ved vedtak i Sametingets plenum i november 2002 og i Troms fylkesting i oktober 2002.

Endringer i denne avtalen "Avtale om samarbeid mellom Sametinget i Norge og Troms fylkeskommune" kan bare foretas av partene, og må ha flertall i både fylkestinget og Sametingets plenum.

Hver av partene kan si opp avtalen med minst 6 måneders varsel.

Forslag 1, representant Willy Ørnebakk, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Avtale mellom Troms fylkeskommune og Sametinget

1. Sametinget legger til grunn at forståelsen av artikkel 6, 2. avsnitt, innebærer at partene skal initiere en prosess i samarbeid med Miljøverndepartementet/Riksantikvaren, med sikte på å vurdere mulighetene for en effektivisering og rasjonalisering i forvaltningen av kulturminneloven.
2. Sametingspresidenten får fullmakt til å inkludere Vardobáiki i artikkel 7, dersom Troms fylkeskommune er enig i dette.

Forslag 2, representant Roger Pedersen, Samenes valgforbund

Avtalen mellom Troms fylkeskommune og Sametinget utsettes inntil vi får en nærmere klarhet og utdyping over følgende problemstillinger i avtaleteksten:

Det som står med kursiv skrift er klippet direkte fra avtalen og våres bemerkninger følger deretter til de forskjellige artikler.

Artikkel 3 - samisk språk, andre avsnitt.

Sametinget forplikter seg til minst å opprettholde nivået på tospråklighetsmidler til Troms fylkeskommune. Sametinget vil aktivt bistå Troms fylkeskommune i arbeidet med samisk språkutvikling. Partene er enige om at det skal være en balanse mellom tildelte tospråklighetsmidler og bruk av fylkeskommunale budsjettmidler til dette formål. Det skal avholdes et årlig drøftingsmøte om behovet for midler for påfølgende budsjettår.

Vi mener det er uheldig å inngå en forpliktende økonomisk minimumsavtale med en fylkeskommune, ut ifra at den rammeoverføringen til Sametinget fra Stortinget, ikke inneholder noen minimumsgaranti på dagens nivå.

Artikkel 4 – samiske stedsnavn, andre avsnitt.

Partene vil ta initiativ til et større prosjekt for innsamling og registrering av samiske stedsnavn i Troms i samarbeid med aktuelle høyskoler/universitet/forskningsinstitusjoner.

Her må det også taes høyde for at lokale engasjement må komme med i betraktningen. Vi kan ikke utelukke slike ressursgrupper som har jobbet med dette over lengre tid.

Artikkel 6 – kulturminneforvaltningen, andre avsnitt.

Partene vil søke å få på plass en prøveordning for fordeling av geografiske hovedansvarsområder for forhistoriske kulturminner i Troms fylke ved forvaltningen av kulturminneloven. En slik prøveordning må skje med støtte fra Miljøverndepartementet.

Her må det komme frem hvordan grensene er tenkt. Vi kan ikke være med på å vedta en slik prøveordning uten å vite hva som tilfaller hvem.

Artikkel 7 – museer, andre avsnitt.

Partene skal bidra til etablering av museumsvirksomhet ved Ája Samisk Senter tilknyttet Sametinget. En etablering av museumsvirksomhet ved Ája Samisk Senter må skje ved en faglig og praktisk avklaring med Nord-Troms Museum.

Dette må omformuleres slik at dersom de faglige og praktiske avklaringene med Nord-Troms Museum er positiv, så etableres museumsvirksomheten ved Ája Samisk Senter.

Artikkel 9 – samiske kultursentra

I første avsnitt brukes følgende formulering:

Partene ønsker et fungerende Samisk hus på Senja.

Hva er dette? Vi kan ikke være med på å vedta noe på et slikt svakt grunnlag. Er det her snakk om for eksempel flere samiske hus på Senja i dag?

Artikkel 11 – organisasjonsstøtte/sameforeninger i Troms

Partene vil legge forholdene til rette for levedyktige samiske foreninger i Troms fylke. Lokale og regionale samiske foreninger i Troms kan søke om midler fra partenes ordinære støtteordninger. Troms fylkeskommune vil gi drifts- og aktivitetstilskudd til samiske foreninger i Troms.

Hva menes med dette? Åpner vi for å forfordle for eksempel regionale foreninger i Troms overfor de øvrige fylkene, slik at regionale foreninger i Troms kan søke på for eksempel tilskudd fra potten til samiske hovedorganisasjoner eller lignende. Dette kan vi ikke være med på.

Artikkel 12 – informasjon

Partene har et felles ansvar for at befolkningen og offentlige instanser i Troms fylke er orientert om og har kunnskaper om samiske spørsmål. Informasjonen skal i størst mulig grad formidles også på samisk.

Troms fylkeskommune og Sametinget vil samarbeide om å spre informasjon om Sametinget, samemantallet og sametingsvalg blant ansatte, elever og innbyggere i Troms. Slik informasjon skal finnes på fylkeskommunens nettsted og i informasjonshyller for publikum i fylkeskommunale bygg/virksomheter. Sametinget skal sørge for at Troms fylkeskommune har tilgang til informasjonsmateriell om Sametinget, samemantallet og sametingsvalg, samt informere og veilede ved behov.

Hvilken strategi har Sametinget for å klare å oppfylle dette, så langt vi har erfart har ikke Sametinget klart dette godt nok frem til i dag. Vil det for eksempel i fremtiden bli slike at befolkningen i Troms vil få bedre informasjon om Sametinget enn den øvrige samiske befolkningen her i landet. Dersom det er tilfelle vil vi ikke være med på dette.

Artikkel 13 – regionalpolitikk, femte avsnitt

Sametinget vil delta i fylkeskommunens Arealplanforum, Kystsoneforum samt Miljøforum Nord.

Har virkelig Sametinget ressurser til dette og hva med lignende henvendelser fra andre fylkeskommuner i fremtiden. Slik vi har oppfattet situasjonen, så kan vi ikke delta i alle slags forum. Vi stiller oss svært tvilende til at vi har ressurser til dette.

III. Votering

Av 39 representanter var 38 tilstede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag nr. 2 ble forkastet med 34 stemmer.
- Forslag nr. 1 punkt 1 ble enstemmig vedtatt
- Forslag nr. 1 punkt 2 ble enstemmig vedtatt.
- Sametingsrådets inntilling med vedtatte tilføyelser ble vedtatt med 36 stemmer.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Sven-Roald Nystø	
2.	Fylkesordfører i Troms, Ronald Rindestu	
3.	Sven-Roald Nystø, saksordfører	
4.	Roger Pedersen	Sven-Roald Nystø Bård A. Berg Roger Pedersen
5.	Willy Ørnebakk	
6.	Bård A. Berg	Janoš Trosten
7.	Lene Hansen	
8.	Leif Elsvatn	
9.	Ann-Mari Thomassen	
10.	Mildri Pedersen	
11.	Svein Peter Pedersen	
12.	Per-Bjørn Lakselvnes	
13.	Per Arnesen	
14.	Janoš Trosten	
15.	Terje Tretnes	
16.	Olaf Eliassen	
17.	Isak Mathis O. Hætta	
18.	Roger Pedersen	Willy Ørnebakk Roger Pedersen
19.	Sven-Roald Nystø	
	Birger Nymo (til forretningsorden)	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Sametinget vedtar med dette ”Avtale om samarbeid mellom Sametinget og Troms fylkeskommune”. Presidenten undertegner avtalen på vegne av Sametinget.

Sametinget legger til grunn at forståelsen av artikkel 6, 2. avsnitt innebærer at partene skal initiere en prosess i samarbeid med Miljøverndepartementet/Riksantikvaren, med sikte på å vurdere mulighetene for en effektivisering og rasjonalisering i forvaltningen av kulturminneloven.

Sametingspresidenten får fullmakt til å inkludere Vardobáiki i artikkel 7, dersom Troms fylkeskommune er enig i dette.

Avtale om samarbeid mellom Sametinget og Troms fylkeskommune

De kontraherende parter, Sametinget i Norge og Troms fylkeskommune,

konstaterer at samene er ett folk med felles historie, kultur, språk og tradisjoner, likeså

konstaterer partene at Troms fylke omfatter områder med en stor samisk befolkning, at partene har ansvar for samiske samfunn og samfunnsutvikling i Troms, at det derfor er et særlig behov for samarbeid mellom partene i saker som berører samiske forhold i Troms, likeså konstateres at dette samarbeidsbehovet også gjør seg gjeldende i forhold til nasjonale myndigheter, statlige myndigheter på regionalt og lokalt nivå og kommunene i Troms, partene

konstaterer at deres arbeidsområder også vedrører den generelle utvikling av den nordlige landsdel og nordområdene, og har merket seg den økte internasjonale oppmerksomhet om nord-områdene og arktiske spørsmål, og erkjenner behovet for å samle styrke i forhold til de utfordringer vi møter med hensyn til den framtidige utvikling i nord, sett i et regionalt, nasjonalt og internasjonalt perspektiv, og

minnes utviklingen i samarbeidet mellom partene, har merket seg Regjeringens oppfordring til å inngå regionale partnerskap², og erkjenner på denne bakgrunn nødvendigheten av å fornye og utvikle samarbeidet mellom Sametinget og Troms fylkeskommune, blant annet i forhold til språklige, kulturelle, økonomiske, administrative og politiske spørsmål, partene

erkjenner samtidig at miljø og likestilling er gjennomgripende på alle områder i avtalen, dette skal følgelig legges til grunn ved etterlevelsen av avtalen, partene

erklærer herved at de har blitt enig om følgende:

Artikkel 1 – formål

---

²Jf. St.meld. nr. 19 (2001-2002) Nye oppgaver for lokaldemokratiet – regionalt og lokalt nivå, kapittel 7 Fylkeskommunen som regional utviklingsaktør, St.meld. nr.33 (2001-2002) Tilleggsmelding til St.meld. nr.55 (2000-2001) Om norsk samepolitikk, punkt 5.2 Samiske interesser og Sametingets rolle i forhold til kommuner og fylkeskommuner, og Kommunal- og regionalministerens redegjørelse i Stortinget, 30.04. 2002 ”Vekst – i hele landet” punkt 5.5 Nord-Norge, der det heter helt til slutt at ”Sametinget bør inngå i det regionale partnerskapet der det er naturlig”.

Avtalens formål er å legge forholdene til rette for et varig fast samarbeid mellom partene i saker som angår samene og samiske områder i Troms fylke. Partene vil legge forholdene til rette for at samene skal kunne bevare og utvikle sitt språk, sin kultur, sitt samfunnsliv og sine næringsveier i Troms fylke. Partene vil søke å samordne politikktutviklingen på samfunnsområder partene finner det naturlig, med sikte på bærekraftige, levende og framtidsrettede samfunn både for urfolk og øvrige nordboere i nord.

Artikkel 2 – samarbeidets karakter

Samarbeidet gjennom denne avtalen skjer på frivillig basis mellom to likeverdige parter. Denne avtalen er ikke til hinder for samarbeid som ikke er nevnt i denne avtalen.

Artikkel 3 – samisk språk

Troms fylkeskommune forplikter seg til å følge opp tiltakene i ”Handlingsplan for samisk språk og samisk kulturkompetanse 2002-2004”. Troms fylkeskommune skal delta i forvaltningskommunenes språkforum ”Giellagiella”.

Sametinget forplikter seg til minst å opprettholde nivået på tospråklighetsmidler til Troms fylkeskommune. Sametinget vil aktivt bistå Troms fylkeskommune i arbeidet med samisk språkutvikling. Partene er enige om at det skal være en balanse mellom tildelte tospråklighetsmidler og bruk av fylkeskommunale budsjettmidler til dette formål. Det skal avholdes et årlig drøftingsmøte om behovet for midler for påfølgende budsjettår.

Sametinget vil fortsatt gi grunntilskudd til Samisk språksenter i Gáivuotna-Kåfjord (Ája) og i Sør-Troms/Nordre Nordland (Várdobáiki). Troms fylkeskommune vil supplere grunntilskuddet fra Sametinget til samiske språksentra i Troms.

Partene ønsker fungerende samiske språksentra også i Ullsfjord og på Senja. Partene vil gi nødvendig prosjektstøtte inntil disse kan komme inn under ordningen med grunntilskudd.

Partene vil bidra med råd og veiledning til kommuner/områder som ønsker å satse på arbeidet med samisk språk.

Partene skal motivere kommunene i Troms og regionale statsetater til å prioritere samisk språk også utover minimumsbestemmelsene i samelovens språkregler.

Partene er positive til en eventuell utvidelse av forvaltningsområdet for samisk språk.

Artikkel 4 – samiske stedsnavn

Partene vil samarbeide om å få flere samiske stedsnavn normert, vedtatt og brukt i offentlig sammenheng.

Partene vil ta initiativ til et større prosjekt for innsamling og registrering av samiske stedsnavn i Troms i samarbeid med aktuelle høyskoler/universitet/forskningsinstitusjoner.

Artikkel 5 – opplæring

Partene skal bidra med gjensidig informasjon og veiledning, deltakelse på relevante faglige skolesamlinger og samarbeide om kurs og andre tiltak innen videregående opplæring. Partene skal orientere hverandre gjensidig om blant annet støtteordninger og læremidler.

Troms fylkeskommune skal tilby samisk språk som fag til alle elever som ønsker det på alle videregående skoler i Troms. Dersom det ikke er mulig å skaffe lærer skal det tilbys fjernundervisning. Partene vil arbeide for å få utdannet flere samisklærere.

Troms fylkeskommune vil starte opp studieretningsfaget “samisk kulturkunnskap” og valgfaget “samisk kulturkunnskap” ved videregående skoler i Troms. Troms fylkeskommune skal, for å nå målet om at ingen elver skal gå ut av videregående skole i Troms uten grunnleggende kunnskaper om samiske forhold, utvikle og tilby en etterutdanningspakke for opplæring av alle lærere ved hver videregående skole i Troms og en læremiddelpakke om samiske forhold med utgangspunkt i Troms. Sametinget skal bistå Troms fylkeskommune i utvikling og finansiering av dette arbeidet.

Artikkel 6 – kulturminneforvaltning

Partene skal inngå et mer forpliktende samarbeid i forvaltningen av kulturminner etter kulturminneloven, jf. kulturminnelovens forskrifter § 3 Samarbeidsplikt. Samarbeidet skal baseres på gjensidig tillit, faglig utveksling og praktisk tilpasning.

Partene vil søke å få på plass en prøveordning for fordeling av geografiske hovedansvarsområder for forhistoriske kulturminner i Troms fylke ved forvaltningen av kulturminneloven. En slik prøveordning må skje med støtte fra Miljøverndepartementet.

Partene forplikter seg til årlige samarbeidsmøter på etatsledernivå. Det skal legges til rette for bedre informasjonsutveksling og samarbeidsformer mellom saksbehandlere.

Artikkel 7– museer

Partene skal samarbeide for å styrke dokumentasjon, sikring og formidling av samisk kulturhistorie ved museene i Troms fylke. For å stimulere museene i Troms til å arbeide spesielt med formidlingsprosjekt innefor samisk historie vil partene bidra med utviklingsmidler til dette formålet.

Partene skal bidra til etablering av museumsvirksomhet ved Ája Samisk Senter tilknyttet Sametinget. En etablering av museumsvirksomhet ved Ája Samisk Senter må skje ved en faglig og praktisk avklaring med Nord-Troms Museum.

Partene skal legges til rette for at de samiske museene er aktører i faglig nettverkssamarbeid med øvrige museer i Troms.

Artikkel 8 – bibliotek

Partene skal bidra med gjensidig informasjon og veiledning, deltakelse på hverandres faglige biblioteksamlinger og samarbeide om kurs og andre opplæringstiltak i samisk litteratur, kultur og bibliotekjeneste for ansatte i skole- og folkebibliotek i Troms.

Troms fylkeskommune har ansvar for å vedlikeholde og videreutvikle Kildeveileder i samisk bibliotekjeneste på Biblioteknett Troms. Sametinget bistår med sin kompetanse.

Troms fylkeskommune vil opprette 1/2 stilling som regional samisk bibliotekkonsulent på Ája Samisk Senter så snart det er tilgjengelig areal. Denne stillingen skal i samarbeid med Gáivuotna-Kåfjord kommune, Samisk språksenter og Sametinget etablere og koordinere biblioteksatsingen på Ája Samisk Senter som en regional bibliotekjeneste. Virksomheten må også samordnes med den samiske bokbussen. Partene vil bidra økonomisk til at den samiske bokbussen i Kåfjord kan kjøre i hele regionen.

Partene støtter opprettelsen av en samisk bokbuss i Sør-Troms/Nordre Nordland i samarbeid med Várdobáiki samisk senter, Nordland fylkeskommune og de lokale folkebibliotekene. Partene forutsetter at staten finansierer kjøp og drift av bokbussen etter samme ordning som for de øvrige samiske bokbussene. Troms fylkeskommune vil gå inn som part i den regionale finansieringen.

Artikkel 9 – samiske kultursentra

Sametinget vil fortsatt gi driftstilskudd til Ája Samisk Senter og til Várdobáiki samisk senter. Troms fylkeskommune vil bidra til å styrke sentrenes virksomhet. Partene ønsker et fungerende Samisk hus på Senja. Partene vil støtte opp om Tromsø som ”Internasjonal urfolksby”.

Når det gjelder utbyggingen av Ája Samisk Senter viser partene til rapporten av juni 2002 fra arbeidsgruppa, ”Ája samisk senter – finansiering av delutbygging i påvente av helhetlig finansiering.” Partene har gitt sin tilslutning til hovedlinjene i rapporten, og har forpliktet seg gjensidig med hensyn til utredningens forslag mht. finansiering av delutbyggingen, under forutsetning av statlig deltakelse, jf. forslaget.

Artikkel 10 – kulturtiltak

Partene ønsker å styrke formidlingen av samisk kultur og kulturforståelse til skolene i Troms, blant annet gjennom fellestiltak som "kultur i skolen" - Den kulturelle skolesekken.

Troms fylkeskommune vil videreutvikle sin satsing på samisk musikk- og kulturformidling ved Musikk i Troms.

Partene ønsker å etablere en ordning for formidling av muntlig samisk fortellertradisjon.

Artikkel 11 – organsiasjonsstøtte/sameforeninger i Troms

Partene vil legge forholdene til rette for levedyktige samiske foreninger i Troms fylke. Lokale og regionale samiske foreninger i Troms kan søke om midler fra partenes ordinære støtteordninger . Troms fylkeskommune vil gi drifts- og aktivitetstilskudd til samiske foreninger i Troms.

Artikkel 12 – informasjon

Partene har et felles ansvar for at befolkningen og offentlige instanser i Troms fylke er orientert om og har kunnskaper om samiske spørsmål. Informasjonen skal i størst mulig grad formidles også på samisk.

Troms fylkeskommune og Sametinget vil samarbeide om å spre informasjon om Sametinget, samemanttallet og sametingsvalg blant ansatte, elever og innbyggere i Troms. Slik informasjon skal finnes på fylkeskommunens nettsteder og i informasjonshyller for publikum i fylkeskommunale bygg/virksomheter. Sametinget skal sørge for at Troms fylkeskommune har tilgang til informasjonsmaterieil om Sametinget, samemanttallet og sametingsvalg, samt informere og veilede ved behov.

Artikkel 13 – regionalpolitikk

Partene viser til fylkeskommunens fornyede rolle som regionalpolitisk aktør i landet, og til Sametingets rolle som deltaker i den regionale utvikling i samiske områder.

Sametinget vil delta i partnerskapet i tilknytning til fylkesplanprosessene, spesielt i forbindelse med prosesser som berører samiske forhold i Troms. Dette på bakgrunn av at det blir satt i gang et program som har til formål å fornye fylkesplanleggingen som instrument for et regionalt partnerskap om samarbeidstiltak. Begrepene regional utviklingsaktør og partnerskap er nøkkelbegrep både i St.meld. nr. 19 (2001-2002) og i kommunal- og regionalministerens redegjørelse for Stortinget i 2002. Fylkesplanleggingen skal være fylkets viktigste verktøy for å løse regionale utfordringer og for å iverksette nasjonal og lokal politikk i regionen.

Sametinget vil hvert fjerde år i forbindelse med fylkesplanens hovedrevisjon, gjennomføre et samarbeidsmøte mellom aktuelle fylkeskommuner og Sametinget. Troms fylkeskommune vil delta på dette møtet.

Sametinget vil delta i partnerskapet knyttet til Regional utviklingsplan (RUP), herunder inngå forpliktende samarbeidsavtaler om utvikling av samiske samfunn i Troms. Troms fylkeskommune forplikter seg til å sette av en årlig økonomisk ramme i RUP som øremerkes til samarbeid/tilrettelegging for næringsutvikling i samiske områder i Troms

Sametinget vil delta i fylkeskommunens Arealplanforum, Kystsonerforum samt i Miljøforum Nord.

Partene vil rette særskilt oppmerksomhet mot kommunene i Troms med tanke på at kommunene skal utvikle sin egen samepolitikk. Andre myndigheter vil inviteres til samarbeid om dette.

Artikkel 14 - nordområdeutvikling

Partene er enige om at Norge har behov for å utvikle en mer aktiv nordområdepolitikk, sett både i et innenriks- og utenrikspolitisk perspektiv. Nordområdene representerer mangfoldige, levedyktige og framtidrettede samfunn med tilhørende havområder, som sammen med ressursene på land, danner ressursgrunnlaget for vår spredte bosetting og kulturelle variasjon i nord. En tilstedeværelse som også er viktig for landets nasjonale identitet, økonomi og suverenitet i nord. Utfordringen er å utvikle en nordområdestrategi i et grenseoverskridende perspektiv der urfolksinteressene er gitt en

helhetlig integrering. For å gi strategiarbeidet bredere demokratisk forankring, og for å samle ressursene, bør strategien utvikles i partnerskap mellom nasjonale, regionale og lokale myndigheter i nord, Sametinget, privat sektor og frivillige organisasjoner og institusjoner.

Partene tar sikte på å hevde og kommunisere behovet for nordområdestrategien overfor ulike myndigheter og i ulike sammenhenger. Strategien bør omfatte både nasjonale og grenseoverskridende tiltak. Nåværende grenseoverskridende samarbeid som; Det arktiske samarbeidet, Barentssamarbeidet, Norges bilaterale arbeid i forhold andre arktiske stater, EU's nordlige dimensjon og arktiske vindu, Nordkalottsamarbeidet og arbeidet i Northern Forum, inkluderes. De dimensjoner som bør ha spesiell grenseoverskridende oppmerksomhet kan blant annet være; Miljø- og ressurovervåking, forvaltning av marine ressurser, herunder spesielt fiskeriene, urfolkens språk, rettigheter, næringer og samfunn, arbeidet med den nordlige sjørute og den nordlige maritime korridor, olje- og gasspørsmål, og infrastrukturutbygging.

Partene forplikter seg til å holde øye med hverandres interesser spesielt i respektive internasjonale fora der foranstående problemstillinger drøftes. Dette omfatter utveksling av informasjon og synspunkter om oppfølging.

Artikkel 15 – kompetanse og hospitering

Det gjennomføres minimum en temadag om Sametinget og samepolitikk i fylkestinget hver fylkestingsperiode og tilsvarende om Troms fylkeskommune og fylkeskommunal virksomhet i Sametinget.

Partene iverksetter en hospiteringsordning for/mellom ansatte i Troms fylkeskommune og Sametinget. Varigheten på hospiteringen er normalt 8 uker. Det skal være et tilrettelagt opphold, godkjent av begge parter og den ansatte selv. Vertsinstitusjonen er behjelpelig med bosted. Lønn og øvrige utgifter dekkes av den faste arbeidsgiver, som også har arbeidsgiveransvaret.

Partene vil gjennom samarbeid via denne avtalen og på andre måter øke kunnskaper og kompetanse blant politikere og ansatte om respektive virksomheter.

Artikkel 16 – oppfølging og rapportering

Det avholdes årlige møter mellom fylkesordføreren og sametingspresidenten. Hensikten med møtene er samarbeid og samordning. Oppfølgingen av denne avtalen skal drøftes på disse møtene.

Fylkestinget og Sametingets plenum skal orienteres om arbeidet med oppfølging av avtalen.

Artikkel 17 – gyldighet og endring

Denne avtalen "Avtale om samarbeid mellom Sametinget i Norge og Troms fylkeskommune" inngås ved vedtak i Sametingets plenum i november 2002 og i Troms fylkesting i oktober 2002.

Endringer i denne avtalen "Avtale om samarbeid mellom Sametinget i Norge og Troms fylkeskommune" kan bare foretas av partene, og må ha flertall i både fylkestinget og Sametingets plenum.

Hver av partene kan si opp avtalen med minst 6 måneders varsel.

Saken ble avsluttet onsdag 27. november 2002 kl. 11.23.

Sak 43/02

Sametingets budsjett for 2003

Saken påbegynt onsdag 27. november 2002 kl. 11.25.

I. Dokumenter

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Samlet bevilgning til Sametinget

Tabell 1.0 Totaltabell Sametingets samlede inntekter

(i 1000 kr)

Kap.Post	Beskrivelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
540.50	Kommunal- og regionaldept. - KRD	106 900	120 100	122 200	129 800	7 600	6,2 %
206.50	Utdannings- og forskningsdept. - UFD	25 954	25 687	25 687	26 689	1 002	3,9 %
856.50	Barne- og familiedept. - BFD	8 110	8 113	8 113	8 413	300	3,7 %
1429.50	Miljøverndept. - MD	1000	1 000	1 500	2 000	500	33,3 %
320.53	Kultur- og kirkedept. - KKD	3 626	29 100	29 109	30 244	1 135	3,9 %
701.21.05	Helsedept. - HD (ikke spes. i HD's budsj. for 2003)	0	5 800	5 100	5 100	0	0,0 %
4147.50	Landsbruksdept. - LD	0	0	0	4 000	4 000	100,0 %
226.21	Utdannings- og forskningsdept. - UFD (tillegg)	0	0	2 500	0	-2 500	-100,0 %
248.21	Utdannings- og forskningsdept. - UFD (tillegg)	0	0	2 500	0	-2 500	-100,0 %
Totalt bevilget I		145 590	189 800	196 709	206 246	9 537	4,8 %
540.54	KRD - Avkastning Samefolkets fond	0	7 119	0	4 650	4 650	100,0 %
Totalt bevilget II		145 590	196 919	196 709	210 896	14 187	7,2 %
	Bundne midler			1 797			
	Frie midler			2 411			
Totalsum		145 590	196 919	200 917	210 896	9 979	5,0 %

- a) Tidligere KUF – Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.
- b) Tidligere post 72.7.
- c) Tidligere (KD) – Kulturdepartementet, kap.post 326.78.
- d) Tidligere fra (HSD) Helse- og sosialdepartementet. Ikke spesifisert i HD's budsjett for 2003.
- e) I Sametingets 2002 budsjett ble ikke overføringene på kr 4 000 000 fra næringsavtalene lagt til budsjettsummen i post 51. For 2003 blir beløpet innbakt i Sametingets budsjett som inntekter. Fra forholdsvis reindriftsavtalen og jordbruksavtalen overføres det totalt kr 4 000 000 til Samisk utviklingsfond (SUF) post 51.

Kommunal- og regionaldepartementet har foreslått en økning på kr 5 000 000 til tospråkelighetstilskudd til kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk. Miljøverndepartementet foreslår en økning på kr 1 000 000 til kulturminnevern og Landbruksdepartementet har lagt til overføringene fra hhv. reindriffts- og jordbruksavtalen til Sametinget ved Samisk utviklingsfond. Dette gir en økning i bevilgningen på 8,7% i forhold til 2002. Ser vi bort fra disse økningene i bevilgningen, er den reelle økningen på kr 7 146 000 eller 3,8%.

I tillegg til ovennevnte disponerer Sametinget en del midler som år for år overføres virksomheten fra øvrige finansieringskilder. Disse er uforutsigbare mht. årlig størrelse, og er gjenstand for særskilt rapportering. Dette er for eksempel midler som ytes til prosjekter og annet. Felles for disse er at de ikke inngår i en fast overføring til Sametingets budsjett.

I 2003 vil Sametinget utenom ovennevnte tildelinger overføres kr 4 650 000 som avkastning fra Samefolkets fond. Avkastningen for 2. halvår 2001 og 2002 var på kr 7 119 000.

Sametinget har satt opp en rekke målsettinger i sametingsplanen. I tillegg legger Sametinget sine delplaner, meldinger og vedtak til grunn for vedtaket.

Sametingets mål og økonomiske rammefordeling

Sametinget foretar følgende rammefordeling på hovedpoststedene for 2003:

Tabell 2.0 Totaltabell - Sametingets samlede utgifter

(i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
01	Driftsutgifter politisk ledelse	8 548	11 060	11 506	12 786	1 280	11,1 %
01	Driftsutgifter administrasjon	45 845	48 168	50 687	49 991	-696	-1,4 %
22	Spesielle driftsutgifter	1 800	3 412	6 412	3 975	-2 437	-38,0 %
51	Næringsutvikling	22 210	21 630	21 630	24 067	2 437	11,3 %
52	Kultur	17 235	29 719	29 854	30 723	869	2,9 %
53	Samisk språk	19 856	29 200	29 500	34 500	5 000	16,9 %
54	Miljø- og kulturvern	1 970	10 515	10 350	10 805	455	4,4 %
55	Andre tilskudd (politisk arbeid)	5 762	4 900	4 900	5 000	100	2,0 %
56	Opplæring	21 064	20 714	23 114	22 202	-912	-3,9 %
57	Internasjonalt samarbeid	1 300	1 100	3 250	1 700	-1 550	-47,7 %
59	Helse- og sosialsatsing	0	5 200	4 500	4 500	0	0,0 %
60	Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjeneste	0	4 182	5 214	5 396	182	3,5 %
61	Likestillingstiltak	0	0	0	600	600	100,0 %
Sum		145 590	189 800	200 917	206 246	5 329	2,7 %

Politiske og administrative driftsutgifter

Driftsutgifter politisk nivå

Denne posten dekker driftsutgifter til Sametingets politiske nivå. Fordelingen med Sametingets ulike virksomheter er som følger:

Tabell 3.0 Driftsutgifter politisk ledelse

(i 1000 kr)

Post 01	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
0101	Sametingsrådet	2 538	3 480	3 580	3 990	410	11,5 %
0102	Sametingets plenum	3 928	4 500	4 660	4 300	-360	-7,7 %
0103	Sametingets møtelederskap	137	235	235	470	235	100,0 %
0104	Sametingsgruppene	1 843	1 443	1 469	1 600	131	8,9 %
0105	Sametingets kontrollutvalg	102	102	102	106	4	3,5 %
0106	Sametingets tilskuddstyre	0	600	600	650	50	8,3 %
0109	Samisk parlamentarisk råd	0	300	460	400	-60	-13,0 %
0201	Sametingets språkstyre	0	400	400	350	-50	-12,5 %
020x	Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUFU) (Ny)	0	0	0	120	120	100,0 %
0203	Samisk språknemnd	0	0	0	350	350	100,0 %
020x	Interreg overvåkingskom./tilskuddsstyre (Ny)	0	0	0	150	150	100,0 %
0x0x	Reserve politisk omorganisering (Ny)	0	0	0	300	300	100,0 %
Sum		8 548	11 060	11 506	12 786	1 280	11,1 %

Sametingsrådet

Presidentens godtgjørelse er fastsatt til kr 540 000 i året og visepresidentens årsgodtgjørelse er 95% av presidentens honorar. Ett rådsmedlem er budsjettert i helstilling i 2003 med en godtgjørelse på 90% av presidentens. De to øvrige rådsmedlemmene mottar 25% av presidentens godtgjørelse i henhold til fastsatt reglement for Sametingets politiske nivå, sak 20/01 fastsatt 31. mai 2001. I tillegg kommer godtgjørelse til to politiske rådgivere. Øvrige representanter godtgjøres prosentvis av presidentens godtgjørelse i henhold til fastsatt reglement for Sametingets politiske nivå. Resten går til å dekke reise- og oppholdsutgifter og andre driftsutgifter.

I forhold til 2002 er godtgjørelsene økt på grunn av at ett rådsmedlem planlegges å gå over fra en 50% til 100% stilling. Det er ikke budsjettert med økning i presidentens godtgjørelse, og dermed heller ikke de øvrige i Sametingsrådet. Driftsutgiftene er budsjettert noe over fjorårets nivå. For øvrig ingen større endringer i forhold til 2002. Sametinget budsjetterer kr 3 990 000 i 2003 til dekning av lønns- og driftsutgifter for Sametingsrådets politiske virksomhet.

Sametingets plenum

Sametingets plenum skal dekke godtgjørelsen til Sametingets representanter utenom Sametingsrådet, møtelederskapet og gruppelederne (totalt 23 representanter), som skal ha en årsgodtgjørelse på 13 % av presidentens honorar. I tillegg skal det dekke honorar til innkalte vararepresentanter, reise og opphold i forbindelse med Sametingets fire plenums møter, kunngjøring av plenums møtene, tolking på plenums møtene, samt andre mindre driftsutgifter i tilknytning til plenum.

Sametinget setter av *kr 4 300 000* i 2003 til Sametingets plenum.

Sametingets møtelederskap

Leder godtgjøres med 25% av presidentens godtgjørelse, mens de øvrige medlemmene i Sametingets møtelederskapet godtgjøres med 14% av presidentens godtgjørelse. I tillegg er det budsjettert med utgifter til reise og opphold.

Sametinget budsjetterer med *kr 470 000* til dette formålet.

Sametingets grupper

Gruppelederne skal ha en årsgodtgjørelse på 25% av sametingspresidentens honorar. I tillegg får de dekt utgifter til reise og opphold vedrørende gruppemøter i tilknytning til Sametingets fire plenumsmøter, og utgifter til reise og opphold i forbindelse med gruppeledermøter.

Sametinget setter av *kr 1 600 000* til dette formålet for 2003.

Sametingets kontrollkomité

Sametingets kontrollkomité skal dekke honorar, reise og opphold i forbindelse med møter i kontrollkomiteen, og honorar til saksbehandling for kontrollkomiteen.

Sametinget setter av *kr 106 000* til dette formålet for 2003.

Sametingets tilskuddstyre

Tilskuddstyrets budsjett består stort sett av styrehonorarer, reise- og oppholdsutgifter, kontor- og konsulenttjenester. For 2003 er det behov for *kr 650 000* til tilskuddstyret drift.

Samisk parlamentarisk råd (SPR)

Sametinget i Sverige har i 2002 tiltrådt Samisk parlamentarisk råd. Finansieringen av virksomheten er foreløpig Sametingenes eneansvar. Samisk parlamentarisk råd har vedtatt at sekretariatsfunksjonen følger presidenten. Stillingsressurser dekkes over administrasjonens ordinære driftsbudsjett, men utgifter til møter, inkl. tolking, oversetting og representasjon må dekkes særskilt. I 2003 planlegges to Samisk parlamentarisk rådsmøter og fire styremøter. Til dette er det budsjettert med *kr 400 000* til Samisk parlamentarisk råd.

Sametingets språkstyre

Det settes av *kr 350 000* til Sametingets språkstyre i 2003. Språkstyrets budsjett består stort sett av styrehonorarer, reise- og oppholdsutgifter.

Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUFU)

Sametingets ungdomspolitiske utvalg deltar blant annet. i forberedelser til og deltakelse i gjennomføringen og evalueringen av den årlige ungdomskonferansen, jamfør post 22 under Konferanser. Til utvalgets ungdomspolitiske arbeid i 2003 avsetter Sametinget *kr 120 000*.

Samisk språknemnd

Sametinget i Norge bevilger totalt kr 850 000 til Samisk språknemnd. *Kr 350 000* skal dekke møteutgiftene o.a. for medlemmene i Samisk språknemnd. De resterende kr 500 000 under post 01 skal dekke administrasjonskostnader for sekretæren i Samisk språknemnd som er lokalisert i Sametingets språkavdeling i Kautokeino.

Interreg - tilskuddsstyre

Sametinget har oppnevnt medlemmer til Interreg beslutningsgrupper og overvåkningskomitéer. For å dekke utgiftene avsetter Sametinget *kr 150 000* til dette formålet i 2003.

Reserve - politisk organisering

Sametinget vil fortsette arbeidet med sin politiske organisering i 2003. Sametinget ber Sametingsrådet i samråd med gruppelederne, fremme en sak om dette ovenfor plenum i løpet av første halvår 2003. Rådet bes spesielt om å vurdere behovet for å opprette komitéer i Sametinget.

For å møte de økte utgifter, eventuell innføring av komitéer medfører, avsettes *kr 300 000* i reserve.

Driftsutgifter administrasjonen

Følgende bevilgning er foretatt til Sametingets administrasjon for 2003:

Tabell 3.1 Driftsutgifter administrasjon

(i 1000 kr)

Post 01	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
01	Driftsutgifter	45 845	48 168	50 687	49 991	-696	-1,4 %
Sum		45 845	48 168	50 687	49 991	-696	-1,4 %

Sametinget vedtar sametingsbudsjettet i november hvert år. Direktøren foretar fordeling av de samlede driftsutgifter administrasjonen får bevilget, jamfør vedtak i Sametingets plenum, til de enkelte avdelingene via disposisjonsnotater. Direktøren har formelt det overordnede administrative ansvaret for Sametingets økonomistyring. De enkelte fagavdelinger er ansvarlig for å følge de budsjetttrammer direktøren har gitt dem. Det være seg lønns-, drifts- og eventuelle investeringsutgifter.

Språk- og IKT faglige utfordringer

Den totale bevilgningen fra det norske Sametinget til Samisk Språknemnd i 2003 er kr 850 000. Kr 350 000 går til dekning av språknemndens politiske virksomhet. De resterende *kr 500 000* skal dekke administrasjons-kostnader for sekretæren i Samisk språknemnd. Dette er i tråd med vedtak fattet av styret for Samisk parlamentarisk råd i sak S 29/02.

Sommeren 2002 igangsatte Sametinget pilotprosjektet e-Sápmi. Arbeidet går ut på å utvikle en eSápmi-plan. Prosjektet er et ledd i nødvendig arbeid for å gjøre samisk språk til et levende språk i IT-sammenheng. Sametinget budsjetterer med *kr 300 000* som del av samfinansieringen med Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og Nærings- og handelsdepartementet (NHD).

I 2003 igangsettes administrasjonens språkprosjekt "Samisk i Sametinget" som skal vare i fem år. Prosjektet skal bidra til å oppfylle Sametingets språkpolitikk ved å gi det et konkret innhold og tilrettelegge for intern språkoplæring og språkutvikling. Det ansettes en prosjektleder og budsjettbehovet er på *kr 500 000*. Dette er i tråd med Rapport fra arbeidsgruppe i Sametinget mars 2002 "Samisk i Sametinget". I 2002 var beløpet oppført under spesielle driftsutgifter.

Barne- og ungdomsarbeid - faglig utfordringer

Barne- og ungdomsarbeid er et av satsingsområdene for Sametinget. Det er ikke satt av administrative ressurser til dette arbeidet. Det er etablert et ungdomspolitisk utvalg (SUFU). Jfr. Omtale i pkt. 3.1 under driftsutgifter politisk nivå.

Helse- og sosialfaglige utfordringer

Sametinget har siden høsten 1998 arbeidet med helse- og sosialsaker på prosjektbasis. Prosjektperioden er forlenget med ett år til 31.12.2002. Sametinget mottok kr 5 100 000 i 2002, dette inkluderer ny fast fagstilling, videreføring av rehabiliteringsstipend og midler til prosjektvirksomhet. Regjeringen har ikke spesifisert hvor mye Sametinget vil motta i 2003. Sametinget forutsetter at prosjektet videreføres på fast basis.

Samisk språk og kulturforståelse er ikke godt nok ivaretatt i helse-, sosial- og utdanningstilbudet for samene. Derfor er det en stor utfordring å arbeide for å gi det samiske folket et helhetlig tilbud.

Kultur- og næringsfaglige utfordringer

Det er behov for administrative ressurser til å følge opp Interreg III A-programmet på norsk side. Programmene er operative fra 2002 og årlig behov er på kr 700 000. Sametinget har sammen med Kommunal- og regionaldepartementet og Trøndelagsfylkene gått sammen om å finansiere en halv koordinatorstilling i Interreg III A Sverige-Norge, delprogrammet Åarjelsaemien Dajve hvor arbeidsgiver-ansvaret er lagt til Nord-Trøndelag fylkeskommune. Det norske Sametingets andel for denne stillingen er *kr 50 000*.

Arbeidet med duodji-programmet må følges opp. Innenfor avsetningen for dette programmet på kr 2 200 000 opprettes en midlertidig prosjektstilling med en årlig ramme på kr 500 000. Programmet skal vare i fem år.

Kulturminnefaglige utfordringer

Sametinget har forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner etter kulturminneloven over hele landet. I 1999 fikk Sametinget styrket budsjettet noe slik at det planlagte regionkontoret for forvaltning av kulturminner i Nordland kunne opprettes i Tysfjord med en stilling. Kapasiteten ved regionkontoret vil bli styrket med en stilling fra 2003. Dette er i tråd med Sametingets tidligere budsjettprioriteringer overfor Miljøverndepartementet. Kapasitetsstyrkingen vil lette muligheten til verne-, skjøtsels- og formidlingsarbeid av samiske kulturminner i Nordland.

Sametinget avsetter kr 500 000 til administreringen av kulturminnearbeidet som er en del av tilskuddet på kr 2 000 000 fra Miljøverndepartementet. Resterende er satt av til post 54.

Spesielle driftsutgifter

Tabell 3.2 Samletabell - Spesiell driftsutgifter

(i 1000 kr)

Post 22	Benevnelse		2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
22.1	Læremiddelutvikling/FOU	a)	1 800	1 800	4 300	1 800	-2 500	-58,1 %
22.2	Intereg driftsutgifter (Sametinget i Sverige)		0	300	380	250	-130	-34,2 %
22.3	Internett/datainformasjon/arkivsystem		0	700	700	1 300	600	85,7 %
22.4	Kompetanseheving språk	b)	0	500	500	0	-500	-100,0 %
22.5	Politiske initiativ		0	62	62	100	38	61,3 %
22.6	Motiveringspriser (tidligere likest. og språkmot.)	c)	0	50	50	0	-50	-100,0 %
22.7	Konferanser (Ny)		0	0	300	425	125	41,7 %
22.8	Stedlig kontor i Oslo (flyttet fra post 01 Dir.)		0	0	0	100	100	100,0 %
22.9	Oppfølging av Samerettsutvalget		0	0	120	0	-120	-100,0 %
Sum			1 800	3 412	6 412	3 975	-2 437	-38,0 %

a) Post 22.1 Utdannings- og Forskningsdepartementet (UFD) har for budsjettåret 2002 tildelt kr 2 500 000 til FoU tiltak. Tildelingen var oppført under post 21.1. Sametinget fikk i 2001 i et eget tildelingsbrev midler til kvalitetsutviklingstiltak (FoU). Dette gjaldt blant annet; revitalisering av samisk språk, samisk begynneropplæring, kartleggingsmateriell og kvalitet i matematikkopplæring og kr 680 000 til opprettelse av Samisk skolenett. Disse tildelingene ble ikke oppført i tabellen ovenfor.

b) Post 22.4 Fra 2003 er denne posten flyttet til post 01 under språk- og IKT faglige utfordringer.

c) Post 22.6 Språkmotiveringspris på kr 10 000 ble ikke med i Sametingets reviderte budsjett 2002 sak 21/02

Læremiddelutvikling/FoU

Sametinget viderefører spesielle driftsutgifter til utvikling av læremidler der det er særlig behov og vanskelig å få tak i kvalifisert kompetanse. Posten finansierer også kvalitetssikring av læremidler, evalueringer og utredninger av læremidler og opplæringsstilbud. Det settes av kr 1 800 000 til læremiddelutvikling for 2003, det samme som for 2002.

Interregionalt samarbeid - driftsutgifter

Sametinget deltar aktivt i samarbeidet med Sametingene i Sverige og Finland i planlegging, finansiering og gjennomføring av interregionalt samarbeid med hovedfinansiering fra EU.

Budsjettavsetningene på denne posten har frem til 2002 i sin helhet blitt overført Sametinget i Sverige, ettersom de i forrige Interregperiode foresto sekretariatsoppgavene for de øvrige sametingene. Sametinget i Norge har for innværende Interreg-periode (2000-2006) fått sekretariatsansvaret for begge de samiske delprogrammene. Det er behov for at sekretariatsfunksjonen styrkes. Det ble i styremøtet for Samisk parlamentarisk råd 5. oktober 2002 bestemt at Sametinget i Norge for 2003 skal overføre midler til Sametinget i Sverige som en overgangsordning og dette beløpet fastsettes til *kr 250 000*.

Informasjon, bibliotek og arkiv

Sametinget vil gjennom gode og brukerorienterte interne og eksterne informasjons-, arkiv- og bibliotektenester bidra til å virkeliggjøre Sametingets vedtatte politikk, spesielt med tanke på å styrke samisk språk og likestilling mellom kjønnene.

Tabell 3.3 Internett/datainformasjon/arkivsystem

(i 1000 kr)

Post 22	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003 +/- 03-Rev 02	Avvik i %
22.3	Internett/datainformasjon	0	700	700	700	0 0,0 %
22.3	Arkivsystem	0	0	0	600	600 100,0 %
Sum		0	700	700	1 300	600 85,7 %

Mål

- Økt anerkjennelse av Sametingets funksjon og legitimitet som et representativ, folkevalgt organ
- En ønsket politisk utvikling av det samiske samfunnet..
- Økt kunnskap og forståelse for samiske rettigheter slik de fremkommer av sedvaner, lover og internasjonale avtaler.
- Økt samhandling, effektivitet og kvalitet i Sametingets virksomhet og tjenesteproduksjon.

Strategi

- Sørgje for at den samiske befolkningen er godt informert om virksomheten og saker som særlig berører dem, og aktivt informere om virksomheten overfor myndigheter og samfunn for øvrig.
- Produsere, systematisere, tiltrettelegge og distribuere ulike typer informasjon slik at målgruppene får korrekt og oppdatert informasjon.
- Styrke kompetansen og øke bevisstheten om bruk av ulike informasjonstiltak i virksomheten.
- Sette fokus på likestilling og bruken av samisk språk både i det daglige informasjonsarbeidet og i de ulike informasjonstiltakene som tinget setter i gang.
- Sørgje for at ansatte får løpende informasjon om virksomheten slik at flest mulig engasjeres i arbeidet for å nå virksomhetsmålene.
- Sørgje for at administrasjons- og forvaltningsoppgaver ivaretas på en brukervennlig måte gjennom raske, relevante og kompetente vedtak/uttalelser/svar.

Tiltak

- Utvikling av tjenester og innhold på Sametingets nettsider fortsetter.
- Videreføre prosjektet for å øke innskrivingen i samemantallet.
- Produksjon av ulike typer informasjonsmaterieil, spesielt på det som angår plikt- og rettighetsinformasjon innen Sametingets egen virksomhet.

Det må foretas investeringer i maskin- og programvare ved overgang til NOARK 4 arkivsystem i 2003. Det gjelder PCer og servere. Innkjøp av skannere vil skje først i 2004. I tillegg vil det foretas oppgradering av eksisterende maskinpark og linjekostnader til utekontorene: Varangerbotn, Kautokeino, Snåsa og Tromsø. Investering og oppgradering er foreløpig beregnet til kr 610 000, etablering av linje til kr 90 000 og årlige linjekostnader til kr 480 000, totalt kr 1 180 000. Sametinget avsetter *kr 700 000* til internett- og datainformasjonsarbeidet i 2003, samme som i 2002. Videre budsjetteres et nytt arkivsystem med *kr 600 000* i 2003.

Kompetanseheving språk

I 2002 var det satt av kr 500 000 til kompetanseheving samisk språk. I 2003 er dette overført til post 01 Samisk språkprosjekt under Direktøren.

Politiske initiativ

Det settes av midler som Sametingsrådet kan disponere til tiltak og politisk initiativ. I 2002 var det satt av kr 62 000. For 2003 blir rammen økt til *kr 100 000*.

Motiveringspris

Tabell 3.8 Motiveringspris

(i 1000 kr)

Post 22	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
22.6	Likestillingspris	0	50	50	0	-50	-100,0 %
22.6	Språkmotiveringspris	a)	10	0	0	0	100,0 %
Sum		10	50	50	0	-50	-100,0 %

a) Språkmotiveringsprisen på kr 10 000 ble ikke kalkulert inn i Sametingets budsjett 2002

Språkmotiveringspris ble første gang utdelt i 2000 og likestillingsprisen i 2002. I stedet for å dele ut priser hvert år til både språk- og likestillingsarbeid, vil Sametinget dele ut de to, og eventuelt andre priser sjeldnere.

Likestillingspris

I forbindelse med likestillingspolitisk redegjørelse i 2001 vedtok Sametinget å etablere en likestillingspris. Formålet med prisen er å stimulere til økt innsats i arbeidet med å fremme likestilling og likeverd mellom menn og kvinner i det samiske samfunnet. Likestillingskomitéen foreslår at prisen deles ut annet hvert år.

Likestillingsprisen består av et kunstverk og et pengebeløp med en samlet verdi på kr 50 000. Prisen kan gis til enkeltpersoner, grupper, bedrifter, organisasjoner, lag eller foreninger, skoler eller andre offentlige etater som engasjerer seg i slikt arbeid, eller har gjennomført tiltak som har styrket og fremmet likestilling i praksis. Sametinget delte ut prisen første gang i 2002. For 2003 blir det ingen utdeling.

Språkmotiveringspris

Sametinget har siden år 2000 utdelt språkmotiveringspris til en enkeltperson, en institusjon eller en organisasjon som særlig har bidratt til å bevare, styrke og fremme samisk språk i Norge. Prisen har vært en sjekk på kr 10 000 og et diplom laget av en kunstner. Tiltaket har vært vellykket, og man har fått inn gode forslag til kandidater. Sametinget har gitt språkstyret fullmakt til å fastsette retningslinjer for språkmotiveringsprisen. Sametingets språkstyre har i 2002 tilrådt at språkmotiveringsprisen skal deles ut hvert fjerde år, og at prisen økes til kr 50 000. Sametinget tiltrer språkstyrets tilrådninger og prisen vil bli utdelt i 2005.

Tidligere ble språkmotiveringsprisen tatt fra post 53.2 Språkprosjekter, men fra 2003 flyttes det til post 22 Spesielle driftsutgifter på lik linje med likestillingsprisen.

Konferanser

Følgende bevilges til konferanser i 2003:

Tabell 3.5 Konferanser

(i 1000 kr)

Post 22	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
22.7	Ungdomskonferanse	0	0	0	200	200	100,0 %
22.7	Årlig konferanse for barnehageansatte	a)	0	0	100	100	0 0,0 %
22.7	Likestillingskonferanse (flyttet fra post 61)	b)	0	0	200	0	-200 -100,0 %
22.7	Årlig konferanse med kommunene		0	0	0	125	125 100,0 %
Sum		0	0	300	425	125	41,7 %

a) Flyttet fra post 56 Barnehager: Kvalitetsutvikling – årlig konferanse for barnehageansatte i 2003.

b) Flyttet fra post 61 Likestillingstiltak i 2003.

Ungdomskonferanse

Mål

For å stimulere og styrke barn og unges medinnflytelse, aktiv deltakelse og engasjement i det samiske samfunnet, vil Sametinget årlig arrangere en ungdomskonferanse. Sametinget vil samle ungdom med ulik tilknytning til det samiske samfunnet slik at kontakter kan opprettes.

Målsettingen er å få førstehånds signaler og innspill på hva de unge er opptatt av, samt å se på hvordan Sametingets ungdomspolitiske arbeid bør utformes og gjennomføres. De årlige ungdomskonferansene kan bidra til at flere ungdom melder seg inn i samemantallet, deltar aktivt i politikken og dermed sikrer ungdomsrepresentasjon i Sametinget.

Strategi

- Sametingets ungdomspolitiske utvalg deltar i forberedelser til og deltakelse i gjennomføringen og evalueringen av ungdomskonferansen.
- Ta opp samfunnsaktuelle tema som de unge selv er med på å bestemme.
- Sametinget følger opp konklusjoner, signaler og resultater fra konferansen –politisk og administrativt.
- Evaluering av konferansen. Tilbakemelding fra deltakerne.
- Rullerende geografisk arrangement av ungdomskonferansen.
- Representanter fra norske myndigheter, ungdomsorganisasjoner fra svensk, finsk og russisk side inviteres til konferansen.

Tiltak

I 2002 ble ungdomskonferansen bevilget over post 52.1 Samisk kulturfond med kr 375 000. Sametinget avsetter *kr 200 000* fra 2003-budsjettet.

Årlig konferanse for barnehageansatte

Sametinget har lagt til grunn at en samisk barnehage er en barnehage der barna har samisk bakgrunn - er samer. Formålet er å styrke barns identitet som samer ved å fremme bruken av samisk språk, ved å formidle samisk kultur, samt at barnehagen ledes av samisk pedagogisk personale.

Mål

Samiske barn skal ha mulighet til å styrke sitt språk og sin identitet i barnehagen.

Strategi

Oppfølging av strategisk plan for 2002 - 2005 for barnehager.

Tiltak

Avholde årlig konferanse for alle ansatte i samiske barnehager. Kostnader til å gjennomføre en slik konferanse i 2003 er satt til *kr 100 000*.

Likestillingskonferanser

I 2002 avholder Samisk Parlamentarisk Råd (SPR) likestillingskonferanse i forbindelse med sitt møte i desember. Det settes ikke av midler til dette formålet i 2003.

Årlig konferanse med kommunene

Mål og strategi

Samarbeid med kommunene om en bærekraftig utvikling gjøres permanent. Årlig konferanse med kommunene vil kunne forsterke Sametingets rolle i samfunnsutviklingen i samiske områder.

Tiltak

Kostnader for konferansen for 2003 er satt til *kr 125 000*.

Stedlig kontor i Oslo

Sametinget planlegger etablering av stedlig kontor i Oslo. Hensikten er å styrke den løpende kontakten med norske myndigheter og ivareta enkelte representasjons- og informasjonsoppgaver for Sametinget. For å gjennomføre en slik etablering er det behov for å styrke driftsbudsjettet med *kr 100 000*.

Næringsutvikling

Det overordnede målsettingen for samisk næringsutvikling er:

Sterke og levende samfunn med stabil bosetting og allsidig nærings-, kultur- og samfunnsliv.

Følgende rammer er budsjettert for 2003:

Tabell 4.0 Samletabell - Næringsutvikling

(i 1000 kr)

Post 51	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
51.1	Samisk utviklingsfond	18 680	18 130	18 130	20 667	2 537	14,0 %
51.2	Duodjiinstitusjoner og organisasjoner	3 530	3 500	3 500	3 400	-100	-2,9 %
Sum		22 210	21 630	21 630	24 067	2 437	11,3 %

I sametingsplanen er sammenhengen mellom kultur og næring sterkt vektlagt. Det gjelder derfor å styrke og ivareta den næringsvirksomheten som utgjør det materielle grunnlaget for samisk kultur og identitet. Lokalt næringsliv danner i store trekk det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det er viktig å styrke og videreutvikle det lokale næringsliv gjennom aktiv bruk av virkemidler. Virkemiddelbruken skal bidra til at både kvinner og menn finner det attraktivt å bo og leve i de samiske lokalsamfunn. Bruken av virkemidler skal også gi muligheter for næringskombinasjoner, småskaladrift og eneyrketilpasninger.

I lokal utnyttelse av ressursene står nærhetsprinsippet sentralt som det viktigste prinsippet for bevaring av bosetting og utvikling av samisk kultur. De generelle endringsprosessene i næringslivet med sterkere grad av videreføring og produktutvikling gjør det også nødvendig å satse på nyskaping.

Det er behov for å styrke Samisk utviklingsfonds egenrolle som utviklingsaktør i det samiske samfunnet. Fondet har vært og er en av de viktigste aktørene i det samiske samfunnet på virkemiddelsiden, men ettersom det er en sterk samhandling mellom kultur og næring vil Samisk kulturfond inneha en like viktig rolle i utvikling og bevaring av det samiske samfunnet. Sametinget vil videreføre samarbeidet med andre finansieringsaktører for å få til en sterkere og bredere samordning mot regional næringsutvikling. Likevel må Sametinget arbeide for å bli en selvstendig virkemiddelaktør med klar profilering av samisk næringsutvikling.

Primærnæringene danner basis for mange samiske lokalsamfunn. Det er en sammenheng mellom samisk bygdebosetting og primærnæringenes stilling som sysselsettingsfaktor. Folks orientering mot

det lokale bygdarbeidsmarkedet må derfor danne et viktig premiss i både plan- og virkemiddelsammenheng.

Det er nødvendig å prioritere tildeling av næringsstøtte for kvinnelige etablerere og næringsutøvere, slik at disse i større grad tilpasses kvinnenes behov. I primærnæringene er det få kvinner som står som eiere av virksomheter, og det er færre kvinner enn menn som etablerer nye virksomheter. Både innen primærnæringene og i næringslivet forøvrig er det nødvendig med egne tiltak rettet mot kvinner for å rette opp skjevhetene. Det vil være en stor utfordring å sørge for at rammevilkårene for kvinner er gode nok til at kvinner velger å være aktive i næringslivet. En bedre og tilpasset rettleiding og oppfølging, vil stimulere til etablering av arbeidsplasser ikke bare for kvinner, men også for ungdom. Sametinget går inn for å opprette etableringstilskudd til ungdom og vil avsette kr 100 000 til fire etableringsstipend á kr 25 000. Stipendene belastes de enkelte næringsbudsjetter, eksempelvis fiskeri, jordbruk, duodji osv.

Samisk utviklingsfond (SUF)

Sametinget setter av følgende virkemidler til fordeling til samisk utviklingsfond i 2003:

Tabell 4.1 Samisk utviklingsfond

(i 1000 kr)

Post 51	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
51.1	Fiskeri	3750	3 640	3 640	3 750	110	3,0 %
51.1	Jordbruk	3250	3 140	3 140	2 900	-240	-7,6 %
51.1	Duodji - utviklingstiltak/investeringer	2380	2 270	2 270	1 200	-1 070	-47,1 %
51.1	Duodji-programmet	0	0	0	1 850	1 850	100,0 %
51.1	Næringskombinasjoner	4750	4 640	4 640	6 000	1 360	29,3 %
51.1	Annet næringsliv	4550	4 440	4 440	3 967	-473	-10,7 %
51.1	Aja-investeringstilskudd jfr.sak R 56/02	a)	0	0	1 000	1 000	100,0 %
Sum		18 680	18 130	18 130	20 667	2 537	14,0 %

a) Kr 1 000 000 avsettes til utbygging av Ája samisk senter, Kåfjord, jfr. Vedtak i sak R 56/02. Se også post 52 Samisk kulturfond

Fiskeri

Det er helt avgjørende for bevaring og utvikling av samisk kultur, språk og næring i de samiske kyst- og fjordområdene. Nærhets- og avhengighetsprinsippet legges til grunn i forvaltning, høsting og fangst av naturressursene. I denne forbindelse er det fortsatt nødvendig å sikre fiskeflåte, oppdrettsanlegg og et nettverk av mottaksstasjoner som er lokalt lokaltilpasset. Alternative marine arter er et nytt satsingsområde innen oppdrett hvor samiske kyst- og fjordområder har et stort utviklingspotensial. Sametinget vil utvikle en oppdrettsnæring der lokale interesser eier og driver anleggene på en måte som ikke hinder det tradisjonelle fjordfiske, eller på annen måter truer de lokale fiskeressursene.

Mål

Bevare og utvikle fiske som et viktig materielt grunnlag for bo- og sysselsettingen i samiske kyst- og fjordområder.

Strategi

Utvide samarbeidet med lokale, regionale og sentrale myndigheter for å ivareta fisket som en viktig primærnæring i kyst- og fjordområder.

Tiltak

- Forbedring av finansieringsmuligheter for den lokale kyst- og fjordflåte.
- Aktiv virkemiddelbruk for å utvikle og fornye den lokaltilpassede fiskeflåten.
- Etablere og modernisere lokale land- og mottaksanlegg i de ulike kommunene innenfor fondets geografiske virkeområde.
- Yte støtte til å etablere en miljøvennlig og lønnsom oppdrettsnæring på ulike marine arter.
- Utprøving av lokaltilpasset forvaltningsordninger i henhold til Sametingets vedtatte nærhets- og avhengighetsprinsippet.

Samlet ramme for tiltakene i 2003 er budsjettet med *kr 3 750 000*.

Jordbruk

Jordbruket utgjør en viktig del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det spiller en sentral rolle å opprettholde de samiske kulturtradisjonene samtidig som det er en viktig sysselsettingsfaktor i de samiske områdene. Dagens nasjonale landbrukspolitikk favoriserer store bruk på bekostning av kombinasjonsbruk og mindre bruk. Jordbruket i de samiske områdene har få muligheter til å klare seg i denne konkurransen.

Mål

- Å beholde andelen sysselsatte i jordbruket.
- Å ivareta den samiske kulturen i utøvelsen av jordbruket.

Strategi

- Å bygge opp og opprettholde både eneyrkebruk og kombinasjonsbruk. En regionalisering og omlegging av nasjonal landbrukspolitikk i de samiske bosettingsområdene vil kunne sikre et levedyktig og livskraftig jordbruk. Det vil av den grunn være en riktig strategi å legge om produksjonsstøtten til produksjons-uavhengige tilskudd.

Et nært samarbeid med regionale og nasjonale landbruksmyndigheter er nødvendig for å lykkes med å opprettholde et levedyktig jordbruk. Sametinget må trekkes inn på et tidlig tidspunkt i saker og planarbeid som har betydning for det samiske jordbruket. Det gjelder spesielt ved forhandlinger om jordbruksavtalen.

Tiltak

- Utvikle og revitalisere tradisjonelle næringskombinasjoner.
- Nisje- og kvalitetsprodukter fra samisk jordbruk basert på samisk kultur og tradisjon.
- Økt videreforedling av gårdens produkter, samt å øke produksjonsspekteret.
- Bedret lønnsomhet ved å redusere kostnadene.
- Kompetanseutvikling, nettverksbygging og FoU-virksomhet.

Det er dessuten nødvendig å legge om virkemiddelbruken der tilskudd til maskiner og redskaper nedprioriteres til fordel for samarbeidstiltak i jordbruket. Driftsbygningene i jordbruket må fortsatt prioriteres der utvidelser og større ombygginger vies spesiell oppmerksomhet. En samlet ramme for tiltakene er satt til *kr 2 900 000*.

Reindrift

Den samiske reindriften som næringsvei, livsform og kulturbærer gjør næringen svært betydningsfull i samepolitisk sammenheng. Sametinget har utarbeidet en egen reindriftpolitikk som danner grunnlaget for satsningen på reindriftnæringen. Sametinget har ikke direkte støtteordninger rettet mot den tradisjonelle reindriften, men har virkemidler til næringsvirksomheter som er avledet av reindrift, eller som drives i kombinasjon med reindrift. Landbruksdepartementet har over reindriftsavtalen i de siste årene årlig overført kr 2 000 000 til Sametinget.

Mål

Målet er å sikre en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig samisk reindrift.

Strategi

- Delta aktivt i utformingen av reindriftpolitikken. En viktig strategi vil være å styrke reindriftnæringens posisjon i reindriftsavtalesystemet.

Tiltak

- Arbeidet for at økonomien i reindriftnæringen styrkes.
- Bidra til at det økologiske grunnlaget sikres og ivaretas.
- Bedre vern av reindriftenes beiteareal.
- Delta aktivt i arbeidet med økt verdiskapning i reindriftnæringen.
- Utvikle kombinasjoner der reindrift inngår.

Duodji

Sametinget har et særskilt ansvar for utviklingen av duodji. Dette er bakgrunnen for at Sametinget i sak 10/01 har vedtatt et eget utviklingsprogram for duodji. Duodji har et betydelig kulturelt, faglig og næringsmessig utviklingspotensiale dersom rammebetingelsene legges til rette for det. Arbeidet med realisering av utviklingsprogrammet for duodji er i gang.

Mål

En kulturell og økonomisk bærekraftig duodjinæring.

Strategi

- Økt kompetansenivå i næringen.
- Styrke nettverk og samarbeid mellom produsenter, organisasjoner og utdanningsinstitusjoner.
- Danne nettverk i salgs- og markedsføringsarbeidet.
- Bedre produksjonsforholdene til utøverne.

Tiltak

- Oppfølging av utviklingsprogram for duodji. Gjennomføring av hele programmet forutsetter samfinansiering med andre institusjoner. Det avsettes egne midler til utviklingsprogrammet for duodji.
- Aktiv virkemiddelbruk for å skape levedyktige duodjietableringer.

En samlet ramme for tiltakene er kr 3 400 000 i 2003, som er henholdsvis duodji utviklingstiltak/investerings på *kr 1 200 000* og duodji-programmet på *kr 1 850 000*.

Næringskombinasjoner

Rammebetingelsene for kombinasjonsdrift må sikres i alle primærnæringene ved at sentrale myndigheter legger til rette for det. En sikker måte å sikre sysselsettingen på i de ulike næringene er å satse på nisje- og kvalitetsprodukter i tillegg til den tradisjonelle produksjonen. De ressurser som er tilgjengelige i samiske områder gir ofte ikke tilstrekkelig utkomme for enyrketilpasning. Dessuten er ytre rammevilkår som begrensninger i ressursuttak, kvotereguleringer, nivå på produksjonsstøtte gjennom avtaler og negative markedsutsikter med på å hindre enyrketilpasninger i samiske lokalsamfunn.

Næringskombinasjonsordningen har vært til behandling i Sametinget i sak 33/02. Sametinget vedtok en nedtrapping av driftsstøtten og økt satsing på utviklingstiltak. Nedtrappingen vil først skje fra 2004. Behovet for midler til næringskombinasjonsordningen vil sannsynligvis øke fra kr 8 300 000 i 2002 til kr 9 300 000 i 2003. Denne økningen vil gå på bekostning av investeringsmidlene i Samisk utviklingsfond. Overføringene fra jordbruksavtalen og reindriftsavtalen har vært på kr 2 000 000 fra hver av avtalene.

Mål

- Å sikre inntektsgrunnlaget for de som driver med næringskombinasjoner.
- Å utvikle nye kombinasjoner i tillegg til primærnæringene.
- Å øke verdiskapningen i primærnæringene ved å utnytte råvarene bedre.
- Å benytte primærnæringene som ressursbase i reiselivssammenheng.

Strategi

- For å sikre en fremtidsrettet kombinasjonsvirksomhet er det nødvendig å prioritere utviklingstiltak fremfor passive driftsstøtteordninger. Sterkere satsning på kompetanseheving og nettverksbygging vil kunne motivere kombinasjonsutøvere til å tenke mer på markedsrettet og markedsstilpasset produksjon. Koordinering av virkemiddelbruken i landbruks-, fiskeri- og reindriftspolitikken vil være viktig slik at næringspolitikken lettere kan tilpasses utviklingen av næringskombinasjonsvirksomheten.
- For å få til en positiv næringsutvikling for innlandsfisk, er det nødvendig å satse på ytterligere kultivering og organisering av ferskvannsfisket.

Tiltak

- Vurdere omlegging av driftsstøtten til sterkere satsning på utviklingstiltak innen kombinasjonsnæringer.
- Satse på nisje- og kvalitetsprodukter for råvarer fra jordbruket, reindriften og fisket.
- Heve kvaliteten på innlandsfisk.
- Sikre mottakssituasjonen for innlandsfisk.

Samlet behov er på kr 10 000 000 hvorav Sametingets del utgjør kr 6 000 000. Avtalemidlene dekker differansen på kr 4 000 000.

Annet næringsliv

Sametinget må ha en mer aktiv regionalpolitisk rolle, for å skape gode rammevilkår generelt for kultur- og næringsutøvelse. Tradisjonell samisk ressursutnyttelse må sikres gjennom forvaltning og lovgivning, og utvikling av nye næringer må sikres for å oppnå den overordnede målsettingen om stabil bosetting og allsidig næringsliv. Det samiske samfunnet er ikke homogent med hensyn til samisk kultur- og næringsliv. Sametingets virksomhet skal ivareta og utvikle de fellesverdier samene har som folk, og samtidig gi rom for kulturelle forskjeller ulike samiske grupper representerer.

Mål

Et sterkt og variert næringsliv.

Strategi

- Utvikle det regionale samarbeidet.
- Styrke rammebetingelser for sterke, allsidige og dynamiske bedriftsmiljøer.
- Styrke kjønns- og aldersperspektivet innenfor næringspolitikken.
- Styrke nyskaping og videreføring av primærnæringsprodukter.
- Bedre rammebetingelsene for samisk reiseliv.

Tiltak

- Aktiv deltakelse i det regionale partnerskapet.
- Iverksette næringsutviklingsprosjekter for kvinnelige etablerere.
- Delta finansielt og administrativt i etablererprogram rettet særlig mot ungdom.
- Aktiv virkemiddelbruk med bakgrunn i den etablerte støttepraksis.
- Delta i den strategiske reiselivssatsingen i Finnmark.
- Konferanse med kommunene om næringsutvikling.

Budsjettert ramme er på *kr 3 967 000*.

Næringsavtaler

Fra reindrifts- og jordbruksavtalen er det overført *kr 4 000 000* til Samisk utviklingsfond. Disse midlene kommer som tillegg og rapporteres særskilt til de bevilgende instansene. Disse midlene er ikke faste bevilgninger og har de senere årene kommet som et resultat av de årlige

primærnæringsavtalene. Avtalemidlene er bundet etter de føringene som legges inn ved overføring fra de bevilgende partene.

Duodjiinstitusjoner og organisasjoner

Kárášjoga Duodje Gávpi er avviklet i 2002. Derfor videreføres ikke driftsmidler i 2003. Bevilgning til duodjiinstitusjonene og organisasjonene skal sette disse bedre i stand til å arbeide med utviklingsprogrammet for duodji. Se nærmere omtale av duodji under punkt 4.1 foran.

Regjeringen har i Statsbudsjettet for 2003 foreslått å overføre ansvaret for lærlingeordningen til fylkeskommunene. Sametinget vil i løpet av 2002 drøfte spørsmål i tilknytning til lærlingeordningen med fylkeskommunene.

Mål

- Utvikle duodji som kultur, fag og næring. Målet med midlene skal også være å koordinere utviklingen av duodjinæringen.

Strategi

- Legge til rette for nettverk og samarbeid mellom husflidsutvalgene, regionene og duodjiutøverne.
- Bedre rammebetingelsene for duodjiutøvere.
- Heve næringens kompetanse innen salg og markedsføring.
- Styrke duodji som fag i skolen.

Tiltak

For 2003 avsetter Sametinget totalt *kr 3 400 000* til duodjiinstitusjoner og duodjiorganisasjoner.

Fordelingen av bevilgningen er som følger:

Tabell 4.2 Duodji institusjoner og organisasjoner

(i 1000 kr)

Post 51	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
51.2	Duodjeinstituhta	1 800	1 800	1 800	1 850	50	2,8 %
51.2	Kárášjoga Duodje Gávpi	100	100	100	0	-100	-100,0 %
51.2	Manndalen Husflidslag	100	100	100	125	25	25,0 %
51.2	Unjárgga Sámiid Duodje	100	100	100	125	25	25,0 %
51.2	Opplæringskontoret i duodji –øst	150	150	150	0	-150	-100,0 %
51.2	Opplæringskont. i duodji/formgivfag	100	100	100	0	-100	-100,0 %
51.2	Duojáriid Dallu OS	200	200	200	200	0	0,0 %
51.2	Duojáriid Ealáhus Searvi	0	250	250	300	50	20,0 %
51.2	Sámiid Duodji OS	980	700	700	800	100	14,3 %
Sum		3 530	3 500	3 500	3 400	-100	-2,9 %

Kultur

Følgende fordeling er foretatt for kultur i 2003:

Tabell 5.0 Samletabell - Kultur

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
52.1	Samisk kulturfond	9 475	9 000	9 000	8 837	-163	-1,8 %
52.2	Samiske forlag (<i>tidligere Forlagsstøtte</i>)	1 490	1 520	1 520	1 573	53	3,5 %
52.3	Samiske kulturhus	3 998	4 478	4 613	4 833	220	4,8 %
52.4	Samiske kulturorganisasjoner	1 072	1 093	1 093	1 196	103	9,4 %
52.5	Samiske festivaler (<i>tidl. Festivalstøtte</i>)	700	1 128	1 128	1 360	232	20,6 %
52.6	Samisk idrett	500	500	500	550	50	10,0 %
52.7	Samisk teater (<i>Beainváš Sámi Teáhter</i>)	0	10 700	10 700	11 075	375	3,5 %
52.8	Kunstnerstipender	0	1 300	1 300	1 300	0	0,0 %
Sum		17 235	29 719	29 854	30 723	869	2,9 %

Mål

Samisk kultur er nært knyttet til primærnæringer, natur, språk, tradisjoner og historie gjennom samhandling, sosialisering og identitet. Å ivareta og utvikle samisk kultur må derfor ha et helhetlig perspektiv der samfunn og enkeltmennesket settes i fokus. For Sametinget er det en viktig oppgave å samordne samisk kulturinnsats, tilrettelegge for likeverdige tilbud og aktiviteter ut fra ulike regionale gruppers behov. Offentlig støtte til litteratur, musikk, film og teater skaper kjerneaktivitet som får ringvirkninger for det øvrige kulturtilbudet. Det er også en vesentlig oppgave å skape rammebetingelser for samisk kulturarbeid i mer privat regi. Sametinget skal i sin kulturpolitikk bygge på kulturelle røtter og egen tradisjon, slik det kommer i uttrykk til det samiske samfunnet.

En viktig og grunnleggende oppgave for Sametinget er å bidra til å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge. Det legges til rette for en oppvekst som utvikler samisk identitet hos barn og unge. Sametinget er også opptatt av at likestillingsarbeidet starter allerede i oppveksten slik at barn lærer at jenter og gutter er likeverdige og likestilte. Dette krever en omfattende og mangfoldig satsing på flere områder, en satsing som involverer mange aktører. Sametingets grunnprinsipp er at tiltak for barn og unge må tilpasses det samiske samfunnet og behovene der.

Strategi

- Sametinget skal arbeide for å fremme samisk litteratur, spesielt rettet mot barn og unge.
- Sametinget skal bidra til å stimulere samiske barn og unge til å skrive på samisk.
- Å videreføre innsatsen rettet mot barn og unge med bakgrunn i samisk barne- og ungdomsplan.
- Sametinget vil arbeide for at eksisterende periodiske samiskspråklige publikasjoner for barn og unge får fast støtteordning.

- Sametinget vil arbeide for at eksisterende periodiske publikasjoner ivaretar begge kjønns interesser, og vil spesielt arbeide for at Gába som et unikt blad for samiske kvinner får fast støtteordning.
- Støtte opp om samisk amatør teaterarbeid.
- Videreføre kunst innkjøpsordningen.
- Sametingets ungdomskonferanse arrangeres (jamfør post 22).
- Sametinget vil arbeide for felles arena for samisk musikkformidling.
- Arbeide for at arkivopptak av samisk musikk/joik samles og gjøres allment kjent.

Tiltak

Sametinget ber Sametingsrådet videreføre det iverksatte partnerskapsarbeidet med de samiske kulturorganisasjonene og –institusjonene, med sikte på en avtale i løpet av 2003.

Samisk kulturfond

Ordningen fra Samisk kulturfond har egne retningslinjer for tildeling av støtte og forvaltes av Sametingets tilskuddsstyre. Fondets totale ramme for 2003 er på *kr 8 837 000* fordelt til følgende tiltaksområder:

Tabell 5.1 Samisk kulturfond

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
52.1	Litteratur	2 100	2 000	2 000	1 738	-262	-13,1 %
52.1	Musikk	1 000	1 000	1 000	872	-128	-12,8 %
52.1	Billedkunst/duodji	1 000	875	875	758	-117	-13,4 %
52.1	Teaterformål	400	400	400	347	-53	-13,3 %
52.1	Barns oppvekstvilkår	2 475	2 475	2 475	2 176	-299	-12,1 %
52.1	Andre tiltak	2 500	2 250	2 250	1 946	-304	-13,5 %
52.1	Aja-investeringstilskudd jfr.sak R56/02	0	0	0	1 000	1 000	100,0 %
Sum		9 475	9 000	9 000	8 837	-163	-1,8 %

a) Kr 1 000 000 avsettes til utbygging av Ája samisk senter, Kåfjord, jfr.vedtak i sak R 56/02. Se også post 51 Samisk utviklingsfond (SUF).

Samiske forlag

Mål

For å styrke bruken av samisk og for å utvikle språket, kulturen og identiteten skal det utgis flest mulig samiske bøker til best mulig kvalitet. Sametinget vil arbeide for å få oversatt mer faglitteratur til samisk. Sametinget anser det som nødvendig at det bygges opp en stabil forlagsbransje i samiske områder. Dette for å ha organer som har som hovedmål å utgi bøker på samisk og for å skape grunnlag for samisk kulturell infrastruktur i samiske områder, ved forfattere som bruker samisk og ved samiskspråklige produsenter.

Sametinget vil spesielt peke på at det er viktig at forlag som oppnår samisk forlagsstøtte utgir samiske lærebøker.

Strategi

- Man skal søke å få til en mest mulig effektiv ressursanvendelse og maksimere produksjonen innenfor ressursrammene, og ved å øke bruken av samiske bøker.
- Sikre jevn produksjon av samisk litteratur, inkludert læremidler.
- Bidra til kompetanseheving i bransjen.
- Styrke markedsføring og distribusjon av samiske utgivelser, inkludert læremidler.

Det avsettes *kr 1 573 000* til samiske forlag i 2003.

Samiske kulturhus

Tilskuddsordningen reguleres ikke av egne retningslinjer.

Mål

Sametingets målsetning vil være at alle offentlige myndigheter tar medansvar for samisk kulturutøvelse- og utvikling. I dette ligger at det samiske folk får reelle muligheter for samisk kulturutøvelse. Muligheter for samisk kulturutøvelse henger sammen med flere forhold. Et forhold som er av stor betydning er at det eksisterer arenaer i de samiske samfunn hvor samisk kulturutøvelse kan finne sted, og at de sikres økonomisk.

Strategi

- Sametinget skal bidra til å sikre drift av eksisterende kulturinstitusjoner.
- Bidra til at Ája samisk senter i Kåfjord, Várdobaiki i Sør-Troms og Gamtofta i Sørreisa realiseres.

Tiltak

Sametinget foretar følgende bevilgning til samiske kulturhus på totalt *kr 4 883 000* i 2003:

Tabell 5.3 Kulturhus

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
52.3	Árran Julevsame Guovdasj, Tysfjord	1 270	1 295	1 295	1 340	45	3,5 %
52.3	Sámi Dáiddaguovddáš, Karasjok	1 078	1 250	1 250	1 294	44	3,5 %
52.3	Ája Samisk Senter, Kåfjord	540	612	612	643	31	5,1 %
52.3	Sjosamisk kompetansesenter, Billefjord	0	250	250	281	31	12,3 %
52.3	Sijti Jarngge, Hattfjellidal	1 050	1 071	1 071	1 108	37	3,5 %
52.3	Vardobaiki, Evenes/Skånland	0	0	100	131	31	31,0 %
52.3	Gamtofta, Sørreisa	0	0	35	35	0	0,0 %
Sum		3 938	4 478	4 613	4 833	220	4,8 %

- a) Inkl. utstillingsvederlag på kr 180 000. Formålet med utstillingsvederlag er å formidle samisk kunst og duodji mellom billedkunstnere/kunsthåndverkere, det samiske samfunnet og det øvrige samfunnet.

Samiske kulturorganisasjoner

Mål

- Formålet er å styrke og utvikle samisk kultur og identitet som skal bidra blant annet til et rikt, variert og aktivt samisk kulturliv.

Strategi

- Sametinget vil sikre støtte til samiske kulturorganisasjoner som rekrutterer samisk ungdom.
- Sametinget vil arbeide for å sikre og utvikle de økonomiske rammebetingelser til samiske kulturorganisasjoner.

Tiltak

Sametinget foretar følgende bevilgning til kulturorganisasjonene på totalt *kr 1 196 000* i 2003:

Tabell 5.3 Kulturorganisasjoner

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
52.4	Sámi Dáiddačehpiid Searvi	190	194	194	204	10	5,2 %
52.4	Sámi Girječállid Searvi	160	163	163	173	10	6,1 %
52.4	Sámi Teáhter Searvi	160	163	163	173	10	6,1 %
52.4	Sámi Fágalaš girječállid ja Jorgaleaddjiid Searvi	107	109	109	119	10	9,2 %
52.4	DSJ-Doajmmasiebbre Julevsábme	95	97	97	50	-47	-48,5 %
52.4	Samisk Filmforbund	75	77	77	87	10	13,0 %
52.4	Juoigiid Searvi	70	71	71	81	10	14,1 %
52.4	Foreningen samiske komponister	55	56	56	66	10	17,9 %
52.4	Sámi Dáiddárrád d i	160	163	163	173	10	6,1 %
52.4	Samisk museums­slag (<i>flyttet fra 54.1</i>)	0	0	0	70	70	100,0 %
Sum		1 072	1 093	1 093	1 196	103	9,4 %

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingene til de enkelte organisasjonene.

Samiske festivaler

Sametinget opprettet i 2001 en egen budsjettpost til faste festivaler. Støtten gis i form av et direkte grunntilskudd som kan nyttes til planlegging for å oppnå kontinuitet i festivalene og samtidig gi større forutsigbarhet.

Mål

Formålet er å bidra til å stimulere og utvikle samiske kunstneriske uttrykk, og sikre/opprettholde arenaer/scener for formidling av samiske kulturuttrykk. Sametingets mål i festivalsammenheng er å ivareta interessene for samiske artister og heve interessen for samiske artister.

Strategi

- Sametinget vil arbeide for at samiske festivaler får tilfredsstillende økonomiske rammebetingelser.
- Sametinget vil se nærmere på mulighetene for prosjektstøtte til samiske festivaler.

- Sametinget vil bidra til et møtested for urfolks kunstnere og artister, publikum og ungdom, og gjøre andre urfolk kjent med samisk kultur.

Tiltak

Sametinget foretar følgende bevilgning til samiske festivaler for 2003 på totalt *kr 1 360 000*:

Tabell 5.4 Samiske festivaler (tidl.Festivalstøtte)

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003 +/- 03-Rev 02	Avvik i %
52.5	Riddu Rid d u	350	564	564	580	16 2,8 %
52.5	Musikkfestivalen i Kautokeino	350	564	564	580	16 2,8 %
52.5	Markomeannu	0	0	0	100	100 100,0 %
52.5	Påskefestivalen i Karasjok	0	0	0	100	100 100,0 %
Sum		700	1 128	1 128	1 360	232 20,6 %

Sametinget fastsetter nærmere vilkår for tildelingene til festivalene.

Samisk idrett

Mål

Formålet med støtteordningen er å fremme samisk identitet og tilhørighet gjennom aktiviteter og styrke barn- og ungdoms deltakelse i samisk idrett. Samisk idrett er nært knyttet til spørsmål om identitet og tilhørighet, og må derfor ses i sammenheng med grunnleggende sosiale og kulturelle normer og verdier i samfunnet. Det er særlig viktig å tilrettelegge aktiviteter for både jenter og gutter, kvinner og menn.

Strategi

Sametinget vil arbeide for at samisk idrett sikres offentlig finansiering. I den sammenheng bør en vurdere mulighetene for at deler av tippemidlene tilbakeføres samisk idrett.

Sametinget avsetter *kr 550 000* til Sámi Valáštallan Lihttu – Norga for 2003. Kr 50 000 av disse skal brukes til idrettsarbeid for barn.

Samisk teater

Mål

Bidra til å styrke samisk kultur og identitet ved å presentere samisk fortid, nåtid og visjoner om fremtiden, heve det samiske språkets status, spre kunnskap om og interesse for samisk kulturuttrykk og få til en dialog mellom kulturer.

Strategi

- Teatret skal være i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet med de store geografiske avstandene og med de ulike utfordringene en finner i de ulike samiske områdene.
- Sikre et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten.

Tiltak

Beaivváš Sámi Teáhter bevilges *kr 11 075 000* for 2003. Dette gir en økning på *kr 375 000* eller 3,5% i forhold til 2002.

Kunstnerstipender

Mål

Stipendordningen skal bidra til at målene i Sametingets kunstnerpolitikk oppnås ved å legge forholdene til rette for at enkeltkunstnere, gjennom å motta tilskudd fra Sametinget, skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende samisk kunstliv. Det er en viktig oppgave for Sametinget å bidra til at samiske kunstnere kan stimuleres til skapende åndsliv innenfor litteratur, billedkunst og kunsthåndverk, sang og musikk, joik, teater, dans, film, video osv.

Strategi

- Samiske kunstnere sikres like økonomiske vilkår som andre kunstnere.
- Styrke mulighetene for kunstnerisk og kulturell egenutvikling i det samiske samfunnet.
- Arbeide for at samiske kunstnere får en egen garanti-inntektsordning.

Sametinget avsetter *kr 1 300 000* til kunstnerstipendier for 2003. Dette tilsvarer fjorårets ramme.

Samisk språk

Sametinget setter av følgende virkemidler til fordeling av samisk språkarbeid for 2003:

Tabell 6.0 Samletabell - Samisk språk

(i 1000 kr)

Post 53	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
53.1	Tospråklighetstilskudd	15 850	24 750	25 050	28 050	3 000	12,0 %
53.2	Språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet	0	0	0	1 600	1 600	100,0 %
53.3	Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet	2 406	2 450	2 450	2 450	0	0,0 %
53.3	Språksentre	1 600	2 000	2 000	2 400	400	20,0 %
Sum		19 856	29 200	29 500	34 500	5 000	16,9 %

Kr 3 000 000 settes av som tospråklighetstilskudd, kr 1 600 000 til språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet for samisk språk og kr 400 000 til språksenteret i Tana (jfr. post 53.4) i 2003.

Vern og utvikling av samisk språk krever et kontinuerlig arbeid. Det er derfor nødvendig og naturlig med langsiktige målsettinger. Samisk språk er i de aller fleste sammenhenger et minoritetsspråk, og det er under et sterk press både fra norsk og engelsk. Samisk må utvikles på flere nivå. Samtidig som språkvern er nødvendig, vil det også kreves en vitalisering av språket særlig i områder der en hel generasjon har mistet sitt språk. En slik vitalisering er påkrevd om språket ikke skal forsvinne i disse områdene. Det er også nødvendig med alfabetisering blant voksne samer i styrkingen og utviklingen av samisk språk.

I 2002 og 2003 vil sentrale oppgaver være å følge opp språkbruksundersøkelsen som ble lagt fram i 2001 og Sametingets melding om samisk språk.

Språk er en helt sentral kulturbærer, det samme er samisk stedsnavn og litteratur. Sametinget ser det som en svært viktig oppgave å arbeide for vern og aktiv bruk av disse sentrale kulturelementene for sikring av samisk kultur. Samtidig er språk, stedsnavn og litteratur viktige kilder for kommunikasjon om samiske verdier og forståelsesrammer. Informasjon og kommunikasjon både med tradisjonelle og nye medier er viktig i utviklingen av dagens samisk samfunn.

I 2003 vil seks språksentre i henholdsvis Porsanger, Kåfjord, Evenes, Tysfjord, Nesseby og Tana få fast driftsstøtte. Tilskuddsstyret bes gi driftsstøtte til Ullsfjord språksenter.

Tospråklighetstilskudd

Mål

Tospråklighetstilskuddet skal bevare, styrke og fremme bruken av samisk språk i offentlig forvaltning. Det er en overordnet målsetting at kommuneforvaltningen fullt ut skal bli tospråklig, slik at samisk og norsktalende får en likeverdig kommunal tjenesteyting. Tospråklighetstilskuddet skal også sikre enkeltpersoners rettigheter i henhold til samelovens språkregler. Regjeringen har i kommuneproposisjonen (St.prp.nr. 64 (2001-2002)) meldt at det i tillegg til dagens bevilgninger avsettes kr 5 000 000 til tospråklighet fra 2003. Den foreslåtte økningen i 2003 er dermed i tråd med dette. Fra 2003 bevilgningen til Tana kommune er kr 400 000 overført til drift av det nyetablerte språksenteret i kommunen.

Strategi

- Sametinget vil understreke kommunenes ansvar for at midlene brukes til styrking av samisk språk.
- Sametinget ser det som en utfordring for kommunene å utarbeide strategiplaner med konkrete tiltak for styrking av samisk språk.

Tiltak

Sametinget arbeider for å få bedre kontakt med kommunene og har opprettet en egen stilling som skal bistå kommunene i arbeidet med å fremme bruk av samisk språk i forvaltningen. Sametinget arbeider kontinuerlig med å få forståelse for at tilskuddet må økes slik at alle utgifter i forbindelse med tospråklig administrasjon dekkes fullt ut. I dette arbeidet er det viktig med samarbeid og god kontakt mellom Sametinget, kommunene i forvaltningsområdet og departementet. Økningen av tospråklighetstilskuddet til Troms fylkeskommune er blant annet begrunnet i forslaget til samarbeidsavtale mellom Sametinget og Troms fylkeskommune.

Den samlede rammen, *kr 28 050 000*, er virkemidler til tospråklighet og har følgende fordeling i 2003:

Tabell 6.1 Tospråklighetstilskudd

(i 1000 kr)

Post 53	Benevnelse		2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
53.1	Guovdageainnu suohkan/Kautokeino komm.	*	3 321	5 421	5 492	6 431	939	17,1 %
53.1	Kárášjoga gielda/Karasjok kommune	*	3 102	5 052	5 120	6 114	994	19,4 %
53.1	Deanu gielda/Tana kommune	*	2 489	4 089	4 138	4 066	-72	-1,7 %
53.1	Porsáŋggu gielda/Porsanger kommune	*	2 060	3 610	3 662	4 324	662	18,1 %
53.1	Unjárgga gielda/Nesseby kommune	*	1 609	2 234	2 262	2 206	-56	-2,5 %
53.1	Gáivuona suohkan/Kåfjord kommune	*	1 404	2 479	2 512	2 669	157	6,3 %
53.1	Finnmárkku fylkkagielda/Finnmark fylkeskommune		1 057	1 057	1 057	1 232	175	16,6 %
53.1	Romssa fylkkasuohkan/Troms fylkeskommune		808	808	808	1 008	200	24,8 %
Sum			15 850	24 750	25 050	28 050	3 000	12,0 %

Språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet for samisk språk

Mål

Sametinget ønsker å styrke og fremme samisk språk innenfor forvaltningsområdet. Det gis mulighet for språkarbeidere, foreninger og organisasjoner til å søke om prosjektmidler for å fremme og utvikle språket.

Strategi

Det er behov for terminologiarbeid og andre språkprosjekter som utvikler og styrker nordsamisk innenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Tiltak

Av tospråklighetsmidlene avsetter Sametinget *kr 1 600 000* i budsjettet for 2003 til språksprosjekter innenfor forvaltningsområdet for samiske språk.

Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk

Sametinget har utarbeidet særlige språkplaner for ulike områder utenfor forvaltningsområdet. Å iverksette tiltak i planene er en viktig del i arbeidet for å revitalisere og utvikle samisk språk.

Mål

Sametinget skal styrke og fremme samisk språk utenfor forvaltningsområdet. Sametinget skal følge opp språkplaner for sørsame- og lulesameområdet, samt Ofoten/Sør-Troms området.

Strategi

Områdene er ikke entydig i forhold til språket, derfor må det være ulike tiltak til de ulike områdene. Uten tvil har områder utenfor forvaltningsområdet enda større behov for alfabetisering enn det er innenfor forvaltningsområdet.

Tiltak

Gjennom tilskuddsordningen til språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk vil Sametinget videreføre språksatsing utenfor forvaltningsområdet. Den totale søknadssummen de siste årene har vært på kr 7 000 000 – 8 000 000, noe som viser at det er stor vilje og interesse for å jobbe med samisk språkutvikling utenfor forvaltningsområdet. Til språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk bevilges det *kr 2 450 000* i 2003. Dette tilsvarer bevilgningen for 2002.

Samiske språksentre

Mål

- Styrke samisk språk i områder der språksituasjonen er svak.
- Opprette språksentre og arenaer for samhandling mellom generasjoner.
- Tilrettelegge forholdene for at barn og unge skal ha muligheter til å bruke språket.

Strategi

Tilrettelegge arenaer hvor det er naturlig å snakke samisk, og dermed ivareta og utvikle språket som kulturbærer innenfor ulike dialektområder.

Sametinget ser at i områder hvor det er opprettet språksentre, har arbeidet med å fremme språket vært vellykket. Derfor er opprettelse av permanente språksentre gode språkutviklingstiltak. Idag får språksentre i Porsanger, Kåfjord, Nesseby, Evenes (Várdobáiki) og Tysfjord (Árran) fast støtte. Eksisterende språksentre bør få anledning til å utvide virkeområder slik at de kan fungere som regionale språksentre. Det bør være naturlig å se språksentrene i sammenheng med variasjonene i språket i de forskjellige områdene, slik at opprettelse av nye språksentre også følger naturlige språkgrenser. Det er også naturlig at språksentrene etableres i samarbeid med kommuner og/eller institusjoner som allerede er i området.

Tiltak

Språksentre som etableres i de forskjellige områder skal kunne få fast årlig støtte slik at det sikres midler til drift. For 2003 avsetter Sametinget totalt *kr 2 400 000* til samiske språksentre. Den samlede rammen for virkemidler til språksentre har følgende fordeling i 2003:

Tabell 6.2 Språksentre

(i 1000 kr)

Post 53	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003 +/- 03-Rev 02	Avvik i %
53.4	Porsanger	400	400	400	400	0 0,0 %
53.4	Kåfjord	400	400	400	400	0 0,0 %
53.4	Tysfjord	400	400	400	400	0 0,0 %
53.4	Evenes	400	400	400	400	0 0,0 %
53.4	Nesseby	0	400	400	400	0 0,0 %
53.4	Tana	0	0	0	400	400 100,0 %
Sum		1 600	2 000	2 000	2 400	400 20,0 %

Sametingets tilskuddstyre bes bidra med økonomisk støtte til samisk språksenter i Ullsfjord.

Miljø og kulturvern

Sametinget setter av følgende midler til samisk miljø- og kulturvernarbeid i 2003:

Tabell 7.0 Samletabell - Miljø- og kulturvern

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003 +/- 03-Rev 02	Avvik i %
54.1	Kulturminnevern	1000	1 665	1 500	1 500	0 0,0 %
54.2	Museer	970	8 850	8 850	9 305	455 5,1 %
Sum		1 970	10 515	10 350	10 805	455 4,4 %

Samene som urfolk må ha en sentral rolle i arbeidet med en bærekraftig utvikling. Urfolk har gjennom mange generasjoner utviklet en helhetsorientert, tradisjonell og vitenskapelig viten om egen jord, naturressurser og miljø. I denne sammenheng har urfolkskvinner en spesiell verdifull kompetanse som må erkjennes og tas i bruk. Urfolks evne til å praktisere en bærekraftig utvikling må styrkes slik at en kan overkomme begrensninger som er lagt av økonomiske, sosiale og historiske forhold.

Samiske museer er sentrale aktører i arbeidet med bevisstgjøring og handling for en bærekraftig utvikling. Samtidig står samiske museer overfor en særlig utfordring som handler om at de skal være arena og aktør i en dialog om kulturell selvforståelse og identitet både i en indre og ytre sammenheng.

Kulturminnevern

Det samiske kulturminnevernet er en del av arealforvaltningen og sees i sammenheng med de øvrige miljøutfordringene. Kulturminner og kulturmiljø viser til en samisk forståelse av landskapet og naturen, samt landskapet og naturens betydning for økonomiske, religiøse og sosiale forhold. Kulturminner er en miljømessig, kulturell historisk ressurs, som står i et gjensidig forhold til andre miljøressurser og de sosiale og kulturelle ressurser.

Mål

Sametinget skal verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur.

Strategi

- Sametinget skal støtte samiske kulturminnetiltak med tilskudd i henhold til innsatsområder.
- Sametinget skal legge særlig vekt på synliggjøring, veiledning og kommunikasjon i arbeidet med samiske kulturminner og kulturmiljøer.

Tiltak

Den samlede rammen for virkemidler til kulturminneverntiltak er i 2003 på til sammen
kr 1 500 000:

Tabell 7.1 Kulturminnevern

(i 1000 kr)

Post 54	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003 +/- 03-Rev 02	Avvik i %
54.1	Kulturminnetiltak	1 000	1 000	1 500	1 500	0 0,0 %
54.1	Samisk arkiv (<i>flyttet til post 60.2</i>)	0	665	0	0	0 0,0 %
Sum		1 000	1 665	1 500	1 500	0 0,0 %

Museer

Mål

Sametinget skal gjennom dialog og samarbeid med de samiske museer sikre en styrket, samordnet og helhetlig samisk museumsvirksomhet, basert på samenes egne forutsetninger som folk og urfolk.

Strategi

- Sametinget skal arbeide for å sikre og utvikle det samiske museumsfaglige miljøet for sikring, dokumentasjon, kunnskapsutvikling og formidling av samisk historie og kultur.
- Etablere samiske "museumssiidaer" med samordnet organisering og styringsstruktur.
- Utvikle nettverk for samisk museumsarbeid der noen museer gis et særskilt nettverksansvar.
- Norsk Museumsutvikling skal inviteres til deltakelse i samordningsprosessen.
- Sametinget skal arbeide for etablering av Østsamisk museum som samisk nasjonalt tusenårssted.

Tiltak

Den samlede bevilgningen til samiske museer har følgende fordeling i 2003 på til sammen
kr 9 305 000:

Tabell 7.2 Museer

(i 1000 kr)

Post 54	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003 +/- 03-Rev 02	Avvik i %
54.2	Varjjat Sami Musea	450	1 190	1 190	1 232	42 3,5 %
54.2	Deanu Musea	0	230	230	240	10 4,4 %
54.2	Sámiid Vuorká-Dávvirat	0	3 400	3 400	3 519	119 3,5 %
54.2	Guovdageaidnu Gilišilju	0	230	230	240	10 4,4 %
54.2	Kokelv sjøsamisk museum	0	150	150	160	10 6,8 %
54.2	Gáalogiedde museum	0	40	40	50	10 26,0 %
54.2	Árran lulesamisk museum	0	2 360	2 360	2 443	83 3,5 %
54.2	Samien Sitje	450	1 180	1 180	1 421	241 20,4 %
54.2	Samisk museumslag (<i>flyttet til 52.4</i>)	70	70	70	0	-70 -100,0 %
Sum		970	8 850	8 850	9 305	455 5,1 %

Fordelingen av tilskuddsmidlene til de samiske museene baserer seg på det tilskuddet museene fikk fra Sametinget i 2002, stort sett justert for prisstigning. Dette med unntak av Saemien Sitje som er

gitt prioritet med utgangspunkt i Sametingets vedtak om politikk for det sørsamiske området, jfr. sak 32/02. Sametinget forventer at fylkeskommunen følger opp sitt ansvar for samisk museumsvirksomhet ved også å gi de samiske museene i sine fylker tilskudd. Sametinget forventer også at alle vertskommuner til samiske museer virker til driftsstøtte ved museene.

Sametinget har tatt på seg hovedansvaret for å sikre driftsstøtte til Østsamisk museum. Etter avklaring om medfinansiering fra Sør-Varanger kommune og avklaring av organisatorisk tilknytning, bes Sametingets tilskuddsstyre å bidra med nødvendig økonomisk støtte etter søknad fra ansvarlig styre/institusjon.

Saviomuseet er et samisk museum som tidligere ikke er gitt noen statlig driftsstøtte. Sametinget ønsker å ta medansvar for Saviomuseet som en del av de samiske museene. Sametingets tilskuddsstyre bes om å bidra med økonomisk støtte til Saviomuseet etter søknad fra Sør-Varanger kommune.

Sametingets tilskudd til de samiske museene gis med det vilkår at kommunene søker å opprettholder sin driftsstøtte til museene på 2002 nivå, og at museene sammen med Sametinget aktivt deltar i gjennomføringen av den planlagte samordningen av den samiske museumsvirksomheten. Tilskudd fra Sametinget skal benyttes til å utvikle og styrke det museumsfaglige arbeidet.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Generelt miljøvern

Mål

Sametinget skal virke til en balansert samfunnsutvikling der miljøet og naturen selv setter rammer. Sentrale delmålsettinger i Sametingets miljøvernarbeid for 2003 er:

- Å utvikle en miljøvennlig natur- og ressursutnyttelse for kontinuitet og utvikling av samisk kultur- og samfunnsliv.
- Å skape forståelse for samiske kulturminners og kulturmiljøers miljømessige, historiske og kulturelle verdi.
- Å verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur.
- Å virke til et samarbeid med miljøforvaltningen og samiske institusjoner nasjonalt og internasjonalt for vern og forvaltning av samiske kulturminner og kulturmiljøer.

Strategi og tiltak

- Sametinget skal følge opp arbeidet til planlovutvalget for å sikre ivaretagelse av samiske samfunnsinteresser i alle arealinngrepssaker i samiske bruks- og bosettingsområder. En vektleggingsregel i planlovens formålsparagraf vil her være viktig.
- Sametinget skal følge opp arbeidet med konvensjonen om biologisk mangfold og biomangfoldslovutvalget slik at samiske kunnskaper, levevis og utvikling vektlegges ved ivaretagelsen av det biologiske mangfoldet.

- Sametinget skal virke til at samiske verdier vektlegges i verneplanprosesser i samiske områder, slik at en ivaretagelse av slike områder skjer gjennom en forvaltning der lokale samiske kunnskap og praksis er rådende.
- Sametinget skal forvalte samiske kulturminner i henhold til kulturminneloven og plan- og bygningsloven gjennom rask og tjenesteorientert saksbehandling.
- Sametinget skal virke til samarbeid med den øvrige miljø- og kulturminneforvaltningen.
- Sametinget skal virke til dokumentasjon og tilgjengeliggjøring av relevante kulturminneopplysninger ved utvikling av kulturminnedatabase.
- Sametinget skal følge opp regjeringens arbeid med bebudet stortingsmelding om ny kulturminnepolitikk for å sikre en framtidig styrking og utviklingsmulighet for det samiske kulturminnevernet.

Andre tilskudd – støtte til politisk arbeid

Den samlede rammen for virkemidler til politisk arbeid har følgende fordeling i 2003:

Tabell 8.0 Andre tilskudd - støtte til politisk arbeid

(i 1000 kr)

Post 55	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003 +/- 03-Rev 02	Avvik i %
55.1	Samiske hovedorganisasjoner	2 600	2 500	2 500	2 500	0 0,0 %
55.2	Politiske grupper i Sametinget	1 800	1 800	1 800	1 800	0 0,0 %
55.3	Lister ved Sametingsvalget	1 200	0	0	0	0 0,0 %
55.4	Opposisjonens arbeidsvilkår	0	600	600	700	100 16,7 %
55.2	<i>Flyttet til post 21.6 i 2002</i>	162	0	0	0	0 0,0 %
Sum		5 762	4 900	4 900	5 000	100 2,0 %

Samiske hovedorganisasjoner

Samiske hovedorganisasjoner er kjennetegnet ved at de arbeider aktivt i forhold til hele bredden av det samiske samfunnslivet. Det er medlemsbaserte organisasjoner som gjennom sine lokallag yter et aktivt bidrag til samisk samfunnsliv. De har et særlig ansvar for likestillingsarbeidet i det samiske samfunnet.

Sametinget viderefører tilskuddet til hovedorganisasjonene med *kr 2 500 000* for 2003.

Politiske grupper i Sametinget

Sametingets tilskudd til politiske grupper i Sametinget fordeles etter egne retningslinjer. Ordningen skal bidra til at gruppene på Sametinget får mulighet til å organisere sitt arbeid med blant annet sekretærhjelp. Rammen for ordningen settes til *kr 1 800 000* i 2003. Møtelederskapet fordeler tilskuddet.

Lister ved Sametingsvalget

I forbindelse med valg til Sametinget gis det et særskilt tilskudd til lister som stiller til valg. Tilskuddet gis kun i valgåret.

Opposisjonens arbeidsvilkår

For å sikre opposisjonen gode arbeidsvilkår i Sametinget settes det av *kr 700 000* i 2003. Økningen på *kr 100 000* tar utgangspunkt i at et sametingsrådsmedlem går fra 50% stilling til 100% i 2003. Møtelederskapet forvalter ordningen og midlene fordeles etter nærmere avtale mellom de berørte politiske gruppene.

Opplæring

Sametinget setter av følgende virkemidler til fordeling til samisk opplæringsarbeid i 2003:

Tabell 9.0 Samletabell - Opplæring

(i 1000 kr)

Post 56	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
56.1	Grunnskole og videreg.opplæring-læremiddelutv.	10 854	10 854	11 904	11 139	-765	-6,4 %
56.2	Kompetanseheving	2 700	2 350	2 600	3 250	650	25,0 %
56.3	Barnehager	7 510	7 510	8 610	7 813	-797	-9,3 %
Sum		21 064	20 714	23 114	22 202	-912	-3,9 %

Grunnskole og videregående opplæring – Læremidler

I 2002 fikk Sametinget tildelt inntil *kr 2 500 000* til IKT i Samisk utdanning fra Utdannings- og forskningsdepartementet og ble regulert i Sametingets reviderte budsjett.. Ellers er alle tall i post 56.1 midler fra Utdannings- og forskningsdepartementet også i 2003.

Mål

Samiske elever får opplæring i samsvar med gjeldende lover og læreplaner og får styrket sin samiske identitet, sitt språk og sin kultur.

Strategi

Oppfølging av "Samisk læremiddelutvikling Strategisk plan 2001-2005" og "Handlingsplan for særskilte tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne 2001-2004".

Tiltak

- Utvikle ordinære, digitale og spesialtilrettelagte læremidler på nord-, lule- og sørsamisk.
- Lærebøker med samisk identitetsfremmende innhold gjøres tilgjengelig for elever som ikke har samisk som opplæringspråk.

Samlet budsjettbehov til læremidler i grunnskole- og videregående opplæring for 2003 vil være på *kr 11 139 000*.

Tabell 9.1 Grunnskole og videregående opplæring

(i 1000 kr)

Post 56	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
56.1	Ordinære læremidler (samiske)	9 104	9 104	7 654	8 000	346	4,5 %
56.1	Særskilte tilrettelagte læremidler	1 750	1 750	1 750	1 750	0	0,0 %
56.1	IKT - læremidler	0	0	2 500	1 389	-1 111	-44,4 %
Sum		10 854	10 854	11 904	11 139	-765	-6,4 %

Kompetanseheving

Sametingets overordnet mål for kompetanseheving er å bygge opp samisk kompetanse som er relevant for samiske/samisk-språklige brukere. Sametinget vil derfor legge tilrette for følgende tiltak i 2003 på totalt *kr 3 250 000*:

Tabell 9.2 Kompetanseheving

(i 1000 kr)

Post 56	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
56.2	Stipend for samiske elever i videregående skole a)	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
56.2	Spesialpedagogisk kompetanseheving b)	1 700	1 350	1 350	1 750	400	29,6 %
56.2	Læremiddelpedagogisk utdanning c)	0	0	250	500	250	100,0 %
Sum		2 700	2 350	2 600	3 250	650	25,0 %

a) Tildeling fra Kommunal- og regionaldepartementet

b) & c) Tildeling fra Utdannings- og forskningsdepartementet

Utdanningsstipend for samiske elever i den videregående skolen

Mål

Elever i videregående skole velger opplæring i eller på samisk.

Strategi

Bidra til at elever får styrket sin kompetanse i samisk språk gjennom tildeling av utdanningsstipend.

Tiltak

Kunngjøre og tildele stipend til alle som oppfyller vilkårene.

Sametinget avsetter *kr 1 000 000* til stipendordningen.

Spesialpedagogisk kompetanseheving

Mål

God spesialpedagogisk kompetanse i samiske områder.

Strategi

Oppfølging av ”Plan for heving av spesialpedagogisk kompetanse i barnehage og grunnskole 2001-2003”

Tiltak

- Bidra til etter- og videreutdanningstilbud innen fagfeltet.
- Planlegge og iverksette forskjellige skolebaserte utviklingsprosjekter i samarbeid med ulike fagmiljøer.
- Stimulere samisktalende fagfolk til å ta grunn- og videreutdanning i spesialpedagogikk.
- Tildele utdanningsstipend til samisktalende fagfolk som tar grunn- og videreutdanning i spesialpedagogikk.

For 2003 avsetter Sametinget *kr 1 750 000* til spesialpedagogisk kompetanseheving.

Stipend til læremiddelpedagogisk utdanning

Mål

God tilgang på samiske læremidler med god kvalitet.

Strategi

Motivere og stimulere flere forfattere til å produsere/utvikle læremidler og heve sin kompetanse på området.

Tiltak

Tildele utdanningsstipend til samisktalende som tar videreutdanning i læremiddelpedagogikk.

Samlet budsjettbehov innenfor stipend til læremiddelpedagogisk utdanning for år 2003 vil være på *kr 500 000*.

Barnehager

Samiske barn skal ha mulighet til å styrke sitt språk og identitet i barnehagen.

Mål og strategi:

- Å ha et godt barnehagetilbud for samiske barn.
- Å utarbeide veiledningsmateriell for samiske barnehager.
- Å ha en god dialog med eiere av barnehager med samiske barn.
- Å initiere FoU-tiltak innenfor barnehagesektoren.
- Å avholde årlig barnehagekonferanse for alle barnehageansatte i samiske barnehager.
- Å veilede samiske barnehagepersonell.
- Å gi gutter og jenter gode normer, verdier og rollemodeller for på den måten å arbeide for et likestilt samfunn.

Tiltak

Den samlede rammen på *kr 7 813 000* for virkemidler til samiske barnehager har følgende fordeling i 2003:

Tabell 9.3 Barnehager

(i 1000 kr)

Post 56	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
56.3	Tilskudd til samiske barnehager	7 310	7 210	8 410	6 913	-1 497	-17,8 %
56.3	Læremidler til barnehager	200	200	200	600	400	200,0 %
56.3	Barnehagekonferanse (<i>flyttet til post 22</i>)	0	100	0	0	0	0,0 %
56.3	Tidskrift for samiske barnehager	0	0	0	100	100	100,0 %
56.3	Tilskudd til samisk barneblad	0	0	0	200	200	100,0 %
Sum		7 510	7 510	8 610	7 813	-797	-9,3 %

Kr 500 000 er overført til post 01 til dekning av lønn og administrative utgifter for en barnehagekonsulent og kr 100 000 til post 22.7 Konferanser, der barnehagekonferanse er inkludert, i 2003.

Internasjonalt arbeid

Sametingets mål er å bidra til at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivaretatt, og at saker som har betydning for urfolk blir fremmet både nasjonalt og internasjonalt. Både nasjonale og internasjonale prosesser danner forutsetninger og rammevilkår for samene som folk og for samepolitisk virksomhet i sin helhet. For å nå hovedmålsettingen må Sametinget delta aktivt i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. En av de viktigste oppgavene er å være med på å utforme den internasjonale politikken og dermed legge rammene for utviklingen i det samiske samfunnet.

Sametinget setter av følgende virkemidler til internasjonalt samarbeid i 2003 på totalt *kr 1 700 000*:

Tabell 10.0 Internasjonalt arbeid

(i 1000 kr)

Post 57	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
57.1	Interreg - regional andel	1000	700	700	1 200	500	71,4 %
57.2	Barentssamarbeid	200	200	200	200	0	0,0 %
57.3	Annet internasjonalt arbeid	100	200	350	300	-50	-14,3 %
57.4	Interreg III A Sverige-Norge Aerjel	0	0	1000	0	-1 000	-100,0 %
57.5	Interreg III A Nord Sápmil	0	0	1000	0	-1 000	-100,0 %
Sum		1 300	1 100	3 250	1 700	-1 550	-47,7 %

Sametinget legger vekt på aktiv deltakelse både i grenseregionalt og internasjonalt arbeid med urfolksspørsmål. Et slikt arbeid forutsetter en målrettet innsats i ulike prosesser og programmer som er relevant for urfolks situasjon generelt og samenes situasjon spesielt. Sametinget setter av midler til Interreg-arbeidet, Barentssamarbeidet, arbeidet i FN med urfolkssaker, EU og til tingets øvrige internasjonale virksomhet.

Interreg -regional andel

Hensikten med Interreg-programmene er at nasjonale grenser ikke skal være til hinder for en balansert utvikling og integrasjon i Europa. Dette har to sider; dels innebærer grenser at

grensesamfunn avskjæres fra hverandre økonomisk, sosialt og kulturelt, og hindrer dermed et konsekvent forvaltningssystem av økologien i området, dels har grenseområdene "forsvunnet" fra den nasjonale politiske arenaen og dette har resultert i at grenseområdenes økonomi har blitt perifer.

Mål

- Å utvikle samarbeidet mellom samene slik at Sápmi fungerer som en helhetlig region.

Strategi

- Å skape forutsetninger for å videreutvikle et aktivt samisk samfunnsliv med Sápmis ressurser og næringer som basis.
- Å etablere kunnskap gjennom kompetanseutvikling, utdanning, forskning, dokumentasjon og informasjon.
- Å utvikle og vitalisere det som er unikt for det samiske samfunnet, uavhengig av landegrensene.
- Å styrke den samiske identiteten og det samiske samfunnet gjennom å utvikle det grenseoverskridende samarbeidet på bakgrunn av de tradisjonelle samiske forutsetningene.

Tiltak

- Skape muligheter og forutsetninger for samarbeid mellom samene på tvers av landegrensene.
- Identifisere muligheter for samarbeid over grensene.

Samisk parlamentarisk råds (SPR) norske delegasjon vedtok i sak SPR N 3/02 å opprette et Interreg tilskuddstyre, som har til oppgave å fordele midlene avsatt over post 57.1 Interreg – regional andel. For 2003 settes det av *kr 1 200 000* til fordeling. Økningen på *kr 500 000* skal spesielt dekke det økte behovet ved at Interreg Aerjel-Saemien – det sørsamiske programmet kommer bedre i gang i forhold til 2002.

Barentssamarbeid

Mål

Målet er å legge til rette for at urfolk selv setter i gang tiltak for samfunnsutviklingen i egne områder og lokalsamfunn, for å sikre det materielle grunnlaget for sin kulturutøvelse. Det vil samtidig være viktig å utvikle lokalsamfunn med jobbtilbud, tilfredsstillende helse- og velferdstilbud, samt skole- og utdanningstilbud.

Strategi

Situasjonen for urfolkene på russisk side er spesielt vanskelig. Dette omfatter levestandard, velferdstilbud, rettigheter i omleggingsprosessen til markedsøkonomi, problemer med å opprettholde tradisjonell tilgang til naturressursene og nedgang i offentlig helse- og sosialtilbud. Barentssamarbeidet inkluderer urfolkene med henhold til deltakelse og prosjekter, blant annet i form av et eget handlingsprogram for urfolk i regionen. Sametinget vil arbeide for å sette i verk deler av dette handlingsprogrammet.

Tiltak

Midlene skal i første rekke nyttes til tiltak på russisk side. Ved prioritering av tiltak skal ungdom og tiltak som fremmer likestilling med spesiell vekt på kvinners stilling gis fortrinn. Satsingsområdene er infrastrukturoppbygging, sosial- og helsetiltak, miljø- og naturgrunnlaget, oppbygging av tradisjonelle næringer og forretningsvirksomhet, utdanning og kompetanseutvikling samt bedret informasjons- og medievirksomhet. For 2003 tildeler Sametinget *kr 200 000* til Barentssamarbeidet.

Annet internasjonalt arbeid

Mål

Sametinget vil legge vekt på å følge opp utviklingen som skjer i FN innen urfolksrettigheter. Urfolksrettigheter, inkludert urfolks rett til selvbestemmelse, vil være essensielt i Sametingets arbeid internt og i samarbeidet med sentrale myndigheter.

Strategi

Permanent forum for urfolk i FN ble opprettet i mai 2002. Forumet må utvikles og FNs arbeid med urfolkserklæringen må forseres slik at erklæringen kan vedtas i FNs organer før utgangen av urfolkstiåret i 2004.

Sametinget ønsker blant annet å støtte FNs permanente forum for urfolkssaker. Sametinget avsetter *kr 300 000* i 2003. Post 57 disponeres av Sametingets representanter i Samisk parlamentarisk råd.

Helse- og sosialsatsing

Mål

Sametingets mål med helse- og sosialsatsingen er å utvikle et likeverdig tilbud av helse- og sosialtjenester til det samiske folk.

Strategi

Sametinget har siden 1999 delt ut prosjektmidler til samiske helse- og sosialtiltak. Prosjektperioden var opprinnelig til og med 2001, men er videreført inntil evalueringen av prosjektmiddeltildelingene ferdigstilles. Sametinget forventer at tilskuddsordningen fortsetter etter evalueringen.

Utover prosjektmiddeltildeling og oppfølgingen av denne, samt arbeid med helse- og sosialsaker generelt, ønsker Sametinget å styrke helse- og sosialsatsingen på følgende måte:

- Utvikle Sametingets helse- og sosialpolitikk med vekt på kvinners helse, barn og unges situasjon, ruspsykiatri og forskning.
- Videreutvikle rollen som samepolitisk premissleverandør vedrørende helse- og sosialsaker i forhold til statlige myndigheter.
- Etablere, utvikle og drive informasjonstjeneste, der et viktig arbeidsområde vil være å få samlet informasjonsmateriell og faglitteratur på samisk, og om samiske helse og sosiale forhold.
- Utvikle samarbeidet om samiske helse- og sosialsaker med andre nordiske land og andre urfolk.
- Tildele stipend til samiskspråklige som tar videreutdanning innen rehabiliteringsfag.

- Styrke arbeidet med urfolks helse- og sosialeforhold, blant annet i forhold til Verdens helseorganisasjon (WHO).
- Samisk nasjonalt kompetansesenter innen spesialisthelsetjenesten.

Tiltak

Sametinget ble i 2002 tildelt kr 5 100 000 i prosjektmidler. Kr 600 000 av midlene ble overført til post 01 til lønn og administrasjon av prosjektet. Sametinget forutsetter minimum samme beløpsstørrelse for 2003. Det settes av *kr 4 500 000* til helse- og sosialsatsing i det samiske samfunnet for 2003.

Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjenester

Sametinget ønsker gjennom sine arkiv-, bibliotek- og informasjonstjenester å tilby sine brukere gode og brukerorienterte tjenester på fagfeltet, spesielt med tanke på å styrke samisk språk og likestilling mellom kjønnene.

Tabell 12.0 Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjeneste

(i 1000 kr)

Post 60	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
60.1	Mobile bibliotekstjenester	0	4 182	4 549	4 708	159	3,5 %
60.2	Samisk arkiv	0	0	665	688	23	3,5 %
Sum		0	4 182	5 214	5 396	182	3,5 %

a) Flyttet fra post 54 i forbindelse med Sametingets reviderte budsjett 2002 som var på kr 665 000.

Mobile bibliotekstjenester

Sametinget har fra 2002 overtatt støtteordningen for mobile bibliotekstjenester i samiske områder. Det gis i dag støtte til drift av i alt seks samiske bokbussar.

Mål

Å bidra til utviklingen av likeverdige og gode bibliotekstjenester til den samiske befolkningen.

Strategi

Å sikre de samiske bokbussene langsiktige og forutsigbare rammevilkår.

For 2003 avsettes det *kr 4 708 000* til mobile bibliotekstjenester.

Samisk arkiv

Sametinget har fra 2002 overtatt bevilgningen til Samisk arkiv i Kautokeino. Samisk arkiv er organisert som en egen stiftelse og har i dag ansvaret for en del private samiske arkiv. Sametinget har i 2002 satt i gang et utredningsarbeid med henblikk på oppbygging og organisering av arkivtjenester for den samiske befolkningen. Institusjonen Samisk arkiv skal vurderes innenfor denne utredningen.

Den totale rammen for samisk arkiv settes til *kr 688 000* for 2003.

Likestillingstiltak

Satsingsområdet for likestillingsarbeidet legges frem for Sametingets plenum i den årlige likestillingspolitiske redegjørelsen og følges opp i budsjettet som egen post.

Tabell 13.0 Likestillingstiltak generelt

(i 1000 kr)

Post 61	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
61.1	Forskning på likestilling	0	0	0	100	100	100,0 %
61.1	Annet likestillingstiltak	0	0	0	100	100	100,0 %
61.1	Kvinnebladet Gába	0	0	0	400	400	100,0 %
Sum		0	0	0	600	600	100,0 %

Likestillingskonferanser er flyttet til post 22

Forskning på likestilling i det samiske samfunnet

Mål og strategi

- Øke kunnskapen om relasjoner mellom kjønn, hvordan disse skapes og hvilke utslag de får i samiske samfunn.
- Med bakgrunn i forskningsresultatene utvikle strategier og tiltak for å fremme likestillingen mellom kvinner og menn i det samiske samfunnet.

Det avsetter *kr 100 000* til formålet.

Annet likestillingstiltak

Mål og strategi

Fremme likestilling mellom kvinner og menn i det samiske samfunnet.

Det avsettes totalt *kr 100 000* til likestillingstiltak generelt. Likeledes avsettes et grunntilskudd til det samiske kvinnebladet Gába på *kr 400 000*.

Vedlegg: Tabelloversikt for Sametingets budsjett 2003.

Forslag 1, Sametingsrådet v/ visepresident Ragnhild L. Nystad

2 Sametingets mål og økonomiske rammefordeling

Side 2 i budsjettsinnstillingen endres rammefordeling på hovedpoststedene slik:

Post 51 Næringsutvikling økes med kr 600 000 fra kr. 24 067 000 til kr 24 667 000. Denne økningen dekkes inn på følgende måte:

Post 01 Driftsutgifter politisk ledelse reduseres med kr. 400 000 fra kr 12 786 000 til kr 12 386 000.
Post 22 Spesielle driftsutgifter reduseres med kr 100 000 fra kr 3 975 000 til kr 3 875 000. Post 61 Likestillingstiltak reduseres med kr 100 000 fra kr 600 000 til kr 500 000.

Etter endringene blir Tabell 2.0 Totaltabell – Sametingets samlede utgifter, på side 2 i innstillingen som følger:

Tabell 2.0 Totaltabell - Sametingets samlede utgifter

(i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
01	Driftsutgifter politisk ledelse	8 548	11 060	11 506	12 386	880	7,6 %
01	Driftsutgifter administrasjon	45 845	48 168	50 687	49 991	-696	-1,4 %
22	Spesielle driftsutgifter	1 800	3 412	6 412	3 875	-2 537	-39,6 %
51	Næringsutvikling	22 210	21 630	21 630	24 667	3 037	14,0 %
52	Kultur	17 235	29 719	29 854	30 723	869	2,9 %
53	Samisk språk	19 856	29 200	29 500	34 500	5 000	16,9 %
54	Miljø-og kulturvern	1 970	10 515	10 350	10 805	455	4,4 %
55	Andre tilskudd (politisk arbeid)	5 762	4 900	4 900	5 000	100	2,0 %
56	Opplæring	21 064	20 714	23 114	22 202	-912	-3,9 %
57	Internasjonalt samarbeid	1 300	1 100	3 250	1 700	-1 550	-47,7 %
59	Helse- og sosialsatsing	0	5 200	4 500	4 500	0	0,0 %
60	Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjeneste	0	4 182	5 214	5 396	182	3,5 %
61	Likestillingstiltak	0	0	0	500	500	100,0 %
Sum		145 590	189 800	200 917	206 246	5 329	2,7 %

3 Politiske og administrative driftsutgifter

3.1 Driftsutgifter politisk nivå

Sametingsrådet

Post 0101 Sametingsrådet reduseres med kr. 160 000 fra kr 3 990 000 til kr 3 830 000. Beløpet overføres til post 51 næringsutvikling.

Reserve - politisk omorganisering

Post Reserve politisk omorganisering(Ny) reduseres med kr 240 000 fra kr 300 000 til kr 60 000. Beløpet overføres til post 51 næringsutvikling.

Etter endringen blir Tabell 3.0 Driftsutgifter politisk ledelse, på side 3 i innstillingen, som følger:

Tabell 3.0 Driftutgifter politisk ledelse

(i 1000 kr)

Post 01	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
0101	Sametingsrådet	2 538	3 480	3 580	3 830	250	7,0 %
0102	Sametingets plenum	3 928	4 500	4 660	4 300	-360	-7,7 %
0103	Sametingets møtelederskap	137	235	235	470	235	100,0 %
0104	Sametingsgruppene	1 843	1 443	1 469	1 600	131	8,9 %
0105	Sametingets kontrollutvalg	102	102	102	106	4	3,5 %
0106	Sametingets tilskuddstyre	0	600	600	650	50	8,3 %
0109	Samisk parlamentarisk råd	0	300	460	400	-60	-13,0 %
0201	Sametingets språkstyre	0	400	400	350	-50	-12,5 %
020x	Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUFU) (Ny)	0	0	0	120	120	100,0 %
0203	Samisk språknemnd	0	0	0	350	350	100,0 %
020x	Interreg overvåkingskom./tilskuddsstyre (Ny)	0	0	0	150	150	100,0 %
0x0x	Reserve politisk omorganisering (Ny)	0	0	0	60	60	100,0 %
Sum		8 548	11 060	11 506	12 386	880	7,6 %

Det medfører følgende endring i teksten:

Side 3 i innstillingen siste setning under avsnittet **Sametingsrådet** endres til:

Sametinget budsjetterer *kr 3 830 000* i 2003 til dekning av lønns- og driftsutgifter for Sametingsrådets politiske virksomhet.

Side 5 i innstillingen, setningen i andre avsnitt under **Reserve – politisk organisering**, endres til:

For å fortsette arbeidet med politisk organisering avsettes *kr. 60 000* i 2003.

3.3 Spesielle driftsutgifter

Spesielle driftsutgifter Post 22.5 Politiske initiativ, reduseres med kr 100 000 til kr 0. Beløpet overføres til Post 51 Næringsutvikling.

Etter endringen blir Tabell 3.2 Samletabell - Spesielle driftsutgifter, på side 7 i innstillingen, som følger:

Tabell 3.2 Samletabell - Spesielle driftsutgifter

(i 1000 kr)

Post 22	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
22.1	Læremiddelutvikling/FOU	*	1 800	1 800	4 300	1 800	-2 500 -58,1 %
22.2	Intereg driftsutgifter (Sametinget i Sverige)	0	300	380	250	-130	-34,2 %
22.3	Internett/datainformasjon/arkivsystem	0	700	700	1 300	600	85,7 %
22.4	Kompetanseheving språk	0	500	500	0	-500	-100,0 %
22.5	Politiske initiativ	0	62	62	0	-62	-100,0 %
22.6	Motiveringspris (tidligere likest.- og språkmot.)	0	50	50	0	-50	-100,0 %
22.7	Konferanser (Ny)	0	0	300	425	125	41,7 %
22.8	Stedlig kontor i Oslo (flyttet fra post 01 Dir.)	0	0	0	100	100	100,0 %
22.9	Oppfølging av Samerettsutvalget	0	0	120	0	-120	-100,0 %
Sum		1 800	3 412	6 412	3 875	-2 537	-39,6 %

Det medfører følgende endring i teksten på side 9 i innstillingen; avsnittet **Politisk initiativ** endres til:

I 2002 var det satt av kr 62 000. Det settes ikke av midler til formålet i 2003.

4 Næringsutvikling

Post 51.1 Samisk utviklingsfond styrkes med kr 850 000 fra kr 20 667 000 til kr 21 517 000.

Post 51.2 Duodji institusjoner og organisasjoner reduseres med kr 250 000 fra kr 3 400 000 til kr 3 150 000.

Etter endringen blir Tabell 4.0 Samletabell – Næringsutvikling, som følger:

Tabell 4.0 Samletabell - Næringsutvikling

(i 1000 kr)

Post 51	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
51.1	Samisk utviklingsfond	18 680	18 130	18 130	21 517	3 387	18,7 %
51.2	Duodjiinstitusjoner og organisasjoner	3 530	3 500	3 500	3 150	-350	-10,0 %
Sum		22 210	21 630	21 630	24 667	3 037	14,0 %

4.1 Samisk utviklingsfond (SUF)

Post 51.1 Duodji-programmet økes med kr 350 000 fra kr 1 850 000 til kr 2 200 000.

Post 51.1 Næringskombinasjoner økes med kr 2 300 000 fra kr 6 000 000 til kr 8 300 000.

Økningen dekkes inn med følgende reduksjoner:

Post 51.1 Fiskeri reduseres med kr 750 000 fra kr 3 750 000 til kr 3 000 000.

Post 51.1 Jordbruk reduseres med kr 600 000 fra kr 2 900 000 til kr 2 300 000.

Post 51.1 Annet næringsliv reduseres med kr 450 000 fra kr 3 967 000 til kr 3 517 000.

Etter endringen blir Tabell 4.1 Samisk utviklingsfond, som følger:

Tabell 4.1 Samisk utviklingsfond

(i 1000 kr)

Post 51	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
51.1	Fiskeri	3750	3 640	3 640	3 000	-640	-17,6 %
51.1	Jordbruk	3250	3 140	3 140	2 300	-840	-26,8 %
51.1	Duodji - utviklingstiltak/investeringer	2380	2 270	2 270	1 200	-1 070	-47,1 %
51.1	Duodji-programmet	0	0	0	2 200	2 200	100,0 %
51.1	Næringskombinasjoner	4750	4 640	4 640	8 300	3 660	78,9 %
51.1	Annet næringsliv	4550	4 440	4 440	3 517	-923	-20,8 %
51.1	Aja-investeringstilskudd jfr.sak R 56/02	a)	0	0	1 000	1 000	100,0 %
Sum	b)	18 680	18 130	18 130	21 517	3 387	18,7 %

a) Kr 1 000 000 avsettes til utbygging av Ája samisk senter, Kåfjord, jfr. Vedtak i sak R 56/02. Se også post 52 Samisk kulturfond

b) Kr 613 000 fra Samisk utviklingsfond er foreslått omdisponert på følgende måte: Post 61.1 Kvinnebladet Gába kr 300 000, Post 54.2 Samien Sitje kr 113 000, til Post 52.5 Markomeannu kr 100 000 og Post 52.5 Páskefestivalen i Karasjok kr 100 000

Det medfører følgende endring i teksten i kapittelet 4.1 Samisk utviklingsfond (SUF):

Fiskeri

Side 13 i innstillingen siste linje endres til:

Samlet ramme for tiltakene i 2003 er budsjettert med *kr 3 000 000*.

Jordbruk

Side 14 i innstillingen siste setning endres til:

En samlet ramme for tiltakene er satt til *kr 2 300 000*.

Duodji

Side 15 i innstillingen siste setning endres til:

En samlet ramme for tiltakene er kr 3 400 000 i 2003, som er henholdsvis duodji utviklingstiltak/investeringer på *kr 1 200 000* og duodjiprogrammet på *kr 2 200 000*.

Næringskombinasjoner

Side 16 i innstillingen andre avsnitt endres til:

Næringskombinasjonsordningen har vært til behandling i Sametinget i sak 33/02. Sametinget vedtok en nedtrapping av driftsstøtten og økt satsing på utviklingstiltak. Nedtrappingen vil først skje fra 2004. Behovet for midler til næringskombinasjonsordningen vil etter de siste beregninger være på samme nivå som i 2002, *kr 8 300 000*. Det vises for øvrig til avsnittet om næringsavtaler side 17.

Siste avsnittet på side 16 strykes.

Annet næringsliv

Side 17 siste setning i Annet næringsliv i innstillingen endres til:

Budsjettert ramme er på *kr 3 517 000*.

Næringsavtaler

Avsnittet på side 17 endres til:

Kr 4 000 000 fra Landbruksdepartementet er en overføring av reindriffts- og jordbruksavtalen, og disponeres til styrking av jordbruk, avledet reindrifftsvirksomhet og støtte til kombinasjonsnæring der reindrift og jordbruk inngår. Avtalemidlene er bundet etter de føringene som legges inn ved overføringen fra de bevilgende partene.

4.2 Duodjiinstitusjoner og organisasjoner

Forslag til bevilgning reduseres med kr 250 000 fra kr 3 400 000 til kr 3 150 000, fordelt på følgende måte:

Post 51.2 Duodjiiinstituhtta reduseres med kr 50 000 fra kr 1 850 000 til kr 1 800 000.

Post 51.2 Manndalen Husflidslag reduseres med kr 25 000 fra kr 125 000 til kr 100 000.

Post 51.2 Unjárgga Sámiid Duodje reduseres med kr 25 000 fra kr 125 000 til kr 100 000.

Post 51.2 Duojáriid Ealáhus Searvi reduseres med kr 50 000 fra kr 300 000 til kr 250 000.

Post 51.2 Sámiid Duodji OS reduseres med kr 100 000 fra kr 800 000 til kr 700 000.

Beløpet på kr 250 000 overføres til Post 51 Næringsutvikling.

Etter endringen blir Tabell 4.2 Duodji institusjoner og organisasjoner på side 18, som følger:

Tabell 4.2 Duodji institusjoner og organisasjoner

(i 1000 kr)

Post 51	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
51.2	Duodjeinstituhtta	1 800	1 800	1 800	1 800	0	0,0 %
51.2	Kárašjoga Duodje Gávpi	100	100	100	0	-100	-100,0 %
51.2	Manndalen Husflidslag	100	100	100	100	0	0,0 %
51.2	Unjárgga Sámiid Duodje	100	100	100	100	0	0,0 %
51.2	Opplæringskontoret i duodji –øst	150	150	150	0	-150	-100,0 %
51.2	Opplæringskont. i duodji/formgivfag	100	100	100	0	-100	-100,0 %
51.2	Duojáriid Dallu OS	200	200	200	200	0	0,0 %
51.2	Duojáriid Ealáhus Searvi	0	250	250	250	0	0,0 %
51.2	Sámiid Duodji OS	980	700	700	700	0	0,0 %
Sum		3 530	3 500	3 500	3 150	-350	-10,0 %

Dette medfører endringer i tekst på side 18 i innstillingen under Tiltak som endres til:

For 2003 avsetter Sametinget totalt *kr 3 150 000* til duodjiinstitusjoner og duodjiorganisasjoner.

Fordelingen av bevilgningen er som følger:

13 Likestillingstiltak

Post 61.1 Kvinnebladet Gába reduseres med kr 100 000 fra kr 400 000 til kr 300 000. Beløpet overføres til Post 51 Næringsutvikling.

Etter endringen blir Tabell 13.0 Likestillingstiltak generelt, på side 38 som følger:

Tabell 13.0 Likestillingstiltak generelt

(i 1000 kr)

Post 61	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
61.1	Forskning på likestilling	0	0	0	100	100	100,0 %
61.1	Annet likestillingstiltak	0	0	0	100	100	100,0 %
61.1	Kvinnebladet Gába	0	0	0	300	300	100,0 %
Sum		0	0	0	500	500	100,0 %

Dette medfører endringer i tekst på side 38 i innstillingen siste avsnitt som endres til:

Det avsettes totalt *kr 100 000* til likestillingstiltak generelt. Likeledes avsettes et grunntilskudd til det samiske kvinnebladet *Gába* på *kr 300 000*.

Forslag 2, representant Willy Ørnebakk, APs sametingsgruppe

Forslag til endringer i Sametingsrådets innstilling:

1.

Tabell		(i1000kr)			
2.0	Totaltabell - Sametingets samlede utgifter				
Post	Benevnelse	2002	2003	forslag	endr.03/fors
1	Driftsutg politisk ledelse	11 506	12 386	12 136	-250
1	Driftsutg administrasjon	50 687	49 991	48 270	-1 721
22	Spesielle driftsutgifter	6 412	3 875	3 875	0
51	Næringsutvikling	21 630	24 667	24 767	100
52	Kultur	29 854	30 723	31 694	971
53	Samisk språk	29 500	34 500	35 500	1 000
54	Miljø- og kulturvern	10 350	10 805	10 805	0
55	Andre tilskudd (politisk arbeid)	4 900	5 000	4 900	-100
56	Opplæring	23 114	22 202	22 202	0
57	Internasjonalt samarbeid	3 250	1 700	1 700	0
59	Helse- og sosialsatsing	4 500	4 500	4 500	0
60	Arkiv-, bibliotek og informasj.	5 214	5 396	5 396	0
61	Likestillingstiltak	0	500	500	0
	<u>Sum</u>	<u>200 917</u>	<u>206 245</u>	<u>206 245</u>	<u>0</u>

2.

Tabell 3.0	Driftsutgifter politisk ledelse	(i1000kr.)			
Post	Benevnelse	2002	2003	forslag	endr.03/forsl
101	Sametingsrådet	3 580	3 830	3 580	-250
102	Sametingets plenum	4 660	4 300	4 300	0
103	Sametingets møteldersk	235	470	470	0
104	Sametingsgruppene	1 469	1 600	1 600	0
105	Sametingets kontrollutv	102	106	106	0
106	Sametingets tilskuddst	600	650	650	0
109	Samisk parlament råd	460	400	400	0
201	Sametingets språkstyre	400	350	350	0
202	Sametingets ungdompol	0	120	120	0

203	Samisk språknemnd	0	350	350	0
204	Interreg overvåkningsk	0	150	150	0
205	Reserve pol omorganis	0	60	60	0
					0
	SUM	11506	12 386	12 136	-250

3.

Tabell 4.0	Næringsutvikling			(i1000kr.)	
Post 51	Benevnelse	2002	2003	forslag	endr.03/forsl
51.1	Samisk utviklingsfond	18 130	21 517	21 517	0
51.2	Duodjeinstitus og org	3 500	3 150	3 250	100
	SUM	21 630	24 667	24 767	100

4.

Tabell 4.2	Duodjeinstitusjoner og org.			(i1000kr.)	
Post 51	Benevnelse	2002	2003	forslag	endr.03/forsl
51.2	Duodjeinstituttta	1 800	1 800	1 800	0
51.2	Kárašjoga Duodje Gávpi	100	0	0	0
51.2	Manndalen Husflidslag	100	100	125	25
51.2	Unjárgga Sámiid Duodje	100	100	125	25
51.2	Opplæringskont i duodji øst	150	0	0	0
51.2	Opplæringskont i duodji formgiv	100	0	0	0
51.2	Duojáriid Dallu OS	200	200	200	0
51.2	Duojáriid Ealáhus Searvi	250	250	250	0
51.2	Sámiid Duodji OS	700	700	700	0
51.2	Maaja AS		0	50	50
	<u>SUM</u>	<u>3 500</u>	<u>3 150</u>	<u>3 250</u>	<u>100</u>

Punkt 4.1 Samisk utviklingsfond

Fiskeri

Nytt kulepunkt:

Strategi:

- arbeide for å få tilbakeført tradisjonelle fiskerettigheter til fjordbefolkningen

Tiltak:

- arbeide for at kongekrabbefisket forbeholdes de som til daglig har problemer med kongekrabben

Jordbruk

Strategi: siste setning i kulepunktet utgår: *Det vil av den grunn.....*

5.

Tabell 5.0 Kultur samletabell		(i1000kr.)			
Post 52	Benevnelse	2002	2003	forslag	endr.03/forsl
52.1	Samisk kulturfond	9 000	8 837	9 251	414
52.2	Samiske forlag	1 520	1 573	1 573	0
52.3	Samiske kulturhus	4 613	4 833	5 132	300
52.4	Samiske kulturorg	1 093	1 196	1 253	57
52.5	Samiske festivaler	1 128	1 360	1 560	200
52.6	Samisk idrett	500	550	550	0
52.7	Samisk teater	10700	11 075	11 075	0
52.8	Kunstnerstipend	1 300	1 300	1 300	0
	<u>SUM</u>	<u>29 854</u>	<u>30 724</u>	<u>31 694</u>	<u>970</u>

6.

Tabell 5.1 Samisk kulturfond		(i1000kr.)			
Post 52	Benevnelse	2002	2003	forslag	endr.03/forsl
52.1	Litteratur	2 000	1 738	1 788	50
52.1	Musikk	1 000	872	922	50
52.1	Billedkunst/duodji	875	758	808	50
52.1	Teaterformål	400	347	397	50
52.1	Barns oppvekstvilkår	2 475	2 176	2 390	214
52.1	Andre tiltak	2 250	1 946	1 766	-180
52.1	Aja investeringstilsk	0	1 000	1 000	0
	Utstillingsvederl Sámi Dáiddagu	0	0	180	180
	<u>SUM</u>	<u>9 000</u>	<u>8 837</u>	<u>9 251</u>	<u>414</u>

7.

Tabell 5.2 Kulturhus		(i1000kr.)			
Post 52	Benevnelse	2002	2003	forslag	endr.03/forsl
52.3	Árran Julevsame Guovdasj	1 295	1 340	1 340	0
52.3	Sámi Dáiddaguovddáš	1 250	1 294	1 294	0
52.3	Ája Samisk Senter	612	643	743	100
52.3	Sjøsamisk kompetansesent	250	281	281	0
52.3	Sijti Jarnge	1 071	1 108	1 108	0
52.3	Várdobaiki	100	131	331	200
52.3	Gamtofta	35	35	35	0
	<u>SUM</u>	<u>4 613</u>	<u>4 832</u>	<u>5 132</u>	<u>300</u>

8.

Tabell 5.3 Kulturorganisasjoner		(i1000kr)			
Post 52	Benevnelse	2002	2003	forslag	endr.03/forsl
52.4	Sámi Dáiddačehppiid Searvi	194	204	204	0
52.4	Sámi Girječállid Searvi	163	173	173	0
52.4	Sámi Teahter Searvi	163	173	173	0
52.4	Sámi Fágalaš girječállid ja	109	119	119	0
52.4	DSJ Doajmmasiebbre J	97	50	107	57
52.4	Samisk Filmforbund	77	87	87	0
52.4	Juoigiid Searvi	71	81	81	0
52.4	Foreningen samiske komp	56	66	66	0
52.4	Sámi Dáiddárráđđi	163	173	173	0
52.4	Samisk museumslog	0	70	70	0
	<u>SUM</u>	<u>1093</u>	<u>1196</u>	<u>1253</u>	<u>57</u>

Punkt 5.7 Samisk teater

Nytt kulepunkt

- sikre forsvarlig økonomisk fundament for sørsamisk teater

9.

Tabell 5.4 Samiske festivaler		(i1000kr.)			
Post 52	Benevnelse	2002	2003	forslag	endr.03/forsl
52.5	Riddu Ridđu	564	580	580	0
52.5	Musikkfestival Kautokeino	564	580	580	0
52.5	Markomeannu	0	100	200	100
52.5	Páskefestivalen Karasjok	0	100	200	100
					0
	<u>SUM</u>	<u>3 130</u>	<u>1 360</u>	<u>1 560</u>	<u>200</u>

10.

Tabell 6.0 Samisk språk		(i1000kr.)			
Post 53	Benevnelse	2002	2003	forslag	endr.03/forsl
53.1	Tospråklighetstilskudd	25 050	28 050	28 050	0
53.2	Språkprosj innenfor forv.omr	0	1 600	1 600	0
53.3	Språkprosj utenfor forv.omr	2 450	2 450	3 450	1 000
53.3	Språksentre	2 000	2 400	2 400	0
					0
	<u>SUM</u>	<u>29 500</u>	<u>34 500</u>	<u>35 500</u>	<u>1 000</u>

Punkt 6.0 Samisk språk

Tilleggspunkt:

Sametingets tilskuddsstyre bør gi startstøtte til samisk foreldrenettverk

11.

Tabell 8.0	Støtte til politisk arbeid			(i1000kr.)	
Post 55	Benevnelse	2002	2003	forslag	endr.03/forsl
55.1	Samiske hovedorganis	2 500	2 500	2 500	0
55.2	Politiske grupper i Sameting	1 800	1 800	1 800	0
55.3	Lister ved Sametingsvalg	0	0	0	0
55.4	Opposisjonens arb.vilkår	600	700	600	-100
55.2					0
	<u>SUM</u>	<u>4 900</u>	<u>5 000</u>	<u>4 900</u>	<u>-100</u>

Tilskuddsstyret bes ta hensyn til sørsamisk handlingsplan.

Forslag 3, representant Isak Mathis O. Hætta, Kautokeino fastboende liste/frigruppe

Næringsorganisasjon

Driftsstøtte til Samisk naturressursforbund prioriteres kr 500 000 i 2003. Dekkes inn med: kr 250 000 fra Samisk utviklingsfond, og kr 250 000 fra kulturfond.

Samisk hus

Pitesamisk hus kr 75 000,-

Samisk språk utenfor forvaltningsområdet kr 75 000,-

To språklighetstilskudd

53.1 Kautokeino kommune, økning på kr. 263 084 i forhold til Sametingsrådets forslag

Dekkes inn med:

Troms fylkeskommune kr 100 000,-

Finnmark fylkeskommune kr 63 084,-

Prosjektmidler (1 600 000) kr 100 000,-

Samiske festivaler

Riddu Riddu økning på kr 25 000

Musikkfestival Kautokeino økning på kr 25 000

Dekkes inn fra kulturfond kr 50 000

Kultur

Beaivvas teater økning på kr 35 000

Dekkes inn fra kulturfond

kr 35 000

7.2 Museer

Sametinget må overta styringsansvaret for de samiske museer, herunder finansielt.

4.1 Samisk utviklingsfond

Fiskeri

Nytt tiltak:

- a. Yte støtte til praksisplasser for førstegangsetablerere innen fiske.

Forslag 4, representant Roger Pedersen, SVFs sametingsgruppe

Følgende endringsforslag fremmes av SVFs sametingsgruppe

1.

Side 24 foreslås følgende endring:

53.2 reduseres med 1.6 mill og settes 0.

53.3 Økes med kr 675 000,-

53.4 Økes med kr 925 000,-

Endringene vil føre til følgende endring på side 26 tabell 6.2.

I tillegg til de 6 språksentrene som er nevnt kommer et språksenter i sør samisk område inn i 2003.

Økning av bevilgning på kr 75 000,- til alle 7 språksentrene.

Dvs. at alle 7 språksentrene får 475 000,- hver.

2.

Det avsettes kr 300 000,- i 2003 til et lobbyistfond, dette dekkes inn ved at de foreslåtte midlene til kvinnebladet Gába bortfaller.

3.

Side 13 nytt avsnitt før hovedpunkt om fiskeri.

Sametinget innfører en prøveordning om at alle samer innenfor primærnæringen som bor utenfor virkeområde er søknadsberettiget, samt at kvinnerettede tiltak utenfor virkeområde også er søknadsberettiget.

4.

Det opprettes et samisk språkkonsulentstilling innenfor Sametinget lokalisert til Vardobáiki språksenter. Dette for at en slik stilling vil ha en positiv innvirkning på samisk språk, men vil også bidra til å synliggjøre og legitimere Sametinget i dette området. (Dette er en oppfølging av tidligere vedtak i Sametinget).

Dette dekkes inn innenfor rammen post 01 Driftsutgifter administrasjon.

III. Votering

Av 39 representanter var 38 tilstede.

- SVLs sametingsgruppe ved Roger Pedersen trekte punkt 1 i sitt forslag nr.4

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag nr 3 punkt 1, v/Isak M.O. Hætta, falt med 35 mot 3 stemmer.
- Forslag nr 3 punkt 2, v/Isak M.O. Hætta, falt med 36 mot 2 stemmer.
- Forslag nr 3 punkt 3, v/Isak M.O. Hætta, falt med 36 mot 2stemmer.
- Forslag nr 3 punkt 4, v/Isak M.O. Hætta, falt med 34 mot 4 stemmer.
- Forslag nr 3 punkt 5, v/Isak M.O. Hætta, falt med 34 mot 4 stemmer.
- Forslag nr 3 punkt 6, v/Isak M.O. Hætta, falt med 33 mot 5 stemmer.
- Forslag nr 3 punkt 7, v/Isak M.O. Hætta, falt med 20 mot 18 stemmer
- Forslag nr 4 punkt 1, v/SVF Roger Pedersen Trekkes
- Forslag nr 4 punkt 2, v/SVF Roger Pedersen, falt med 36 mot 2 stemmer
- Forslag nr 4 punkt 3, v/SVF Roger Pedersen, falt med 34 mot 4 stemmer
- Forslag nr 4 punkt 4, v/SVF Roger Pedersen, vedtatt med 38 stemmer
- Forslag nr. 2 punkt 4.1 fiskeri, v/Aps Sametingsgrupp enstemmig vedtatt
- Forslag nr. 2 punkt 4.1 jordbruk, v/Aps Sametingsgruppe: falt med 20 mot 18 stemmer
- Forslag nr. 2 punkt 5.7 samisk teater, v/Aps Sametingsgruppe: enstemmig vedtatt
- Forslag nr. 2 punkt 6.0 samisk språk, v/Aps Sametingsgruppe: falt med 20 mot 18 stemmer
- Forslag nr. 2 punkt Tilskuddsstyret bes..., v/Aps Sametingsgruppe: enstemmig vedtatt
- Forslag nr 2 APs sametingsgruppe v/Willy Ørnebakk mot Sametingsrådets innstilling med endringene fremmet av visepresident Ragnhild L. Nystad, med unntak av de punkter som er vedtatt under punktene 1-16: Sametingsrådets forslag vedtatt med 22 stemmer mot 16 stemmer for Aps forslag.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Svein Peter Pedersen	Magnhild Mathisen
		Egil Olli
		Svein Peter Pedersen
2.	Willy Ørnebakk	Svein Peter Pedersen
		Willy Ørnebakk
3.	Svein Peter Pedersen	Willy Ørnebakk
4.	Roger Pedersen	Willy Ørnebakk
5.	Isak Mathis O. Hætta	Svein Peter Pedersen
		Willy Ørnebakk

		Isak Mathis O. Hætta
6.	Klemet Erland Hætta	Isak Mathis O. Hætta
		Willy Olsen
		Janoš Trosten
		Klemet Erland Hætta
7.	Olaf Eliassen	
8.	Åge Nordkild	Klemet Erland Hætta
9.	Stig Eriksen	
10.	Sverre Anderssen	Olaf Eliassen
		Isak Mathis O. Hætta
11.	Terje Tretnes	Isak Mathis O. Hætta
		Svein Peter Pedersen
		Egil Olli
		Stig Eriksen
		Willy Ørnebakk
		Terje Tretnes
12.	Anders Urheim	Svein Peter Pedersen
13.	Willy Ørnebakk	Olaf Eliassen
		Willy Ørnebakk
14.	Ragnhild Lydia Nystad	
15.	Klemet Erland Hætta	
16.	Roger Pedersen	Willy Ørnebakk
17.	Egil Olli	
18.	Olaf Eliassen	Egil Olli
		Willy Ørnebakk
		Roger Pedersen
		Olaf Eliassen
19.	Isak Mathis O. Hætta	
20.	Anders Urheim	
21.	Svein Peter Pedersen	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Sametingets budsjett for 2003

1 Samlet bevilgning til Sametinget

Tabell 1.0 Totaltabell Sametingets samlede inntekter

(i 1000 kr)

Kap.Post	Beskrivelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
540.50	Kommunal- og regionaldept. - KRD	106 900	120 100	122 200	129 800	7 600	6,2 %
206.50	Utdannings- og forskningsdept. - UFD	a) 25 954	25 687	25 687	26 689	1 002	3,9 %
856.50	Barne- og familiedept. - BFD	8 110	8 113	8 113	8 413	300	3,7 %
1429.50	Miljøverndept. - MD	b) 1000	1 000	1 500	2 000	500	33,3 %
320.53	Kultur- og kirkedept. - KKD	c) 3 626	29 100	29 109	30 244	1 135	3,9 %
701.21.05	Helsedept. - HD (ikke spes. i HD's budsj. for 2003)	d) 0	5 800	5 100	5 100	0	0,0 %
4147.50	Landsbruksdept. - LD	e) 0	0	0	4 000	4 000	100,0 %
226.21	Utdannings- og forskningsdept. - UFD (tillegg)	0	0	2 500	0	-2 500	-100,0 %
248.21	Utdannings- og forskningsdept. - UFD (tillegg)	0	0	2 500	0	-2 500	-100,0 %
Totalt bevilget I		145 590	189 800	196 709	206 246	9 537	4,8 %
540.54	KRD - Avkastning Samefolkets fond	0	7 119	0	4 650	4 650	100,0 %
Totalt bevilget II		145 590	196 919	196 709	210 896	14 187	7,2 %
	Bundne midler			1 797			
	Frie midler			2 411			
Totalsum		145 590	196 919	200 917	210 896	9 979	5,0 %

- Tidligere KUF – Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.
- Tidligere post 72.7.
- Tidligere (KD) – Kulturdepartementet, kap. post 326.78.
- Tidligere fra (HSD) Helse- og sosialdepartementet. Ikke spesifisert i HSD's budsjett for 2003.
- I Sametingets 2002 budsjett ble ikke overføringene på kr 4 000 000 fra næringsavtalene lagt til budsjettsummen i post 51. For 2003 blir beløpet innbakt i Sametingets budsjett som inntekter. Fra forholdsvis reindrifftsavtalen og jordbruksavtalen overføres det totalt kr 4 000 000 til Samisk utviklingsfond (SUF) post 51.

Kommunal- og regionaldepartementet har foreslått en økning på kr 5 000 000 til tospråkelighetstilskudd til kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk.

Miljøverndepartementet foreslår en økning på kr 1 000 000 til kulturminnevern og

Landbruksdepartementet har lagt til overføringene fra hhv. reindriffts- og jordbruksavtalen til Sametinget ved Samisk utviklingsfond. Dette gir en økning i bevilgningen på 8,7% i forhold til 2002. Ser vi bort fra disse økningene i bevilgningen, er den reelle økningen på kr 7 146 000 eller 3,8%.

I tillegg til ovennevnte disponerer Sametinget en del midler som år for år overføres virksomheten fra øvrige finansieringskilder. Disse er uforutsigbare mht. årlig størrelse, og er gjenstand for særskilt rapportering. Dette er for eksempel midler som ytes til prosjekter og annet. Felles for disse er at de ikke inngår i en fast overføring til Sametingets budsjett.

I 2003 vil Sametinget utenom ovennevnte tildelinger overføres kr 4 650 000 som avkastning fra Samefolkets fond. Avkastningen for 2. halvår 2001 og 2002 var på kr 7 119 000.

Sametinget har satt opp en rekke målsettinger i sametingsplanen. I tillegg legger Sametinget sine delplaner, meldinger og vedtak til grunn for vedtaket.

Sametingets mål og økonomiske rammefordeling

Sametinget foretar følgende rammefordeling på hovedpoststedene for 2003:

Tabell 2.0 Totalltabell - Sametingets samlede utgifter

(i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
01	Driftsutgifter politisk ledelse	8 548	11 060	11 506	12 386	880	7,6 %
01	Driftsutgifter administrasjon	45 845	48 168	50 687	49 991	-696	-1,4 %
22	Spesielle driftsutgifter	1 800	3 412	6 412	3 875	-2 537	-39,6 %
51	Næringsutvikling	22 210	21 630	21 630	24 667	3 037	14,0 %
52	Kultur	17 235	29 719	29 854	30 723	869	2,9 %
53	Samisk språk	19 856	29 200	29 500	34 500	5 000	16,9 %
54	Miljø- og kulturvern	1 970	10 515	10 350	10 805	455	4,4 %
55	Andre tilskudd (politisk arbeid)	5 762	4 900	4 900	5 000	100	2,0 %
56	Opplæring	21 064	20 714	23 114	22 202	-912	-3,9 %
57	Internasjonalt samarbeid	1 300	1 100	3 250	1 700	-1 550	-47,7 %
59	Helse- og sosialsatsing	0	5 200	4 500	4 500	0	0,0 %
60	Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjeneste	0	4 182	5 214	5 396	182	3,5 %
61	Likestillingstiltak	0	0	0	500	500	100,0 %
Sum		145 590	189 800	200 917	206 246	5 329	2,7 %

Politiske og administrative driftsutgifter

Driftsutgifter politisk nivå

Denne posten dekker driftsutgifter til Sametingets politiske nivå. Fordelingen med Sametingets ulike virksomheter er som følger:

Tabell 3.0 Driftsutgifter politisk ledelse

(i 1000 kr)

Post 01	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
0101	Sametingsrådet	2 538	3 480	3 580	3 830	250	7,0 %
0102	Sametingets plenum	3 928	4 500	4 660	4 300	-360	-7,7 %
0103	Sametingets møtelederskap	137	235	235	470	235	100,0 %
0104	Sametingsgruppene	1 843	1 443	1 469	1 600	131	8,9 %
0105	Sametingets kontrollutvalg	102	102	102	106	4	3,5 %
0106	Sametingets tilskuddsstyre	0	600	600	650	50	8,3 %
0109	Samisk parlamentarisk råd	0	300	460	400	-60	-13,0 %
0201	Sametingets språkstyre	0	400	400	350	-50	-12,5 %
020x	Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUFU) (Ny)	0	0	0	120	120	100,0 %
0203	Samisk språknemnd	0	0	0	350	350	100,0 %
020x	Interreg overvåkingskom./tilskuddsstyre (Ny)	0	0	0	150	150	100,0 %
0x0x	Reserve politisk omorganisering (Ny)	0	0	0	60	60	100,0 %
Sum		8 548	11 060	11 506	12 386	880	7,6 %

Sametingsrådet

Presidentens godtgjørelse er fastsatt til kr 540 000 i året og visepresidentens årsgodtgjørelse er 95% av presidentens honorar. Ett rådsmedlem er budsjettert i helstilling i 2003 med en godtgjørelse på 90% av presidentens. De to øvrige rådsmedlemmene mottar 25% av presidentens godtgjørelse i henhold til fastsatt reglement for Sametingets politiske nivå, sak 20/01 fastsatt 31. mai 2001. I tillegg kommer godtgjørelse til to politiske rådgivere. Øvrige representanter godtgjøres prosentvis av presidentens godtgjørelse i henhold til fastsatt reglement for Sametingets politiske nivå. Resten går til å dekke reise- og oppholdsutgifter og andre driftsutgifter.

I forhold til 2002 er godtgjørelsene økt på grunn av at ett rådsmedlem planlegges å gå over fra en 50% til 100% stilling. Det er ikke budsjettert med økning i presidentens godtgjørelse, og dermed heller ikke de øvrige i Sametingsrådet. Driftsutgiftene er budsjettert noe over fjorårets nivå. For øvrig ingen større endringer i forhold til 2002. Sametinget budsjetterer kr 3 830 000 i 2003 til dekning av lønns- og driftsutgifter for Sametingsrådets politiske virksomhet

Sametingets plenum

Sametingets plenum skal dekke godtgjørelsen til Sametingets representanter utenom Sametingsrådet, møtelederskapet og gruppelederne (totalt 23 representanter), som skal ha en

årsgodtgjørelse på 13 % av presidentens honorar. I tillegg skal det dekke honorar til innkalte vararepresentanter, reise og opphold i forbindelse med Sametingets fire plenums møter, kunngjøring av plenums møtene, tolking på plenums møtene, samt andre mindre driftsutgifter i tilknytning til plenum.

Sametinget setter av *kr 4 300 000* i 2003 til Sametingets plenum.

Sametingets møtelederskap

Leder godtgjøres med 25% av presidentens godtgjørelse, mens de øvrige medlemmene i Sametingets møtelederskapet godtgjøres med 14% av presidentens godtgjørelse. I tillegg er det budsjettert med utgifter til reise og opphold.

Sametinget budsjetterer med *kr 470 000* til dette formålet.

Sametingets grupper

Gruppelederne skal ha en årsgodtgjørelse på 25% av sametingspresidentens honorar. I tillegg får de dekt utgifter til reise og opphold vedrørende gruppemøter i tilknytning til Sametingets fire plenums møter, og utgifter til reise og opphold i forbindelse med gruppeledermøter.

Sametinget setter av *kr 1 600 000* til dette formålet for 2003.

Sametingets kontrollkomité

Sametingets kontrollkomité skal dekke honorar, reise og opphold i forbindelse med møter i kontrollkomiteen, og honorar til saksbehandling for kontrollkomiteen.

Sametinget setter av *kr 106 000* til dette formålet for 2003.

Sametingets tilskuddstyre

Tilskuddstyrets budsjett består stort sett av styrehonorarer, reise- og oppholdsutgifter, kontor- og konsulenttenester. For 2003 er det behov for *kr 650 000* til tilskuddstyret drift.

Samisk parlamentarisk råd (SPR)

Sametinget i Sverige har i 2002 tiltrådt Samisk parlamentarisk råd. Finansieringen av virksomheten er foreløpig Sametingenes eneansvar. Samisk parlamentarisk råd har vedtatt at sekretariatsfunksjonen følger presidenten. Stillingsressurser dekkes over administrasjonens ordinære driftsbudsjett, men utgifter til møter, inkl. tolking, oversetting og representasjon må dekkes særskilt. I 2003 planlegges to Samisk parlamentarisk rådsmøter og fire styremøter. Til dette er det budsjettert med *kr 400 000* til Samisk parlamentarisk råd.

Sametingets språkstyre

Det settes av *kr 350 000* til Sametingets språkstyre i 2003. Språkstyrets budsjett består stort sett av styrehonorarer, reise- og oppholdsutgifter.

Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUPU)

Sametingets ungdomspolitiske utvalg deltar blant annet. i forberedelser til og deltakelse i gjennomføringen og evalueringen av den årlige ungdomskonferansen, jmfør post 22 under Konferanser. Til utvalgets ungdomspolitiske arbeid i 2003 avsetter Sametinget *kr 120 000*.

Samisk språknemnd

Sametinget i Norge bevilger totalt kr 850 000 til Samisk språknemnd. *Kr 350 000* skal dekke møteutgiftene o.a. for medlemmene i Samisk språknemnd. De resterende kr 500 000 under post 01 skal dekke administrasjonskostnader for sekretæren i Samisk språknemnd som er lokalisert i Sametingets språkavdeling i Kautokeino.

Interreg - tilskuddsstyre

Sametinget har oppnevnt medlemmer til Interreg beslutningsgrupper og overvåkningskomitéer. For å dekke utgiftene avsetter Sametinget *kr 150 000* til dette formålet i 2003.

Reserve - politisk organisering

Sametinget vil fortsette arbeidet med sin politiske organisering i 2003. Sametinget ber Sametingsrådet i samråd med gruppelederne, fremme en sak om dette ovenfor plenum i løpet av første halvår 2003. Rådet bes spesielt om å vurdere behovet for å opprette komitéer i Sametinget.

For å fortsette arbeidet med politisk organisering avsettes *kr 60 000* i 2003.

Driftsutgifter administrasjonen

Følgende bevilgning er foretatt til Sametingets administrasjon for 2003:

Tabell 3.1 Driftsutgifter administrasjon

(i 1000 kr)

Post 01	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
01	Driftsutgifter	45 845	48 168	50 687	49 991	-696	-1,4 %
Sum		45 845	48 168	50 687	49 991	-696	-1,4 %

Sametinget vedtar sametingsbudsjettet i november hvert år. Direktøren foretar fordeling av de samlede driftsutgifter administrasjonen får bevilget, jmfør vedtak i Sametingets plenum, til de enkelte avdelingene via disposisjonsnotater. Direktøren har formelt det overordnede administrative ansvaret for Sametingets økonomistyring. De enkelte fagavdelinger er ansvarlig for å følge de

budsjettrammer direktøren har gitt dem. Det være seg lønns-, drifts- og eventuelle investeringsutgifter.

Språk- og IKT faglige utfordringer

Den totale bevilgningen fra det norske Sametinget til Samisk Språknemnd i 2003 er kr 850 000. Kr 350 000 går til dekning av språknemndens politiske virksomhet. De resterende *kr 500 000* skal dekke administrasjonskostnader for sekretæren i Samisk språknemnd. Dette er i tråd med vedtak fattet av styret for Samisk parlamentarisk råd i sak S 29/02.

Sommeren 2002 igangsatte Sametinget pilotprosjektet e-Sápmi. Arbeidet går ut på å utvikle en eSápmi-plan. Prosjektet er et ledd i nødvendig arbeid for å gjøre samisk språk til et levende språk i IT-sammenheng. Sametinget budsjetterer med *kr 300 000* som del av samfinansieringen med Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og Nærings- og handelsdepartementet (NHD).

I 2003 igangsettes administrasjonens språkprosjekt "Samisk i Sametinget" som skal vare i fem år. Prosjektet skal bidra til å oppfylle Sametingets språkpolitikk ved å gi det et konkret innhold og tilrettelegge for intern språkopplæring og språkutvikling. Det ansettes en prosjektleder og budsjettbehovet er på *kr 500 000*. Dette er i tråd med Rapport fra arbeidsgruppe i Sametinget mars 2002 "Samisk i Sametinget". I 2002 var beløpet oppført under spesielle driftsutgifter.

Det opprettes en samisk språkkonsulentstilling innenfor Sametinget lokalisert til Várdobáiki språksenter. Dette for at en slik stilling vil ha en positiv innvirkning på samisk språk, men vil også bidra til å synliggjøre og legitimere Sametinget i dette området.

Barne- og ungdomsarbeid - faglig utfordringer

Barne- og ungdomsarbeid er et av satsingsområdene for Sametinget. Det er ikke satt av administrative ressurser til dette arbeidet. Det er etablert et ungdomspolitisk utvalg (SUFU). Jfr. Omtale i pkt. 3.1 under driftsutgifter politisk nivå.

Helse- og sosialfaglige utfordringer

Sametinget har siden høsten 1998 arbeidet med helse- og sinalsaker på prosjektbasis. Prosjektperioden er forlenget med ett år til 31. desember 2002. Sametinget mottok kr 5 100 000 i 2002, dette inkluderer ny fast fagstilling, videreføring av rehabiliteringsstipend og midler til prosjektvirksomhet. Regjeringen har ikke spesifisert hvor mye Sametinget vil motta i 2003. Sametinget forutsetter at prosjektet videreføres på fast basis.

Samisk språk og kulturforståelse er ikke godt nok ivaretatt i helse-, sosial- og utdanningstilbudet for samene. Derfor er det en stor utfordring å arbeide for å gi det samiske folket et helhetlig tilbud.

Kultur- og næringsfaglige utfordringer

Det er behov for administrative ressurser til å følge opp Interreg III A-programmet på norsk side. Programmene er operative fra 2002 og årlig behov er på kr 700 000. Sametinget har sammen med Kommunal- og regionaldepartementet og Trøndelagsfylkene gått sammen om å finansiere en halv koordinatorstilling i Interreg III A Sverige-Norge, delprogrammet Åarjelsaemien Dajve hvor arbeidsgiveransvaret er lagt til Nord-Trøndelag fylkeskommune. Det norske Sametingets andel for denne stillingen er *kr 50 000*.

Arbeidet med duodji-programmet må følges opp. Innenfor avsetningen for dette programmet på kr 2 200 000 opprettes en midlertidig prosjektstilling med en årlig ramme på *kr 500 000*. Programmet skal vare i fem år.

Kulturminnefaglige utfordringer

Sametinget har forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner etter kulturminneloven over hele landet. I 1999 fikk Sametinget styrket budsjettet noe slik at det planlagte regionkontoret for forvaltning av kulturminner i Nordland kunne opprettes i Tysfjord med en stilling. Kapasiteten ved regionkontoret vil bli styrket med en stilling fra 2003. Dette er i tråd med Sametingets tidligere budsjettprioriteringer overfor Miljøverndepartementet. Kapasitetsstyrkingen vil lette muligheten til verne-, skjøtels- og formidlingsarbeid av samiske kulturminner i Nordland.

Sametinget avsetter *kr 500 000* til administreringen av kulturminnearbeidet som er en del av tilskuddet på kr 2 000 000 fra Miljøverndepartementet. Resterende er satt av til post 54.

Spesielle driftsutgifter

Tabell 3.2 Samletabell - Spesiell driftsutgifter

(i 1000 kr)

Post 22	Benevnelse		2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
22.1	Læremiddelutvikling/FOU	a)	1 800	1 800	4 300	1 800	-2 500	-58,1 %
22.2	Interreg driftsutgifter (Sametinget i Sverige)		0	300	380	250	-130	-34,2 %
22.3	Internett/datainformasjon/arkivsystem		0	700	700	1 300	600	85,7 %
22.4	Kompetanseheving språk	b)	0	500	500	0	-500	-100,0 %
22.5	Politiske initiativ		0	62	62	0	-62	-100,0 %
22.6	Motiveringspris (tidligere likest- og språkmot.)	c)	0	50	50	0	-50	-100,0 %
22.7	Konferanser (Ny)		0	0	300	425	125	41,7 %
22.8	Stedlig kontor i Oslo (flyttet fra post 01 Dir.)		0	0	0	100	100	100,0 %
22.9	Oppfølging av Samerettsutvalget		0	0	120	0	-120	-100,0 %
Sum			1 800	3 412	6 412	3 875	-2 537	-39,6 %

a) Post 22.1 Utdannings- og Forskningsdepartementet (UFD) har for budsjettåret 2002 tildelt kr 2 500 000 til FoU tiltak. Tildelingen var oppført under post 21.1. Sametinget fikk i 2001 i et eget tildelingsbrev midler til kvalitetsutviklingstiltak (FoU). Dette gjaldt blant annet; revitalisering av samisk språk, samisk begynneropplæring, kartleggingsmaterieell og kvalitet i matematikkopplæring og kr 680 000 til opprettelse av Samisk skolenett. Disse tildelingene ble ikke oppført i tabellen ovenfor.

b) Post 22.4 Fra 2003 er denne posten flyttet til post 01 under språk- og IKT faglige utfordringer.

c) Post 22.6 Språkmotiveringspris på kr 10 000 ble ikke med i Sametingets reviderte budsjett 2002 sak 21/02

Læremiddelutvikling/FoU

Sametinget viderefører spesielle driftsutgifter til utvikling av læremidler der det er særlig behov og vanskelig å få tak i kvalifisert kompetanse. Posten finansierer også kvalitetssikring av læremidler, evalueringer og utredninger av læremidler og opplæringstilbud. Det settes av *kr 1 800 000* til læremiddelutvikling for 2003, det samme som for 2002.

Interregionalt samarbeid - driftsutgifter

Sametinget deltar aktivt i samarbeidet med Sametingene i Sverige og Finland i planlegging, finansiering og gjennomføring av interregionalt samarbeid med hovedfinansiering fra EU.

Budsjettavsetningene på denne posten har frem til 2002 i sin helhet blitt overført Sametinget i Sverige, ettersom de i forrige Interreg-periode foresto sekretariatsoppgavene for de øvrige sametingene. Sametinget i Norge har for inneværende Interreg-periode (2000-2006) fått sekretariatsansvaret for begge de samiske delprogrammene. Det er behov for at sekretariatsfunksjonen styrkes. Det ble i styremøtet for Samisk parlamentarisk råd 5. oktober 2002 bestemt at Sametinget i Norge for 2003 skal overføre midler til Sametinget i Sverige som en overgangsordning og dette beløpet fastsettes til *kr 250 000*.

Internett/datainformasjon/arkivsystem

Sametinget vil gjennom gode og brukerorienterte interne og eksterne informasjons-, arkiv- og bibliotektenester bidra til å virkeliggjøre Sametingets vedtatte politikk, spesielt med tanke på å styrke samisk språk og likestilling mellom kjønnene.

Tabell 3.3 Internett/datainformasjon/arkivsystem

(i 1000 kr)

Post 22	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003 +/- 03-Rev 02	Avvik i %
22.3	Internett/datainformasjon	0	700	700	700	0,0 %
22.3	Arkivsystem	0	0	0	600	100,0 %
Sum		0	700	700	1 300	85,7 %

Mål

- Økt anerkjennelse av Sametingets funksjon og legitimitet som et representativt, folkevalgt organ
- En ønsket politisk utvikling av det samiske samfunnet..
- Økt kunnskap og forståelse for samiske rettigheter slik de fremkommer av sedvaner, lover og internasjonale avtaler.
- Økt samhandling, effektivitet og kvalitet i Sametingets virksomhet og tjenesteproduksjon.

Strategi

- Sørgje for at den samiske befolkningen er godt informert om virksomheten og saker som særlig berører dem, og aktivt informere om virksomheten overfor myndigheter og samfunn for øvrig.

- Produsere, systematisere, tilrettelegge og distribuere ulike typer informasjon slik at målgruppene får korrekt og oppdatert informasjon.
- Styrke kompetansen og øke bevisstheten om bruk av ulike informasjonstiltak i virksomheten.
- Sette fokus på likestilling og bruken av samisk språk både i det daglige informasjonsarbeidet og i de ulike informasjonstiltakene som tinget setter i gang.
- Sørgе for at ansatte får løpende informasjon om virksomheten slik at flest mulig engasjeres i arbeidet for å nå virksomhetsmålene.
- Sørgе for at administrasjons- og forvaltningsoppgaver ivaretas på en brukervennlig måte gjennom raske, relevante og kompetente vedtak/uttalelser/svar.

Tiltak

- Utvikling av tjenester og innhold på Sametingets nettsider fortsetter.
- Videreføre prosjektet for å øke innskrivingen i samemanntallet.
- Produksjon av ulike typer informasjonsmaterieil, spesielt på det som angår plikt- og rettighetsinformasjon innen Sametingets egen virksomhet.

Det må foretas investeringer i maskin- og programvare ved overgang til NOARK 4 arkivsystem i 2003. Det gjelder PCer og servere. Innkjøp av skannere vil skje først i 2004. I tillegg vil det foretas oppgradering av eksisterende maskinpark og linjekostnader til utekontorene: Varangerbotn, Kautokeino, Snåsa og Tromsø. Investering og oppgradering er foreløpig beregnet til kr 610 000, etablering av linje til kr 90 000 og årlige linjekostnader til kr 480 000, totalt kr 1 180 000. Sametinget avsetter kr 700 000 til internett- og datainformasjonsarbeidet i 2003, samme som i 2002. Videre budsjetteres et nytt arkivsystem med kr 600 000 i 2003.

Kompetanseheving språk

I 2002 var det satt av kr 500 000 til kompetanseheving samisk språk. I 2003 er dette overført til post 01 Samisk språkprosjekt under Direktøren.

Politiske initiativ

Det settes av midler som Sametingsrådet kan disponere til tiltak og politisk initiativ. I 2002 var det satt av kr 62 000. Det settes ikke av midler til formålet i 2003.

Motiveringspris

Tabell 3.4 Motiveringspris

(i 1000 kr)

Post 22	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
22.6	Likestillingspris	0	50	50	0	-50	-100,0 %
22.6	Språkmotiveringspris	a)	10	0	0	0	100,0 %
Sum		10	50	50	0	-50	-100,0 %

a) Språkmotiveringsprisen på kr 10 000 ble ikke kalkulert inn i Sametingets budsjett 2002

Språkmotiveringspris ble første gang utdelt i 2000 og likestillingsprisen i 2002. I stedet for å dele ut priser hvert år til både språk- og likestillingsarbeid, vil Sametinget dele ut de to, og eventuelt andre priser sjeldnere.

Likestillingspris

I forbindelse med likestillingspolitisk redegjørelse i 2001 vedtok Sametinget å etablere en likestillingspris. Formålet med prisen er å stimulere til økt innsats i arbeidet med å fremme likestilling og likeverd mellom menn og kvinner i det samiske samfunnet. Likestillingskomitéen foreslår at prisen deles ut annet hvert år.

Likestillingsprisen består av et kunstverk og et pengebeløp med en samlet verdi på kr 50 000. Prisen kan gis til enkeltpersoner, grupper, bedrifter, organisasjoner, lag eller foreninger, skoler eller andre offentlige etater som engasjerer seg i slikt arbeid, eller har gjennomført tiltak som har styrket og fremmet likestilling i praksis. Sametinget delte ut prisen første gang i 2002. For 2003 blir det ingen utdeling.

Språkmotiveringspris

Sametinget har siden år 2000 utdelt språkmotiveringspris til en enkeltperson, en institusjon eller en organisasjon som særlig har bidratt til å bevare, styrke og fremme samisk språk i Norge. Prisen har vært en sjekk på kr 10 000 og et diplom laget av en kunstner. Tiltaket har vært vellykket, og man har fått inn gode forslag til kandidater. Sametinget har gitt språkstyret fullmakt til å fastsette retningslinjer for språkmotiveringsprisen. Sametingets språkstyre har i 2002 tilrådd at språkmotiveringsprisen skal deles ut hvert fjerde år, og at prisen økes til kr 50 000. Sametinget tiltrer språkstyrets tilrådninger og prisen vil bli utdelt i 2005.

Tidligere ble språkmotiveringsprisen tatt fra post 53.2 Språkprosjekter, men fra 2003 flyttes det til post 22 Spesielle driftsutgifter på lik linje med likestillingsprisen.

Konferanser

Følgende bevilges til konferanser i 2003:

Tabell 3.5 Konferanser

(i 1000 kr)

Post 22	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
22.7	Ungdomskonferanse	0	0	0	200	200	100,0 %
22.7	Årlig konferanse for barnehageansatte	a)	0	0	100	100	0 0,0 %
22.7	Likestillingskonferanse (flyttet fra post 61)	b)	0	0	200	0	-200 -100,0 %
22.7	Årlig konferanse med kommunene		0	0	0	125	125 100,0 %
Sum		0	0	300	425	125	41,7 %

a) Flyttet fra post 56 Barnehager: Kvalitetsutvikling – årlig konferanse for barnehageansatte i 2003.

b) Flyttet fra post 61 Likestillingstiltak i 2003.

Ungdomskonferanse

Mål

For å stimulere og styrke barn og unges medinnflytelse, aktiv deltakelse og engasjement i det samiske samfunnet, vil Sametinget årlig arrangere en ungdomskonferanse. Sametinget vil samle ungdom med ulik tilknytning til det samiske samfunnet slik at kontakter kan opprettes. Målsettingen er å få førstehånds signaler og innspill på hva de unge er opptatt av, samt å se på hvordan Sametingets ungdomspolitiske arbeid bør utformes og gjennomføres. De årlige ungdomskonferansene kan bidra til at flere ungdom melder seg inn i samemantallet, deltar aktivt i politikken og dermed sikrer ungdomsrepresentasjon i Sametinget.

Strategi

- Sametingets ungdomspolitiske utvalg deltar i forberedelser til og deltakelse i gjennomføringen og evalueringen av ungdomskonferansen.
- Ta opp samfunnsaktuelle tema som de unge selv er med på å bestemme.
- Sametinget følger opp konklusjoner, signaler og resultater fra konferansen –politisk og administrativt.
- Evaluering av konferansen. Tilbakemelding fra deltakerne.
- Rullerende geografisk arrangement av ungdomskonferansen.
- Representanter fra norske myndigheter, ungdomsorganisasjoner fra svensk, finsk og russisk side inviteres til konferansen.

Tiltak

I 2002 ble ungdomskonferansen bevilget over post 52.1 Samisk kulturfond med kr 375 000. Sametinget avsetter *kr 200 000* fra 2003-budsjettet.

Årlig konferanse for barnehageansatte

Sametinget har lagt til grunn at en samisk barnehage er en barnehage der barna har samisk bakgrunn - er samer. Formålet er å styrke barns identitet som samer ved å fremme bruken av samisk språk, ved å formidle samisk kultur, samt at barnehagen ledes av samisk pedagogisk personale.

Mål

Samiske barn skal ha mulighet til å styrke sitt språk og sin identitet i barnehagen.

Strategi

Oppfølging av strategisk plan for 2002 - 2005 for barnehager.

Tiltak

Avholde årlig konferanse for alle ansatte i samiske barnehager. Kostnader til å gjennomføre en slik konferanse i 2003 er satt til *kr 100 000*.

Likestillingskonferanser

I 2002 avholder Samisk Parlamentarisk Råd (SPR) likestillingskonferanse i forbindelse med sitt møte i desember. Det settes ikke av midler til dette formålet i 2003.

Årlig konferanse med kommunene

Mål og strategi

Samarbeid med kommunene om en bærekraftig utvikling gjøres permanent. Årlig konferanse med kommunene vil kunne forsterke Sametingets rolle i samfunnsutviklingen i samiske områder.

Tiltak

Kostnader for konferansen for 2003 er satt til *kr 125 000*.

Stedlig kontor i Oslo

Sametinget planlegger etablering av stedlig kontor i Oslo. Hensikten er å styrke den løpende kontakten med norske myndigheter og ivareta enkelte representasjons- og informasjonsoppgaver for Sametinget. For å gjennomføre en slik etablering er det behov for å styrke driftsbudsjettet med *kr 100 000*.

Næringsutvikling

Det overordnede målsettingen for samisk næringsutvikling er:

Sterke og levende samfunn med stabil bosetting og allsidig nærings-, kultur- og samfunnsliv.

Følgende rammer er budsjettet for 2003:

Tabell 4.0 Samletabell - Næringsutvikling

(i 1000 kr)

Post 51	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
51.1	Samisk utviklingsfond	18 680	18 130	18 130	21 517	3 387	18,7 %
51.2	Duodjiinstitusjoner og organisasjoner	3 530	3 500	3 500	3 150	-350	-10,0 %
Sum		22 210	21 630	21 630	24 667	3 037	14,0 %

I sametingsplanen er sammenhengen mellom kultur og næring sterkt vektlagt. Det gjelder derfor å styrke og ivareta den næringsvirksomheten som utgjør det materielle grunnlaget for samisk kultur og identitet. Lokalt næringsliv danner i store trekk det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det er viktig å styrke og videreutvikle det lokale næringsliv gjennom aktiv bruk av virkemidler. Virkemiddelbruken skal bidra til at både kvinner og menn finner det attraktivt å bo og leve i de samiske lokalsamfunn. Bruken av virkemidler skal også gi muligheter for næringskombinasjoner, småskaladrift og eneyrketilpasninger.

I lokal utnyttelse av ressursene står nærhetsprinsippet sentralt som det viktigste prinsippet for bevaring av bosetting og utvikling av samisk kultur. De generelle endringsprosessene i næringslivet med sterkere grad av videreføring og produktutvikling gjør det også nødvendig å satse på nyskaping.

Det er behov for å styrke Samisk utviklingsfonds egenrolle som utviklingsaktør i det samiske samfunnet. Fondet har vært og er en av de viktigste aktørene i det samiske samfunnet på

virkemiddelsiden, men ettersom det er en sterk samhandling mellom kultur og næring vil Samisk kulturfond inneha en like viktig rolle i utvikling og bevaring av det samiske samfunnet. Sametinget vil videreføre samarbeidet med andre finansieringsaktører for å få til en sterkere og bredere samordning mot regional næringsutvikling. Likevel må Sametinget arbeide for å bli en selvstendig virkemiddelaktør med klar profilering av samisk næringsutvikling.

Primærnæringene danner basis for mange samiske lokalsamfunn. Det er en sammenheng mellom samisk bygdebosetting og primærnæringenes stilling som sysselsettingsfaktor. Folks orientering mot det lokale bygdearbeidsmarkedet må derfor danne et viktig premiss i både plan- og virkemiddelsammenheng.

Det er nødvendig å prioritere tildeling av næringsstøtte for kvinnelige etablerere og næringsutøvere, slik at disse i større grad tilpasses kvinnenes behov. I primærnæringene er det få kvinner som står som eiere av virksomheter, og det er færre kvinner enn menn som etablerer nye virksomheter. Både innen primærnæringene og i næringslivet forøvrig er det nødvendig med egne tiltak rettet mot kvinner for å rette opp skjevhetene. Det vil være en stor utfordring å sørge for at rammevilkårene for kvinner er gode nok til at kvinner velger å være aktive i næringslivet. En bedre og tilpasset rettleiding og oppfølging, vil stimulere til etablering av arbeidsplasser ikke bare for kvinner, men også for ungdom. Sametinget går inn for å opprette etableringstilskudd til ungdom og vil avsette kr 100 000 til fire etableringsstipend á kr 25 000. Stipendene belastes de enkelte næringsbudsjetter, eksempelvis fiskeri, jordbruk, duodji osv.

Samisk utviklingsfond (SUF)

Sametinget setter av følgende virkemidler til fordeling til samisk utviklingsfond i 2003:

Tabell 4.1 Samisk utviklingsfond

(i 1000 kr)

Post 51	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
51.1	Fiskeri	3750	3 640	3 640	3 000	-640	-17,6 %
51.1	Jordbruk	3250	3 140	3 140	2 300	-840	-26,8 %
51.1	Duodji - utviklingstiltak/investeringer	2380	2 270	2 270	1 200	-1 070	-47,1 %
51.1	Duodji-programmet	0	0	0	2 200	2 200	100,0 %
51.1	Næringskombinasjoner	4750	4 640	4 640	8 300	3 660	78,9 %
51.1	Annet næringsliv	4550	4 440	4 440	3 517	-923	-20,8 %
51.1	Aja-investeringstilskudd jfr.sak R 56/02	a)	0	0	1 000	1 000	100,0 %
Sum	b)	18 680	18 130	18 130	21 517	3 387	18,7 %

a) Kr 1 000 000 avsettes til utbygging av Ája samisk senter, Kåfjord, jfr. Vedtak i sak R 56/02. Se også post 52 Samisk kulturfond

b) Kr 613 000 fra Samisk utviklingsfond er foreslått omdisponert på følgende måte: Post 61.1 Kvinnebladet Gába kr 300 000, Post 54.2 Saemien Sitje kr 113 000, til Post 52.5 Markomeannu kr 100 000 og Post 52.5 Páskefestivalen i Karasjok kr 100 000

Fiskeri

Det er helt avgjørende for bevaring og utvikling av samisk kultur, språk og næring i de samiske kyst- og fjordområdene. Nærhets- og avhengighetsprinsippet legges til grunn i forvaltning, høsting og

fangst av naturressursene. I denne forbindelse er det fortsatt nødvendig å sikre fiskeflåte, oppdrettsanlegg og et nettverk av mottaksstasjoner som er lokalt lokaltilpasset. Alternative marine arter er et nytt satsingsområde innen oppdrett hvor samiske kyst- og fjordområder har et stort utviklingspotensial. Sametinget vil utvikle en oppdrettsnæring der lokale interesser eier og driver anleggene på en måte som ikke hinder det tradisjonelle fjordfiske, eller på annen måter truer de lokale fiskeressursene.

Mål

Bevare og utvikle fiske som et viktig materielt grunnlag for bo- og sysselsettingen i samiske kyst- og fjordområder.

Strategi

- Utvide samarbeidet med lokale, regionale og sentrale myndigheter for å ivareta fisket som en viktig primærnæring i kyst- og fjordområder.
- Arbeide for å få tilbakeført tradisjonelle fiskerettigheter til fjordbefolkningen

Tiltak

- Forbedring av finansieringsmuligheter for den lokale kyst- og fjordflåte.
- Aktiv virkemiddelbruk for å utvikle og fornye den lokaltilpassede fiskeflåten.
- Etablere og modernisere lokale land- og mottaksanlegg i de ulike kommunene innenfor fondets geografiske virkeområde.
- Yte støtte til å etablere en miljøvennlig og lønnsom oppdrettsnæring på ulike marine arter.
- Utprøving av lokaltilpasset forvaltningsordninger i henhold til Sametingets vedtatte nærhets- og avhengighetsprinsippet.
- Arbeide for at kongekrabbefisket forbeholdes de som til daglig har problemer med kongekrabben

Samlet ramme for tiltakene i 2003 er budsjettert med *kr 3 000 000*.

Jordbruk

Jordbruket utgjør en viktig del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det spiller en sentral rolle å opprettholde de samiske kulturtradisjonene samtidig som det er en viktig sysselsettingsfaktor i de samiske områdene. Dagens nasjonale landbrukspolitik favoriserer store bruk på bekostning av kombinasjonsbruk og mindre bruk. Jordbruket i de samiske områdene har få muligheter til å klare seg i denne konkurransen.

Mål

- Å beholde andelen sysselsatte i jordbruket.
- Å ivareta den samiske kulturen i utøvelsen av jordbruket.

Strategi

- Å bygge opp og opprettholde både eneyrkebruk og kombinasjonsbruk. En regionalisering og omlegging av nasjonal landbrukspolitik i de samiske bosettingsområdene vil kunne sikre et

levedyktig og livskraftig jordbruk. Det vil av den grunn være en riktig strategi å legge om produksjonsstøtten til produksjons-uavhengige tilskudd.

Et nært samarbeid med regionale og nasjonale landbruksmyndigheter er nødvendig for å lykkes med å opprettholde et levedyktig jordbruk. Sametinget må trekkes inn på et tidlig tidspunkt i saker og planarbeid som har betydning for det samiske jordbruket. Det gjelder spesielt ved forhandlinger om jordbruksavtalen.

Tiltak

- Utvikle og revitalisere tradisjonelle næringskombinasjoner.
- Nisje- og kvalitetsprodukter fra samisk jordbruk basert på samisk kultur og tradisjon.
- Økt videreføring av gårdens produkter, samt å øke produksjonsspekteret.
- Bedret lønnsomhet ved å redusere kostnadene.
- Kompetanseutvikling, nettverksbygging og FoU-virksomhet.

Det er dessuten nødvendig å legge om virkemiddelbruken der tilskudd til maskiner og redskaper nedprioriteres til fordel for samarbeidstiltak i jordbruket. Driftsbygningene i jordbruket må fortsatt prioriteres der utvidelser og større ombygginger vies spesiell oppmerksomhet. En samlet ramme for tiltakene er satt til *kr 2 300 000*.

Reindrift

Den samiske reindriften som næringsvei, livsform og kulturbærer gjør næringen svært betydningsfull i samepolitisk sammenheng. Sametinget har utarbeidet en egen reindriftspolitik som danner grunnlaget for satsningen på reindriftsnæringen. Sametinget har ikke direkte støtteordninger rettet mot den tradisjonelle reindriften, men har virkemidler til næringsvirksomheter som er avledet av reindrift, eller som drives i kombinasjon med reindrift. Landbruksdepartementet har over reindriftsavtalen i de siste årene årlig overført kr 2 000 000 til Sametinget.

Mål

Målet er å sikre en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig samisk reindrift.

Strategi

Delta aktivt i utformingen av reindriftspolitikken. En viktig strategi vil være å styrke reindriftsnæringens posisjon i reindriftsavtalesystemet.

Tiltak

- Arbeidet for at økonomien i reindriftsnæringen styrkes.
- Bidra til at det økologiske grunnlaget sikres og ivaretas.
- Bedre vern av reindriften beiteareal.
- Delta aktivt i arbeidet med økt verdiskapning i reindriftsnæringen.
- Utvikle kombinasjoner der reindrift inngår.

Duodji

Sametinget har et særskilt ansvar for utviklingen av duodji. Dette er bakgrunnen for at Sametinget i sak 10/01 har vedtatt et eget utviklingsprogram for duodji. Duodji har et betydelig kulturelt, faglig og næringsmessig utviklingspotensiale dersom rammebetingelsene legges til rette for det. Arbeidet med realisering av utviklingsprogrammet for duodji er i gang.

Mål

En kulturell og økonomisk bærekraftig duodjinæring.

Strategi

- Økt kompetansenivå i næringen.
- Styrke nettverk og samarbeid mellom produsenter, organisasjoner og utdanningsinstitusjoner.
- Danne nettverk i salgs- og markedsføringsarbeidet.
- Bedre produksjonsforholdene til utøverne.

Tiltak

- Oppfølging av utviklingsprogram for duodji. Gjennomføring av hele programmet forutsetter samfinansiering med andre institusjoner. Det avsettes egne midler til utviklingsprogrammet for duodji.
- Aktiv virkemiddelbruk for å skape levedyktige duodjietableringer.

En samlet ramme for tiltakene er kr 3 400 000 i 2003, som er henholdsvis duodji utviklingstiltak/investeringer på *kr 1 200 000* og duodjiprogrammet på *kr 2 200 000*.

Næringskombinasjoner

Rammebetingelsene for kombinasjonsdrift må sikres i alle primærnæringene ved at sentrale myndigheter legger til rette for det. En sikker måte å sikre sysselsettingen på i de ulike næringene er å satse på nisse- og kvalitetsprodukter i tillegg til den tradisjonelle produksjonen. De ressurser som er tilgjengelige i samiske områder gir ofte ikke tilstrekkelig utkomme for enyrketilpasning. Dessuten er ytre rammevilkår som begrensninger i ressursuttak, kvotereguleringer, nivå på produksjonsstøtte gjennom avtaler og negative markedsutsikter med på å hindre enyrketilpasninger i samiske lokalsamfunn.

Næringskombinasjonsordningen har vært til behandling i Sametinget i sak 33/02. Sametinget vedtok en nedtrapping av driftsstøtten og økt satsing på utviklingstiltak. Nedtrappingen vil først skje fra 2004. Behovet for midler til næringskombinasjonsordningen vil etter de siste beregninger være på samme nivå som i 2002, *kr 8 300 000*. Det vises for øvrig til avsnittet om næringsavtaler.

Mål

- Å sikre inntektsgrunnlaget for de som driver med næringskombinasjoner.
- Å utvikle nye kombinasjoner i tillegg til primærnæringene.
- Å øke verdiskapningen i primærnæringene ved å utnytte råvarene bedre.
- Å benytte primærnæringene som ressursbase i reiselivssammenheng.

Strategi

- For å sikre en fremtidsrettet kombinasjonsvirksomhet er det nødvendig å prioritere utviklingstiltak fremfor passive driftsstøtteordninger. Sterkere satsning på kompetanseheving og nettverksbygging vil kunne motivere kombinasjonsutøvere til å tenke mer på markedsrettet og markedstilpasset produksjon. Koordinering av virkemiddelbruken i landbruks-, fiskeri- og reindriftspolitikken vil være viktig slik at næringspolitikken lettere kan tilpasses utviklingen av næringskombinasjonsvirksomheten.
- For å få til en positiv næringsutvikling for innlandsfisk, er det nødvendig å satse på ytterligere kultivering og organisering av ferskvannsfisket.

Tiltak

- Vurdere omlegging av driftsstøtten til sterkere satsning på utviklingstiltak innen kombinasjonsnæringer.
- Satse på nisje- og kvalitetsprodukter for råvarer fra jordbruket, reindriften og fisket.
- Heve kvaliteten på innlandsfisk.
- Sikre mottakssituasjonen for innlandsfisk.

Annet næringsliv

Sametinget må ha en mer aktiv regionalpolitisk rolle, for å skape gode rammevilkår generelt for kultur- og næringsutøvelse. Tradisjonell samisk ressursutnyttelse må sikres gjennom forvaltning og lovgivning, og utvikling av nye næringer må sikres for å oppnå den overordnede målsettingen om stabil bosetting og allsidig næringsliv. Det samiske samfunnet er ikke homogent med hensyn til samisk kultur- og næringsliv. Sametingets virksomhet skal ivareta og utvikle de fellesverdier samene har som folk, og samtidig gi rom for kulturelle forskjeller ulike samiske grupper representerer.

Mål

Et sterkt og variert næringsliv.

Strategi

- Utvikle det regionale samarbeidet.
- Styrke rammebetingelser for sterke, allsidige og dynamiske bedriftsmiljøer.
- Styrke kjønns- og aldersperspektivet innenfor næringspolitikken.
- Styrke nyskaping og videreforedling av primærnæringsprodukter.
- Bedre rammebetingelsene for samisk reiseliv.

Tiltak

- Aktiv deltakelse i det regionale partnerskapet.
- Iverksette næringsutviklingsprosjekter for kvinnelige etablerere.
- Delta finansielt og administrativt i etablererprogram rettet særlig mot ungdom.
- Aktiv virkemiddelbruk med bakgrunn i den etablerte støttepraksis.
- Delta i den strategiske reiselivssatsingen i Finnmark.
- Konferanse med kommunene om næringsutvikling.

Budsjettert ramme er på *kr 3 517 000*.

Næringsavtaler

Kr 4 000 000 fra Landbruksdepartementet er en overføring av reindrifts- og jordbruksavtalen, og disponeres til styrking av jordbruk, avledet reindriftsvirksomhet og støtte til kombinasjonsnæring der reindrift og jordbruk inngår. Avtalemidlene er bundet etter de føringene som legges inn ved overføringen fra de bevilgende partene.

Duodjiinstitusjoner og organisasjoner

Kárašjoga Duodje Gávpi er avvirket i 2002. Derfor videreføres ikke driftsmidler i 2003. Bevilgning til duodjiinstitusjonene og organisasjonene skal sette disse bedre i stand til å arbeide med utviklingsprogrammet for duodji. Se nærmere omtale av duodji under punkt 4.1 foran.

Regjeringen har i Statsbudsjettet for 2003 foreslått å overføre ansvaret for lærlingeordningen til fylkeskommunene. Sametinget vil i løpet av 2002 drøfte spørsmål i tilknytning til lærlingeordningen med fylkeskommunene.

Mål

Utvikle duodji som kultur, fag og næring. Målet med midlene skal også være å koordinere utviklingen av duodjinæringen.

Strategi

- Legge til rette for nettverk og samarbeid mellom husflidsutvalgene, regionene og duodjiutøverne.
- Bedre rammebetingelsene for duodjiutøvere.
- Heve næringens kompetanse innen salg og markedsføring.
- Styrke duodji som fag i skolen.

Tiltak

For 2003 avsetter Sametinget totalt *kr 3 150 000* til duodjiinstitusjoner og duodjiorganisasjoner.

Fordelingen av bevilgningen er som følger:

Tabell 4.2 Duodji institusjoner og organisasjoner

(i 1000 kr)

Post 51	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
51.2	Duodjeinstituhta	1 800	1 800	1 800	1 800	0	0,0 %
51.2	Kárašjoga Duodje Gávpi	100	100	100	0	-100	-100,0 %
51.2	Manndalen Husflidslag	100	100	100	100	0	0,0 %
51.2	Unjárgga Sámiid Duodje	100	100	100	100	0	0,0 %
51.2	Opplæringskontoret i duodji –øst	150	150	150	0	-150	-100,0 %
51.2	Opplæringskont. i duodji/formgivfag	100	100	100	0	-100	-100,0 %
51.2	Duojáriid Dallu OS	200	200	200	200	0	0,0 %
51.2	Duojáriid Ealáhus Searvi	0	250	250	250	0	0,0 %
51.2	Sámiid Duodji OS	980	700	700	700	0	0,0 %
Sum		3 530	3 500	3 500	3 150	-350	-10,0 %

Kultur

Følgende fordeling er foretatt for kultur i 2003:

Tabell 5.0 Samletabell - Kultur

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
52.1	Samisk kulturfond	9 475	9 000	9 000	8 837	-163	-1,8 %
52.2	Samiske forlag (<i>tidligere Forlagsstøtte</i>)	1 490	1 520	1 520	1 573	53	3,5 %
52.3	Samiske kulturhus	3 998	4 478	4 613	4 833	220	4,8 %
52.4	Samiske kulturorganisasjoner	1 072	1 093	1 093	1 196	103	9,4 %
52.5	Samiske festivaler (<i>tidl. Festivalstøtte</i>)	700	1 128	1 128	1 360	232	20,6 %
52.6	Samisk idrett	500	500	500	550	50	10,0 %
52.7	Samisk teater (<i>Beainváš Sámi Teáhter</i>)	0	10 700	10 700	11 075	375	3,5 %
52.8	Kunstnerstipender	0	1 300	1 300	1 300	0	0,0 %
Sum		17 235	29 719	29 854	30 723	869	2,9 %

Mål

Samisk kultur er nært knyttet til primærnæringer, natur, språk, tradisjoner og historie gjennom samhandling, sosialisering og identitet. Å ivareta og utvikle samisk kultur må derfor ha et helhetlig perspektiv der samfunn og enkeltmennesket settes i fokus. For Sametinget er det en viktig oppgave å samordne samisk kulturinnsats, tilrettelegge for likeverdige tilbud og aktiviteter ut fra ulike regionale gruppers behov. Offentlig støtte til litteratur, musikk, film og teater skaper kjerneaktivitet som får ringvirkninger for det øvrige kulturtilbudet. Det er også en vesentlig oppgave å skape rammebetingelser for samisk kulturarbeid i mer privat regi. Sametinget skal i sin kulturpolitikk bygge på kulturelle røtter og egen tradisjon, slik det kommer i uttrykk til det samiske samfunnet.

En viktig og grunnleggende oppgave for Sametinget er å bidra til å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge. Det legges til rette for en oppvekst som utvikler samisk identitet hos barn og unge. Sametinget er også opptatt av at likestillingsarbeidet starter allerede i oppveksten slik at barn lærer at jenter og gutter er likeverdige og likestilte. Dette krever en omfattende og mangfoldig satsing på flere områder, en satsing som involverer mange aktører. Sametingets grunnprinsipp er at tiltak for barn og unge må tilpasses det samiske samfunnet og behovene der.

Strategi

- Sametinget skal arbeide for å fremme samisk litteratur, spesielt rettet mot barn og unge.
- Sametinget skal bidra til å stimulere samiske barn og unge til å skrive på samisk.
- Å videreføre innsatsen rettet mot barn og unge med bakgrunn i samisk barne- og ungdomsplan.
- Sametinget vil arbeide for at eksisterende periodiske samiskspråklige publikasjoner for barn og unge får fast støtteordning.

- Sametinget vil arbeide for at eksisterende periodiske publikasjoner ivaretar begge kjønns interesser, og vil spesielt arbeide for at Gába som et unikt blad for samiske kvinner får fast støtteordning.
- Støtte opp om samisk amatør teaterarbeid.
- Videreføre kunst innkjøpsordningen.
- Sametingets ungdomskonferanse arrangeres (jamfør post 22).
- Sametinget vil arbeide for felles arena for samisk musikkformidling.
- Arbeide for at arkivopptak av samisk musikk/joik samles og gjøres allment kjent.

Tiltak

Sametinget ber Sametingsrådet videreføre det iverksatte partnerskapsarbeidet med de samiske kulturorganisasjonene og –institusjonene, med sikte på en avtale i løpet av 2003.

Samisk kulturfond

Ordningen fra Samisk kulturfond har egne retningslinjer for tildeling av støtte og forvaltes av Sametingets tilskuddsstyre. Fondets totale ramme for 2003 er på *kr 8 837 000* fordelt til følgende tiltaksområder:

Tabell 5.1 Samisk kulturfond

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
52.1	Litteratur	2 100	2 000	2 000	1 738	-262	-13,1 %
52.1	Musikk	1 000	1 000	1 000	872	-128	-12,8 %
52.1	Billedkunst/duodji	1 000	875	875	758	-117	-13,4 %
52.1	Teaterformål	400	400	400	347	-53	-13,3 %
52.1	Barns oppvekstvilkår	2 475	2 475	2 475	2 176	-299	-12,1 %
52.1	Andre tiltak	2 500	2 250	2 250	1 946	-304	-13,5 %
52.1	Aja-investeringstilskudd jfr.sak R56/02	0	0	0	1 000	1 000	100,0 %
Sum		9 475	9 000	9 000	8 837	-163	-1,8 %

- a) Kr 1 000 000 avsettes til utbygging av Ája samisk senter, Kåfjord, jfr.vedtak i sak R 56/02. Se også post 51 Samisk utviklingsfond (SUF).

Samiske forlag

Mål

For å styrke bruken av samisk og for å utvikle språket, kulturen og identiteten skal det utgis flest mulig samiske bøker til best mulig kvalitet. Sametinget vil arbeide for å få oversatt mer faglitteratur til samisk. Sametinget anser det som nødvendig at det bygges opp en stabil forlagsbransje i samiske områder. Dette for å ha organer som har som hovedmål å utgi bøker på samisk og for å skape grunnlag for samisk kulturell infrastruktur i samiske områder, ved forfattere som bruker samisk og ved samisk språklige produsenter.

Sametinget vil spesielt peke på at det er viktig at forlag som oppnår samisk forlagsstøtte utgir samiske lærebøker.

Strategi

- Man skal søke å få til en mest mulig effektiv ressursanvendelse og maksimere produksjonen innenfor ressursrammene, og ved å øke bruken av samiske bøker.
- Sikre jevn produksjon av samisk litteratur, inkludert læremidler.
- Bidra til kompetanseheving i bransjen.
- Styrke markedsføring og distribusjon av samiske utgivelser, inkludert læremidler.

Det avsettes *kr 1 573 000* til samiske forlag i 2003.

Samiske kulturhus

Tilskuddsordningen reguleres ikke av egne retningslinjer.

Mål

Sametingets målsetning vil være at alle offentlige myndigheter tar medansvar for samisk kulturutøvelse og utvikling. I dette ligger at det samiske folk får reelle muligheter for samisk kulturutøvelse. Muligheter for samisk kulturutøvelse henger sammen med flere forhold. Et forhold som er av stor betydning er at det eksisterer arenaer i de samiske samfunn hvor samisk kulturutøvelse kan finne sted, og at de sikres økonomisk.

Strategi

- Sametinget skal bidra til å sikre drift av eksisterende kulturinstitusjoner.
- Bidra til at Ája samisk senter i Kåfjord, Várdobaiki i Sør-Troms og Gamtofta i Sørreisa realiseres.

Tiltak

Sametinget foretar følgende bevilgning til samiske kulturhus på totalt *kr 4 883 000* i 2003:

Tabell 5.2 Kulturhus

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
52.3	Árran Julevsame Guovdasj, Tysfjord	1.270	1.295	1.295	1.340	45	3,5 %
52.3	Sámi Dáiddaguovddáš, Karasjok	1.078	1.250	1.250	1.294	44	3,5 %
52.3	Ája Samisk Senter, Kåfjord	540	612	612	643	31	5,1 %
52.3	Sjosamisk kompetansesenter, Billefjord	0	250	250	281	31	12,3 %
52.3	Sijti Jarng, Hattfjelldal	1.050	1.071	1.071	1.108	37	3,5 %
52.3	Várdobaiki, Evenes/Skånland	0	0	100	131	31	31,0 %
52.3	Gamtofta, Sørreisa	0	0	35	35	0	0,0 %
Sum		3.938	4.478	4.613	4.833	220	4,8 %

- a) Inkl. utstillingsvederlag på kr 180 000. Formålet med utstillingsvederlag er å formidle samisk kunst og duodji mellom billedkunstnere/kunsthåndverkere, det samiske samfunnet og det øvrige samfunnet.

Samiske kulturorganisasjoner

Mål

Formålet er å styrke og utvikle samisk kultur og identitet som skal bidra blant annet til et rikt, variert og aktivt samisk kulturliv.

Strategi

- Sametinget vil sikre støtte til samiske kulturorganisasjoner som rekrutterer samisk ungdom.
- Sametinget vil arbeide for å sikre og utvikle de økonomiske rammebetingelser til samiske kulturorganisasjoner.

Tiltak

Sametinget foretar følgende bevilgning til kulturorganisasjonene på totalt *kr 1 196 000* i 2003:

Tabell 5.3 Kulturorganisasjoner

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
52.4	Sámi Dáiddačehpiid Searvi	190	194	194	204	10	5,2 %
52.4	Sámi Girječállid Searvi	160	163	163	173	10	6,1 %
52.4	Sámi Teáhter Searvi	160	163	163	173	10	6,1 %
52.4	Sámi Fágalaš girječállid ja Jorgaleaddjiid Searvi	107	109	109	119	10	9,2 %
52.4	DSJ-Doajmmasiebbre Julevsábme	95	97	97	50	-47	-48,5 %
52.4	Samisk Filmforbund	75	77	77	87	10	13,0 %
52.4	Juoigiid Searvi	70	71	71	81	10	14,1 %
52.4	Foreningen samiske komponister	55	56	56	66	10	17,9 %
52.4	Sámi Dáiddárráddi	160	163	163	173	10	6,1 %
52.4	Samisk museumslag (<i>flyttet fra 54.1</i>)	0	0	0	70	70	100,0 %
Sum		1.072	1.093	1.093	1.196	103	9,4 %

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingene til de enkelte organisasjonene.

Samiske festivaler

Sametinget opprettet i 2001 en egen budsjettpost til faste festivaler. Støtten gis i form av et direkte grunntilskudd som kan nyttes til planlegging for å oppnå kontinuitet i festivalene og samtidig gi større forutsigbarhet.

Mål

Formålet er å bidra til å stimulere og utvikle samiske kunstneriske uttrykk, og sikre/opprettholde arenaer/scener for formidling av samiske kulturuttrykk. Sametingets mål i festivalsammenheng er å ivareta interessene for samiske artister og heve interessen for samiske artister.

Strategi

- Sametinget vil arbeide for at samiske festivaler får tilfredstillende økonomiske rammebetingelser.
- Sametinget vil se nærmere på mulighetene for prosjektstøtte til samiske festivaler.

- Sametinget vil bidra til et møtested for urfolks kunstnere og artister, publikum og ungdom, og gjøre andre urfolk kjent med samisk kultur.

Tiltak

Sametinget foretar følgende bevilgning til samiske festivaler for 2003 på totalt *kr 1 360 000*:

Tabell 5.4 Samiske festivaler (tidl.Festivalstøtte)

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
52.5	Riddu Riddu	350	564	564	580	16	2,8 %
52.5	Musikkfestivalen i Kautokeino	350	564	564	580	16	2,8 %
52.5	Markomeannu	0	0	0	100	100	100,0 %
52.5	Påskefestivalen i Karasjok	0	0	0	100	100	100,0 %
Sum		700	1.128	1.128	1.360	232	20,6 %

Sametinget fastsetter nærmere vilkår for tildelingene til festivalene.

Samisk idrett

Mål

Formålet med støtteordningen er å fremme samisk identitet og tilhørighet gjennom aktiviteter og styrke barn- og ungdoms deltakelse i samisk idrett. Samisk idrett er nært knyttet til spørsmål om identitet og tilhørighet, og må derfor ses i sammenheng med grunnleggende sosiale og kulturelle normer og verdier i samfunnet. Det er særlig viktig å tilrettelegge aktiviteter for både jenter og gutter, kvinner og menn.

Strategi

Sametinget vil arbeide for at samisk idrett sikres offentlig finansiering. I den sammenheng bør en vurdere mulighetene for at deler av tippemidlene tilbakeføres samisk idrett.

Sametinget avsetter *kr 550 000* til Sámi Valášállan Lihttu – Norga for 2003. Kr 50 000 av disse skal brukes til idrettsarbeid for barn.

Samisk teater

Mål

Bidra til å styrke samisk kultur og identitet ved å presentere samisk fortid, nåtid og visjoner om fremtiden, heve det samiske språkets status, spre kunnskap om og interesse for samisk kulturuttrykk og få til en dialog mellom kulturer.

Strategi

- Teatret skal være i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet med de store geografiske avstandene og med de ulike utfordringene en finner i de ulike samiske områdene.
- Sikre et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten.
- Sikre forsvarlig økonomisk fundament for sørsamisk teater.

Tiltak

Beaivváš Sámi Teáhter bevilges *kr 11 075 000* for 2003. Dette gir en økning på *kr 375 000* eller 3,5% i forhold til 2002.

Kunstnerstipender

Mål

Stipendordningen skal bidra til at målene i Sametingets kunstnerpolitikk oppnås ved å legge forholdene til rette for at enkeltkunstnere, gjennom å motta tilskudd fra Sametinget, skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende samisk kunstliv. Det er en viktig oppgave for Sametinget å bidra til at samiske kunstnere kan stimuleres til skapende åndsliv innenfor litteratur, billedkunst og kunsthåndverk, sang og musikk, joik, teater, dans, film, video osv.

Strategi

- Samiske kunstnere sikres like økonomiske vilkår som andre kunstnere.
- Styrke mulighetene for kunstnerisk og kulturell egenutvikling i det samiske samfunnet.
- Arbeide for at samiske kunstnere får en egen garanti-inntektsordning..

Sametinget avsetter *kr 1 300 000* til kunstnerstipendier for 2003. Dette tilsvarer fjorårets ramme.

Samisk språk

Sametinget setter av følgende virkemidler til fordeling av samisk språkarbeid for 2003:

Tabell 6.0 Samletabell - Samisk språk

(i 1000 kr)

Post 53	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
53.1	Tospråklighetstilskudd	15 850	24 750	25 050	28 050	3 000	12,0 %
53.2	Språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet	0	0	0	1 600	1 600	100,0 %
53.3	Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet	2 406	2 450	2 450	2 450	0	0,0 %
53.4	Språksentre	1 600	2 000	2 000	2 400	400	20,0 %
Sum		19 856	29 200	29 500	34 500	5 000	16,9 %

Kr 3 000 000 settes av som tospråklighetstilskudd, kr 1 600 000 til språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet for samisk språk og kr 400 000 til språksenteret i Tana (jfr. post 53.4) i 2003.

Vern og utvikling av samisk språk krever et kontinuerlig arbeid. Det er derfor nødvendig og naturlig med langsiktige målsettinger. Samisk språk er i de aller fleste sammenhenger et minoritetsspråk, og det er under et sterk press både fra norsk og engelsk. Samisk må utvikles på flere nivå. Samtidig som språkvern er nødvendig, vil det også kreves en vitalisering av språket særlig i områder der en hel generasjon har mistet sitt språk. En slik vitalisering er påkrevd om språket ikke skal forsvinne i disse områdene. Det er også nødvendig med samisk språkopplæring blant voksne samer i styrkingen og utviklingen av samisk språk.

I 2002 og 2003 vil sentrale oppgaver være å følge opp språkbruksundersøkelsen som ble lagt fram i 2001 og Sametingets melding om samisk språk.

Språk er en helt sentral kulturbærer, det samme er samisk stedsnavn og litteratur. Sametinget ser det som en svært viktig oppgave å arbeide for vern og aktiv bruk av disse sentrale kulturelementene for sikring av samisk kultur. Samtidig er språk, stedsnavn og litteratur viktige kilder for kommunikasjon om samiske verdier og forståelsesrammer. Informasjon og kommunikasjon både med tradisjonelle og nye medier er viktig i utviklingen av dagens samisk samfunn.

I 2003 vil seks språksentre i henholdsvis Porsanger, Kåfjord, Evenes, Tysfjord, Nesseby og Tana få fast driftsstøtte. Tilskuddsstyret bes gi driftsstøtte til Ullsfjord språksenter.

Tospråklighetstilskudd

Mål

Tospråklighetstilskuddet skal bevare, styrke og fremme bruken av samisk språk i offentlig forvaltning. Det er en overordnet målsetting at kommuneforvaltningen fullt ut skal bli tospråklig, slik at samisk og norsktalende får en likeverdig kommunal tjenesteyting. Tospråklighetstilskuddet skal også sikre enkeltpersoners rettigheter i henhold til samelovens språkregler. Regjeringen har i kommuneproposisjonen (St.prp.nr. 64 (2001-2002)) meldt at det i tillegg til dagens bevilgninger avsettes kr 5 000 000 til tospråklighet fra 2003. Den foreslåtte økningen i 2003 er dermed i tråd med dette. Fra 2003 bevilgningen til Tana kommune er kr 400 000 overført til drift av det nyetablerte språksenteret i kommunen.

Strategi

Sametinget vil understreke kommunenes ansvar for at midlene brukes til styrking av samisk språk. Sametinget ser det som en utfordring for kommunene å utarbeide strategiplaner med konkrete tiltak for styrking av samisk språk.

Tiltak

Sametinget arbeider for å få bedre kontakt med kommunene og har opprettet en egen stilling som skal bistå kommunene i arbeidet med å fremme bruk av samisk språk i forvaltningen. Sametinget arbeider kontinuerlig med å få forståelse for at tilskuddet må økes slik at alle utgifter i forbindelse med tospråklig administrasjon dekkes fullt ut. I dette arbeidet er det viktig med samarbeid og god kontakt mellom Sametinget, kommunene i forvaltningsområdet og departementet. Økningen av tospråklighetstilskuddet til Troms fylkeskommune er blant annet begrunnet i forslaget til samarbeidsavtale mellom Sametinget og Troms fylkeskommune.

Den samlede rammen, *kr 28 050 000*, er virkemidler til tospråklighet og har følgende fordeling i 2003:

Tabell 6.1 Tospråklighetstilskudd

(i 1000 kr)

Post 53	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
53.1	Guovdageainnu suohkan/Kautokeino komm.	3.321	5.421	5.492	6.431	939	17,1 %
53.1	Karášjoga gielda/Karasjok kommune	3.102	5.052	5.120	6.114	994	19,4 %
53.1	Deanu gielda/Tana kommune	2.489	4.089	4.138	4.066	-72	-1,7 %
53.1	Porsá?ggu gielda/Porsanger kommune	2.060	3.610	3.662	4.324	662	18,1 %
53.1	Unjárgga gielda/Nesseby kommune	1.609	2.234	2.262	2.206	-56	-2,5 %
53.1	Gáivuona suohkan/Kåfjord kommune	1.404	2.479	2.512	2.669	157	6,3 %
53.1	Finnmárkku fylkkagielda/Finnmark fylkeskommune	1.057	1.057	1.057	1.232	175	16,6 %
53.1	Romssa fylkkasuohkan/Troms fylkeskommune	808	808	808	1.008	200	24,8 %
Sum		15.850	24.750	25.050	28.050	3.000	12,0 %

Språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet for samisk språk

Mål

Sametinget ønsker å styrke og fremme samisk språk innenfor forvaltningsområdet. Det gis mulighettt for språkarbeidere, foreninger og organisasjoner til å søke om prosjektmidler for å fremme og utvikle språket.

Strategi

Det er behov for termonologiarbeid og andre språkprosjekter som utvikler og styrker nordsamisk innenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Tiltak

Av tospråklighetsmidlene avsetter Sametinget *kr 1 600 000* i budsjettet for 2003 til språksprosjekter innenfor forvaltningsområdet for samiske språk.

Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk

Sametinget har utarbeidet særlige språkplaner for ulike områder utenfor forvaltningsområdet. Å iverksette tiltak i planene er en viktig del i arbeidet for å revitalisere og utvikle samisk språk. Tilskuddsstyret bes ta hensyn til sørsamisk handlingsplan.

Mål

Sametinget skal styrke og fremme samisk språk utenfor forvaltningsområdet. Sametinget skal følge opp språkplaner for sørsame- og lulesameområdet, samt Ofoten/Sør-Troms området.

Strategi

Områdene er ikke entydig i forhold til språket, derfor må det være ulike tiltak til de ulike områdene. Uten tvil har områder utenfor forvaltningsområdet enda større behov for samisk opplæring enn det er innenfor forvaltningsområdet.

Tiltak

Gjennom tilskuddsordningen til språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk vil Sametinget videreføre språksatsing utenfor forvaltningsområdet. Den totale søknadssummen de

siste årene har vært på kr 7 000 000 – 8 000 000, noe som viser at det er stor vilje og interesse for å jobbe med samisk språkutvikling utenfor forvaltningsområdet. Til språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk bevilges det *kr 2 450 000* i 2003. Dette tilsvarer bevilgningen for 2002.

Samiske språksentre

Mål

- Styrke samisk språk i områder der språksituasjonen er svak.
- Opprette språksentre og arenaer for samhandling mellom generasjoner.
- Tilrettelegge forholdene for at barn og unge skal ha muligheter til å bruke språket.

Strategi

Tilrettelegge arenaer hvor det er naturlig å snakke samisk, og dermed ivareta og utvikle språket som kulturbærer innenfor ulike dialektområder.

Sametinget ser at i områder hvor det er opprettet språksentre, har arbeidet med å fremme språket vært vellykket. Derfor er opprettelse av permanente språksentre gode språkutviklingstiltak. Idag får språksentre i Porsanger, Kåfjord, Nesseby, Evenes (Várdobáiki) og Tysfjord (Árran) fast støtte. Eksisterende språksentre bør få anledning til å utvide virkeområder slik at de kan fungere som regionale språksentre. Det bør være naturlig å se språksentrene i sammenheng med variasjonene i språket i de forskjellige områdene, slik at opprettelse av nye språksentre også følger naturlige språkgrenser. Det er også naturlig at språksentrene etableres i samarbeid med kommuner og/eller institusjoner som allerede er i området.

Tiltak

Språksentre som etableres i de forskjellige områder skal kunne få fast årlig støtte slik at det sikres midler til drift. For 2003 avsetter Sametinget totalt *kr 2 400 000* til samiske språksentre. Den samlede rammen for virkemidler til språksentre har følgende fordeling i 2003:

Tabell 6.2 Språksentre

(i 1000 kr)

Post 53	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
53.4	Porsanger	400	400	400	400	0	0,0 %
53.4	Kåfjord	400	400	400	400	0	0,0 %
53.4	Tysfjord	400	400	400	400	0	0,0 %
53.4	Evenes	400	400	400	400	0	0,0 %
53.4	Nesseby	0	400	400	400	0	0,0 %
53.4	Tana	0	0	0	400	400	100,0 %
Sum		1 600	2 000	2 000	2 400	400	20,0 %

Sametingets tilskuddstyre bes bidra med økonomisk støtte til samisk språksenter i Ullsfjord.

Miljø og kulturvern

Sametinget setter av følgende midler til samisk miljø- og kulturvernarbeid i 2003:

Tabell 7.0 Samletabell - Miljø- og kulturvern

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003 +/- 03-Rev 02	Avvik i %
54.1	Kulturminnevern	1000	1 665	1 500	1 500	0 0,0 %
54.2	Museer	970	8 850	8 850	9 305	455 5,1 %
Sum		1 970	10 515	10 350	10 805	455 4,4 %

Samene som urfolk må ha en sentral rolle i arbeidet med en bærekraftig utvikling. Urfolk har gjennom mange generasjoner utviklet en helhetsorientert, tradisjonell og vitenskapelig viten om egen jord, naturressurser og miljø. I denne sammenheng har urfolkskvinner en spesiell verdifull kompetanse som må erkjennes og tas i bruk. Urfolks evne til å praktisere en bærekraftig utvikling må styrkes slik at en kan overkomme begrensninger som er lagt av økonomiske, sosiale og historiske forhold.

Samiske museer er sentrale aktører i arbeidet med bevisstgjøring og handling for en bærekraftig utvikling. Samtidig står samiske museer overfor en særlig utfordring som handler om at de skal være arena og aktør i en dialog om kulturell selvforståelse og identitet både i en indre og ytre sammenheng.

Kulturminnevern

Det samiske kulturminnevernet er en del av arealforvaltningen og sees i sammenheng med de øvrige miljøutfordringene. Kulturminner og kulturmiljø viser til en samisk forståelse av landskapet og naturen, samt landskapet og naturens betydning for økonomiske, religiøse og sosiale forhold. Kulturminner er en miljømessig, kulturell historisk ressurs, som står i et gjensidig forhold til andre miljøressurser og de sosiale og kulturelle ressurser.

Mål

Sametinget skal verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur.

Strategi

- Sametinget skal støtte samiske kulturminnetiltak med tilskudd i henhold til innsatsområder.
- Sametinget skal legge særlig vekt på synliggjøring, veiledning og kommunikasjon i arbeidet med samiske kulturminner og kulturmiljøer.

Tiltak

Den samlede rammen for virkemidler til kulturminneverntiltak er i 2003 på til sammen *kr 1 500 000*:

Tabell 7.1 Kulturminnevern

(i 1000 kr)

Post 54	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
54.1	Kulturminnetiltak	1 000	1 000	1 500	1 500	0	0,0 %
54.1	Samisk arkiv (<i>flyttet til post 60.2</i>)	0	665	0	0	0	0,0 %
Sum		1 000	1 665	1 500	1 500	0	0,0 %

Museer

Mål

Sametinget skal gjennom dialog og samarbeid med de samiske museer sikre en styrket, samordnet og helhetlig samisk museumsvirksomhet, basert på samenes egne forutsetninger som folk og urfolk.

Strategi

- Sametinget skal arbeide for å sikre og utvikle det samiske museumsfaglige miljøet for sikring, dokumentasjon, kunnskapsutvikling og formidling av samisk historie og kultur.
- Etablere samiske "museumsssiidaer" med samordnet organisering og styringsstruktur.
- Utvikle nettverk for samisk museumsarbeid der noen museer gis et særskilt nettverksansvar.
- Norsk Museumsutvikling skal inviteres til deltakelse i samordningsprosessen.
- Sametinget skal arbeide for etablering av Østsamisk museum som samisk nasjonalt tusenårssted.

Tiltak

Den samlede bevilgningen til samiske museer har følgende fordeling i 2003 på til sammen *kr 9 305 000*:

Tabell 7.2 Museer

(i 1000 kr)

Post 54	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
54.2	Várjjat Sámi Musea	450	1.190	1.190	1.232	42	3,5 %
54.2	Deanu Musea	0	230	230	240	10	4,4 %
54.2	Sámiid Vuorká-Dávvirat	0	3.400	3.400	3.519	119	3,5 %
54.2	Guovdageaidnu Gilišilju	0	230	230	240	10	4,4 %
54.2	Kokelv sjøsamisk museum	0	150	150	160	10	6,8 %
54.2	Gállogjedde museum	0	40	40	50	10	26,0 %
54.2	Árran lulesamisk museum	0	2.360	2.360	2.443	83	3,5 %
54.2	Saemien Sitje	450	1.180	1.180	1.421	241	20,4 %
54.2	Samisk museumslag (<i>flyttet til 52.4</i>)	70	70	70	0	-70	-100,0 %
Sum		970	8.850	8.850	9.305	455	5,1 %

Fordelingen av tilskuddsmidlene til de samiske museene baserer seg på det tilskuddet museene fikk fra Sametinget i 2002, stort sett justert for prisstigning. Dette med unntak av Saemien Sitje som er gitt prioritet med utgangspunkt i Sametingets vedtak om politikk for det sørsamiske området, jfr. sak 32/02. Sametinget forventer at fylkeskommunen følger opp sitt ansvar for samisk

museumsvirksomhet ved også å gi de samiske museene i sine fylker tilskudd. Sametinget forventer også at alle vertskommuner til samiske museer virker til driftsstøtte ved museene.

Sametinget har tatt på seg hovedansvaret for å sikre driftsstøtte til Østsamisk museum. Etter avklaring om medfinansiering fra Sør-Varanger kommune og avklaring av organisatorisk tilknytning, bes Sametingets tilskuddsstyre å bidra med nødvendig økonomisk støtte etter søknad fra ansvarlig styre/institusjon.

Saviomuseet er et samisk museum som tidligere ikke er gitt noen statlig driftsstøtte. Sametinget ønsker å ta medansvar for Saviomuseet som en del av de samiske museene. Sametingets tilskuddsstyre bes om å bidra med økonomisk støtte til Saviomuseet etter søknad fra Sør-Varanger kommune.

Sametingets tilskudd til de samiske museene gis med det vilkår at kommunene søker å opprettholder sin driftsstøtte til museene på 2002 nivå, og at museene sammen med Sametinget aktivt deltar i gjennomføringen av den planlagte samordningen av den samiske museumsvirksomheten. Tilskudd fra Sametinget skal benyttes til å utvikle og styrke det museumsfaglige arbeidet.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Generelt miljøvern

Mål

Sametinget skal virke til en balansert samfunnsutvikling der miljøet og naturen selv setter rammer. Sentrale delmålsettinger i Sametingets miljøvernarbeid for 2003 er:

- Å utvikle en miljøvennlig natur- og ressursutnyttelse for kontinuitet og utvikling av samisk kultur- og samfunnsliv.
- Å skape forståelse for samiske kulturminners og kulturmiljøers miljømessige, historiske og kulturelle verdi.
- Å verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur.
- Å virke til et samarbeid med miljøforvaltningen og samiske institusjoner nasjonalt og internasjonalt for vern og forvaltning av samiske kulturminner og kulturmiljøer.

Strategi og tiltak

- Sametinget skal følge opp arbeidet til planlovutvalget for å sikre ivaretagelse av samiske samfunnsinteresser i alle arealinngrepssaker i samiske bruks- og bosettingsområder. En vektleggingsregel i planlovens formålsparagraf vil her være viktig.
- Sametinget skal følge opp arbeidet med konvensjonen om biologisk mangfold og biomangfoldslovutvalget slik at samiske kunnskaper, levevis og utvikling vektlegges ved ivaretagelsen av det biologiske mangfoldet.

- Sametinget skal virke til at samiske verdier vektlegges i verneplanprosesser i samiske områder, slik at en ivaretagelse av slike områder skjer gjennom en forvaltning der lokale samiske kunnskap og praksis er rådende.
- Sametinget skal forvalte samiske kulturminner i henhold til kulturminneloven og plan- og bygningsloven gjennom rask og tjenesteorientert saksbehandling.
- Sametinget skal virke til samarbeid med den øvrige miljø- og kulturminneforvaltningen.
- Sametinget skal virke til dokumentasjon og tilgjengeliggjøring av relevante kulturminneopplysninger ved utvikling av kulturminnedatabase.
- Sametinget skal følge opp regjeringens arbeid med bebudet stortingsmelding om ny kulturminnepolitikk for å sikre en framtidig styrking og utviklingsmulighet for det samiske kulturminnevernet.

Andre tilskudd – støtte til politisk arbeid

Den samlede rammen for virkemidler til politisk arbeid har følgende fordeling i 2003:

Tabell 8.0 Andre tilskudd - støtte til politisk arbeid

(i 1000 kr)

Post 55	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
55.1	Samiske hovedorganisasjoner	2 600	2 500	2 500	2 500	0	0,0 %
55.2	Politiske grupper i Sametinget	1 800	1 800	1 800	1 800	0	0,0 %
55.3	Lister ved Sametingsvalget	1 200	0	0	0	0	0,0 %
55.4	Opposisjonens arbeidsvilkår	0	600	600	700	100	16,7 %
55.2	<i>Flyttet til post 21.6 i 2002</i>	162	0	0	0	0	0,0 %
Sum		5 762	4 900	4 900	5 000	100	2,0 %

Samiske hovedorganisasjoner

Samiske hovedorganisasjoner er kjennetegnet ved at de arbeider aktivt i forhold til hele bredden av det samiske samfunnslivet. Det er medlemsbaserte organisasjoner som gjennom sine lokallag yter et aktivt bidrag til samisk samfunnsliv. De har et særlig ansvar for likestillingsarbeidet i det samiske samfunnet.

Sametinget viderefører tilskuddet til hovedorganisasjonene med *kr 2 500 000* for 2003.

Politiske grupper i Sametinget

Sametingets tilskudd til politiske grupper i Sametinget fordeles etter egne retningslinjer. Ordningen skal bidra til at gruppene på Sametinget får mulighet til å organisere sitt arbeid med blant annet sekretærhjelp. Rammen for ordningen settes til *kr 1 800 000* i 2003. Møtelederskapet fordeler tilskuddet.

Lister ved Sametingsvalget

I forbindelse med valg til Sametinget gis det et særskilt tilskudd til lister som stiller til valg. Tilskuddet gis kun i valgåret.

Opposisjonens arbeidsvilkår

For å sikre opposisjonen gode arbeidsvilkår i Sametinget settes det av *kr 700 000* i 2003. Økningen på *kr 100 000* tar utgangspunkt i at et sametingsrådsmedlem går fra 50% stilling til 100% i 2003. Møtelederskapet forvalter ordningen og midlene fordeles etter nærmere avtale mellom de berørte politiske gruppene.

Opplæring

Sametinget setter av følgende virkemidler til fordeling til samisk opplæringsarbeid i 2003:

Tabell 9.0 Samletabell - Opplæring

(i 1000 kr)

Post 56	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
56.1	Grunnskole og videreg.opplæring-læremiddelutv.	10 854	10 854	11 904	11 139	-765	-6,4 %
56.2	Kompetanseheving	2 700	2 350	2 600	3 250	650	25,0 %
56.3	Barnehager	7 510	7 510	8 610	7 813	-797	-9,3 %
Sum		21 064	20 714	23 114	22 202	-912	-3,9 %

Grunnskole og videregående opplæring – Læremidler

I 2002 fikk Sametinget tildelt inntil *kr 2 500 000* til IKT i Samisk utdanning fra Utdannings- og forskningsdepartementet og ble regulert i Sametingets reviderte budsjett.. Ellers er alle tall i post 56.1 midler fra Utdannings- og forskningsdepartementet også i 2003.

Mål

Samiske elever får opplæring i samsvar med gjeldende lover og læreplaner og får styrket sin samiske identitet, sitt språk og sin kultur.

Strategi

Oppfølging av "Samisk læremiddelutvikling Strategisk plan 2001-2005" og "Handlingsplan for særskilte tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne 2001-2004".

Tiltak

- Utvikle ordinære, digitale og spesialtilrettelagte læremidler på nord-, lule- og sørsamisk.
- Lærebøker med samisk identitetsfremmende innhold gjøres tilgjengelig for elever som ikke har samisk som opplæringspråk.

Samlet budsjettbehov til læremidler i grunnskole- og videregående opplæring for 2003 vil være på

kr 11 139 000.

Tabell 9.1 Grunnskole og videregående opplæring

(i 1000 kr)

Post 56	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003 +/- 03-Rev 02	Avvik i %
56.1	Ordinære læremidler (samiske)	9 104	9 104	7 654	8 000	346 4,5 %
56.1	Særskilte tilrettelagte læremidler	1 750	1 750	1 750	1 750	0 0,0 %
56.1	IKT - læremidler	0	0	2 500	1 389	-1 111 -44,4 %
Sum		10 854	10 854	11 904	11 139	-765 -6,4 %

Kompetanseheving

Sametingets overordnet mål for kompetanseheving er å bygge opp samisk kompetanse som er relevant for samiske/samisk-språklige brukere. Sametinget vil derfor legge tilrette for følgende tiltak i 2003 på totalt kr 3 250 000:

Tabell 9.2 Kompetanseheving

(i 1000 kr)

Post 56	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003 +/- 03-Rev 02	Avvik i %
56.2	Stipend for samiske elever i videregående skole a)	1 000	1 000	1 000	1 000	0 0,0 %
56.2	Spesialpedagogisk kompetanseheving b)	1 700	1 350	1 350	1 750	400 29,6 %
56.2	Læremiddelpedagogisk utdanning c)	0	0	250	500	250 100,0 %
Sum		2 700	2 350	2 600	3 250	650 25,0 %

a) Tildeling fra Kommunal- og regionaldepartementet

b) & c) Tildeling fra Utdannings- og forskningsdepartementet

Utdanningsstipend for samiske elever i den videregående skolen

Mål

Elever i videregående skole velger opplæring i eller på samisk.

Strategi

Bidra til at elever får styrket sin kompetanse i samisk språk gjennom tildeling av utdanningsstipend.

Tiltak

Kunngjøre og tildele stipend til alle som oppfyller vilkårene.

Sametinget avsetter kr 1 000 000 til stipendordningen.

Spesialpedagogisk kompetanseheving

Mål

God spesialpedagogisk kompetanse i samiske områder.

Strategi

Oppfølging av ”Plan for heving av spesialpedagogisk kompetanse i barnehage og grunnskole 2001-2003”

Tiltak

- Bidra til etter- og videreutdanningstilbud innen fagfeltet.
- Planlegge og iverksette forskjellige skolebaserte utviklingsprosjekter i samarbeid med ulike fagmiljøer.
- Stimulere samisktalende fagfolk til å ta grunn- og videreutdanning i spesialpedagogikk.
- Tildele utdanningsstipend til samisktalende fagfolk som tar grunn- og videreutdanning i spesialpedagogikk.

-

For 2003 avsetter Sametinget *kr 1 750 000* til spesialpedagogisk kompetanseheving.

Stipend til læremiddelpedagogisk utdanning

Mål

God tilgang på samiske læremidler med god kvalitet.

Strategi

Motivere og stimulere flere forfattere til å produsere/utvikle læremidler og heve sin kompetanse på området.

Tiltak

Tildele utdanningsstipend til samisktalende som tar videreutdanning i læremiddelpedagogikk.

Samlet budsjettbehov innenfor stipend til læremiddelpedagogisk utdanning for år 2003 vil være på *kr 500 000*.

Barnehager

Samiske barn skal ha mulighet til å styrke sitt språk og identitet i barnehagen.

Mål og strategi:

- Å ha et godt barnehagetilbud for samiske barn.
- Å utarbeide veiledningsmateriell for samiske barnehager.
- Å ha en god dialog med eiere av barnehager med samiske barn.
- Å initiere FoU-tiltak innenfor barnehagesektoren.
- Å avholde årlig barnehagekonferanse for alle barnehageansatte i samiske barnehager.
- Å veilede samiske barnehagepersonell.
- Å gi gutter og jenter gode normer, verdier og rollemodeller for på den måten å arbeide for et likestilt samfunn.

Tiltak

Den samlede rammen på *kr 7 813 000* for virkemidler til samiske barnehager har følgende fordeling i 2003:

Tabell 9.3 Barnehager

(i 1000 kr)

Post 56	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
56.3	Tilskudd til samiske barnehager	7 310	7 210	8 410	6 913	-1 497	-17,8 %
56.3	Læremidler til barnehager	200	200	200	600	400	200,0 %
56.3	Barnehagekonferanse (<i>flyttet til post 22</i>)	0	100	0	0	0	0,0 %
56.3	Tidskrift for samiske barnehager	0	0	0	100	100	100,0 %
56.3	Tilskudd til samisk barneblad	0	0	0	200	200	100,0 %
Sum		7 510	7 510	8 610	7 813	-797	-9,3 %

Kr 500 000 er overført til post 01 til dekning av lønn og administrative utgifter for en barnehagekonsulent og kr 100 000 til post 22.7 Konferanser, der barnehagekonferanse er inkludert, i 2003.

Internasjonalt arbeid

Sametingets mål er å bidra til at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivaretatt, og at saker som har betydning for urfolk blir fremmet både nasjonalt og internasjonalt. Både nasjonale og internasjonale prosesser danner forutsetninger og rammevilkår for samene som folk og for samepolitisk virksomhet i sin helhet. For å nå hovedmålsettingen må Sametinget delta aktivt i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. En av de viktigste oppgavene er å være med på å utforme den internasjonale politikken og dermed legge rammene for utviklingen i det samiske samfunnet.

Sametinget setter av følgende virkemidler til internasjonalt samarbeid i 2003 på totalt *kr 1 700 000*:

Tabell 10.0 Internasjonalt arbeid

(i 1000 kr)

Post 57	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
57.1	Interreg - regional andel	1000	700	700	1.200	500	71,4 %
57.2	Barentssamarbeid	200	200	200	200	0	0,0 %
57.3	Annet internasjonalt arbeid	100	200	350	300	-50	-14,3 %
57.4	Interreg III A Sverige-Norge Aerjel	0	0	1000	0	-1.000	-100,0 %
57.5	Interreg III A Nord Sápmi	0	0	1000	0	-1.000	-100,0 %
Sum		1.300	1.100	3.250	1.700	-1.550	-47,7 %

Sametinget legger vekt på aktiv deltakelse både i grenseregionalt og internasjonalt arbeid med urfolksspørsmål. Et slikt arbeid forutsetter en målrettet innsats i ulike prosesser og programmer som er relevant for urfolks situasjon generelt og samenes situasjon spesielt. Sametinget setter av midler til Interreg-arbeidet, Barentssamarbeidet, arbeidet i FN med urfolkssaker, EU og til tingets øvrige internasjonale virksomhet.

Interreg -regional andel

Hensikten med Interreg-programmene er at nasjonale grenser ikke skal være til hinder for en balansert utvikling og integrasjon i Europa. Dette har to sider; dels innebærer grenser at grensesamfunn avskjæres fra hverandre økonomisk, sosialt og kulturelt, og hindrer dermed et

konsekvent forvaltningssystem av økologien i området, dels har grenseområdene "forsvunnet" fra den nasjonale politiske arenaen og dette har resultert i at grenseområdenes økonomi har blitt perifer.

Mål

Å utvikle samarbeidet mellom samene slik at Sápmi fungerer som en helhetlig region.

Strategi

- Å skape forutsetninger for å videreutvikle et aktivt samisk samfunnsliv med Sápmis ressurser og næringer som basis.
- Å etablere kunnskap gjennom kompetanseutvikling, utdanning, forskning, dokumentasjon og informasjon.
- Å utvikle og vitalisere det som er unikt for det samiske samfunnet, uavhengig av landegrensene.
- Å styrke den samiske identiteten og det samiske samfunnet gjennom å utvikle det grenseoverskridende samarbeidet på bakgrunn av de tradisjonelle samiske forutsetningene.

Tiltak

- Skape muligheter og forutsetninger for samarbeid mellom samene på tvers av landegrensene.
- Identifisere muligheter for samarbeid over grensene.

Samisk parlamentarisk råds (SPR) norske delegasjon vedtok i sak SPR N 3/02 å opprette et Interreg tilskuddstyre, som har til oppgave å fordele midlene avsatt over post 57.1 Interreg – regional andel. For 2003 settes det av *kr 1 200 000* til fordeling. Økningen på *kr 500 000* skal spesielt dekke det økte behovet ved at Interreg Aerjel-Saemien – det sørsamiske programmet kommer bedre i gang i forhold til 2002.

Barentssamarbeid

Mål

Målet er å legge til rette for at urfolk selv setter i gang tiltak for samfunnsutviklingen i egne områder og lokalsamfunn, for å sikre det materielle grunnlaget for sin kulturutøvelse. Det vil samtidig være viktig å utvikle lokalsamfunn med jobbtilbud, tilfredsstillende helse- og velferdstilbud, samt skole- og utdanningstilbud.

Strategi

Situasjonen for urfolkene på russisk side er spesielt vanskelig. Dette omfatter levestandard, velferdstilbud, rettigheter i omleggingsprosessen til markedsøkonomi, problemer med å opprettholde tradisjonell tilgang til naturressursene og nedgang i offentlig helse- og sosialtilbud. Barentssamarbeidet inkluderer urfolkene med henhold til deltakelse og prosjekter, blant annet i form av et eget handlingsprogram for urfolk i regionen. Sametinget vil arbeide for å sette i verk deler av dette handlingsprogrammet.

Tiltak

Midlene skal i første rekke nyttes til tiltak på russisk side. Ved prioritering av tiltak skal ungdom og tiltak som fremmer likestilling med spesiell vekt på kvinners stilling gis fortrinn. Satsingsområdene

er infrastrukturoppbygging, sosial- og helsetiltak, miljø- og naturgrunnlaget, oppbygging av tradisjonelle næringer og forretningsvirksomhet, utdanning og kompetanseutvikling samt bedret informasjons- og medievirksomhet. For 2003 tildeler Sametinget *kr 200 000* til Barentssamarbeidet.

Annet internasjonalt arbeid

Mål

Sametinget vil legge vekt på å følge opp utviklingen som skjer i FN innen urfolksrettigheter. Urfolksrettigheter, inkludert urfolks rett til selvbestemmelse, vil være essensielt i Sametingets arbeid internt og i samarbeidet med sentrale myndigheter.

Strategi

Permanent forum for urfolk i FN ble opprettet i mai 2002. Forumet må utvikles og FNs arbeid med urfolkserklæringen må forseres slik at erklæringen kan vedtas i FNs organer før utgangen av urfolkstiåret i 2004.

Sametinget ønsker blant annet å støtte FNs permanente forum for urfolkssaker. Sametinget avsetter *kr 300 000* i 2003. Post 57 disponeres av Sametingets representanter i Samisk parlamentarisk råd.

Helse- og sosialsatsing

Mål

Sametingets mål med helse- og sosialsatsingen er å utvikle et likeverdig tilbud av helse- og sosialtjenester til det samiske folk.

Strategi

Sametinget har siden 1999 delt ut prosjektmidler til samiske helse- og sosialtiltak. Prosjektperioden var opprinnelig til og med 2001, men er videreført inntil evalueringen av prosjektmiddeltildelingene ferdigstilles. Sametinget forventer at tilskuddsordningen fortsetter etter evalueringen.

Utover prosjektmiddeltildeling og oppfølgingen av denne, samt arbeid med helse- og sosialsaker generelt, ønsker Sametinget å styrke helse- og sosialsatsingen på følgende måte:

- Utvikle Sametingets helse- og sosialpolitikk med vekt på kvinners helse, barn og unges situasjon, ruspsykiatri og forskning.
- Videreutvikle rollen som samepolitisk premissleverandør vedrørende helse- og sosialsaker i forhold til statlige myndigheter.
- Etablere, utvikle og drive informasjonstjeneste, der et viktig arbeidsområde vil være å få samlet informasjonsmateriell og faglitteratur på samisk, og om samiske helse og sosiale forhold.
- Utvikle samarbeidet om samiske helse- og sosialsaker med andre nordiske land og andre urfolk.
- Tildele stipend til samiskspråklige som tar videreutdanning innen rehabiliteringsfag.
- Styrke arbeidet med urfolks helse- og sosialeforhold, blant annet i forhold til Verdens helseorganisasjon (WHO).
- Samisk nasjonalt kompetansesenter innen spesialisthelsetjenesten.

Tiltak

Sametinget ble i 2002 tildelt kr 5 100 000 i prosjektmidler. Kr 600 000 av midlene ble overført til post 01 til lønn og administrasjon av prosjektet. Sametinget forutsetter minimum samme beløpsstørrelse for 2003. Det settes av *kr 4 500 000* til helse- og sosialsatsing i det samiske samfunnet for 2003.

Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjenester

Sametinget ønsker gjennom sine arkiv-, bibliotek- og informasjonstjenester å tilby sine brukere gode og brukerorienterte tjenester på fagfeltet, spesielt med tanke på å styrke samisk språk og likestilling mellom kjønnene.

Tabell 12.0 Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjeneste

(i 1000 kr)

Post 60	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
60.1	Mobile bibliotekstjenester	0	4 182	4 549	4 708	159	3,5 %
60.2	Samisk arkiv	0	0	665	688	23	3,5 %
Sum		0	4 182	5 214	5 396	182	3,5 %

a) Flyttet fra post 54 i forbindelse med Sametingets reviderte budsjett 2002 som var på kr 665 000.

Mobile bibliotekstjenester

Sametinget har fra 2002 overtatt støtteordningen for mobile bibliotekstjenester i samiske områder. Det gis i dag støtte til drift av i alt seks samiske bokbussar.

Mål

Å bidra til utviklingen av likeverdige og gode bibliotekstjenester til den samiske befolkningen.

Strategi

Å sikre de samiske bokbussene langsiktige og forutsigbare rammevilkår.

For 2003 avsettes det *kr 4 708 000* til mobile bibliotekstjenester.

Samisk arkiv

Sametinget har fra 2002 overtatt bevilgningen til Samisk arkiv i Kautokeino. Samisk arkiv er organisert som en egen stiftelse og har i dag ansvaret for en del private samiske arkiv. Sametinget har i 2002 satt i gang et utredningsarbeid med henblikk på oppbygging og organisering av arkivtjenester for den samiske befolkningen. Institusjonen Samisk arkiv skal vurderes innenfor denne utredningen.

Den totale rammen for samisk arkiv settes til *kr 688 000* for 2003.

Likestillingstiltak

Satsingsområdet for likestillingsarbeidet legges frem for Sametingets plenum i den årlige likestillingspolitiske redegjørelsen og følges opp i budsjettet som egen post.

Tabell 13.0 Likestillingstiltak generelt

(i 1000 kr)

Post 61	Benevnelse	2001	2002	Rev 2002	2003	+/- 03-Rev 02	Avvik i %
61.1	Forskning på likestilling	0	0	0	100	100	100,0 %
61.1	Annet likestillingstiltak	0	0	0	100	100	100,0 %
61.1	Kvinnebladet Gába	0	0	0	300	300	100,0 %
Sum		0	0	0	500	500	100,0 %

Likestillingskonferanser er flyttet til post 22

Forskning på likestilling i det samiske samfunnet

Mål og strategi

- Øke kunnskapen om relasjoner mellom kjønn, hvordan disse skapes og hvilke utslag de får i samiske samfunn.
- Med bakgrunn i forskningsresultatene utvikle strategier og tiltak for å fremme likestillingen mellom kvinner og menn i det samiske samfunnet.

Det avsetter *kr 100 000* til formålet.

Annet likestillingstiltak

Mål og strategi

Fremme likestilling mellom kvinner og menn i det samiske samfunnet.

Det avsettes totalt *kr 100 000* til likestillingstiltak generelt. Likeledes avsettes et grunntilskudd til det samiske kvinnebladet Gába på *kr 300 000*.

Saken ble avsluttet onsdag 27. november kl. 18.50

Sak 44/02

Statsbudsjettet for 2004

Saken påbegynt 28. november 2002 kl. 08.30

I. Dokumenter

- Sak 41/01 Sametingets budsjett 2002
- Sak 42/01 Sametingets budsjettbehov (Statsbudsjettet) 2003
- Sak 21/02 Sametingets reviderte budsjett 2002
- Sak R 128/02 Sametingsplanen 2002-2005
- Rundskriv H-11/02 Kommunal- og regionaldepartementet – St.prp.nr. 1 (2002-2003):
”Bevilgninger til samiske formål 2003”
- Sak R 96/02 Sametingets budsjett 2003

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Rammer for budsjettarbeid

Den samlede rammen som Sametinget disponerer i 2004 framkommer over følgende 10 fagdepartements kapitler og poster (stort sett post 50):

- Kap. 2 Kommunal- og regionaldepartementet
- Kap. 3 Utdannings- og forskningsdepartementet
- Kap. 4 Barne- og familiedepartementet
- Kap. 5 Kultur- og kirke departementet
- Kap. 6 Miljøverndepartementet
- Kap. 7 Helsedepartementet
- Kap. 8 Landbruksdepartementet
- Kap. 9 Fiskeridepartementet
- Kap. 10 Utenriksdepartementet
- Kap. 11 Nærings- og handelsdepartementet

Tabell 1.1 Totaltabell Sametingets samlede inntekter

(i 1000 kr)

Kap.Post	Beskrivelse	2002	2003	2004	Avvik +/-
540.50	Kommunal- og regionaldept. - KRD	120 100	129 800	170 860	41 060
206.50	Utdannings- og forskningsdept. - UFD	25 687	26 689	54 040	27 351
856.50	Barne- og familiedept. - BFD	8 113	8 413	14 230	5 817
320.53	Kultur- og kirkedept. - KKD	29 100	30 244	83 317	53 073
335.75	Kultur- og kirkedept. - KKD	0	0	23 000	23 000
1429.50	Miljøverndept. - MD	1 000	2 000	4 700	2 700
701.21.05	Helsedept. - HD (ikke spes. I HD's budsj. for 2003)	5 800	5 100	7 000	1 900
4147.50	Landsbruksdept. - LD	0	4 000	4 000	0
Post 50	Fiskeridepartementet - FD (Ny)	0	0	4 750	4 750
Post 50	Utenriksdepartementet - UD (Ny)	0	0	1 200	1 200
Post 50	Nærings- og handelsdepartementet - NHD (Ny)	0	0	1 600	1 600
Totalt bevilget I		189 800	206 246	368 697	162 451
540.54	KRD - Avkastning Samefolkets fond	7 119	4 650		
Totalt bevilget II		196 919	210 896		

I tillegg disponerer Sametinget en del midler som år for år overføres virksomheten fra øvrige finansieringskilder. Disse er uforutsigbare mht. årlig størrelse, og er gjenstand for særskilt rapportering. Tilsvarende gjelder midler som ytes til prosjekter og annet. Felles for disse er at de ikke inngår i en fast overføring til Sametingets budsjett. Sametinget har satt opp en rekke målsettinger i Sametingsplanen 2002-2005, og som er hoveddokumentet for utformingen av budsjettet. I tillegg legger Sametinget vedtatt politikk i andre delplaner, meldinger og vedtak til grunn for utformingen av budsjettets mål, strategier og tiltak.

Sametingets overordnede mål er:

"Selvbestemmelse med grunnlag i samenes rettigheter som folk og urfolk"

Et samfunn bygget på samiske verdier, der de samiske samfunnene er i sentrum og rett til selvbestemmelse er overgripende i utforming og iverksetting av Sametingets politikk på alle områder.

Sametinget foreslår følgende rammefordeling på hovedpostene for 2004:

Tabell 1.2 Totaltabell - Sametingets samlede utgifter

(i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2002	2003	2004	Avvik +/-
01	Driftsutgifter politisk ledelse	11 060	12 786	13 386	600
01	Driftsutgifter administrasjon	48 168	49 991	60 601	10 610
22	Spesielle driftsutgifter	3 412	3 975	16 125	12 150
51	Næringsutvikling	21 630	24 067	31 477	7 410
52	Kultur	29 719	30 724	100 462	69 738
53	Samisk språk	29 200	34 500	65 200	30 700
54	Miljø- og kulturvern	10 515	10 805	15 740	4 935
55	Andre tilskudd (politisk arbeid)	4 900	5 000	5 000	0
56	Opplæring	20 714	22 202	42 610	20 408
57	Internasjonalt samarbeid	1 100	1 700	2 100	400
59	Helse- og sosialsatsing	5 200	4 500	5 200	700
60	Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjeneste	4 182	5 396	8 296	2 900
61	Likestillingstiltak	0	600	1 000	400
62	Samiskrelatert statistikk i Norge	0	0	1 500	1 500
Sum		189 800	206 246	368 697	162 451

Sametinget har fremmet krav om en forhandlingsmodell med regjeringen i arbeidet med samiske saker. Arbeidet med budsjettet og nye behov vil kunne være et element som relativt lett kan inngå som en del av et forhandlingsopplegg. Her vil man gjennom reelle forhandlinger avdekke finansielle behov og ansvarsfordeling, og komme til enighet om rammene for budsjettene år for år. Et slikt system vil bedre dialogen og samarbeidet om de utfordringer man står overfor i samepolitikken.

I årets budsjettbehandling fremmes det behov om økning i budsjettet overfor 10 departementer. Dette er i tråd med regjeringens opplegg der det legges til grunn at de enkelte fagdepartement også har et selvstendig ansvar i forhold til Sametingets budsjett. Med bakgrunn i at Sametinget er en nettobudsjettert virksomhet forutsettes det at departementene forbereder eventuelle overføringer til Sametinget i form av post 50 bevilgninger. Det forutsettes videre at Kommunal- og regionaldepartementet som samordningsdepartement i samiske saker, koordinerer arbeidet med budsjettet.

Ved budsjettet for 2003 er det lagt inn prisjustering, noe departementene ikke har gjort tidligere.

Sametinget har i forslaget nedenfor lagt til grunn at de ulike departementer hver for seg disponerer midler til samiske formål. Eksisterende tiltak er foreslått videreført slik det fremgår i fordelingen av 2003-budsjettet. I forbindelse med statsbudsjettet 2004 fremsettes nye behov med prioriterte tiltak for hvert enkelt fagdepartement.

Kommunal- og regionaldepartementet

Kommunal- og regionaldepartementet har for 2003 foreslått bevilget over kap. 540 post 50 kr 129 800 000. Sametinget foreslår for 2004 en økning til kr 170 860 000. Økningen på kr 41 060 000 har følgende prioritet:

Tabell 2.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Administrative driftutgifter	post 01	400	4 200	3 800
2	Rett til opplæring i samisk	post 53	0	5 000	5 000
3	Samisk språksentra	post 53	2 400	4 950	2 550
4	Samisk språkkampanje og moderne teknologi	post 53	0	7 200	7 200
5	Terminologiutviklingsprosjekter	post 53	0	3 000	3 000
6	Språkprosjekter utenfor forvaltningsområder	post 53	2 450	4 000	1 550
7	Språkprosjekter innenfor forvaltningsområder	post 53	1 600	3 000	1 400
8	Tospråklighetstilskudd	post 53	28 050	38 050	10 000
9	Selvbestemmelse/rettighetsprosjekter	post 57	0	400	400
10	Utdanningsstipend	post 56	1 000	3 000	2 000
11	Samiskrelatert statistikk i Norge	post 62	0	1 500	1 500
12	Utviklingsprogram duodji	post 51	0	2 660	2 660
Sum kap.540.50 Sametinget *			129 800	170 860	41 060

*Øvrige tiltak er ikke listet opp, og tabellen gir dermed ikke en samlet oversikt over bruken av midler i 2003, som også videreføres i 2004. For en slik oversikt vises det til Sametingets budsjett for 2003. Tallene for 2004 fremkommer som summen av bevilget midler i 2003, samt økningen av nevnte prioriteringer ovenfor.

Administrative driftsutgifter

Tabell 2.2

(i 1000 kr)

Post 01	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
	Næringsutvikling		0	1 200	1 200
	Interreg- Sápmi		0	600	600
	Valg og manntall		0	1 400	1 400
	Samisk parlamentarisk råd		400	1 000	600
Sum			400	4 200	3 800

Mål og tiltak

Sametinget skal arbeide for å utvikle et variert næringsliv i de samiske bosettingsområdene og effektiv økonomistyring i henhold til økonomireglementet. Videre skal Sametinget skape et differensiert, aktivt og utviklet samisk samfunnsliv gjennom grenseoverskridende samarbeid.

Sametinget skal være en premissleverandør i næringsutviklingen i de samiske områdene. For å nå dette målet er det viktig å ha en administrasjon som kan jobbe utad og være proaktiv i sin arbeidsform. I tillegg vil arbeidet innenfor det regionale partnerskapet stå sentralt. Dette gir et klart behov for styrking av de administrative driftsutgiftene gjennom opprettelse av totalt fire nye faste stillinger, samt øvrige driftskostnader. Disse utgjør totalt *kr 4 200 000* for 2004.

Næringsutvikling

Nye arbeidsoppgaver blir stadig tillagt administrasjonen og særlig krever sekretariatsansvaret for tilskuddsstyret mye arbeid. Sametinget skal få en mer aktiv rolle i det regionale partnerskapet i forbindelse med næringsutviklingsarbeidet. Dette vil kreve merarbeid og tettere oppfølging i forbindelse med det regionale utviklingsprogrammene i Troms og Finnmark. I tillegg ønsker man å få til et tettere samarbeid med de fire andre fylkeskommunene som har et spesielt ansvar i forhold til den samiske befolkningen. Derfor må Sametinget styrkes med to stillinger i 2004 for å kunne følge opp dette arbeidet. Tilsammen er det behov for *kr 1 200 000* i 2004.

Interreg-Sápmi

Hensikten med Interreg-programmene er at nasjonale grenser ikke skal være til hinder for en balansert utvikling og integrasjon i Europa. Sametinget deltar i dette arbeidet i samarbeid med sametingene i Sverige og Finland. Målet med Interreg-sápmi er å utvikle samarbeidet mellom samene slik at Sápmi fungerer som en helhetlig region. Det er behov for en fast stilling til å følge opp Interreg-programmet på norsk side. Den regionale finansieringsandelen må økes betraktelig for å styrke den samiske identiteten og det samiske samfunnet gjennom å utvikle det grenseoverskridende samarbeidet. Tilsammen er det behov for *kr 600 000* i 2004.

Samisk parlamentarisk råd

Sametinget ønsker å prioritere det samiske og nordiske samarbeidet over landegrensene. Samisk parlamentarisk råd (SPR) ble konstituert 2. mars 2000, og Sametinget i Sverige har i april 2002 tiltrådt det samiske parlamentariske samarbeidet. Målet er å utvikle rådet til å bli et forum der sametingene i felleskap former politikken i saker som angår det samiske folket på tvers av landegrensene.

Nå når alle sametingene er med i Samisk parlamentarisk råd forventes en betydelig høyere aktivitet og et større ambisjonsnivå i rådet. Sekretariatsfunksjonen er vedtatt å følge presidenten, det vil si at sekretariatet lokaliseres til det Sametinget som har presidentvervet i rådet. Sametingene må få dekket ekstrakostnadene til å drive SPR-sekretariatet med minimum en stilling til saksforberedelse og koordinering. I tillegg kommer utgifter til møter i rådet, styret og Sametingets delegasjon i rådet.

Det være behov for *kr 1 000 000* til dekning av Sametingets andel av driftskostnadene i Samisk parlamentarisk råd i 2004.

Valg og manntall

Sametinget har i sak 35/02 Regler for valg av Sametinget-endringer, pkt 3, vedtatt at føringen av samemanntallet flyttes til et sentralt nivå, Sametinget. I 2003 igangsattes forberedelser av overtakelsen, som gjennomføres i 2004. Det betyr at vi trenger en stillingsressurs til å administrere samemanntallet fra 2004 og behovet er kr 400 000.

I samme sak under pkt. 13 Informasjon, har Sametinget sagt at det må bevilges midler til informasjonstiltak om samemanntallet også for årene mellom valgene. I forbindelse med valget i 2001 satte Sametinget i gang et manntallsprosjekt der Sametinget har samarbeidet med Statkonsult om å utarbeide en langsiktig informasjonstrategi for økt registrering i samemanntallet. I den forbindelse har Kommunal- og regionaldepartementet bidratt med kr 140 000 til en undersøkelse der målet var å finne ut hva som får samer til å registrere seg i manntallet. For å kunne intensivere den informasjonfaglige oppfølgingen av undersøkelsen, er det behov for å sette av kr 1 000 000 til formålet i 2004. Tilsammen er det behov for kr *1 400 000* til valg og manntall i 2004.

Rett til opplæring i samisk

Mål og tiltak

Sametinget må arbeide for å sikre enkeltpersoners rettigheter i forhold til samelovens språkregler. Ved siden av loven som virkemiddel for sikring av samisk språk, må det også benyttes økonomiske ressurser, i dette tilfellet gjennom etablering av stipendordninger for opplæring i samisk.

Sametinget fremmer forslag om at det gis økonomisk støtte til utdanningsstipend til voksne personer som ønsker å få opplæring i samisk. Tilskuddsrammen foreslås i første omgang satt til *kr 5 000 000* for 2004.

Begrunnelse

Etter Samelovens språkregler har enhver rett til opplæring i samisk i henhold til § 3-8. I realiteten viser det seg at § 3-8 og dens forskrifter kun gjelder nordsamisk for DAVVIN- og SÁMÁS-kursene og for voksenopplæringsorganisasjonene.

Samelovens språkregler § 3-7 gir tilsatte som arbeider i et offentlig organ i forvaltningsområdet, rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk. Men loven er ikke et tilstrekkelig virkemiddel til å øke samisk kompetanse i offentlige organ innenfor forvaltningsområdet til samisk språk.

Sametingets utfordring er å informere om hvilke rettigheter enkeltpersoner har til bruk av og opplæring i samisk språk i henhold til Samelovens språkregler og lov om voksenopplæring. Det ligger et stort arbeid i å nå målsettingen i samelovens § 1-5, som sier at samisk og norsk er likeverdige og likestilte språk. Det samiske folk har fortsatt stort behov for en alfabetisering.

Skal samelovens språkregler gis et reelt innhold, er det viktig at det følges opp med økonomiske virkemidler. Utover tospråklighetstilskudd til samiske kommuner og midler til samiske språkprosjekter, har det ikke vært gjort noen innsats for å følge opp samelovens språkregler. Sametinget forventer at regjeringen muliggjør en aktivisering og vitalisering av samisk som et offisielt språk i Norge.

Samiske språksentra

Den samlede rammen for virkemidler foreslås til 11 språksentra i 2004:

Tabell 2.3

(i 1000 kr)

Post 53	Benevnelse	2003	2004	Avvik +/-
	Porsanger	400	450	50
	Kåfjord	400	450	50
	Tysfjord	400	450	50
	Evenes	400	450	50
	Nesseby	400	450	50
	Ullsfjord (Tromsø kommune)	0	450	450
	Tana	400	450	50
	Alta	0	450	450
	Senja	0	450	450
	Sør-samisk område	0	450	450
	Oslo	0	450	450
Sum		2 400	4 950	2 550

Mål og tiltak

Sametinget skal styrke og fremme samisk språk ved å bidra til å opprette språksentra som arenaer for samhandling mellom generasjoner, og ved å støtte prosjekter og språkplaner i de områder der språket står særlig svakt. Det skal særlig være fokus på tilrettelegging for barn og unges bruk av språket. Tilskuddsrammen for 2004 settes til totalt *kr 4 950 000* for 6 eksisterende og 5 nye samiske språksentre.

Begrunnelse

Sametinget ser at i områder hvor det er opprettet språksentra, har arbeidet med å fremme språket vært vellykket. Derfor er opprettelsen av språksentra svært gode språkutviklingstiltak. I 2003 bevilger Sametinget *kr 2 400 000* til 6 språksentre. Porsanger, Kåfjord, Nesseby, Evenes (Várdobáiki), Tysfjord(Árran) og Tana får hver en fast støtte på *kr 400 000*. De etablerte språksentrene må få anledning til å utvide virkeområdet slik at de fungerer som regionale språksentre derfor ønsker Sametinget en økning på *kr 50 000* til hvert enkelt språksenter for 2004.

I 2004 budsjettet bør språksentra i Ullsfjord, Alta, Oslo, Senja og i sørsamisk område få fast støtte når disse blir opprettet. Størrelsen på støtten bør ikke reduseres.

Samisk språkkampanje og moderne teknologi

Tabell 2.4

(i 1000 kr)

Post 53	Benevnelse	2003	2004	Avvik +/-
	Språkkampanje	0	2 200	2 200
	Språk og moderne teknologi	0	5 000	5 000
Sum		0	7 200	7 200

Mål og tiltak

Samisk språk bør utvikles gjennom en bevisst bruk av moderne teknologi. Offentlige instanser og organisasjoner må motiveres til aktiv bruk av samisk språk. Arbeid med språk er et langsiktig og kontinuerlig arbeid. Dette gjelder også arbeid med språk innenfor moderne teknologi. Sametinget har derfor et budsjettbehov i 2004 på til sammen *kr 7 200 000* til arbeid med samisk språk knyttet til moderne teknologi og aktiv bruk i det offentlige rom og privat.

Begrunnelse

Språket utvikles ved bruk. Moderne teknologi gir samisk store utviklingsmuligheter. Sametinget bør skaffe seg et bevisst forhold til teknologien, både i forhold til det som skjer med kulturen når stadig mer av kommunikasjon og informasjon skjer ved datateknikk, og når moderne teknologi bærer i seg store muligheter, både administrativt og faglig.

Samisk språk er under hardt press. Det er derfor viktig å sørge for å ta i bruk og ha et aktivt forhold til nye arenaer hvor samisk kan brukes. Det vil være behov for å utvikle språkfaglig diskusjonsforum på nettet, bruke internett i forbindelse med informasjon, utgi terminologilister, ordbøker, leksikon på internett og bruke multimedia i utvikling av samisk. Det er videre nødvendig å videreutvikle orddatabank-systemet. Dette må skje gjennom å lage en utviklingsplan for orddatabanken.

Språket er kulturens sterke støttepilar. Språket er det sterkeste båndet til kulturens innerste vesen. Språket bidrar til at samisk kultur fremdeles lever. For Sametinget er det behov for aktivt og direkte fremstøt overfor offentlige organ, organisasjoner og privatpersoner for bruk av samisk.

Terminologiutviklingsprosjekter

Mål og tiltak

Sametinget har behov for midler til terminologiutviklingsprosjekter. Det gjelder midler til prosjekter som initieres av Sametinget i samarbeid med andre, eller til terminologiprojekter som enkeltstående avdelinger, institusjoner, etater og organisasjoner har behov for. Språkadelingen har tilegnet

kompetanse i fremming av både nord-, lule- og sørsamisk språkarbeid. I den forbindelse kommer det oftere henvendelser om terminologi, både når det gjelder å utarbeide nye fagtermer og spørsmål om enkeltord.

Samisk språk brukes nå innen stadig flere fagområder, og i den forbindelse er det behov for å utarbeide formålstjenlig terminologi. Midlene må kunne brukes slik at Sametinget enkelt skal kunne gå inn både som deltaker i prosjekter som initieres av andre etater, og selv sette igang prosjekter når det oppstår behov for det. Sametinget har derfor et budsjettbehov i 2004 på til sammen *kr 3 000 000* til arbeid med terminologiutviklingsprosjekter.

Begrunnelse

Språkprosjektmidlene som Sametinget disponerer, er øremerket til kommune og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk og til området som omfattes av Sametingets utredninger for sør- og lulesamiskområder, Ofoten og Sør-Troms, samt samiske kyst- og fjordstrøk. Dersom Sametinget mottar søknader på spesifikke terminologiprojekter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk, kan Sametinget disponere midlene til slike tiltak.

I Sametingets tildelingskriterier er ikke beløpsgrense til utviklingsprosjekter, f.eks terminologiutvikling nevnt. En del av midlene til kommuner og fylkeskommuner innenfor forvaltningsområdet har tidligere også gått til prosjekter på ca *kr 3 000 000*. Kommunene og fylkeskommunene som har mottatt tilskudd til språkprosjekter står med andre ord fritt til å benytte tilsagnene innenfor de respektive administrasjonene eller på grunnlag av søknader fra institusjoner og andre innenfor kommunene i forvaltningsområdet.

Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk

Mål og tiltak

Sametinget har behov for å øke rammen for prosjektmidler til språkarbeid utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. I 2003 satte Sametinget rammen til *kr 2 450 000*.

Begrunnelse

Sametinget har styrket sin administrasjon med fagkonsulenter innen sør- og lulesamisk. Dette kan medføre mer aktiv oppfølging av språkplanene i disse områdene. Som følge av dette kan søknadsmengden og kvalitet til prosjekter økes og forbedres. Det gjelder for eksempel revitalisering- og utviklingsprosjekter til fremme for sør- og lulesamisk språk.

Den samlede rammen for midler til språkarbeid utenfor forvaltningsområdet for samisk språk foreslås satt til *kr 4 000 000* i 2004.

Språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet for samisk språk

Etter at Sametinget endret sin politikk i tildeling av tospråklighetsmidler til kommuner og fylkeskommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk fra år 2001, har Sametinget ikke

hatt prosjektmidler til nevnte område. Foreninger, organisasjoner, enkeltpersoner og lignende i disse kommunene har ikke kunnet få støtte fra Sametinget til språktiltak. Dette har Sametinget gjort noe med i 2003, hvor det har blitt opprettet en ny post i budsjettet som øremerkes språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Budsjettrammen for 2003 er på kr 1 600 000 til dette formålet.

Den samlede rammen for midler til språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet for samisk språk foreslås satt til *kr 3 000 000* i 2004.

Tospråklighetstilskudd

Sametinget jobber med en utvidelse av forvaltningsområdet for samisk språk til å gjelde flere kommuner og fylkeskommuner. Dette forutsetter imidlertid at Sametinget får økt rammen for tospråklighetstilskudd slik at tilskuddet ikke blir mindre for de kommunene og fylkeskommunene som er innenfor forvaltningsområdet for samisk språk i dag. Dersom ytterligere 4 kommuner og 1 fylkeskommune blir en del av forvaltningsområdet, vil budsjettbehovet økes fra 2003 til 2004 med kr 10 000 000. Den samlede rammen for tospråklighetstilskuddet for 10 kommuner og 3 fylkeskommuner foreslås satt til *kr 38 050 000* i 2004.

Selvbestemmelse og rettighetsarbeid

Mål og tiltak

Sametingets arbeid med rettigheter må styrkes. Dette gjelder arbeidet med urfolks rett til selvbestemmelse, som er nevnt spesielt i St. meld. nr 33 kapittel 4. Regjeringen legger til grunn at Sametinget skal delta i en dialog med regjeringen om innholdet i selvbestemmelsesbegrepet. Regjeringens utgangspunkt er at begrepet må tolkes i samsvar med folkeretten og internasjonal normutvikling på området, og at Regjeringen legger opp til at Sametinget skal være med i den politiske prosessen med å omforme selvbestemmelse til praktisk politikk. Det er behov for *kr 400 000* i prosjektmidler i forbindelse med dette arbeidet for 2004.

Begrunnelse

Selvbestemmelse er nevnt spesielt i St. meld. nr.33 kapittel 4, pkt 4.1. Her legger regjeringen opp til at selvbestemmelsesproblematikken krever grundige drøftinger mellom regjeringen og Sametinget. Det er derfor nødvendig å prioritere arbeidet med selvbestemmelse nasjonalt og internasjonalt. En slik prioritering krever at det avsettes midler til prosjekter som følger opp utviklingen internasjonalt, og som gjør det mulig for Sametinget å komme i en dialog med regjeringen på dette området. Den økte aktiviteten vil innebære deltakelse på møter, konferanser og i internasjonale prosesser, samt begrepsutvikling og utvikling av samarbeid med sentrale myndigheter. Sametinget vil ta initiativ til å arrangere en internasjonal urfolkskonferanse i Norge i 2004 (Kap. 10 Utenriksdepartementet).

Utdanningsstipend

Mål og tiltak

Sametinget skal motivere ungdom i videregående skole til å velge opplæring i eller på samisk. Ordningen skal bidra til at ungdom får styrket sin kompetanse i samisk språk gjennom tildeling av utdanningsstipend. Antallet elever som velger samisk i videregående opplæring er økende. Det er derfor behov for å øke stipendordningen til *kr 3 000 000* for 2004.

Begrunnelse

Stadig flere samiske elever bruker sin individuelle rett til opplæring i samisk. En økning av elevantallet medfører at stipendordningen må styrkes. Hvis den enkelte elevs stipendandel blir mindre, vil stipendordningens motiverende faktor svekkes betydelig.

Samisk statistikk

I februar 2002 ble det avholdt et møte mellom Sametinget, Kommunal- og regionaldepartementet, Statistisk sentralbyrå og Sámi Instituhtta/Nordisk Samisk Institutt vedrørende arbeid med samisk statistikk. Det er ønskelig med en fast ordning for produksjon av samiskrelaterte statistikk i Norge, og det bør igangsettes et prosjekt som skal finne fram til hvordan dette arbeidet kan organiseres. Det foreslåtte prosjektet bør bygge på Nordisk Samisk Institutts pågående prosjekt "Samisk samfunnsvitenskapelig database", men Statistisk sentralbyrå bør også ha en sentral rolle.

Mål og tiltak

Ved årsskiftet 2005 skal det kunne etableres en permanent driftsløsning for utarbeiding og formidling av samiskrelatert statistikk i Norge. I dag er det ikke noen som har ansvar for å utarbeide løpende samiskrelatert statistikk i nasjonalstater med samisk befolkning, samtidig som behovet for slik statistikk påpekes av stadig flere aktører innen samisk faglig og politisk virksomhet. Det er nå behov for tyngre investeringer i tekniske løsninger for å fyldegjøre det igangsatte prosjektet og utvidelse. For 2003 ble det ikke gitt midler til dette prosjektet, men Sametinget ser behovet for å starte et slikt prosjekt og det bør prioriteres i 2004 budsjettet. Total kostnadsramme for hele prosjektet er beregnet til *kr 3 000 000*. Det er svært viktig at Kommunal- og regionaldepartementet og andre departementer bidrar tungt på finansieringssiden. Budsjettbehovet for 2004 er på *kr 1 500 000* til arbeidet med samisk relatert statistikk i Norge.

Utviklingsprogram for duodji

Sametinget skal sette i gang et fem årig utviklingsprogram for duodji (samisk husflid). Et av de sentrale satsningsområdene er salg og markedsføring, som er beregnet til *kr 12 000 000*. I St. meld. nr. 55 Om samepolitikken heter det at "en utfordring er å forbedre distribusjon og markedsføring av duodjiprodukter".

Mål og tiltak

Målet med duodjiprogrammet er å gjøre duodji til en levedyktig næring med kulturell, faglig og samfunnsmessig bærekraft. Tiltak som er aktuelle i 2004 er større markeds kampanje i duodji og markedstilpasning av duodji produkter. Sametinget har et budsjettbehov i 2004 på tilsammen kr 2 660 000 til utviklingsprogrammet for duodji.

Begrunnelse

Duodjinæringen har behov for kompetanse om og innsikt i markedet for duodji produkter. Etter en slik undersøkelse må produktene tilpasses markedet. Det er samtidig nødvendig å sette i gang et større prosjekt for å bedre lønnsomheten i eksisterende bedrifter. Iverksetting av programmet fordrer en ny stilling.

Utdannings- og forskningsdepartementet

Utdannings- og forskningsdepartementet har for 2003 foreslått bevilget til Sametinget kr 26 689 000. Sametinget har behov for å øke budsjetttrammen til kr 54 040 000 i 2004.

Tabell 3.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Administrative driftsutgifter	post 01	11 500	13 500	2 000
2	Spesielle driftsutgifter - Læremiddelutvikling	post 22	1 800	1 900	100
"	Kvalitetsutvikling i skole og opplæring	post 22	0	5 500	5 500
"	Opplæringstiltak for voksne samer	post 22	0	2 800	2 800
"	Nye satsingsområder	post 22	0	3 500	3 500
"	Innkjøpsordning for samisk faglitteratur	post 22	0	200	200
3	Ordinære læremidler	post 56	8 000	10 000	2 000
4	Samisk særskilt tilrettelagte læremidler	post 56	1 750	3 000	1 250
5	Spesialpedagogisk kompetanseheving	post 56	1 750	1 800	50
6	Læremiddelpedagogisk utdanning	post 56	500	500	0
7	IKT - læremidler i samisk opplæring	post 56	1 389	10 000	8 611
8	Utviklingsprogram for duodji kompetanse	post 56	0	1 340	1 340
Sum			26 689	54 040	27 351

Administrative driftsutgifter

Mål og tiltak

Målet er en faglig sterk administrasjon i Sametinget. Sametinget må arbeide for kontinuerlig informasjon om retten til opplæring i og på samisk, og hva retten til samisk opplæring etter opplæringsloven går ut på. Sametinget må videre arbeide for at det blir satt av midler til samisk forskning, forsøks- og utviklingsarbeid innenfor fagfeltet grunnskoleundervisning og videregående

opplæring. Det er nødvendig å styrke bemanningen i Sametingets administrasjon med tre stillinger. Sametinget må bidra til at det foreligger tilstrekkelig dokumentasjon av situasjonen i samisk skole som igjen danner grunnlag for tiltak, samt bidra til det bygges opp solide samiske forskningsmiljøer. Totalt har Sametinget behov for *kr 13 500 000* til administrative driftsutgifter i 2004.

Begrunnelse

Krav til Sametinget om veiledning, rådgiving, informasjon og vurderinger krever en styrking av administrasjonen med flere stillinger.

Oppfølging av opplæringstiltak utenfor forvaltningsområdet for samisk språk forutsetter styrking spesielt av bemanningen ved våre sør- og lulesamiske kontorer. I disse områdene har det samiske språket fått en sterk oppblomstring de seneste årene. Flere og flere grunnskoleelever i lule- og sørsamiske områder velger å gå ved sine respektive hjemmeskoler i stedet for å reise til sameskolene. Det forsøkes dessuten med desentraliserte samiske klasser i videregående opplæring. En slik spredning av opplæring både i og på samisk både i grunnskole og videregående opplæring, gjør at det blir stadig større behov for veiledning og rådgivning i samiske skole spørsmål.

Flere Stortingsmeldinger omhandler samisk høyere utdanning og forskning. Sametingets oppfølging av meldingene betinger en styrking av administrasjonen med en stillingsressurs med samisk høgere utdanning og forskning som ansvarsfelt.

Spesielle driftsutgifter

Læremiddelutvikling

Spesielle driftsutgifter skal brukes til utgifter knyttet til oppdragsvirksomhet og læremiddelproduksjon som Sametinget selv står for. Det er utgifter til utvikling av læremidler hvor forlagene ikke prioriterer utvikling og utgivelse, utgifter til kvalitetssikring av læremidler, både språklig og pedagogisk, utgifter til oversettelser av manuskripter fra norsk til samisk med tanke på utgivelser, utgifter til vurdering og evaluering av læremidler, utgifter til å utvikle og utgi strategiplaner for utvikling av læremidler, samt utgifter til utredninger angående opplærings situasjon i og på samisk. Budsjettbehovet for 2004 er *kr 1 900 000* for samisk læremiddelutvikling.

Kvalitetsutvikling i grunnskole og videregående opplæring

Hovedmålsettingen for Sametinget er god kvalitet på opplæringen i grunnskole og videregående opplæring. Sametinget skal videreføre arbeidet med utvikling og kvalitetssikring av innhold i samisk skole tilpasset læreplanene i grunnskole og videregående opplæring. Det er behov for å gi råd og støtte til lærere og skoler som gir opplæring til samiske elever.

Sametinget må følge opp rutiner som ivaretar kvalitetskontrollen i samiske lærebøker, videreføring av prosjekter som "Samisk begynneropplæring" og kvalitet i matematikkopplæringen (KIM). Sametinget må videre arbeide med å ivareta kvalitetsutvikling i videregående opplæring – følge opp tiltak etter evaluering av Reform-94-Samisk, samt det å utarbeide samisk læreplanverk for videregående opplæring.

Budsjettbehovet for kvalitetsutvikling i grunnskole og videregående opplæring for 2004 er *kr 5 500 000*.

Opplæringstiltak for voksne samer

VOX (Voksenopplæringsinstituttet) har det nasjonale ansvaret for voksenopplæring. Sametinget vil i samarbeid med VOX bidra til at den voksne samiske befolkningen får høynet sitt kompetansenivå og foreta behovsanalyse for voksenopplæring. Videre vil Sametinget i samarbeid med VOX utarbeide en overordnet plan for hvordan tiltak for voksne samer skal ivaretas av VOX og andre institusjoner.

Sametinget må utvikle læremidler for voksenopplæring i samisk og andre samiskrelaterte fag rettet mot den voksne samiske befolkningen.

Sametinget vil arbeide for at det lages en handlingsplan som ivaretar opplæringsbehov for den voksne samiske befolkningen, samt arbeide for at det avsettes økonomiske midler til tiltaket. Budsjettbehovet for 2004 til voksenopplæring settes til *kr 2 800 000*.

Nye satsingsområder

Tilgjengelighet av sentrale skolesatsingsområder blir fulgt opp av Sametinget slik at kvaliteten i samisk skole og opplæring blir tilsvarende den som landets øvrige skoleverk har. Sametinget må følge opp utredningens strategier som kommer frem i "Samisk opplæring utenfor forvaltningsområdet for samisk språk". Sentrale myndigheter initierer ofte nye satsingsområder innenfor opplæring. Det er derfor nødvendig for Sametinget å avsette midler for å iverksette tilsvarende satsing innenfor den samiske opplæringen. For 2004 er budsjettbehovet til nye satsingsområder på *kr 3 500 000*.

Innkjøpsordning for samisk faglitteratur

Sametinget må arbeide for å bedre tilgjengelighet av samisk faglitteratur. Elever får beholde gratis en lærebok på samisk etter endt grunnskolegang. Kommunene gis økonomisk tilskudd som vederlag for å gi avgangelever i grunnskolen mulighet til å beholde en fagbok på samisk. Budsjettbehovet for 2004 settes til *kr 200 000*.

Ordinære læremidler

Mål og tiltak

Sametinget skal arbeide for at samiske læremidler skal styrke og utvikle samisk språk, kultur og identitet. Sametinget skal videre arbeide for at både samiske og norske elever skal ha et likeverdig læremiddeltilbud, og høyne kompetansenivået i samiske områder. Det er derfor behov for en bevilgning på *kr 10 000 000* til ordinære læremidler over budsjettåret 2004.

Begrunnelse

Sametinget har utarbeidet en strategisk plan for læremiddelutvikling. Planen legger til grunn at samiske læremidler er å forstå som læremidler som er utviklet og utgitt til bruk for samiske barn i barnehager, samiske elever i grunnskole og videregående opplæring, herunder spesialundervisning og deltakere i voksenopplæringstiltak i tilknytning til disse skoleslagene.

I strategisk plan for læremiddelutvikling forutsettes det en årlig bevilgning på kr 8 000 000 til produksjon av ordinære læremidler. Sametinget har imidlertid i de senere år fått betydelig mindre tildelinger til formålet enn planen forutsatte.

Samiske særskilte tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne

Mål og tiltak

Handlingsplanen legger opp til at utvikling av samiske særskilte tilrettelagte læremidler skal skje i nært samarbeid med Læringscenteret, Statlig spesialpedagogisk støttesystem (Statped) og samiske miljøer med kompetanse på fagområdet. Sametinget har i tråd med nasjonale føringer utarbeidet en handlingsplan for samiske særskilte tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne for perioden 2001-2004. Denne planen harmonerer med den nasjonale planen og skal dekke behov for samiske læremidler for fagområdet. Budsjettbehovet for 2004 til samiske særskilte tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne settes til *kr 3 000 000*.

Begrunnelse

Sametinget har fått en årlig bevilgning til dette formål på kr 1 750 000. I handlingsplanen for 2001-2004 legges det opp til en årlig bevilgning på minst kr 2 250 000. Dette beløpet omfatter Sametingets innsats på området. Imidlertid har man på grunn av mindre tildelinger tidligere år ikke klart å dekke de behov som planen forutsatte. For å ta igjen etterslepet vil det være behov for økt bevilgning i 2004.

Spesialpedagogisk kompetanseheving

Mål og tiltak

Sametinget må arbeide for at det spesialpedagogiske tilbudet for samiske barn, unge og voksne kommer på nasjonalt nivå, da Sametinget har et medansvar for spesialpedagogisk kompetanseheving i samiske områder. Sametinget har i den forbindelse utarbeidet plan for heving av spesialpedagogisk kompetanse. Planen legger til grunn at kompetanseheving kan skje gjennom skolebaserte utviklingsprosjekter, forsøks- og utviklingsarbeid, tildeling av studiestipend til videreutdanning og tildelinger av midler til FOU-arbeid. Budsjettbehovet for 2004 settes til *kr 1 800 000* og ligger på omtrent samme nivå som tidligere år.

Begrunnelse

Det har i de siste årene skjedd en betydelig omorganisering av de spesialpedagogiske tilbudene på nasjonalt nivå. Det grunnleggende prinsippet er at undervisningen skal være inkluderende og tilpasset individuelle behov. I den forbindelse skal man ha en betydelig satsing på det

spesialpedagogiske fagfeltet for samiske barn, unge og voksne med spesialpedagogiske behov. I St. prp. 1 (1999-2000) står det at Sametinget skal utarbeide en handlingsplan for spesialpedagogiske læremidler, gi faglige råd, samt drive med kompetanse-utvikling, veiledning og utviklingstiltak innenfor det spesialpedagogiske fagfeltet.

Læremiddelpedagogisk utdanning

Mål og tiltak

Sametinget har som mål å ha god tilgang på samiske læremidler med god kvalitet. Videre ser Sametinget det som viktig å tildele utdanningsstipend til samisktalende som tar videreutdanning i læremiddelpedagogikk. Sametinget fremmer forslag om at det settes av *kr 500 000* for stipend til læremiddelpedagogisk utdanning for 2004, slik det er bevilget for budsjettet 2003.

IKT – i samisk opplæring

Mål og tiltak

Sametinget vil bidra til at de samiske elevene i utdanningen skal lære å mestre IKT. De skal få de kunnskaper det enkelte individet og det samiske samfunnet har behov for i et samfunn hvor den teknologiske utviklingen skjer stadig raskere. Samiske elever skal få tilgang på digitale læremidler og informasjonskilder på eget språk.

Tiltak som er aktuelle i 2004 er utvikling og utprøving av digitale, nettbaserte læremidler på nord-, sør- og lulesamiske læremidler. Sametinget må videre arbeide for å bidra til å bygge relasjoner mellom og bidra til kompetanseoppbygging hos samarbeidspartnere innen læremiddelutvikling og innen fjernundervisning i samisk. Videre er det viktig med forsøks- og utviklingsprosjekt med bruk av IKT i samisk skole, kompetanseutvikling for lærere og elever, IKT i eksamens- og vurderingsformer i og på samisk. Sametinget må også arbeide for oppbygging av samisk multimedial innholdsbase og videreutvikling av samisk læringsnett. Sametinget fremmer forslag om at det settes av *kr 10 000 000* til IKT-basert læremiddelutvikling og tilgjengeliggjøring.

Begrunnelse:

Det nordsamiske alfabetet har spesialtegn som har medført til store tekniske problemer for samiske databrukere. Løsningene hittil har heller ikke vært tilfredsstillende for utveksling av data mellom programmer og ulike brukere noe som igjen har medført til manglende utviklingsarbeid av samiske digitale læremidler. Sametinget ser det som svært nødvendig at det nå stilles betydelige midler til disposisjon for å kunne realisere en større satsing på utvikling av samiske digitale læremidler.

Utviklingsprogram for duodji –kompetanse

Sametinget skal sette i gang et fem årig utviklingsprogram for duodji (samisk husflid). Et av de sentrale satsningsområdene er kompetanseheving og utdanning, som er beregnet til *kr 9 000 000*. I St. meld. nr. 55 Om samepolitikken 2000-2001 heter det at ”det er viktig å videreutvikle lærlingeordningen for å sikre rekruttering til faget”.

Mål og tiltak

Målet med duodjiprogrammet er å gjøre duodji til en levedyktig næring med kulturell, faglig og samfunnsmessig bærekraft. Kompetansedelen skal gi flere kvalifiserte duodjiutøvere og sikre god rekruttering og fagutdanning i duodji. På sikt skal det etableres en mesterbrevordning i duodjinæringen.

Tiltak som er aktuelle i 2004 er å sikre fagopplæring i duodji og utdeling av stimuleringsstipend for elever og studenter. Sametinget har et budsjettbehovet i 2004 på tilsammen *kr 1 340 000* til utviklingsprogrammet for duodji.

Begrunnelse

Rekrutteringen til duodjinæringen er lav og det er viktig at unge ser mulighetene innen denne næringen. På den måten kan en få flere duodjiutøvere sysselsatt på heltid. Lærlingene har store problemer med å få lærlingelønn i læretida. Lønnsomheten i næringen er så lav at lærebedriftene ikke har mulighet til å betale tariff lønn til lærlingene.

Barne- og familiedepartementet

Barne- og familiedepartementet har for 2003 foreslått bevilget til Sametinget over kap. 856 post 50 på *kr 8 413 000*. Sametinget foreslår for 2004 en økning til *kr 14 230 000*. Økningen på *kr 5 817 000* har følgende prioriteringer:

Tabell 4.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Administrative driftutgifter	post 01	600	810	210
"	Barnehagekonferanse	post 22	100	150	50
"	Barnehagetilskuddet	post 56	6 913	8 070	1 157
"	SFO - tilskuddet	post 56	0	500	500
"	Læremateriell - barnehager	post 56	600	1 000	400
"	Tidskrift for samiske barnehager	post 56	100	100	0
"	Tilskudd til samisk barneblad	post 56	200	200	0
"	Tiltak for å rekruttere samiske førskolelærere	post 56	0	1 200	1 200
2	Barne- og ungdomstiltak	post 56	0	1 900	1 900
3	Likestillingstiltak	post 61	600	1 000	400
Sum kap. 556.50 Sametinget *			8 413	14 230	5 817

**Siden Barne- og familiedepartementet ikke bevilget mer enn *kr 8 413 000*, måtte Sametinget omdisponere midler fra andre bevilgninger for å dekke den faktiske summen på *kr 9 113 000*. Tallene for 2004 fremkommer som summen av økningen på nevnte prioriteringer, samt summen på budsjettet for 2003.*

Formålet med tilskudd til samiske barnehagetilbud er å legge til rette for at samiske barn får mulighet til å ta del i og utvikle sitt samiske språk og sin samiske kulturbakgrunn i barnehagen. Midlene skal nyttes til samiske barnehageformål etter retningslinjer utarbeidet av Sametinget.

Administrative driftsutgifter

Sametinget ser det som viktig å satse på informasjon, motivering og veiledning overfor samiske skoler og barnehager. Sametinget har derfor utviklet et samisk læringsnett hvor det er foreslått at Utdannings- og forskningsdepartementet finansierer 70 % av driften, mens Barne- og familiedepartementet finansierer de resterende 30 %. Sametinget ønsker også legge til rette for en tettere dialog med eiere av barnehager med samiske barn ved å foreta hyppigere besøk i kommuner og barnehager. Budsjettbehovet for 2004 økes til *kr 810 000* til administrativt arbeid.

Barnehagetilskuddet

Mål og tiltak

Det særskilte tilskuddet til samiske barnehager skal dekke de ekstraavgifter som et samisk barnehagetilbud medfører og på denne måten sikre at samiske barn i barnehagene får utvikle og styrke sitt samiske språk og sin samiske bakgrunn.

Tiltak som er aktuelle i 2004 er å yte tilskudd til samiske barnehager, forskning–utviklingsarbeid, samt tiltak i forbindelse med Barne- og familiedepartementets 3-årige kvalitetssatsing i barnehager. Til sammen vil budsjettbehov i barnehagetilskudd for 2004 være *kr 8 070 000*.

Begrunnelse

Samiske barn skal ha mulighet til å styrke sitt språk og sin identitet i barnehagen. Forholdene skal legges til rette for at kommunale og private eiere skal kunne gi et samisk barnehagetilbud. Dette krever at samiske barnehager får nødvendige tilskudd, og at det utarbeides veiledningsmateriell for samiske barnehager. Tilskuddssatsen på inntil *kr 90 000* pr. barnehageavdeling har stått uendret siden 1995 og det vil derfor nå være nødvendig å foreta en viss justering av satsene.

Sametinget forutsetter at gjennom de årlige tildelinger fra departementet avsettes midler til forsøks- og utviklingsarbeid i barnehager. Det vil videre være nødvendig for avsetning av midler til forskning innen barnehageområdet og til forskning av samiske barns oppvekstvilkår.

Det er behov for å utgi en rapport etter at Barne- og familiedepartementets kvalitetssatsing er slutført i 2004. Det er også behov for kontinuerlig arbeid med barnehagenes kvalitet i satsingsperioden. Dette gjelder innhold i barnehagen, spesielt det som går på samisk språk, kultur og identitet. Herunder arbeid med forskjellige typer planer, utviklingsarbeid, prosjekter og andre tiltak. Her må Sametinget inn med veiledning, råd og motivering.

SFO – Tilskudd

Mål og tiltak

Det særskilte tilskuddet til Skolefritidsordningen (SFO) skal dekke de ekstraavgifter som et samisk SFO medfører og på denne måten sikre at samiske barn i SFO får utvikle og styrke sitt samiske språk og sin samiske bakgrunn. Tiltak som er aktuelle i 2004 er å bidra til kompetanseheving og veiledning av ansatte ved SFO. Budsjettbodyet til kompetanseheving for ansatte ved SFO for 2004 settes til *kr 500 000*.

Begrunnelse

Skolefritidsordningen (SFO) er etter hvert etablert som et tiltak som skal gi barn et meningsfullt tilbud utenom ordinær skoletid. Sametinget vil arbeide for at barn skal ha rett til en samiskspråklig skolefritidsordning. Sametinget er opptatt av at kvaliteten i SFO-tiltak har et samisk innhold. Det er spesielt viktig i områder hvor det samiske språket står svakt.

Læremateriell

Mål og tiltak

Barnehagene har et spesielt behov for materiell som kan brukes i språkopplæringen. Fordeling til pedagogisk materiell er lav slik at målet må være å øke dette beløpet slik at samiske barn får tilgang til nytt materiell. Tiltaket for 2004 gjelder utgivelse av aktuelle læremidler beregnet på barnehagebarn. Det er derfor behov for *kr 1 000 000* til læremidler for samiske barn i 2004.

Begrunnelse

Den nye teknologien er etterspurt i barnehagene og er meget effektiv i språkopplæringen. Sametinget må derfor utarbeide hjelpemidler som gjør det mulig å ta i bruk moderne teknologi i barnehagene. Det må bygges opp en database for samiske brukere. Det er videre behov for å utgi en nordsamisk sangbok og CD for barnehagesektoren. Tiltaket må prioriteres i 2004.

Barnehagekonferanser

Mål og tiltak

Sametingets årlige konferansen skal være et møtested for utveksling av erfaringer og idèer mellom barnehageansatte i samiske barnehager. Konferansen skal også gi deltakerne kompetanseheving. Sametinget avholder årlig barnehagekonferanse for barnehageansatte i samiske barnehager og konferanser/seminarer om kvalitetssatsing i samiske barnehager. Budsjettbodyet til barnehagekonferanser for 2004 settes til *kr 150 000*.

Tidsskrift for samiske barnehager

Mål og tiltak

Målet er å utgi et tidsskrift som omhandler temaer knyttet opp mot arbeidet i samiske barnehager og barnehager med samiske barn. Tiltaket i 2004 er å utgi tidsskriftet to ganger pr år. Budsjettbehovet for 2004 vil ligge på samme nivå som 2003 på *kr 100 000*.

Tilskudd til samisk barneblad

Mål og tiltak

Målet med å gi tilskudd til samisk barneblad er å sikre at samiske barn får utvikle og styrke sitt samiske språk og sin samiske bakgrunn. Sametinget vil arbeide for at barn skal ha mulighet å lese barneblad på samisk. Derfor ser Sametinget det som viktig å gi tilskudd til samisk barneblad. Det ble forslått en ramme på kr 200 000 for 2003 budsjettet, den samme rammen vil gjelde for 2004 på *kr 200 000*.

Tiltak for å rekruttere samiske førskolelærere

Mål og tiltak

Målet er å bedre tilgangen på utdannet arbeidskraft til det samiske samfunnet og styrke barnehageansattes kompetanse i samisk språk og kultur. Aktuelle tiltak i 2004 vil være å bidra til etter- og videreutdanningstilbud innen samisk språk og kultur, samt det å stimulere samisktalende til å ta førskolelærerutdanning gjennom tildeling av utdanningsstipend. Videre er det behov for å tildele studiehjemler til barnehagene slik at ansatte får anledning til å ta studiepermisjon med lønn. Sametinget skal bidra til at det opprettes midlertidige desentraliserte studietilbud i samisk språk og kultur. Budsjettbehovet i 2004 til tiltak for å rekruttering av førskolelærer settes til *kr 1 200 000*.

Begrunnelse

På grunnskolefeltet har utdanningsdepartementet opprettet en ordning med studiehjemler til kvalifisering av lærere i samiske språk og kultur. Det er nødvendig å etablere en tilsvarende ordning med studiehjemler til kvalifisering av førskolelærere i samiske barnehager. Videre er det foreslått opprettelse av fire studiehjemler fra år 2004, samt en ordning med rekrutteringsstipend til lærerstudenter.

Barne- og ungdomstiltak

Mål og tiltak

Målet er å stimulere og styrke barn og unges medinnflytelse og aktiv deltakelse og engasjement i det samiske samfunnet og samfunnet for øvrig.

I 2004 er det behov for flere tiltak innen barne- og ungdomsområds arbeidet. Sametinget skal arbeide for at samiske barn og unge føler trygghet og tilhørighet til samisk kultur gjennom å skape

gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge. Videre må tiltak for samiske barn og unge tilpasses det samiske samfunn og behovene der. Sametinget skal arbeide for å fremme samisk litteratur spesielt for samiske barn og unge. Videre må Sametinget arbeide for at barn og unge skal stimuleres til å skrive på samisk. Sametinget vil videre arbeide for en fast støtteordning til faste periodiske samiskspråklige publikasjoner for barn og unge.

For 2004 settes budsjettbehovet til barne- og ungdomstiltak på *kr 1 900 000*.

Likestillingstiltak

Mål og tiltak

Sametingets mål med likestillingsarbeidet ble vedtatt i Handlingsplanen for likestilling i mai 1999. Målet er at *samiske kvinner og menn skal ha like rettigheter, plikter og muligheter på alle samfunnsområdene*. Strategien for å nå målsetningen er integrering av likestillings- og kjønnsperspektiv i alle arbeidsområder i Sametinget. Denne perioden vil en spesielt legge vekt på forskning på likestilling og relasjoner mellom kjønnene i det samiske samfunnet. I tillegg er arbeidet med Sametingets valgordning et prioritert område. Det er behov for å øke avsetningen til *kr 1 000 000* til likestillingstiltak for 2004.

Begrunnelse

Det er viktig at Sametinget som et folkevalgt organ blir representativt ved at både kvinner og menn er beslutningstakere i Sametingets organer og i andre viktige fora for det samiske folket. For å oppnå målsetningen må det politiske arbeidet tilpasses slik at muligheten til deltakelse blir reell. De samiske samfunnsinstitusjonene er fortsatt under oppbygging. Det finnes ingen institusjoner som arbeider spesielt med likestillingsspørsmål. De samiske kvinneorganisasjonene har over flere år etterlyst et kontaktforum mellom Sametinget og organisasjoner som arbeider med likestillingsspørsmål. Sametinget ønsker å utvikle idèen videre med tanke på å etablere et samisk forum/senter for likestillingsarbeid.

Kultur- og kirkedepartementet

Kultur- og kirkedepartementet har for 2003 foreslått bevilget til Sametinget kr 30 244 000. Sametinget har behov for å øke budsjetttrammen til *kr 83 317 000* i 2004.

Tabell 5.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Samisk spesialbibliotek	post 60	3 593	5 093	1 500
2	Samiske bibliotek tjenester	post 60	0	200	200
3	Samisk Mobile bibliotek tjenester	post 60	4 708	5 308	600
4	Samisk arkiv	post 60	688	1 288	600
5	Samisk museer	post 54	9 305	12 740	3 435
6	Samisk Teater (Beaivváš SámiTeáhter)	post 52	11 075	18 000	6 925
7	Utstillingsvederlag til Samisk kunstnersenter	post 52	0	400	400
8	Samisk Festivalstøtte	post 52	1 360	2 360	1 000
9	Samisk kunstnerstipend	post 52	1 300	2 300	1 000
10	Samisk kulturfond *	post 52	8 837	14 975	6 138
11	Samisk idrett *	post 52	550	4 000	3 450
12	Samiske publikasjoner *	post 52	0	4 400	4 400
13	Samiske kulturorganisasjoner *	post 52	1 196	1 567	371
14	Samiske kulturhus *	post 52	4 833	8 960	4 127
15	Samisk forlagsstøtte *	post 52	1 573	4 500	2 927
16	Samiske aviser *	post 52	0	16 000	16 000
Sum samiske kulturformål **			30 244	83 317	53 073

*2003-bevilgningen for disse bevilgninger kommer i dag over kapital 540.50 under Kommunal- og regionaldepartementet. Denne bevilgningen foreslås videreført. Økningen for 2004 foreslås dekket over kapittel 320.53 i og med at ordningene faller inn under Kultur- og kirke departementets fagområde.

**Sametinget har kun fått en samlet bevilgning fra kultur- og kirke departementet for 2003 på kr 30 244 000. Den faktiske summen kr 32 029 000. Dette er summen av prioritet 1-9. Sametinget har måttet omdisponere kr 1 785 000 fra andre bevilgninger. Tallene for 2004 fremkommer som summen av økningen på nevnte prioriteringer, samt summen på budsjettet for 2003.

Vedr. Samiske nasjonale kulturbygg

Tabell 5.2

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
	Samisk kunstmuseum (forprosjekt)	post 52	0	1 500	1 500
	Vardobaiki (forprosjekt)	post 52	0	1 500	1 500
	Utbygging av Saemien Sitje	post 52	0	20 000	20 000
Sum nasjonale kulturbygg *			0	23 000	23 000

*ikke tatt med i summen i tabell 5.1

Mål og tiltak

Det samiske folk skal ha reelle muligheter for kulturutøvelse. Samiske kulturhus og museer er sentrale arenaer for kulturutøvelse og aktivitet.

Budsjettbehovet for 2004 for Samisk kunstmuseum er på *kr 1 500 000* til prosjektering. Tilsvarende for Várdobáiki med *kr 1 500 000* for 2004.

Saemien Sitje har fra 1998 arbeidet med konkrete utbyggingsplaner for Saemien Sitje, museum og kultursenter.

Saemien Sitje er nevnt som en av tre samiske hovedmuseum i NOU 1987:34. Dette synet støttes av Museumsutvalget i NOU 1996:7 og Sametingets museumsplan. Sametinget har i vedtak om Sametingets politikk for det sørsamiske området–Sørsamiske handlingsplan, presisert viktigheten av å styrke Saemien Sitje som arena for utvikling av det samiske samfunnet.

Senteret har revidert og omarbeidet de opprinnelige utbyggingsplaner og har som mål å få iverksatt byggeprosessen i fase 1, som er restaureringer og påbygg av eksisterende bygg. Budsjettbehovet er *kr 40 000 000* og Sametinget avsetter *kr 20 000 000* som delfinansiering av utbyggingen for 2004.

Når det gjelder utbyggingen av Ája Samisk senter viser Sametinget til rapporten av juni 2002 fra arbeidsgruppen, ”Ája samisk senter – finansiering av delutbygging i påvente av helhetlig finansiering”. Sametinget har gitt sin tilslutning til hovedlinjene i rapporten med hensyn til utredningens forslag mht. finansiering av delutbyggingen. Samtidig forutsettes det at gjenstående del etter delutbyggingen hovedsakelig er et ansvar for staten ved Kultur- og kirkedepartementet. I Kultur- og kirkedepartementets investeringsplan for nasjonale kulturbygg er det anslått behov for *kr 29 000 000* i tilskudd til utvidelsen av Ája Samisk senter. Av dette er det ført opp *kr 15 000 000* i 2006.

Begrunnelse

Det samiske samfunnet står overfor et nylig påbegynt arbeid innenfor sentrale kulturområder, og sammenlignet med situasjonen for majoritetskulturen er det fortsatt et begrenset handlingsrom for en aktiv samisk kulturutvikling. Et viktig kultursatsingsområde for Sametinget er etablering av samiske kulturbygg. Dette gjelder spesielt i områder der samisk språk og kultur står svakt. Sametingets mål er at det samiske folk skal ha reelle muligheter for kulturutøvelse på arenaer hvor kulturutøvelse kan finne sted.

Samisk spesialbibliotek

Mål og tiltak

Bibliotekets tjenester er i dag svært etterspurte. Når det gjelder utfordringer som er knyttet til lule- og sørsamiske bibliotek tjenester har Sametinget verken tilstrekkelig med kompetanse eller ressurser.

To nye stillinger er derfor nødvendig for å utvikle spesialbiblioteket i den retning. Sametinget forutsetter at så skjer i 2004.

For 2004 er det nødvendig med en budsjettøkning på kr 1 500 000 til formålet, totalt vil budsjettbehovet for 2004 være på *kr 5 093 000*.

Begrunnelse

Samisk spesialbibliotek skal primært være "bibliotekenes bibliotek", med et nasjonalt ansvar for litteratur og annet materiell på samisk og om samiske forhold. Mangel på samisk litteratur og AV-materiell ved folke- og fagbibliotekene, medfører at Samisk spesialbibliotek i stor grad fungerer som depotbibliotek for andre bibliotek.

Sametinget ønsker i større grad å ansvarliggjøre de enkelte bibliotek i forhold til å utvikle likeverdige tjenester også for den samiske befolkningen i sine lokalsamfunn. I dette arbeidet skal Samisk spesialbibliotek være en ressurs når det gjelder å gi veiledning og informasjon og ved å kunne bidra økonomisk i arbeidet med å utvikle og styrke samiske bibliotekstjenester. Sametinget ønsker i betydelig grad å styrke arbeidet med utvikling av bibliotekstjenester for den lule- og sørsamiske befolkningen.

Samisk bibliotekstjenester

Mål og tiltak

Biblioteket skal være en viktig innfallspurt til kunnskap, som utgjør et grunnleggende vilkår for livslang læring, evne til å treffe egne beslutninger og kulturell utvikling. Det er også en sentral aktør for formidling og informasjon om samiske kultur- og samfunnsforhold. Samisk spesialbibliotek har et nasjonalt ansvar for å anskaffe, oppbevare og tilgjengeliggjøre bøker og annet materiell på samisk og om samiske forhold.

Sametinget har som mål at Samisk spesialbiblioteks kompetanse skal bidra til å øke tilbudet og kvaliteten på samiske bibliotekstjenester i hele landet. Bibliotekets nasjonale ansvar og rolle fritar ikke andre bibliotek fra deres ansvar for å utvikle likeverdige og gode bibliotekstjenester til de samiske brukerne, uavhengig av hvor de måtte befinne seg i landet. For å motivere kommunene og folkebibliotekene til å prioritere også de samiske brukerne, ønsker Sametinget å etablere en årlig støtteordning for kommuner som ønsker å bygge opp samlinger med samisk bibliotekmateriell i tilknytning til folke- og skolebibliotekene. Det settes av *kr 200 000* til formålet i 2004.

Mobile bibliotekstjenester

Mål og tiltak

Sametinget vil gjennom forvaltningen av samiske bokbusser arbeide for å etablere gode og likeverdige bibliotekstjenester i områder med spredt bosetting og dårlig utviklede tjenestetilbud. Bokbussene skal være et supplement til de lokale folkebibliotekene i områder med spredt samisk bosetting. Det er nå seks samiske bokbusser som får driftsstøtte fra Sametinget.

Det er behov for å øke driftsutgiftene for de samiske bokbusser med kr 600 000, til sammen blir budsjettbehovet for 2004 på *kr 5 308 000*.

Begrunnelse

Den samiske befolkningen bor spredt, og har ulike behov avhengig av bosted, språk og levesett. Sametinget ønsker å bidra til et godt og rikt tilbud innen samiske bibliotek tjenester. Tilskuddsordningen med mobile bibliotek tjenester er et sentralt virkemiddel i så måte i kommuner og områder med en spredt samisk bosetning.

Samisk arkiv

Mål og tiltak

Sametinget har fra 2002 overtatt bevilgningen til Samisk arkiv i Kautokeino. Samisk arkiv er organisert som en egen stiftelse og har i dag ansvaret for en del private samiske arkiv.

Samene som folk har rett til å forvalte kunnskapen om sin kultur og historie på en kompetent og faglig forsvarlig måte og slik legge premissene for hvordan samisk kultur skal presenteres og utvikles. Oppbyggingen av et samisk sivilt samfunn forutsetter etablering av samiske institusjoner, så som en samisk arkivinstitusjon med et nasjonalt ansvar for samiske arkivfunksjoner. Derfor har Sametinget i revidert budsjett for 2002 satt av kr 200 000 til et utredningsarbeid med henblikk på oppbygging og organisering av arkiv tjenester for den samiske befolkningen. Institusjonen Samisk arkiv skal vurderes innenfor denne rammen. Utredningen skal etter planen legges fram i mars 2003 og vil ventelig bli behandlet i Sametinget i løpet av 2003. Etter at Sametinget har vedtatt hvordan man ønsker at samisk arkivmateriale skal forvaltes i framtiden, vil man fremme saken for sentrale myndigheter.

Inntil det er klart hva utfallet av utredningen om samisk arkiv blir, er det nødvendig å styrke Samisk arkiv i Kautokeino med en stilling. I budsjettet for 2004 foreslås derfor en økning på kr 600 000 til formålet, totalt *kr 1 288 000* for 2004.

Samiske museer

Mål og tiltak

Sametinget skal virke til en styrket, samordnet og helhetlig samisk museums virksomhet basert på samenes egne forutsetninger som folk og urfolk. Samordningsprosessene mellom Sametinget, kommuner og de samiske museene skal virke til sikring, dokumentasjon, kunnskapsutvikling og formidling av samisk historie og kultur.

Budsjettbehovet til samiske museer for 2004 settes til kr 3 435 000, slik at den totale tilskuddssummen til samiske museer fra Sametinget i 2004 blir *kr 12 740 000*. Behovet til de samiske museene for 2004 er satt opp ut fra målsettingen om at de samiske museene fra 2006 skal ha en statlig finansiering på kr 20 000 000.

Begrunnelse

De kulturpolitiske utfordringene de samiske museene står overfor er å samle inn, bevare, dokumentere og formidle samisk kultur og samiske samfunns materielle ytringer. Et mindre påaktet kulturpolitisk perspektiv, men som i samisk sammenheng er svært sentralt, er at museene også kan fungere som arenaer for *kulturutøvelse*.

Utfordringen for samiske museer er at disse legger til grunn til å medvirke til kritisk refleksjon omkring historie, kultur og identitet i to overlappende sammenhenger, den ene minoritetens og den andre majoritetssamfunnets. Samtidig skal samiske museer bidra til en positiv samisk selvforståelse. For det samiske samfunn vil det best kunne oppnås dersom man åpner for utvikling av en samisk museumspolitik, dvs. at det samiske samfunnet selv tar ansvar for hvordan kulturarven skal vernes og brukes.

Sametinget ble overført forvaltningsmyndighet for samiske museer fra 2002. Sametinget har i sin museumsutredning forutsatt en opptrapping av tilskuddet til samiske museer over en 5 års periode til kr 20 000 000. Dette er realistisk i forhold til forslagene i St. meld. 22 (1999-2000) hvor det over en femårsperiode skal ha skjedd en økning til kr 202 000 000 utover nåværende nivå. Opptrappingsarbeidet for de samiske museene skjedde ikke slik som forventet i 2003. Det vil derfor være et behov for en relativt sterkere økning til de samiske museene de tre siste årene av femårsperioden for opptrapping av støtten.

Samisk teater – Beivváš Sámi Teáhter

Mål og tiltak

Målet er å bidra til å styrke samisk kultur og identitet ved å presentere samisk fortid, nåtid og visjoner om fremtiden. Videre har Sametinget en målsetning om å heve det samiske språkets status, spre kunnskap om og interesse for samisk kulturuttrykk og få til en dialog mellom kulturer.

Aktuelle tiltak for 2004 er at teatret skal være i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet med de store geografiske avstandene og med de ulike utfordringene en finner i de ulike samiske områdene. Beivváš Sámi Teáhter skal også sikres et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten.

Budsjettbehovet til Beivváš Sámi Teáhter for 2004 settes til *kr 18 000 000*.

Begrunnelse

Beivváš Sámi Teáhter skal være i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet med de store geografiske avstandene og de ulike utfordringene en finner i de ulike samiske områdene. Teatret har ikke hatt vesentlig økning på sitt budsjett de siste årene. Før Sametinget overtok forvaltnings- og bevilgningsansvaret for samisk teatervirksomhet, var det behov for et økonomisk løft.

Utstillingsvederlag til Samisk kunstnersenter (Sámi Dáiddaguovddáš)

Mål og tiltak

Sametingets hovedmål er å skape vilkår for at hele samfunnet skal kunne ta del i et levende og mangfoldig samisk kunstliv. Formålet med ordningen vil være å formidle samisk kunst mellom kunstnere, det samiske samfunnet og det øvrige samfunnet.

Sametinget fikk overført forvaltningsmyndighet fra Kulturdepartementet i 2002. Rammen for 2004 settes til *kr 400 000* til formålet.

Begrunnelse

Formidlingsaspektet vil være en vesentlig side ved Sametingets kunstpolitikk. I et slikt perspektiv vil de økonomiske rammevilkårene være redskaper som skal sikre enkeltindivider og samfunnets tilgang til samisk kunst. Samfunnet har et ansvar for å tilby kunstnere alminnelige og trygge vilkår. For Sametinget er det viktig at samiske kunstnere får samme vilkår som de øvrige kunstnere når verkene blir offentlig presentert. Ordningen ble overført Sametinget i 2002. Utstillingsvederlaget er først og fremst begrunnet med at kunstnere som stiller ut sin billedkunst og kunsthåndverk, skal få kompensasjon for eventuelle tapte salgsinntekter.

Samiske festivaler (tidl. Festivalstøtte)

Mål og tiltak

Målet for Sametinget er å bidra til å stimulere og utvikle samiske kunstneriske uttrykk, samt sikre og opprettholde arenaer og scener for formidling av samiske kulturuttrykk. Sametingets mål i festivalsammenheng er å ivareta interessene for samiske artister og heve inntressen for samiske artister. Budsjettbodyet til samiske festivaler i 2004 settes til *kr 2 360 000*.

Begrunnelse

Sametinget ønsker å utvide støtteordningen for å gi en grunnbevilgning til etablerte festivaler. For 2004 vil det være aktuelt å inkludere midler til Påskefestivalen i Kárášjohka og Márkomeannu. Til dette, samt til utvikling av eksisterende festivalstøtte, er det behov for en styrking av tildelinger med *kr 1 000 000*.

Samisk kunstnerstipend

Mål og tiltak

Stipendordningen skal bidra til at målene i Sametingets kunstpolitikk nås ved å legge forholdene til rette for at enkeltkunstnere skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende samisk kunstliv. Det er en viktig oppgave for Sametinget å bidra til at samiske kunstnere kan stimuleres til skapende åndsliv innenfor litteratur, billedkunst og kunsthåndverk, sang og musikk, joik, teater, dans, film, video osv. Til dette arbeidet kreves en økning på *kr 1 000 000*, totalt *kr 2 300 000* i 2004.

Begrunnelse

For å kunne gjøre dette er det viktig at kvotene på stipend til samiske kunstnere oppjusteres. Kvoten blir minimum oppjustert til 7 arbeidsstipend med varighet på 1-5 år. Av dette 3 arbeidsstipend til yngre kunstnere med varighet på 1-3 år, samt garantiinntekter med en kvote på 2 og at diverse stipender økes. Samtidig vil det være viktig at samiske kunstnere også skal komme i betraktning ved tildeling av de andre stipendene som utdeles over Kultur- og kirkedepartementets budsjett.

Samisk kulturfond

Den samlede rammen for Samisk kulturfond foreslås følgende fordeling i 2004.

Tabell 5.3

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2003	2004	Avvik +/-
	Litteratur	1 738	2 500	762
	Musikk	872	1 600	728
	Billedkunst/duodji	758	1 500	742
	Fremme av samisk kunst	0	500	500
	Teaterformål	347	700	353
	Filmformål (Ny)	0	1 500	1 500
	Barns oppvekstvilkår	2 176	3 975	1 799
	Andre tiltak	1 946	2 700	754
	Aja-investeringstilskudd jfr.sak R56/02	1 000	0	-1 000
Sum		8 837	14 975	6 138

Mål og tiltak

Sametinget skal virke til en utvikling av samisk kultur ut fra et helhetlig perspektiv der samfunn og enkeltmennesker settes i fokus. Samordning av den samiske kulturinnsatsen er viktig, og tilrettelegging for et likeverdig tilbud og aktiviteter ut fra ulike områders behov.

Samisk kultur er nært knyttet til primærnæringer, natur, språk, tradisjoner og historie gjennom samhandling, sosialisering og identitet. Å ivareta og utvikle samisk kultur må derfor ha et helhetlig perspektiv, der samfunn og enkeltmennesket settes i fokus. For Sametinget er det en viktig oppgave å samordne samisk kulturinnsats, tilrettelegge for likeverdige tilbud og aktiviteter ut fra ulike regionale gruppers behov. Offentlig støtte til litteratur, musikk, film og teater skaper kjerneaktivitet som får ringvirkninger for det øvrige kulturtilbudet. Det er også en vesentlig oppgave å skape rammebetingelser for samisk kulturarbeid i mer privat regi. Sametinget skal i sin kulturpolitikk bygge på kulturelle røtter og egen tradisjon, slik det kommer til uttrykk i det samiske samfunnet.

Det er en viktig og grunnleggende oppgave å bidra til å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge. Videre er det viktig å legge til rette for en oppvekst som utvikler samisk identitet hos barn og unge. En forutsetning for å fremme samisk kultur er at samiske barn og unge opplever en

kulturell kontinuitet med hensynet til samiskhet. Sametingets grunnprinsipp er at tiltak for barn og unge må tilpasses det samiske samfunn og behovene der.

Sametinget ønsker en rekke tiltak til diverse kulturarbeid, bl.a. fremming av samisk litteratur, spesielt rettet mot barn og unge, bidra til å stimulere samiske barn og unge til å skrive på samisk, videreføre innsatsen rettet mot barn og unge med bakgrunn i samisk barne- og ungdomsplan og arbeide for at eksisterende periodiske samiskspråklige publikasjoner for barn og unge får en fast støtteordning. Sametinget ønsker også å styrke samiske film- og videotiltak. Dette innebærer ikke at Sametinget vil kunne påta seg eneansvaret for finansiering av samiske filmprosjekt. Sametinget forventer at filmfinansieringsordninger som allerede er etablert, også i fremtiden vil være med på finansieringen av samisk film- og videoproduksjon.

Total budsjetttramme for 2004 er *kr 14 975 000* til samisk kulturfond.

Samisk idrett

Mål og tiltak

Formålet med støtteordningen er å fremme samisk identitet og tilhørighet gjennom aktiviteter, og styrke barn og ungdoms deltakelse i samisk idrett. Samisk idrett er nært knyttet til spørsmål om identitet og tilhørighet og må derfor ses i sammenheng med grunnleggende sosiale og kulturelle normer og verdier i samfunnet.

Skidretten har lange tradisjoner i det samiske samfunnet. Sametinget vil også igangsette en utredning som belyser alle forhold rundt etablering av et nasjonalt samisk skianlegg.

Samisk idrett har fått sin bevilgning for 2003 på *kr 550 000* fra Sametinget. Sametinget vil arbeide for at samisk idrett sikres offentlig finansiering. Sametinget hadde forventet overføring av tippemidler til samisk idrett i forbindelse med fordeling av tippeoverskudd i 2003 og at Sametinget da videreførte støtten til samisk idrett.

Sametinget må fremover vurdere annen offentlig finansiering, for eksempel fylkeskommunale tippemidler, gjennom partnerskapsavtaler med flere fylkeskommuner. Når det gjelder idrettsanlegg kan dette for eksempel løses via regionale idrettskrets og kalles for samisk idrett direkte underlagt Sametinget.

Budsjettbehovet for 2004 er på *kr 4 000 000*. Sametinget fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Sámiid Valástallanlihttu – Norga/Samenes Idrettsforbund – Norge (SVL) ønsker å delta som gjestedeltakere i ”Artic Winter Games” som arrangeres i North Dakota i 2004 med en tropp på 20 – 25 personer. Blant disse skal det være en kulturell gruppe, deltakere i individuelle idrettsgrener og ledere.

Dette er en urbefolknings vinterfestival for ungdom mellom 13 og 19 år. Festivalens innhold er delt i kulturell og idrettslig del. Arrangementet rullerer mellom seks medlemsland: Nuuk (Grønland),

Nonaut, North west Terrotoriet, North Alberta, Yokon og Alaska. Lekene arrangeres annet hvert år. Foruten 2004 i North Alberta vil "Artic Winter Games" arrangeres i Alaska i 2006, North west Terrotoriet i 2008 og i Nuuk i 2010.

Sametinget ønsker å støtte Samenes Idrettsforbunds – Norge gjestedeltakelse og setter av *kr 200 000* for 2004 som finansierer deler av deltakelsen. Sametinget ber SVL om å søke midler fra andre finansieringskilder.

Samiske publikasjoner

* Det ble satt av kr 400 000 til kvinnebladet Gába og kr 200 000 til barnebladet Leavedolgi for 2003 budsjettet under post 61

Tabell 5.4

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2003	2004	Avvik +/-
	Gába	0	950	950
	Donald Duck (utgitt på samisk)	0	2 000	2 000
	Ungdomsmagasinet Š	0	950	950
	Barnebladet Leavedolgi	0	500	500
Sum		0	4 400	4 400

likestillingstiltak og post 56 opplæring, se kap. 4 og Sametingets budsjett for 2003. Men fra 2004 blir tidskriftene Gába og Leavedolgi underlagt en ny post kalt samiske publikasjoner.

Mål og tiltak

Det er viktig å sette fokus på samiske kvinners ressurser og styrke som kulturbærere, og på kvinners deltakelse i offentlig samfunnsliv. For Sametinget er det viktig at kvinnebladet Gába vil være en viktig aktør i å fremme likestilling i det samiske samfunnet. Sametingets plenum har under behandling av sak 42/00 Statsbudsjett 2002 uttrykt at det arbeides spesielt for at det eksisterer periodiske publikasjoner for barn, unge og kvinner.

Sametinget vil arbeide for at samisk kvinnetidsskrift sikres økonomisk fundament for permanent utgivelse og arbeide for at samiske publikasjoner for barn og unge sikres en fast støtteordning.

Budsjettbehovet til kvinnebladet Gába, ungdomsmagasinet Š og barnebladet Leavedolgi for 2004 settes til totalt *kr 2 400 000* og *kr 2 000 000* til utgivelse av Donald Duck på samisk. Sametinget fastsetter nærmere vilkår for tildelingen. Den totale rammen for 2004 budsjettet blir på *kr 4 400 000*.

Begrunnelse

Gába er et kvinneblad som utgis på norsk og samisk. Bladet er utgitt siden 1996. Utgivelsen av tidsskriftet har vært finansiert med prosjektmidler. Sametinget har vært hovedfinansieringskilden. I tillegg er det oppnådd sporadisk støtte fra noen departementer og fra Sametinget i Finland. Samisk barneblad og ungdomsmagasin er utgitt siden 1994.

Samiske kulturorganisasjoner

Mål og tiltak

Sametingets formål er å styrke og utvikle samisk kultur og identitet som skal bidra blant annet til et rikt, variert og aktivt samisk kulturliv. Aktuelle tiltak for Sametinget i 2004 er å sikre støtte til samiske kulturorganisasjoner som rekrutterer samisk ungdom, samt å sikre og utvikle de økonomiske rammebetingelser til samiske kulturorganisasjoner.

For 2004 er budsjettbehovet til samiske kulturorganisasjoner på totalt *kr 1 567 000*.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen. Sametinget ber Sametingsrådet drøfte organisasjonenes framtidige virksomhet med de respektive organisasjoner.

Samiske kulturhus

Sametinget har behov for i 2004 følgende driftsbevilgning til Samiske kulturhus:

Tabell 5.5

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2003	2004	Avvik +/-
	Árran Julevsame Guovdasj, Tysfjord	1 340	1 670	330
	Sámi Dáiddaguovddáš, Karasjok	1 294	1 578	284
	Ája Samisk Senter, Kåfjord	643	1 212	569
	Sitji Jarngge, Hattfjelldal	1 108	1 350	242
	Sjosamisk kompetanssenter, Billefjord	282	450	168
	Várdobáiki, Evenes/Skånland	131	600	469
	Gamtofta, Sørreisa	35	100	65
	Udisponert til andre institusjoner	0	2 000	2 000
Sum		4 833	8 960	4 127

Mål og tiltak

Sametingets målsetning er at alle offentlige myndigheter tar medansvar for samisk kulturutøvelse og utvikling. I dette ligger det at det samiske folket får reelle muligheter for kulturutøvelse. Muligheter for samisk kulturutøvelse henger sammen med flere forhold. Et forhold som er av stor betydning, er at det eksisterer arenaer i de samiske samfunnene hvor samisk kulturutøvelse kan finne sted, og at de sikres økonomisk.

Aktuelle tiltak for Sametinget i 2004 er å bidra til å sikre drift av eksisterende kulturinstitusjoner, samt å bidra til at Ája samisk senter i Kåfjord og Várdobáiki i Evenes/Skånland realiseres som nasjonale samiske institusjoner.

Tilskuddsordningen reguleres ikke av egne retningslinjer. Rammen for 2004 settes til *kr 8 960 000*.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Samiske forlag (tidl. Forlagstøtte)

Tabell 5.6

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2003	2004	Avvik +/-
	Forlagsstøtte	1 573	4 000	2 427
	Innkjøpsordning	0	500	500
Sum		1 573	4 500	2 927

Mål og tiltak

Det skal utgis flest mulig samiske bøker, til en best mulig kvalitet, for å styrke bruken av samisk og for å utvikle språket, kulturen og identiteten. Sametinget vil arbeide for å få oversatt mer faglitteratur til samisk. Sametinget anser det som nødvendig at det bygges opp en stabil forlagsbransje i samiske områder. Et av hovedmålene for bransjen må være å utgi bøker på samisk, og å skape grunnlag for samisk kulturell infrastruktur i samiske områder, bl.a. ved hjelp av samiskspråklige forfattere og produsenter. Man skal søke å få til en mest mulig effektiv ressursanvendelse og maksimere produksjonen innenfor ressursrammene ved å øke bruken av samiske bøker.

Sametinget har gjennom en årrekke lagt vekt på å støtte samisk forlagsvirksomhet ved å tilføre forlagene et visst grunntilskudd til sikring av en minimumsdrift. Forlagene burde finansiere sin virksomhet med støtten de mottar til de enkelte utgivelsene. Behovet settes til *kr 4 000 000* til denne ordningen i 2004.

Begrunnelse

Forlagsstøtten bør være på samme nivå som støtten til nynorsk, som er på *kr 4 000 000* årlig. Samisk forlagsstøtte har i alle år vært på *kr 1 500 000* og det er nødvendig med et økonomisk løft. Produksjon av samiske bøker bygger på lite opplag pr. gang. Samiske forlag kan ikke forvente særlig fortjeneste på salg av bøker. Kunnskap i bruk og vedlikehold av samisk språk er tidkrevende. Det er også nødvendig med videreutvikling av det samiske språket innen IT.

Spesielt innen faglitteratur er det behov for flere samiskspråklige forfattere, da det ikke eksisterer samme mengde grunnlagsmateriale i samisk som i norsk. Det er behov for en egen veileder med en budsjettamme på *kr 500 000*, som spesielt skal ta seg av de som ikke har lært å skrive samisk, men som kan snakke og lese samisk. De har såpass mye viten og kunnskap at det er nødvendig å få skrevet, samlet inn og arkivert deres historier på en aller annen måte. Tanken er at konsulenten besøker potensielle fortellere, holder kortkurs, seminarer, møter, konferanser og lignende.

Det er også behov for å styrke innkjøpsordninger for samiske bøker, og økningen bør løftes opp til *kr 500 000*.

Pressestøtte til samiske aviser

Mål og tiltak

En aktiv samisk dagspresse er nødvendig for å sikre informasjonsformidling og ytringsfrihet som grunnleggende forutsetninger for et levende samisk demokrati. De samiske avisene er et av de viktigste arenaene for den offentlige debatten i det samiske samfunnet og må videreutvikles til landsdekkende dagsaviser i tråd med Sametingets ønske. Bevilgningen på Kulturdepartementets budsjett kap. 335 post 75 "Tilskudd til samiske aviser" forelås budsjettbehov for 2004 til *kr 16 000 000*.

Begrunnelse

Det er nødvendig med et krafttak for å kunne realisere den overordnede målsettingen i Sametingets vedtak om samisk mediapolitikk, j.f. sak 22/01. Målsettingen er å etablere et økonomisk grunnlag for daglige utgivelser av samiske landsdekkende aviser innen 2006.

Det er ressurskrevende å bygge opp tilstrekkelig kompetanse i avisbedriftene med tanke på videreutvikling til landsdekkende dagsaviser. Det er behov for omfattende investeringer i personell, bygg, teknikk samt etablering av nye regionkontorer i dekningsområdet. Uten de nødvendige rammebetingelsene i form av tilstrekkelig pressestøtte, vil det ikke være mulig å videreutvikle et fullverdig og differensiert dagspresse-tilbud til den samiske befolkningen.

De samiske avisene er viktige institusjoner for å styrke samisk språk, kultur, samfunnsliv og identitet. Det er påkrevd at avisene gis reelle muligheter til å dekke alle samiske bosettingsområder, og ikke bare i indre Finnmark.

Miljøverndepartementet

Miljøverndepartementet har for 2003 bevilget til Sametinget over kap. 1429 post 50 *kr 2 000 000*. Sametinget foreslår en økning til *kr 4 700 000*. Økningen på *kr 2 700 000* har følgende prioritet:

Tabell 6.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Administrative driftutgifter	post 01	500	1 700	1 200
2	Tilskudd til samisk kulturminnevern	post 54	1 500	3 000	1 500
Sum			2 000	4 700	2 700

Administrative driftsutgifter

Mål og tiltak

Sametinget skal virke til en balansert samfunnsutvikling der miljøet og naturen selv setter rammer. Dette skal nås gjennom at Sametinget skal fortsette arbeidet for lokalt samisk miljøarbeid i en Urfolk Agenda 21 sammenheng, samtidig som miljøperspektivet skal trekkes sterkere inn i Sametingets generelle arbeid på ulike sektorer. Det regionale arbeidet med kulturminnevern skal styrkes ved at Sametinget gis muligheten til å legge direkte premisser for ivaretagelse av samiske ressurs- og samfunnsinteresser i større arealinngrepssaker. Sametinget har behov for å styrke sitt arbeid med miljø- og arealsaker med to nye stillinger og kr 1 200 000, totalbehovet for 2004 blir *kr 1 700 000*.

Begrunnelse

I dag har Sametinget 11 saksbehandlerstillinger for vurdering av samiske kulturminneinteresser i alle typer areal saker fra Hedmark til Finnmark. Stillingene er fordelt på fire distriktskontorer.

Det er behov for å styrke saksbehandlingsskapiteten ved Sametinget kulturminneforvaltning i Finnmark. Særlig er behovet stort for økt aktivitet mht formidling og veiledning i fylket som har størst samisk befolkning og hvor de aller fleste automatisk fredede kulturminnene faktisk er samisk. Bemanningsøkningen vil være i tråd med Miljøverndepartementets og Riksantikvarens arbeid for økt ressursinnsats på kulturminnevernet.

Sametinget har over lengre tid gitt uttrykk for ønske om og behov for miljøfaglig kompetanse i egen forvaltning og politikkutforming. Sametinget ønsker å følge opp utfordringene som gis i Agenda 21 og handlingsprogrammene fra Johannesburg konferansen. Begrunnelsen for ressursbehovet ligger derfor i utfordringene til regjeringen fra Rio-konferansen i henhold til Agenda 21, kap. 26 og regjeringens egen omtale av dette i St. meld. nr. 41 (1996-97) Om norsk samepolitikk, kap. 16. Miljøfaglig kompetanse i Sametinget er nødvendig ut fra nasjonale hensyn for å kunne gjøre Sametinget til en forventet aktiv part i arbeidet med å oppfylle regjeringens miljøvernpolitikk og forbedre rikets miljøtilstand i henhold til St. meld. nr. 24 (2000-2001). I tidligere budsjettinnspill er det argumentert med behov for prosjektstilling for utarbeidelse av en sametingsmelding om miljø- og arealperspektiver, som en oppfølging av Konvensjonen om biologisk mangfold og Agenda 21. Det er også argumentert for behovet for stilling som arealforvalter for å ivareta samiske samfunnsinteresser i større arealinngrepssaker, særlig i forhold til konsekvensutredninger. Sametinget har videre uttrykt ønske om å utarbeide en miljø- og arealforvaltningspolitikk. Til dette vil det også være behov for kompetanse og ressurser.

En styrking av Sametinget for mer systematisk arbeid med miljøfaglige utfordringer vil sette Sametinget i stand til i større grad å være en likeverdig aktør med sentrale og lokale myndigheter i arbeidet for en bærekraftig utvikling. I første omgang vil en stilling dekke primærbehovet for miljøfaglig kompetanse..

Tilskudd til kulturminnevernarbeid

Mål og tiltak

Sametinget skal verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Sametinget skal støtte samiske tiltak med tilskudd rettet mot dokumentasjon, tilrettelegging, skjøtsel, restaurering og aktivitet knyttet til samiske kulturminner og kulturmiljø.

Sametinget har behov for å styrke sitt arbeid med samiske kulturminnetiltak for 2004 med kr 1 500 000 til totalt *kr 3 000 000*.

Begrunnelse

Behovet for økonomisk løft i tilskuddsordningen skyldes en økning i søknadsmassen som følge av at ordningen ble annonsert offentlig i 2001. Sametingets prosjekt for en verne- og forvaltningsplan for samiske bygninger er ferdig i 2003. Allerede nå ser vi at det finnes mange automatisk fredede samiske bygninger som aldri har hatt et reelt vern og oppfølging. Et anslag på 1200 automatisk fredede samiske bygninger er ikke urimelig. Det innebærer en dramatisk økning av antallet bygninger i Norge som er automatisk fredet. Sametinget forventer at det gis samme mulighet for automatiske fredede samiske bygninger til restaurering og vedlikehold som øvrige automatiske fredede bygninger i landet. En økning på kr 1 500 000 i 2004 vil derfor være en rimelig start.

Helsedepartementet

Helsedepartementet har for 2003 foreslått bevilget til Sametinget over kap. 701 post 21.05 kr 5 100 000. Sametinget foreslår for 2004 en økning til *kr 7 000 000*.

Tabell 7.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Administrative driftutgifter helse- og sosialsaker	post 01	600	1 800	1 200
"	Helse- og sosialsaker	post 59	4 500	5 200	700
Sum			5 100	7 000	1 900

Helse- og sosialsaker

Mål og tiltak

Sametingets mål med helse- og sosialsatsingen er å utvikle et likeverdig tilbud av helse- og sosialtjenester til det samiske folket.

Sametinget vil prioritere arbeidet med samisk helse- og sosialpolitikk. I samarbeid med sentrale myndigheter vil Sametinget arbeide for en best mulig evaluering av gitte prosjektmidler i prosjektperioden som avsluttes 31.12.2002. Sametinget forventer at ordningen fortsetter etter evalueringen. Formen på ordningen vil imidlertid avhenge av evalueringsresultatet. Tildeling av prosjektmidler til ulike prioriterte tiltak vil dermed fortsatt være en sentral arbeidsoppgave.

Utover prosjektmiddeltildeling og oppfølging av dette, samt arbeid med helse- og sossialsaker generelt, ønsker Sametinget å styrke helse- og sosialsatsingen med å utvikle Sametingets helse- og sosialpolitikk med vekt på kvinners helse, barn og unges situasjon, ruspsykiatri og forskning. Sametinget ønsker også å videreutvikle rollen som samepolitisk premissleverandør vedrørende helse- og sossialsaker i forhold til statlige myndigheter, og å arbeide for å etablere, utvikle og drive informasjonstjeneste, der et viktig arbeidsområde vil være å få samlet informasjonsmateriell og faglitteratur på samisk om helse og sosiale forhold. Sametinget ønsker også å styrke informasjons- og veiledningsvirksomheten om samiske helse og sosiale forhold, samiske brukeres behov, om brukernes rettigheter i helse- og sosialtjenesten og å formidle kontakt med det samiske folk. Videre vil Sametinget arbeide med å utvikle samarbeidet om samiske helse- og sossialsaker med andre nordiske land og andre urfolk, samt å styrke arbeidet med urfolks helse- og sosiale forhold, blant annet i forhold til Verdens helseorganisasjon (WHO)

For å følge opp arbeidet med samiske helse- og sossialsaker er det nødvendig med økning på overføringen fra Helsedepartementet for 2004. Dette inkluderer også en styrking av Sametingets administrasjon til to faste stillinger.

Landbruksdepartementet

Sametinget forutsetter at Landbruksdepartementet i 2003 overfører kr 4 000 000 fra henholdsvis reindriftsavtalen og jordbruksavtalen til Sametinget (Samisk utviklingsfond). Disse avtalemidlene er ikke faste. Sametinget ønsker faste årlige bevilgninger og foreslår videreføring av tidligere bevilgning for 2004 på *kr 4 000 000*.

Tabell 8.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Kombinasjoner reindrift	post 51	2 000	2 000	0
"	Kombinasjoner jordbruk	post 51	2 000	2 000	0
Sum			4 000	4 000	0

Mål og tiltak

Sametinget skal arbeide for et sterkt og levende samisk samfunn med et allsidig nærings-, kultur- og samfunnsliv. Målet med virkemidlene over næringsavtalene er å legge til rette for kombinasjonsdrift. Koordinering av virkemiddelbruken i jordbruks-, reindrifts- og fiskeripolitikken er viktig for å sikre gode rammebetingelser for kombinasjonsbruk. Den tradisjonelle kombinasjonstilpasningen har vært fleksibel på flere måter. Utfordringen vil være å videreføre denne tankegangen til også å gjelde kombinasjoner der andre yrker i tillegg til primærnæringer inngår. For å sikre fremtidsrettet kombinasjonsvirksomhet er det nødvendig å prioritere utviklingstiltak så som kompetanseheving, nettverksdanning, innovasjoner og etablererstipend.

I dag er det liten grad av videreforedling av produkter fra primærnæringene. Større grad av videreforedling vil gi utøverne flere bein å stå på, samtidig som det bidrar til økt sysselsetting og lønnsomhet. På sikt vil økt verdiskapning kunne dempe noe av det produksjonspresset som er i reindrifts- og jordbruksnæringen. I reindriftnæringen vil det være et ledd i å utvikle en bærekraftig samisk næring.

Sametingets mål for reindrift er å oppnå en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig samisk reindrift, slik at denne særegne samiske næringen, livsformen og kulturbæreren sikres, utvikles og styrkes.

Sametinget ønsker at en rekke tiltak settes i verk innen jordbruket og reindriftnæringen. Sametinget skal arbeide for at økonomien i næringene styrkes, bidra til at det økologiske grunnlaget sikres og ivaretas og bedre vern av reindriftenes beiteareal. Videre skal Sametinget delta aktivt i arbeidet med økt verdiskapning og sørge for at nisje- og kvalitetsprodukter baseres på samisk kultur og tradisjon. Sametinget skal også utvikle kombinasjoner der reindrift og jordbruk inngår og bidra med kompetanseutvikling, nettverksbygging og FoU-virksomhet. Totalrammen for 2004 er satt til *kr* 4 000 000 til Landbruksdepartementet.

Begrunnelse

Jordbruket utgjør en viktig del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det spiller en sentral rolle i å opprettholde de samiske kulturtradisjonene samtidig som det er en viktig sysselsettingsfaktor i de samiske områdene.

Statens *reindriftpolitikk* er en del av statens same- og urfolkspolitikk. Reindriften er en av de sentrale samiske næringene. Reindriften har på linje med resten av det samiske samfunnet vært gjennom store endringer de siste tiårene. Næringen har måttet tilpasse seg nye rammebetingelser som følge av alminnelige samfunnsmessige endringer. Reindriftenes næringsmessige og kulturelle betydning for den samiske befolkningen gjør næringen svært betydningsfull i en samepolitisk sammenheng. Reindriftpolitikken kan derfor ikke vurderes isolert ut fra et næringspolitisk perspektiv. Lovgiver og øvrige myndigheter må alltid ta hensyn til at reindriften i tillegg er en særegen samisk livsform og en sentral kulturbærer.

Det vil skje en stor økning i søknadsmassen til driftstilskudd til næringskombinasjoner i 2003 og 2004. Hovedparten av økningen vil komme fra reindriftsutøvere.

Fiskeridepartementet

I årene 1992, 1993 og 1994 bevilget Fiskeridepartementet midler (1 million i 1992-93 og 1/2 million i 1994) for å styrke næringskombinasjoner i samiske områder. Disse bevilgningene var en særdeles positiv ordning som Sametinget håper Fiskeridepartementet kan gjenoppta for å ivareta, styrke og utvikle sjøsamisk kultur, språk og næringsutvikling. Sametinget bidrar årlig med kr 4–5 000 000 for å styrke fiskeriinteressene i samiske områder.

Sametinget foreslår følgende prioriteringer i budsjetttrammen for 2004.

Tabell 9.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Lokaltilpasset forvaltningsordninger	post 51	0	1 500	1 500
2	Oppdrett	post 51	0	1 000	1 000
3	Mottaksanlegg	post 51	0	1 500	1 500
4	Kometanseutv., nettverksbygging, FoU-virksomhet	post 51	0	750	750
Sum			0	4 750	4 750

Oppsatte kostnader i pkt. 1 – 4 kommer i tillegg til øvrige midlene som bevilges av Samisk næringsfond.

Mål og tiltak

Bevare og utvikle fiske som et viktig materielt grunnlag for bo- og sysselsettingen i samiske kyst- og fjordområder. Sametinget foreslår at Fiskeridepartementet årlig bevilger *kr 4 750 000*.

Begrunnelse

Sametinget arbeider aktivt for å bevare og utvikle samisk kultur, språk og næring i de samiske kyst- og fjordområdene. Sametinget vil legge nærhets- og avhengighetsprinsippet til grunn i forvaltning, høsting og fangst av naturressursene i områder med samisk bosetning. Sametinget vil være en aktiv bidragsyter når det gjelder finansiering av fiskebåter, oppdrettsanlegg og et nettverk av mottaksstasjoner som er lokalt lokaltilpasset.

Marine arter er et nytt og spennende satsingsområde innen oppdrett hvor samiske kyst- og fjordområder har et stort utviklingspotensial. Sametinget vil bruke ressurser på å utvikle en oppdrettsnæring som eies og drives av lokale interesser, og som ikke hinder det tradisjonelle fjordfiske eller har negativ innvirkning på de lokale fiskeressursene.

Utenriksdepartementet

Sametinget foreslår for 2004 å opprette en ny post 50 til driftsutgifter overført fra Utenriksdepartementet.

Tabell 10.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Driftsutgifter internasjonalt arbeid (ny 2004)	post 01	0	1 200	1 200
2	Tilskudd til internasjonale organisasjoner *	post 57	400	700	300
Sum			0	1 200	1 200

*Tallene inngår ikke i totalsummen for Sametingets budsjett for 2003 og 2004, da de bevilges over kap. 116 deltaking i internasjonale organisasjoner, post 70 tilskudd til internasjonale organisasjoner.

Urfolksrettigheter og internasjonalt arbeid

Mål og tiltak

Sametingets mål er å bidra til at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivaretatt, og at saker som har betydning for urfolk blir fremmet både nasjonalt og internasjonalt. For å nå denne målsettingen må Sametinget delta aktivt i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. Sametinget må selv være med på å bidra til at intern-rettslige og internasjonale rettsregler og prinsipper som berører urfolk gis positiv og fremtidsrettet innhold, samt å arbeide med å styrke situasjonen generelt for samene og andre urfolk.

Sametinget vil legge vekt på den utviklingen som skjer internasjonalt innen urfolksrettigheter, inkludert urfolks rett til selvbestemmelse, og vil være essensielt i Sametingets arbeid internt og i samarbeidet med sentrale myndigheter. Sametinget vil ta initiativ til å arrangere en internasjonal urfolkskonferanse i Norge i 2004.

Sametingets deltakelse i det internasjonale arbeidet med urfolkssaker skal styrkes ved at Sametinget i sterkere grad involverer seg i det internasjonale urfolksarbeidet. Internasjonal virksomhet omfatter flere faser: informasjon om prosesser og beslutninger, forberedelse forut for møter og konferanser, deltakelse på møter og konferanser og oppfølging av møter og konferanser. Sametinget skal styrke sitt arbeid med internasjonale urfolkssaker og vil derfor ha behov for ressurser til to stillinger og *kr 1 200 000*, samt ressurser til å arrangere en internasjonalt urfolkskonferanse i 2004.

Regjeringen har foreslått en bevilgning på *kr 400 000* for 2003 tilskudd til samer og russiske urfolks deltakelse i Arktisk Råd og via Indigenous Peoples Secretariat. Formålet med bevilgningen er å gi tilskudd til urfolksrepresentantenes deltakelse i internasjonalt samarbeid i nordområdene på områder der deres interesser er særlig berørt, samt å styrke deres forutsetninger for å delta i denne typen samarbeid. Sametinget ønsker å styrke urfolkets internasjonale samarbeid og fremmer forslag om å øke tilskudd til internasjonale organisasjoner til *kr 700 000* for 2004. Denne bevilgningen fra Utenriksdepartementet er ikke med i totalbudsjettet for Sametinget.

Begrunnelse

I dag har Sametinget ingen saksbehandlerstillinger som kun er myntet på internasjonale urfolkssaker. Man har fram til i dag løst ressursproblemet innenfor ordinære budsjettammer, men for å kunne delta aktivt og målrettet i dette viktige arbeidet må det i framtiden avsettes egne ressurser til arbeidet. Regjeringens tilskudd, det vil si årlige tilskudd etter søknad på kr 200 000 til Sametingets internasjonale virksomhet går i dag i sin helhet til deltakelse i arbeidet med urfolkserklæringen.

Aktiv deltakelse i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål er et arbeid som krever en målrettet innsats i de ulike prosesser og programmer som er relevant for situasjonen for urfolk verden over. Dette gjelder deltakelse i Barentssamarbeidet, Arktisk råd, oppfølging av arbeidet i Forente Nasjoner (FN) med urfolksrettigheter og spørsmål – herunder arbeidet med urfolks-erklæringen, og oppfølgingsarbeidet rundt konvensjon om biologisk mangfold, samt arbeidet i World Health Organization, World Indigenous People Organization og andre aktuelle FN-organer som må vies oppmerksomhet fra Sametingets side. Det er også behov for å opparbeide seg kunnskap om de politiske prosessene innenfor EU. Arbeidet i Permanent Forums må sikres økonomisk. Sametinget har representert urfolkene i Barentssamarbeidet siden 2000 uten at det er satt av særskilte økonomiske ressurser til arbeidet.

I St. meld. nr. 55 kapittel 16, pkt. 16.2 nevnes spesielt Sametingets spesielle stilling som folkevalgt organ, og at det derfor er viktig å sikre Sametinget innflytelse og at tingets kompetanse blir benyttet i det internasjonale arbeidet. Regjeringen legger også vekt på at internasjonale urfolksspørsmål drøftes og forhandles gjennom et nært samarbeid mellom regjeringen og urfolksrepresentanter. Norske holdninger til internasjonale urfolksspørsmål utformes derfor i nært samarbeid med Sametinget. Dette innebærer aktiv deltakelse fra Sametingets side som igjen krever at det avsettes ressurser til arbeidet.

Nærings- og handelsdepartementet

Sametinget forslår å opprette en ny post 50 på til sammen *kr 1 600 000* til IKT satsing overført fra Nærings- og handelsdepartementet.

Tabell 11.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse	2003	2004	Avvik +/-
1	IKT satsing post 01	0	1 600	1 600
Sum		0	1 600	1 600

IKT satsing

Mål og tiltak

Sametinget skal bistå i utviklingen av informasjons- og kommunikasjonstekniske løsninger som kan utvikle tjenestetilbudet til alle samer i hele Norge. Til nå har slike initiativ vært reist gjennom prosjekter og ad-hoc prosesser, og man ser i dag behovet for økt kapasitet til kontinuerlig arbeid innenfor feltet. Det anmodes derfor om at Nærings- og handelsdepartementet bidrar med ressurser tilsvarende én stilling som IKT-koordinator og ressurser til å finansiere prosjekter og eksternt bistand/kjøp av tjenester.

Sommeren 2002 igangsatte Sametinget pilotprosjektet e-Sápmi. Arbeidet går ut på å utvikle en eSápmi-plan. Prosjektet er et ledd i nødvendig arbeid for å gjøre samisk språk til et levende språk i IT-sammenheng. Sametinget budsjetterer med kr 300 000 som del av samfinansieringen med Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og Nærings- og handelsdepartementet (NHD). Budsjettbehovet i 2004 vil være på *kr 1 600 000* både til pilotprosjektet og eksternt bistand/kjøp av tjenester.

Begrunnelse

Sametinget har etter hvert betydelig erfaring med de utfordringer en liten språkgruppe står overfor innenfor IKT-området. Ny teknologi og problematikken rundt samiske tegn er ett eksempel på konkrete utfordringer vi står overfor. En annen utfordring er de særlige krav som stilles til en moderne samfunnsutvikling innenfor et samfunn som preges av store geografiske avstander og lav befolkningstetthet.

Sametinget har som målsetting å bistå i utviklingen av løsninger som kan utvikle tjenestetilbudet til samer i alle deler av Norge. Dette er et ressurskrevende arbeid. Det krever både aktiv koordinering og kjøp av løsninger og tjenester. Sametinget har allerede i dag forhandlet frem til avtale om støtte for samiske tegn i Microsofts nyeste programvare, herunder fremtidige løsninger.

Forslag 1, representant Terje Tretnes, NSRs sametingsgruppe og SPs sametingsgruppe

I stortingsmelding nr. 33 (tilleggsmelding til stortingsmelding nr. 55) om samepolitikken på s. 34 under punkt 12.1.1. Kultur også satt en prioriteringsliste. Samisk kunstmuseum/De samiske samlinger i Karasjok er prioritert og aktuell i år 2005 med bl.a. Nybygg.

Sametinget vil i sitt budsjettforslag for 2004 gi en økning på kr 1,5 mill. til Samisk kunstmuseum/De samiske samlinger i Karasjok til forarbeid for prosjektet nybygg.

Dette for at arbeidet og byggestart kan skje i 2005 og ikke ytterlig forsinkes. De lokaler De samiske samlinger i Karasjok i dag har er for lite hensiktsmessig etter dagens standard og arbeidsområder.

Sametinget forutsetter at stortings- og regjeringen avsetter midler til dette i sitt budsjettbehov i 2004.

Forslag 2, representant Roger Pedersen, SVFs sametingsgruppe

Sametinget tar utgangspunkt i Sametingsrådet budsjettforslag for 2004, og er enig i at det er mange udekte behov i det samiske samfunnet, som blant annet kan dekkes gjennom en økning av Sametingets budsjett. Forslaget om å øke bevilgningen med 162 millioner kroner i forhold til 2003, bør imidlertid betraktes som en mer langsiktig målsetting. Det Sametingsrådet har lagt frem er en viktig behovsanalyse, men gir mindre veiledning om hva Sametinget mener er det viktigste som bør gjennomføres i 2004.

Sametinget finner det derfor som mer realistisk og gjennomførbart at den foreslåtte økningen bør ta sikte på å kunne dekke opp i løpet av en femårsperiode, med årlige økninger av budsjettet for å oppnå dette nivået. Også det vil være en relativt bratt budsjettøkning sammenliknet med mange andre virksomheter, men Sametinget mener at behovene i det samiske samfunnet, etter mange generasjoners fornorskning, og fornektning av samisk språk og kultur, er så store og omfattende, at det ennå i en periode fremover må gjennomføres en ekstraordinær innsats, for å konsoliderer samisk språk og kultur.

Disse behovene begynner også å bli vel kjente blant de bevilgende myndigheter. Dette – sammen med målsettingen om å gjøre Sametinget til det organet som skal ha den helt sentrale rolle i arbeidet med å sikre samisk språk og kultur i Norge – gjør at den årlige økningen av Sametingets budsjett bør ligge i den størrelsesorden som antydnet foran.

Sametinget vil også understreke at man legger avgjørende vekt på at de økte midlene som blir Sametinget til del gjennom budsjettet for 2004, og fremtidige budsjetter, i det aller vesentligste skal gå til tjenesteproduksjon som fremmer aktivitet i det samiske samfunnet, og i minst mulig grad til å øke administrasjonen.

Med et slikt opplegg vil den endelige fordelingen av budsjettet bli et ansvar for Sametinget i enda høyere grad enn i dag. De politikkområdene som bør ha høyest prioritet i en slik forbindelse. Er språk, informasjon – herunder midler til manntallsinnskrivning – og næringer.

Sametingets konklusjon når det gjelder 2004-budsjettet, er derfor:

- Sametinget går in for en økning av budsjettet med 20 millioner kroner årlig i 5 år.
- Dette eksklusiv kostnader til nye oppgaver som Sametinget overtar (pålagte eller ønskede oppgaver).
- Prioriteringen av økningen som påpekt ovenfor; språk, kultur, informasjon og næringer.

Investeringsutgifter til samiske kulturhus kommer utenom dette. Sametinget bør gå inn i en dialog med sentrale myndigheter for å få dette til i forhold til den kulturhusplan som foreligger. Et alternativ er også at det lages en egen utbyggingsplan for samiske kulturhus, i tråd med sametingets tidligere anbefalinger.

Når det gjelder samisk presse spesielt er det særdeles viktig å synliggjøre samisk presse. Støtten til den samiske pressen må derfor opprettholdes som egen post på statsbudsjettet, og ikke blandes sammen med bevilgninger til allmenne kulturformål. Dette må ikke tolkes dit hen at Sametinget ikke selv kunne stå for fordelingen, ut i fra de rammer staten tildeler Sametinget. Men egen post vil bidra til at Regjering og Storting vil bli minnet på at det finnes en samisk presse og vil være nødt til å ta stilling til utviklingen i den. Dette med sikte på at man bør få et dagsavis tilbud. Målsettingen er at pressestøtten til samiske aviser må opptrappes til en størrelse på 20 millioner årlig.

Forslag 3, representant Josef Vedhugnes, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Statsbudsjettet 2004

Forslag til rammefordeling på hovedpostene for 2004

Tab.1.2		Budsjett	Aps forsl	Aps forsl.	Rådets forsl
Post	Benevnelse	2003	til end.	2004	2004
1	Driftsutg. Politisk ledelse	12 386	914	13 300	13 386
1	Driftsutg. Administrasjon	49 991	809	50 800	60 601
22	Spesielle driftsutgifter	3 875	2 025	5 900	16 125
51	Næringsutvikling	24 667	6 933	31 600	31 477
52	Kultur	30 723	9 276	39 999	100 462
53	Samisk språk	34 500	10 505	45 005	65 200
54	Miljø- og kulturvern	10 805	4 195	15 000	15 740
55	Andre tilskudd (pol.arbeid)	5 000	500	5 500	5 000
56	Opplæring	22 202	9 798	32 000	42 610
57	Internasjonal samarbeid	1 700	300	2 000	2 100
59	Helse- og sosialsatsing	4 500	500	5 000	5 200
60	Arkiv, bibliotek- og info	5 396	3 604	9 000	8 296
61	Likestillingstiltak	500	400	900	1 000
62	Samisk relatert statistikk	0	100	100	1 500
	Sum	206 245	49859	256 104	368 697

Sametinget vil

- at ordningen med virkemiddelskoler videreføres
- at bladet Nuorttanaste tildeles 1 mill. kroner
- at støtten til samiske forlag økes til 6,6 mill.

Sametinget vil prioritere:

- næringsutvikling
- realisering av Ája samisk senter og oppstart for Várdobáiki
- samisk språk
- miljø og kulturvern
- opplæring
- arbeid for å bedre barns og unges oppvekstvilkår
- informasjonsarbeid mot Sametingsvalget 2005

Forslag 4, representant Ann-Mari Thomassen, NRS's samarbeidsgruppe og Senterpartiets sametingsgruppe

Tillegg til Rådets forslag :

Side 8, Punkt 2.6 Under begrunnelse:

Den samme oppfølging må også skje i Ofoten-/Sør-Troms språkområde som har den sørligste varianten av nord-samisk, nemlig Jukkasjåvridialekten. De tiltak som er foreslått i ”Utredning for samisk språk og kultur i Ofoten/Sør-Troms”, må igangsettes for å berge språket i området. Sametinget foreslår å opprette en språkkonsulentstilling i Ofoten-/Sør-Troms for å følge opp språkplanene i området.

Side 8, Punkt 2.6 Siste setning endres til:

Den samlede rammen for midler til språkarbeid utenfor forvaltningsområdet for samisk språk foreslås satt til kr. 6 000 000 i 2004.

Forslag 5, representant Jon Erland Balto, NRS's samarbeidsgruppe, Samarbeidsgruppen og Senterpartiets sametingsgruppe

Side 3, Tabell 1.2:

Post 51   Næringsutvikling økes med 4 590 000 til kr. 36 067 000.

Ny post – 75:   Samiske aviser kr. 18 000 000.

Side 12, Tabell 3.1, Nytt tiltak:

Forskning, planleggingstiltak grendeskoler kr. 500 000,-

Side 16, Nytt punkt:

3.9 Forskning, planleggingstiltak grendeskoler

For 2004 avsettes det midler til planlegging og oppstartingsstøtte

For samiske grendeskoler og til forskning på dens betydning for samiske kjerneområder.

Begrunnelse: Sametinget vil følge opp et av Regjeringens satsingsområder som er Forbedring av barnas lærings situasjon. Sametinget ser et av sine mål Er å forbedre samiske barn- og unges oppvekstvilkår

Side 21, Tabell 5.1:

Prioritering nr. 5 – Samiske museer økes med kr. 2 000 000 til 14 740 000.

Side 21, Tabell 5.1

Prioritering 16 – Samiske aviser strykes

Side 28, 5.13 – Samiske publikasjoner:

Nytt tiltak: Bladet Nuortannaste kr. 1 000 000.

Tilføyelse under Mål og Tiltak: Sametinget har et ansvar for å sikre fortsatt utgivelse og videreutvikling av bladet Nuortannaste som en viktig Kristen kulturbærer for den samiske befolkning.

Begrunnelse: Nuortannaste er et kristent blad som utgis på samisk. Bladet er utgitt siden 1898 og fyller et verdifullt åndelig og kulturelt behov i det samiske samfunnet. Målsettingen er månedlig utgivelse med redaktør i full stilling.

Side 29, 5.15 – Samiske kulturhus:

Tiltaket: Sjøsamisk kompetansesenter, Billefjord økes med kr. 350 000 til kr. 800 000.

Side 30, 5.17 – Pressestøtter til samiske aviser :

Under Mål og Tiltak: Siste setning endres til;

Bevilgningen på Kultur- og kirkedepartementets budsjett kap. 335 post 75 ”Tilskudd til samiske aviser” foreslås budsjettbehov for 2004 til kr. 18 000 000.

Side 31, 5.17 – Tillegg Begrunnelse:

Bevilgningsøkningen bidrar til å realisere Stortingets vedtak vedrørende Innst. Snr 142 (2001-02) om at mediepolitikken skal sikre et mangfold av informasjonstilbud og ytringsmuligheter også for den samiske befolkning.

Side 34, Kap. 7 – Helsedepartementet, tillegg punkt 7.1, 2. avsnitt etter siste setning:

Sametinget ser det som svært viktig at midlene blir forvaltet av Sametinget i framtiden. Det er kun Sametinget som ut ifra et helhetlig perspektiv kan sette premisser for utviklingen av helse- og sosialtjenester i det samiske samfunnet.

Forslag 6, representant Stig Eriksen, Frie gruppe

2.3 Samiske språksentra

Side 7, Mål og tiltak

I 2004 budsjettet bør språksentra i Ullsfjord, Alta, Oslo, Senja, Beiarn og i sørsamisk område få fast støtte når disse blir opprettet.

III. Votering

Av 39 representanter var 37 tilstede.

- Forslag nr 1. ble ikke fremmet
- Forslag nr 4 punkt 1 ble ikke fremmet.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 2 ble forkastet med 20 stemmer.
- Forslag 3 ble forkastet med 20 stemmer.
- Forslag 4, punkt 2 ble vedtatt med 21 stemmer.
- Forslag 5 ble vedtatt med 21 stemmer.
- Forslag 6 ble enstemmig vedtatt.
- Sametingsrådets forslag, med unntak av de allerede vedtatte punktene, ble vedtatt med 21 stemmer.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Johan Mikkel Sara, saksordfører	Bård A Berg
2.	Ann Mari Thomassen	
3.	Josef Vedhugnes	Olaf Eliassen Svein Peter Pedersen
		Johan Mikkel Sara
		Josef Vedhugnes
4.	John Erland Balto	
5.	Roger Pedersen	
6.	Isak Mathis O Hætta	

7.	Per A Bæhr	Johan Mikkel Sara
		Per A Bæhr
8.	Olav Dikkanen	
9.	Willy Olsen	Olaf Eliassen
		Johan Mikkel Sara
		Klemet Erland Hætta
		Willy Olsen
10.	Egil Olli	Olaf Eliassen
		Egil Olli
11.	Johan Mikkel Sara	
	Egil Olli (til forretningsorden)	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Statsbudsjettet for 2004

1 Rammer for budsjettarbeid

Den samlede rammen som Sametinget disponerer i 2004 framkommer over følgende 10 fagdepartements kapitler og poster (stort sett post 50):

Kap. 2	Kommunal- og regionaldepartementet
Kap. 3	Utdannings- og forskningsdepartementet
Kap. 4	Barne- og familiedepartementet
Kap. 5	Kultur- og kirkedepartementet
Kap. 6	Miljøverndepartementet
Kap. 7	Helsedepartementet
Kap. 8	Landbruksdepartementet
Kap. 9	Fiskeridepartementet
Kap. 10	Utenriksdepartementet
Kap. 11	Nærings- og handelsdepartementet

Tabell 1.1 Totaltabell Sametingets samlede inntekter

Kap.Post	Beskrivelse	2002	2003	2004	Avvik +/-
540.50	Kommunal- og regionaldept. - KRD	120 100	129 800	177 900	48 100
206.50	Utdannings- og forskningsdept. - UFD	25 687	26 689	54 540	27 851
856.50	Barne- og familiedept. - BFD	8 113	8 413	14 330	5 917
1429.50	Miljøverndept. - MD	1 000	2 000	4 700	2 700
320.53	Kultur- og kirkedept. - KKD	29 100	30 244	70 667	40 423
701.21.05	Helsedept. - HD (ikke spes. I HD's budsj. for 2003)	5 800	5 100	7 000	1 900
4147.50	Landsbruksdept. - LD	0	4 000	4 000	0
Post 50	Fiskeridepartementet	0	0	4 750	4 750
Post 50	Utenriksdepartementet	0	0	1 200	1 200
Post 50	Nærings- og handelsdepartementet	0	0	1 600	1 600
320.70	Kultur- og kirkedep. -KKD	0	0	23 000	23 000
335.75	Kultur- og kirkedep. -KKD	11 000	11 200	18 000	6 800
Totalt bevilget I		200 800	217 446	381 687	164 241
540.54	KRD - avkastning Samefolkets fond	7 119	4 650		
Totalt bevilget II		207 919	222 096		

I tillegg disponerer Sametinget en del midler som år for år overføres virksomheten fra øvrige finansieringskilder. Disse er uforutsigbare mht. årlig størrelse, og er gjenstand for særskilt rapportering. Tilsvarende gjelder midler som ytes til prosjekter og annet. Felles for disse er at de ikke inngår i en fast overføring til Sametingets budsjett. Sametinget har satt opp en rekke målsettinger i Sametingsplanen 2002-2005, og som er hoveddokumentet for utformingen av budsjettet. I tillegg legger Sametinget vedtatt politikk i andre delplaner, meldinger og vedtak til grunn for utformingen av budsjettets mål, strategier og tiltak.

Sametingets overordnede mål er:

”Selvbestemmelse med grunnlag i samenes rettigheter som folk og urfolk”

Et samfunn bygget på samiske verdier, der de samiske samfunnene er i sentrum og rett til selvbestemmelse er overgripende i utforming og iverksetting av Sametingets politikk på alle områder.

Sametinget foreslår følgende rammefordeling på hovedpostene for 2004:

Tabell 1.2 Totalløst - Sametingets samlede utgifter

Post	Benevnelse	2002	2003	2004	Avvik +/-
01	Driftsutgifter politisk ledelse	11 060	12 386	12 986	600
01	Driftsutgifter administrasjon	48 168	49 991	60 601	10 610
22	Spesielle driftsutgifter	3 412	3 875	16 025	12 150
51	Næringsutvikling	21 630	24 667	36 667	12 000
52	Kultur *	29 719	30 724	85 812	55 088
53	Samisk språk	29 200	34 500	67 650	33 150
54	Miljø- og kulturvern	10 515	10 805	17 740	6 935
55	Andre tilskudd (politisk arbeid)	4 900	5 000	5 000	0
56	Opplæring	20 714	22 202	43 110	20 908
57	Internasjonalt samarbeid	1 100	1 700	2 100	400
59	Helse- og sosialsatsing	5 200	4 500	5 200	700
60	Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjeneste	4 182	5 396	8 296	2 900
61	Likestillingstiltak	0	500	1 000	500
62	Samiskrelatert statistikk i Norge	0	0	1 500	1 500
Sum		189 800	206 246	363 687	157 441
	Samiske aviser (kap.335.75) **	11 000	11 200	18 000	6 800
Totalsum		200 800	217 446	381 687	164 241

*Samiske nasjonale kulturbygg kap.320.70 inngår i summen for 2004 post 52, Kultur- og kirke departementet.

**Pressestøtte til samiske aviser kap.335.75, Kultur- og kirke departementet.

Sametinget har fremmet krav om en forhandlingsmodell med regjeringen i arbeidet med samiske saker. Arbeidet med budsjettet og nye behov vil kunne være et element som relativt lett kan inngå som en del av et forhandlingsopplegg. Her vil man gjennom reelle forhandlinger avdekke finansielle behov og ansvarsfordeling, og komme til enighet om rammene for budsjettene år for år. Et slikt system vil bedre dialogen og samarbeidet om de utfordringer man står overfor i samepolitikken.

I årets budsjettbehandling fremmes det behov om økning i budsjettet overfor 10 departementer. Dette er i tråd med regjeringens opplegg der det legges til grunn at de enkelte fagdepartement også har et selvstendig ansvar i forhold til Sametingets budsjett. Med bakgrunn i at Sametinget er en nettobudsjettert virksomhet forutsettes det at departementene forbereder eventuelle overføringer til Sametinget i form av post 50 bevilgninger. Det forutsettes videre at Kommunal- og regionaldepartementet som samordningsdepartement i samiske saker, koordinerer arbeidet med budsjettet.

Ved budsjettet for 2003 er det lagt inn prisjustering, noe departementene ikke har gjort tidligere.

Sametinget har i forslaget nedenfor lagt til grunn at de ulike departementer hver for seg disponerer midler til samiske formål. Eksisterende tiltak er foreslått videreført slik det fremgår i fordelingen av 2003-budsjettet. I forbindelse med statsbudsjettet 2004 fremsettes nye behov med prioriterte tiltak for hvert enkelt fagdepartement.

Kommunal- og regionaldepartementet

Kommunal- og regionaldepartementet har for 2003 foreslått bevilget over kap. 540 post 50 kr 129 800 000. Sametinget foreslår for 2004 en økning til *kr 177 900 000*. Økningen på kr 48 100 000 har følgende prioritet:

Tabell 2.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Administrative driftsutgifter	post 01	400	4 200	3 800
2	Rett til opplæring i samisk	post 53	0	5 000	5 000
3	Samisk språksentra	post 53	2 400	5 400	3 000
4	Samisk språkkampanje og moderne teknologi	post 53	0	7 200	7 200
5	Terminologiutviklingsprosjekter	post 53	0	3 000	3 000
6	Språkprosjekter utenfor forvaltningsområder	post 53	2 450	6 000	3 550
7	Språkprosjekter innenfor forvaltningsområder	post 53	1 600	3 000	1 400
8	Tospråklighetstilskudd	post 53	28 050	38 050	10 000
9	Selvbestemmelse/rettighetsprosjekter	post 57	0	400	400
10	Utdanningsstipend	post 56	1 000	3 000	2 000
11	Samiskrelatert statistikk i Norge	post 62	0	1 500	1 500
12	Utviklingsprogram duodji	post 51	0	2 660	2 660
13	Næringsutvikling (SUF)	post 51		4 590	4 590
Sum kap.540.50 Sametinget		*	129 800	177 900	48 100

*Øvrige tiltak er ikke listet opp, og tabellen gir dermed ikke en samlet oversikt over bruken av midler i 2003, som også videreføres i 2004. For en slik oversikt vises det til Sametingets budsjett for 2003. Tallene for 2004 fremkommer som summen av bevilget midler i 2003, samt økningen av nevnte prioriteringer ovenfor.

Administrative driftsutgifter

Tabell 2.2

(i 1000 kr)

Post 01	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
	Næringsutvikling		0	1 200	1 200
	Interreg- Sápmi		0	600	600
	Valg og manntall		0	1 400	1 400
	Samisk parlamentarisk råd		400	1 000	600
Sum			400	4 200	3 800

Mål og tiltak

Sametinget skal arbeide for å utvikle et variert næringsliv i de samiske bosettingsområdene og effektiv økonomistyring i henhold til økonomireglementet. Videre skal Sametinget skape et differensiert, aktivt og utviklet samisk samfunnsliv gjennom grenseoverskridende samarbeid.

Sametinget skal være en premissleverandør i næringsutviklingen i de samiske områdene. For å nå dette målet er det viktig å ha en administrasjon som kan jobbe utad og være proaktiv i sin arbeidsform. I tillegg vil arbeidet innenfor det regionale partnerskapet stå sentralt. Dette gir et klart behov for styrking av de administrative driftsutgiftene gjennom opprettelse av totalt fire nye faste stillinger, samt øvrige driftskostnader. Disse utgjør totalt *kr 4 200 000* for 2004.

Næringsutvikling

Nye arbeidsoppgaver blir stadig tillagt administrasjonen og særlig krever sekretariatsansvaret for tilskuddsstyret mye arbeid. Sametinget skal få en mer aktiv rolle i det regionale partnerskapet i forbindelse med næringsutviklingsarbeidet. Dette vil kreve merarbeid og tettere oppfølging i forbindelse med det regionale utviklingsprogrammene i Troms og Finnmark. I tillegg ønsker man å få til et tettere samarbeid med de fire andre fylkeskommunene som har et spesielt ansvar i forhold til den samiske befolkningen. Derfor må Sametinget styrkes med to stillinger i 2004 for å kunne følge opp dette arbeidet. Tilsammen er det behov for *kr 1 200 000* i 2004.

Interreg-Sápmi

Hensikten med Interreg-programmene er at nasjonale grenser ikke skal være til hinder for en balansert utvikling og integrasjon i Europa. Sametinget deltar i dette arbeidet i samarbeid med sametingene i Sverige og Finland. Målet med Interreg-sápmi er å utvikle samarbeidet mellom samene slik at Sápmi fungerer som en helhetlig region. Det er behov for en fast stilling til å følge opp Interreg-programmet på norsk side. Den regionale finansieringsandelen må økes betraktelig for å styrke den samiske identiteten og det samiske samfunnet gjennom å utvikle det grenseoverskridende samarbeidet. Tilsammen er det behov for *kr 600 000* i 2004.

Samisk parlamentarisk råd

Sametinget ønsker å prioritere det samiske og nordiske samarbeidet over landegrensene. Samisk parlamentarisk råd (SPR) ble konstituert 2. mars 2000, og Sametinget i Sverige har i april 2002 tiltrådt det samiske parlamentariske samarbeidet. Målet er å utvikle rådet til å bli et forum der sametingene i felleskap former politikken i saker som angår det samiske folket på tvers av landegrensene.

Nå når alle sametingene er med i Samisk parlamentarisk råd forventes en betydelig høyere aktivitet og et større ambisjonsnivå i rådet. Sekretariatsfunksjonen er vedtatt å følge presidenten, det vil si at sekretariatet lokaliseres til det Sametinget som har presidentvervet i rådet. Sametingene må få dekket ekstrakostnadene til å drive SPR-sekretariatet med minimum en stilling til saksforberedelse og koordinering. I tillegg kommer utgifter til møter i rådet, styret og Sametingets delegasjon i rådet. Det være behov for *kr 1 000 000* til dekning av Sametingets andel av driftskostnadene i Samisk parlamentarisk råd i 2004.

Valg og manntall

Sametinget har i sak 35/02 Regler for valg av Sametinget-endringer, pkt 3, vedtatt at føringen av samemanntallet flyttes til et sentralt nivå, Sametinget. I 2003 igangsattes forberedelser av overtakelsen, som gjennomføres i 2004. Det betyr at vi trenger en stillingsressurs til å administrere samemanntallet fra 2004 og behovet er kr 400 000.

I samme sak under pkt. 13 Informasjon, har Sametinget sagt at det må bevilges midler til informasjonstiltak om samemanntallet også for årene mellom valgene. I forbindelse med valget i 2001 satte Sametinget i gang et manntallsprosjekt der Sametinget har samarbeidet med Statkonsult om å utarbeide en langsiktig informasjonstrategi for økt registrering i samemanntallet. I den forbindelse har Kommunal- og regionaldepartementet bidratt med kr 140 000 til en undersøkelse der målet var å finne ut hva som får samer til å registrere seg i manntallet. For å kunne intensivere den informasjonfaglige oppfølgingen av undersøkelsen, er det behov for å sette av kr 1 000 000 til formålet i 2004. Tilsammen er det behov for kr 1 400 000 til valg og manntall i 2004.

Rett til opplæring i samisk

Mål og tiltak

Sametinget må arbeide for å sikre enkeltpersoners rettigheter i forhold til samelovens språkregler. Ved siden av loven som virkemiddel for sikring av samisk språk, må det også benyttes økonomiske ressurser, i dette tilfellet gjennom etablering av stipendordninger for opplæring i samisk.

Sametinget fremmer forslag om at det gis økonomisk støtte til utdanningsstipend til voksne personer som ønsker å få opplæring i samisk. Tilskuddsrammen foreslås i første omgang satt til *kr 5 000 000* for 2004.

Begrunnelse

Etter Samelovens språkregler har enhver rett til opplæring i samisk i henhold til § 3-8. I realiteten viser det seg at § 3-8 og dens forskrifter kun gjelder nordsamisk for DAVVIN- og SÁMÁS-kursene og for voksenopplæringsorganisasjonene.

Samelovens språkregler § 3-7 gir tilsatte som arbeider i et offentlig organ i forvaltningsområdet, rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk. Men loven er ikke et tilstrekkelig virkemiddel til å øke samisk kompetanse i offentlige organ innenfor forvaltningsområdet til samisk språk.

Sametingets utfordring er å informere om hvilke rettigheter enkeltpersoner har til bruk av og opplæring i samisk språk i henhold til Samelovens språkregler og lov om voksenopplæring. Det ligger et stort arbeid i å nå målsettingen i samelovens § 1-5, som sier at samisk og norsk er likeverdige og likestilte språk. Det samiske folk har fortsatt stort behov for en alfabetisering.

Skal samelovens språkregler gis et reelt innhold, er det viktig at det følges opp med økonomiske virkemidler. Utover tospråklighetstilskudd til samiske kommuner og midler til samiske språkprosjekter, har det ikke vært gjort noen innsats for å følge opp samelovens språkregler. Sametinget forventer at regjeringen muliggjør en aktivisering og vitalisering av samisk som et offisielt språk i Norge.

Samiske språksentra

Den samlede rammen for virkemidler foreslås til 12 språksentra i 2004:

Tabell 2.3

(i 1000 kr)

Post 53	Benevnelse	2003	2004	Avvik +/-
	Porsanger	400	450	50
	Kåfjord	400	450	50
	Tysfjord	400	450	50
	Evenes	400	450	50
	Nesseby	400	450	50
	Ullsfjord (Tromsø kommune)	0	450	450
	Tana	400	450	50
	Alta	0	450	450
	Senja	0	450	450
	Sør-samisk område	0	450	450
	Oslo	0	450	450
	Beiarn	0	450	450
Sum		2 400	5 400	3 000

Mål og tiltak

Sametinget skal styrke og fremme samisk språk ved å bidra til å opprette språksentra som arenaer for samhandling mellom generasjoner, og ved å støtte prosjekter og språkplaner i de områder der språket står særlig svakt. Det skal særlig være fokus på tilrettelegging for barn og unges bruk av språket. Tilskuddsrammen for 2004 settes til totalt *kr 5 400 000* for 6 eksisterende og 6 nye samiske språksentre. I 2004 budsjettet bør språksentrene i Ullsfjord, Alta, Oslo, Senja, Beiarn og i sørsamisk område få fast støtte når disse blir opprettet.

Begrunnelse

Sametinget ser at i områder hvor det er opprettet språksentra, har arbeidet med å fremme språket vært vellykket. Derfor er opprettelsen av språksentra svært gode språkutviklingstiltak. I 2003 bevilger Sametinget *kr 2 400 000* til 6 språksentre. Porsanger, Kåfjord, Nesseby, Evenes (Várdobáiki), Tysfjord (Árran) og Tana får hver en fast støtte på *kr 400 000*. De etablerte språksentrene må få anledning til å utvide virkeområdet slik at de fungerer som regionale språksentre derfor ønsker Sametinget en økning på *kr 50 000* til hvert enkelt språksenter for 2004.

Størrelsen på støtten bør ikke reduseres.

Samisk språkkampanje og moderne teknologi

Tabell 2.4

(i 1000 kr)

Post 53	Benevnelse	2003	2004	Avvik +/-
	Språkkampanje	0	2 200	2 200
	Språk og moderne teknologi	0	5 000	5 000
Sum		0	7 200	7 200

Mål og tiltak

Samisk språk bør utvikles gjennom en bevisst bruk av moderne teknologi. Offentlige instanser og organisasjoner må motiveres til aktiv bruk av samisk språk. Arbeid med språk er et langsiktig og kontinuerlig arbeid. Dette gjelder også arbeid med språk innenfor moderne teknologi. Sametinget har derfor et budsjettbehov i 2004 på til sammen *kr 7 200 000* til arbeid med samisk språk knyttet til moderne teknologi og aktiv bruk i det offentlige rom og privat.

Begrunnelse

Språket utvikles ved bruk. Moderne teknologi gir samisk store utviklingsmuligheter. Sametinget bør skaffe seg et bevisst forhold til teknologien, både i forhold til det som skjer med kulturen når stadig mer av kommunikasjon og informasjon skjer ved datateknikk, og når moderne teknologi bærer i seg store muligheter, både administrativt og faglig.

Samisk språk er under hardt press. Det er derfor viktig å sørge for å ta i bruk og ha et aktivt forhold til nye arenaer hvor samisk kan brukes. Det vil være behov for å utvikle språkfaglig diskusjonsforum på nettet, bruke internett i forbindelse med informasjon, utgi terminologilister, ordbøker, leksikon på internett og bruke multimedia i utvikling av samisk. Det er videre nødvendig å videreutvikle orddatabank-systemet. Dette må skje gjennom å lage en utviklingsplan for orddatabanken.

Språket er kulturens sterke støttepilar. Språket er det sterkeste båndet til kulturens innerste vesen. Språket bidrar til at samisk kultur fremdeles lever. For Sametinget er det behov for aktivt og direkte fremstøt overfor offentlige organ, organisasjoner og privatpersoner for bruk av samisk.

Terminologiutviklingsprosjekter

Mål og tiltak

Sametinget har behov for midler til terminologiutviklingsprosjekter. Det gjelder midler til prosjekter som initieres av Sametinget i samarbeid med andre, eller til terminologiprojekter som enkeltstående

avdelinger, institusjoner, etater og organisasjoner har behov for. Språkavdelingen har tilegnet kompetanse i fremming av både nord-, lule- og sørsamisk språkarbeid. I den forbindelse kommer det oftere henvendelser om terminologi, både når det gjelder å utarbeide nye fagtermer og spørsmål om enkeltord.

Samisk språk brukes nå innen stadig flere fagområder, og i den forbindelse er det behov for å utarbeide formålstjenlig terminologi. Midlene må kunne brukes slik at Sametinget enkelt skal kunne gå inn både som deltaker i prosjekter som initieres av andre etater, og selv sette igang prosjekter når det oppstår behov for det. Sametinget har derfor et budsjettbehov i 2004 på til sammen *kr 3 000 000* til arbeid med terminologitvklingsprosjekter.

Begrunnelse

Språkprosjektmidlene som Sametinget disponerer, er øremerket til kommune og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk og til området som omfattes av Sametingets utredninger for sør- og lulesamiskområder, Ofoten og Sør-Troms, samt samiske kyst- og fjordstrøk. Dersom Sametinget mottar søknader på spesifikke terminologiprojekter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk, kan Sametinget disponere midlene til slike tiltak.

I Sametingets tildelingskriterier er ikke beløpsgrense til utviklingsprosjekter, f.eks terminologitvkling nevnt. En del av midlene til kommuner og fylkeskommuner innenfor forvaltningsområdet har tidligere også gått til prosjekter på ca *kr 3 000 000*. Kommunene og fylkeskommunene som har mottatt tilskudd til språkprosjekter står med andre ord fritt til å benytte tilsagnene innenfor de respektive administrasjonene eller på grunnlag av søknader fra institusjoner og andre innenfor kommunene i forvaltningsområdet.

Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk

Mål og tiltak

Sametinget har behov for å øke rammen for prosjektmidler til språkarbeid utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. I 2003 satte Sametinget rammen til *kr 2 450 000*.

Begrunnelse

Sametinget har styrket sin administrasjon med fagkonsulenter innen sør- og lulesamisk. Dette kan medføre mer aktiv oppfølging av språkplanene i disse områdene. Som følge av dette kan søknadsmengden og kvalitet til prosjekter økes og forbedres. Det gjelder for eksempel revitalisering- og utviklingsprosjekter til fremme for sør- og lulesamisk språk.

Den samlede rammen for midler til språkarbeid utenfor forvaltningsområdet for samisk språk foreslås satt til *kr 6 000 000* i 2004.

Språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet for samisk språk

Etter at Sametinget endret sin politikk i tildeling av tospråklighetsmidler til kommuner og fylkeskommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk fra år 2001, har Sametinget ikke hatt prosjektmidler til nevnte område. Foreninger, organisasjoner, enkeltpersoner og lignende i disse kommunene har ikke kunnet få støtte fra Sametinget til språktiltak. Dette har Sametinget gjort noe med i 2003, hvor det har blitt opprettet en ny post i budsjettet som øremerkes språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Budsjettrammen for 2003 er på kr 1 600 000 til dette formålet.

Den samlede rammen for midler til språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet for samisk språk foreslås satt til *kr 3 000 000* i 2004.

Tospråklighetstilskudd

Sametinget jobber med en utvidelse av forvaltningsområdet for samisk språk til å gjelde flere kommuner og fylkeskommuner. Dette forutsetter imidlertid at Sametinget får økt rammen for tospråklighetstilskudd slik at tilskuddet ikke blir mindre for de kommunene og fylkeskommunene som er innenfor forvaltningsområdet for samisk språk i dag. Dersom ytterligere 4 kommuner og 1 fylkeskommune blir en del av forvaltningsområdet, vil budsjettbehovet økes fra 2003 til 2004 med kr 10 000 000. Den samlede rammen for tospråklighetstilskuddet for 10 kommuner og 3 fylkeskommuner foreslås satt til *kr 38 050 000* i 2004.

Selvbestemmelse og rettighetsarbeid

Mål og tiltak

Sametingets arbeid med rettigheter må styrkes. Dette gjelder arbeidet med urfolks rett til selvbestemmelse, som er nevnt spesielt i St. meld. nr 33 kapittel 4. Regjeringen legger til grunn at Sametinget skal delta i en dialog med regjeringen om innholdet i selvbestemmelsesbegrepet. Regjeringens utgangspunkt er at begrepet må tolkes i samsvar med folkeretten og internasjonal normutvikling på området, og at Regjeringen legger opp til at Sametinget skal være med i den politiske prosessen med å omforme selvbestemmelse til praktisk politikk. Det er behov for *kr 400 000* i prosjektmidler i forbindelse med dette arbeidet for 2004.

Begrunnelse

Selvbestemmelse er nevnt spesielt i St. meld. nr.33 kapittel 4, pkt 4.1. Her legger regjeringen opp til at selvbestemmelsesproblematikken krever grundige drøftinger mellom regjeringen og Sametinget. Det er derfor nødvendig å prioritere arbeidet med selvbestemmelse nasjonalt og internasjonalt. En slik prioritering krever at det avsettes midler til prosjekter som følger opp utviklingen internasjonalt, og som gjør det mulig for Sametinget å komme i en dialog med regjeringen på dette området. Den økte aktiviteten vil innebære deltakelse på møter, konferanser og i internasjonale prosesser, samt begrepsutvikling og utvikling av samarbeid med sentrale myndigheter. Sametinget vil ta initiativ til å arrangere en internasjonal urfolkskonferanse i Norge i 2004 (Kap. 10 Utenriksdepartementet).

Utdanningsstipend

Mål og tiltak

Sametinget skal motivere ungdom i videregående skole til å velge opplæring i eller på samisk. Ordningen skal bidra til at ungdom får styrket sin kompetanse i samisk språk gjennom tildeling av utdanningsstipend. Antallet elever som velger samisk i videregående opplæring er økende. Det er derfor behov for å øke stipendordningen til *kr 3 000 000* for 2004.

Begrunnelse

Stadig flere samiske elever bruker sin individuelle rett til opplæring i samisk. En økning av elevantallet medfører at stipendordningen må styrkes. Hvis den enkelte elevs stipendandel blir mindre, vil stipendordningens motiverende faktor svekkes betydelig.

Samisk statistikk

I februar 2002 ble det avholdt et møte mellom Sametinget, Kommunal- og regionaldepartementet, Statistisk sentralbyrå og Sámi Instituhtta/Nordisk Samisk Institutt vedrørende arbeid med samisk statistikk. Det er ønskelig med en fast ordning for produksjon av samiskrelaterte statistikk i Norge, og det bør igangsettes et prosjekt som skal finne fram til hvordan dette arbeidet kan organiseres. Det foreslåtte prosjektet bør bygge på Nordisk Samisk Institutts pågående prosjekt "Samisk samfunnsvitenskapelig database", men Statistisk sentralbyrå bør også ha en sentral rolle.

Mål og tiltak

Ved årsskiftet 2005 skal det kunne etableres en permanent driftsløsning for utarbeiding og formidling av samiskrelatert statistikk i Norge. I dag er det ikke noen som har ansvar for å utarbeide løpende samiskrelatert statistikk i nasjonalstater med samisk befolkning, samtidig som behovet for slik statistikk påpekes av stadig flere aktører innen samisk faglig og politisk virksomhet. Det er nå behov for tyngre investeringer i tekniske løsninger for å fyldegjøre det igangsatte prosjektet og utvidelse. For 2003 ble det ikke gitt midler til dette prosjektet, men Sametinget ser behovet for å starte et slikt prosjekt og det bør prioriteres i 2004 budsjettet. Total kostnadsramme for hele prosjektet er beregnet til *kr 3 000 000*. Det er svært viktig at Kommunal- og regionaldepartementet og andre departementer bidrar tungt på finansieringssiden. Budsjettbehovet for 2004 er på *kr 1 500 000* til arbeidet med samisk relatert statistikk i Norge.

Utviklingsprogram for duodji

Sametinget skal sette i gang et fem årig utviklingsprogram for duodji (samisk husflid). Et av de sentrale satsningsområdene er salg og markedsføring, som er beregnet til *kr 12 000 000*. I St. meld. nr. 55 Om samepolitikken heter det at "en utfordring er å forbedre distribusjon og markedsføring av duodjiprodukter".

Mål og tiltak

Målet med duodjiprogrammet er å gjøre duodji til en levedyktig næring med kulturell, faglig og samfunnsmessig bærekraft. Tiltak som er aktuelle i 2004 er større markeds kampanje i duodji og markedstilpasning av duodji produkter. Sametinget har et budsjettbehov i 2004 på tilsammen kr 2 660 000 til utviklingsprogrammet for duodji.

Begrunnelse

Duodjinæringen har behov for kompetanse om og innsikt i markedet for duodji produkter. Etter en slik undersøkelse må produktene tilpasses markedet. Det er samtidig nødvendig å sette i gang et større prosjekt for å bedre lønnsomheten i eksisterende bedrifter. Iverksetting av programmet fordrer en ny stilling.

Utdannings- og forskningsdepartementet

Utdannings- og forskningsdepartementet har for 2003 foreslått bevilget til Sametinget kr 26 689 000. Sametinget har behov for å øke budsjetttrammen til kr 54 540 000 i 2004.

Tabell 3.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Administrative driftsutgifter	post 01	11 500	13 500	2 000
2	Spesielle driftsutgifter - Læremiddelutvikling	post 22	1 800	1 900	100
"	Kvalitetsutvikling i skole og opplæring	post 22	0	5 500	5 500
"	Opplæringstiltak for voksne samer	post 22	0	2 800	2 800
"	Nye satsingsområder	post 22	0	3 500	3 500
"	Innkjøpsordning for samisk faglitteratur	post 22	0	200	200
3	Ordinære læremidler	post 56	8 000	10 000	2 000
4	Samisk særskilt tilrettelagte læremidler	post 56	1 750	3 000	1 250
5	Spesialpedagogisk kompetanseheving	post 56	1 750	1 800	50
6	Læremiddelpedagogisk utdanning	post 56	500	500	0
7	IKT - læremidler i samisk opplæring	post 56	1 389	10 000	8 611
8	Utviklingsprogram for duodji kompetanse	post 56	0	1 340	1 340
9	Forskning, planleggingstiltak grendeskoler	post 56	0	500	500
Sum			26 689	54 540	27 851

Administrative driftsutgifter

Mål og tiltak

Målet er en faglig sterk administrasjon i Sametinget. Sametinget må arbeide for kontinuerlig informasjon om retten til opplæring i og på samisk, og hva retten til samisk opplæring etter opplæringsloven går ut på. Sametinget må videre arbeide for at det blir satt av midler til samisk forskning, forsøks- og utviklingsarbeid innenfor fagfeltet grunnskoleundervisning og videregående

opplæring. Det er nødvendig å styrke bemanningen i Sametingets administrasjon med tre stillinger. Sametinget må bidra til at det foreligger tilstrekkelig dokumentasjon av situasjonen i samisk skole som igjen danner grunnlag for tiltak, samt bidra til det bygges opp solide samiske forskningsmiljøer. Totalt har Sametinget behov for *kr 13 500 000* til administrative driftsutgifter i 2004.

Begrunnelse

Krav til Sametinget om veiledning, rådgiving, informasjon og vurderinger krever en styrking av administrasjonen med flere stillinger.

Oppfølging av opplæringstiltak utenfor forvaltningsområdet for samisk språk forutsetter styrking spesielt av bemanningen ved våre sør- og lulesamiske kontorer. I disse områdene har det samiske språket fått en sterk oppblomstring de seneste årene. Flere og flere grunnskoleelever i lule- og sørsamiske områder velger å gå ved sine respektive hjemmeskoler i stedet for å reise til sameskolene. Det forsøkes dessuten med desentraliserte samiske klasser i videregående opplæring. En slik spredning av opplæring både i og på samisk både i grunnskole og videregående opplæring, gjør at det blir stadig større behov for veiledning og rådgivning i samiske skole spørsmål.

Flere Stortingsmeldinger omhandler samisk høyere utdanning og forskning. Sametingets oppfølging av meldingene betinger en styrking av administrasjonen med en stillingsressurs med samisk høgere utdanning og forskning som ansvarsfelt.

Spesielle driftsutgifter

Læremiddelutvikling

Spesielle driftsutgifter skal brukes til utgifter knyttet til oppdragsvirksomhet og læremiddelproduksjon som Sametinget selv står for. Det er utgifter til utvikling av læremidler hvor forlagene ikke prioriterer utvikling og utgivelse, utgifter til kvalitetssikring av læremidler, både språklig og pedagogisk, utgifter til oversettelser av manuskripter fra norsk til samisk med tanke på utgivelser, utgifter til vurdering og evaluering av læremidler, utgifter til å utvikle og utgi strategiplaner for utvikling av læremidler, samt utgifter til utredninger angående opplærings situasjon i og på samisk. Budsjettbehovet for 2004 er *kr 1 900 000* for samisk læremiddelutvikling.

Kvalitetsutvikling i grunnskole og videregående opplæring

Hovedmålsettingen for Sametinget er god kvalitet på opplæringen i grunnskole og videregående opplæring. Sametinget skal videreføre arbeidet med utvikling og kvalitetssikring av innhold i samisk skole tilpasset læreplanene i grunnskole og videregående opplæring. Det er behov for å gi råd og støtte til lærere og skoler som gir opplæring til samiske elever.

Sametinget må følge opp rutiner som ivaretar kvalitetskontrollen i samiske lærebøker, videreføring av prosjekter som "Samisk begynneropplæring" og kvalitet i matematikkopplæringen (KIM). Sametinget må videre arbeide med å ivareta kvalitetsutvikling i videregående opplæring – følge opp tiltak etter evaluering av Reform-94-Samisk, samt det å utarbeide samisk læreplanverk for videregående opplæring.

Budsjettbehovet for kvalitetsutvikling i grunnskole og videregående opplæring for 2004 er *kr 5 500 000*.

Opplæringstiltak for voksne samer

VOX (Voksenopplæringsinstituttet) har det nasjonale ansvaret for voksenopplæring. Sametinget vil i samarbeid med VOX bidra til at den voksne samiske befolkningen får høynet sitt kompetansenivå og foreta behovsanalyse for voksenopplæring. Videre vil Sametinget i samarbeid med VOX utarbeide en overordnet plan for hvordan tiltak for voksne samer skal ivaretas av VOX og andre institusjoner.

Sametinget må utvikle læremidler for voksenopplæring i samisk og andre samiskrelaterte fag rettet mot den voksne samiske befolkningen.

Sametinget vil arbeide for at det lages en handlingsplan som ivaretar opplæringsbehov for den voksne samiske befolkningen, samt arbeide for at det avsettes økonomiske midler til tiltaket. Budsjettbehovet for 2004 til voksenopplæring settes til *kr 2 800 000*.

Nye satsingsområder

Tilgjengelighet av sentrale skolesatsingsområder blir fulgt opp av Sametinget slik at kvaliteten i samisk skole og opplæring blir tilsvarende den som landets øvrige skoleverk har. Sametinget må følge opp utredningens strategier som kommer frem i "Samisk opplæring utenfor forvaltningsområdet for samisk språk". Sentrale myndigheter initierer ofte nye satsingsområder innenfor opplæring. Det er derfor nødvendig for Sametinget å avsette midler for å iverksette tilsvarende satsing innenfor den samiske opplæringen. For 2004 er budsjettbehovet til nye satsingsområder på *kr 3 500 000*.

Innkjøpsordning for samisk faglitteratur

Sametinget må arbeide for å bedre tilgjengelighet av samisk faglitteratur. Elever får beholde gratis en lærebok på samisk etter endt grunnskolegang. Kommunene gis økonomisk tilskudd som vederlag for å gi avgangelever i grunnskolen mulighet til å beholde en fagbok på samisk. Budsjettbehovet for 2004 settes til *kr 200 000*.

Ordinære læremidler

Mål og tiltak

Sametinget skal arbeide for at samiske læremidler skal styrke og utvikle samisk språk, kultur og identitet. Sametinget skal videre arbeide for at både samiske og norske elever skal ha et likeverdig læremiddeltilbud, og høyne kompetansenivået i samiske områder. Det er derfor behov for en bevilgning på *kr 10 000 000* til ordinære læremidler over budsjettåret 2004.

Begrunnelse

Sametinget har utarbeidet en strategisk plan for læremiddelutvikling. Planen legger til grunn at samiske læremidler er å forstå som læremidler som er utviklet og utgitt til bruk for samiske barn i barnehager, samiske elever i grunnskole og videregående opplæring, herunder spesialundervisning og deltakere i voksenopplæringstiltak i tilknytning til disse skoleslagene.

I strategisk plan for læremiddelutvikling forutsettes det en årlig bevilgning på kr 8 000 000 til produksjon av ordinære læremidler. Sametinget har imidlertid i de senere år fått betydelig mindre tildelinger til formålet enn planen forutsatte.

Samiske særskilte tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne

Mål og tiltak

Handlingsplanen legger opp til at utvikling av samiske særskilte tilrettelagte læremidler skal skje i nært samarbeid med Læringscenteret, Statlig spesialpedagogisk støttesystem (Statped) og samiske miljøer med kompetanse på fagområdet. Sametinget har i tråd med nasjonale føringer utarbeidet en handlingsplan for samiske særskilte tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne for perioden 2001-2004. Denne planen harmonerer med den nasjonale planen og skal dekke behov for samiske læremidler for fagområdet. Budsjetbehovet for 2004 til samiske særskilte tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne settes til *kr 3 000 000*.

Begrunnelse

Sametinget har fått en årlig bevilgning til dette formål på kr 1 750 000. I handlingsplanen for 2001-2004 legges det opp til en årlig bevilgning på minst kr 2 250 000. Dette beløpet omfatter Sametingets innsats på området. Imidlertid har man på grunn av mindre tildelinger tidligere år ikke klart å dekke de behov som planen forutsatte. For å ta igjen etterslepet vil det være behov for økt bevilgning i 2004.

Spesialpedagogisk kompetanseheving

Mål og tiltak

Sametinget må arbeide for at det spesialpedagogiske tilbudet for samiske barn, unge og voksne kommer på nasjonalt nivå, da Sametinget har et medansvar for spesialpedagogisk kompetanseheving i samiske områder. Sametinget har i den forbindelse utarbeidet plan for heving av spesialpedagogisk kompetanse. Planen legger til grunn at kompetanseheving kan skje gjennom skolebaserte utviklingsprosjekter, forsøks- og utviklingsarbeid, tildeling av studiestipend til videreutdanning og tildelinger av midler til FOU-arbeid. Budsjetbehovet for 2004 settes til *kr 1 800 000* og ligger på omtrent samme nivå som tidligere år.

Begrunnelse

Det har i de siste årene skjedd en betydelig omorganisering av de spesialpedagogiske tilbudene på nasjonalt nivå. Det grunnleggende prinsippet er at undervisningen skal være inkluderende og tilpasset individuelle behov. I den forbindelse skal man ha en betydelig satsing på det

spesialpedagogiske fagfeltet for samiske barn, unge og voksne med spesialpedagogiske behov. I St. prp. 1 (1999-2000) står det at Sametinget skal utarbeide en handlingsplan for spesialpedagogiske læremidler, gi faglige råd, samt drive med kompetanse-utvikling, veiledning og utviklingstiltak innenfor det spesialpedagogiske fagfeltet.

Læremiddelpedagogisk utdanning

Mål og tiltak

Sametinget har som mål å ha god tilgang på samiske læremidler med god kvalitet. Videre ser Sametinget det som viktig å tildele utdanningsstipend til samisktalende som tar videreutdanning i læremiddelpedagogikk. Sametinget fremmer forslag om at det settes av *kr 500 000* for stipend til læremiddelpedagogisk utdanning for 2004, slik det er bevilget for budsjettet 2003.

IKT – i samisk opplæring

Mål og tiltak

Sametinget vil bidra til at de samiske elevene i utdanningen skal lære å mestre IKT. De skal få de kunnskaper det enkelte individet og det samiske samfunnet har behov for i et samfunn hvor den teknologiske utviklingen skjer stadig raskere. Samiske elever skal få tilgang på digitale læremidler og informasjonskilder på eget språk.

Tiltak som er aktuelle i 2004 er utvikling og utprøving av digitale, nettbaserte læremidler på nord-, sør- og lulesamiske læremidler. Sametinget må videre arbeide for å bidra til å bygge relasjoner mellom og bidra til kompetanseoppbygging hos samarbeidspartnere innen læremiddelutvikling og innen fjernundervisning i samisk. Videre er det viktig med forsøks- og utviklingsprosjekt med bruk av IKT i samisk skole, kompetanseutvikling for lærere og elever, IKT i eksamens- og vurderingsformer i og på samisk. Sametinget må også arbeide for oppbygging av samisk multimedial innholdsbase og videreutvikling av samisk læringsnett. Sametinget fremmer forslag om at det settes av *kr 10 000 000* til IKT-basert læremiddelutvikling og tilgjengeliggjøring.

Begrunnelse:

Det nordsamiske alfabetet har spesialtegn som har medført til store tekniske problemer for samiske databrukere. Løsningene hittil har heller ikke vært tilfredsstillende for utveksling av data mellom programmer og ulike brukere noe som igjen har medført til manglende utviklingsarbeid av samiske digitale læremidler. Sametinget ser det som svært nødvendig at det nå stilles betydelige midler til disposisjon for å kunne realisere en større satsing på utvikling av samiske digitale læremidler.

Utviklingsprogram for duodji –kompetanse

Sametinget skal sette i gang et fem årig utviklingsprogram for duodji (samisk husflid). Et av de sentrale satsningsområdene er kompetanseheving og utdanning, som er beregnet til *kr 9 000 000*. I St. meld. nr. 55 Om samepolitikken 2000-2001 heter det at ”det er viktig å videreutvikle lærlingeordningen for å sikre rekruttering til faget”.

Mål og tiltak

Målet med duodjiprogrammet er å gjøre duodji til en levedyktig næring med kulturell, faglig og samfunnsmessig bærekraft. Kompetansedelen skal gi flere kvalifiserte duodjiutøvere og sikre god rekruttering og fagutdanning i duodji. På sikt skal det etableres en mesterbrevordning i duodjinæringen.

Tiltak som er aktuelle i 2004 er å sikre fagopplæring i duodji og utdeling av stimuleringsstipend for elever og studenter. Sametinget har et budsjettbehovet i 2004 på tilsammen *kr 1 340 000* til utviklingsprogrammet for duodji.

Begrunnelse

Rekrutteringen til duodjinæringen er lav og det er viktig at unge ser mulighetene innen denne næringen. På den måten kan en få flere duodjiutøvere sysselsatt på heltid. Lærlingene har store problemer med å få lærlingelønn i læretida. Lønnsomheten i næringen er så lav at lærebedriftene ikke har mulighet til å betale tariff lønn til lærlingene.

Forskning, planleggingstiltak grendeskole

For 2004 avsettes det midler til planlegging og oppstartingsstipend for samiske grendeskoler og til forskning på dens betydning, for samiske kjerneområder. Det settes av *kr 500 000* til formålet i 2004.

Begrunnelse

Sametinget vil følge opp et av Regjeringens satsingsområder; forbedring av barnas lærings situasjon. Dette er et ledd i oppfølgingen av Sametingets mål om å forbedre samiske barn- og unges oppvekstvilkår.

Barne- og familiedepartementet

Barne- og familiedepartementet har for 2003 foreslått bevilget til Sametinget over kap. 856 post 50 på kr 8 413 000. Sametinget foreslår for 2004 en økning til *kr 14 330 000*. Økningen på kr 5 917 000 har følgende prioriteringer:

Tabell 4.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Administrative driftutgifter	post 01	600	810	210
"	Barnehagekonferanse	post 22	100	150	50
"	Barnehagetilskuddet	post 56	6 913	8 070	1 157
"	SFO - tilskuddet	post 56	0	500	500
"	Læremateriell - barnehager	post 56	600	1 000	400
"	Tidskrift for samiske barnehager	post 56	100	100	0
"	Tilskudd til samisk barneblad	post 56	200	200	0
"	Tiltak for å rekruttere samiske førskolelærere	post 56	0	1 200	1 200
2	Barne- og ungdomstiltak	post 56	0	1 900	1 900
3	Likestillingstiltak	post 61	500	1 000	500
Sum kap. 856.50 Sametinget		*	8 413	14 330	5 917

*Siden Barne- og familiedepartementet ikke bevilget mer enn kr 8 413 000, måtte Sametinget omdisponere midler fra andre bevilgninger for å dekke den faktiske summen på kr 9 013 000. Tallene for 2004 fremkommer som summen av økningen på nevnte prioriteringer, samt summen på budsjettet for 2003.

Formålet med tilskudd til samiske barnehage tilbud er å legge til rette for at samiske barn får mulighet til å ta del i og utvikle sitt samiske språk og sin samiske kulturbakgrunn i barnehagen. Midlene skal nyttes til samiske barnehageformål etter retningslinjer utarbeidet av Sametinget.

Administrative driftsutgifter

Sametinget ser det som viktig å satse på informasjon, motivering og veiledning overfor samiske skoler og barnehager. Sametinget har derfor utviklet et samisk læringsnett hvor det er foreslått at Utdannings- og forskningsdepartementet finansierer 70 % av driften, mens Barne- og familiedepartementet finansierer de resterende 30 %. Sametinget ønsker også legge til rette for en tettere dialog med eiere av barnehager med samiske barn ved å foreta hyppigere besøk i kommuner og barnehager. Budsjettbehovet for 2004 økes til kr 810 000 til administrativt arbeid.

Barnehagekonferanser

Mål og tiltak

Sametingets årlige konferansen skal være et møtested for utveksling av erfaringer og idéer mellom barnehageansatte i samiske barnehager. Konferansen skal også gi deltakerne kompetanseheving. Sametinget avholder årlig barnehagekonferanse for barnehageansatte i samiske barnehager og konferanser/seminarer om kvalitetssatsing i samiske barnehager. Budsjettbehovet til barnehagekonferanser for 2004 setter til kr 150 000.

Barnehagetilskuddet

Mål og tiltak

Det særskilte tilskuddet til samiske barnehager skal dekke de ekstraavgifter som et samisk barnehagetilbud medfører og på denne måten sikre at samiske barn i barnehagene får utvikle og styrke sitt samiske språk og sin samiske bakgrunn.

Tiltak som er aktuelle i 2004 er å yte tilskudd til samiske barnehager, forskning–utviklingsarbeid, samt tiltak i forbindelse med Barne- og familiedepartementets 3-årige kvalitetssatsing i barnehager. Til sammen vil budsjettbehov i barnehagetilskudd for 2004 være *kr 8 070 000*.

Begrunnelse

Samiske barn skal ha mulighet til å styrke sitt språk og sin identitet i barnehagen. Forholdene skal legges til rette for at kommunale og private eiere skal kunne gi et samisk barnehagetilbud. Dette krever at samiske barnehager får nødvendige tilskudd, og at det utarbeides veiledningsmaterieell for samiske barnehager. Tilskuddssatsen på inntil kr 90 000 pr. barnehageavdeling har stått uendret siden 1995 og det vil derfor nå være nødvendig å foreta en viss justering av satsene.

Sametinget forutsetter at gjennom de årlige tildelinger fra departementet avsettes midler til forsøks- og utviklingsarbeid i barnehager. Det vil videre være nødvendig for avsetning av midler til forskning innen barnehageområdet og til forskning av samiske barns oppvekstvilkår.

Det er behov for å utgi en rapport etter at Barne- og familiedepartementets kvalitetssatsing er slutført i 2004. Det er også behov for kontinuerlig arbeid med barnehagenes kvalitet i satsingsperioden. Dette gjelder innhold i barnehagen, spesielt det som går på samisk språk, kultur og identitet. Herunder arbeid med forskjellige typer planer, utviklingsarbeid, prosjekter og andre tiltak. Her må Sametinget inn med veiledning, råd og motivering.

Skolefritidsordningen – Tilskudd

Mål og tiltak

Det særskilte tilskuddet til Skolefritidsordningen (SFO) skal dekke de ekstraavgifter som et samisk SFO medfører og på denne måten sikre at samiske barn i SFO får utvikle og styrke sitt samiske språk og sin samiske bakgrunn. Tiltak som er aktuelle i 2004 er å bidra til kompetanseheving og veiledning av ansatte ved SFO. Budsjettbehovet til kompetanseheving for ansatte ved SFO for 2004 settes til *kr 500 000*.

Begrunnelse

Skolefritidsordningen (SFO) er etter hvert etablert som et tiltak som skal gi barn et meningsfullt tilbud utenom ordinær skoletid. Sametinget vil arbeide for at barn skal ha rett til en samiskspråklig skolefritidsordning. Sametinget er opptatt av at kvaliteten i SFO-tiltak har et samisk innhold. Det er spesielt viktig i områder hvor det samiske språket står svakt.

Læremateriell

Mål og tiltak

Barnehagene har et spesielt behov for materiell som kan brukes i språkopplæringen. Fordeling til pedagogisk materiell er lav slik at målet må være å øke dette beløpet slik at samiske barn får tilgang til nytt materiell. Tiltaket for 2004 gjelder utgivelse av aktuelle læremidler beregnet på barnehagebarn. Det er derfor behov for *kr 1 000 000* til læremidler for samiske barn i 2004.

Begrunnelse

Den nye teknologien er etterspurt i barnehagene og er meget effektiv i språkopplæringen. Sametinget må derfor utarbeide hjelpemidler som gjør det mulig å ta i bruk moderne teknologi i barnehagene. Det må bygges opp en database for samiske brukere. Det er videre behov for å utgi en nordsamisk sangbok og CD for barnehagesektoren. Tiltaket må prioriteres i 2004.

Tidsskrift for samiske barnehager

Mål og tiltak

Målet er å utgi et tidsskrift som omhandler temaer knyttet opp mot arbeidet i samiske barnehager og barnehager med samiske barn. Tiltaket i 2004 er å utgi tidsskriftet to ganger pr år. Budsjettbehovet for 2004 vil ligge på samme nivå som 2003 på *kr 100 000*.

Tilskudd til samisk barneblad

Mål og tiltak

Målet med å gi tilskudd til samisk barneblad er å sikre at samiske barn får utvikle og styrke sitt samiske språk og sin samiske bakgrunn. Sametinget vil arbeide for at barn skal ha mulighet å lese barneblad på samisk. Derfor ser Sametinget det som viktig å gi tilskudd til samisk barneblad. Det ble forslått en ramme på *kr 200 000* for 2003 budsjettet, den samme rammen vil gjelde for 2004 på *kr 200 000*.

Tiltak for å rekruttere samiske førskolelærere

Mål og tiltak

Målet er å bedre tilgangen på utdannet arbeidskraft til det samiske samfunnet og styrke barnehageansattes kompetanse i samisk språk og kultur. Aktuelle tiltak i 2004 vil være å bidra til etter- og videreutdanningstilbud innen samisk språk og kultur, samt det å stimulere samisktalende til å ta førskolelærerutdanning gjennom tildeling av utdanningsstipend. Videre er det behov for å tildele studiehjemler til barnehagene slik at ansatte får anledning til å ta studiepermisjon med lønn.

Sametinget skal bidra til at det opprettes midlertidige desentraliserte studietilbud i samisk språk og kultur. Budsjettbehovet i 2004 til tiltak for å rekruttering av førskolelærer settes til *kr 1 200 000*.

Begrunnelse

På grunnskolefeltet har utdanningsdepartementet opprettet en ordning med studiehjemler til kvalifisering av lærere i samiske språk og kultur. Det er nødvendig å etablere en tilsvarende ordning med studiehjemler til kvalifisering av førskolelærere i samiske barnehager. Videre er det foreslått opprettelse av fire studiehjemler fra år 2004, samt en ordning med rekrutteringsstipend til lærerstudenter.

Barne- og ungdomstiltak

Mål og tiltak

Målet er å stimulere og styrke barn og unges medinnflytelse og aktiv deltakelse og engasjement i det samiske samfunnet og samfunnet for øvrig.

I 2004 er det behov for flere tiltak innen barne- og ungdomsområds arbeidet. Sametinget skal arbeide for at samiske barn og unge føler trygghet og tilhørighet til samisk kultur gjennom å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge. Videre må tiltak for samiske barn og unge tilpasses det samiske samfunn og behovene der. Sametinget skal arbeide for å fremme samisk litteratur spesielt for samiske barn og unge. Videre må Sametinget arbeide for at barn og unge skal stimuleres til å skrive på samisk. Sametinget vil videre arbeide for en fast støtteordning til faste periodiske samiskspråklige publikasjoner for barn og unge.

For 2004 settes budsjettbehovet til barne- og ungdomstiltak på *kr 1 900 000*.

Likestillingstiltak

Mål og tiltak

Sametingets mål med likestillingsarbeidet ble vedtatt i Handlingsplanen for likestilling i mai 1999. Målet er at *samiske kvinner og menn skal ha like rettigheter, plikter og muligheter på alle samfunnsområdene*. Strategien for å nå målsetningen er integrering av likestillings- og kjønnsperspektiv i alle arbeidsområder i Sametinget. Denne perioden vil en spesielt legge vekt på forskning på likestilling og relasjoner mellom kjønnene i det samiske samfunnet. I tillegg er arbeidet med Sametingets valgordning et prioritert område. Det er behov for å øke avsetningen til *kr 1 000 000* til likestillingstiltak for 2004.

Begrunnelse

Det er viktig at Sametinget som et folkevalgt organ blir representativt ved at både kvinner og menn er beslutningstakere i Sametingets organer og i andre viktige fora for det samiske folket. For å oppnå målsetningen må det politiske arbeidet tilpasses slik at muligheten til deltakelse blir reell. De samiske samfunnsinstitusjonene er fortsatt under oppbygging. Det finnes ingen institusjoner som arbeider spesielt med likestillingsspørsmål. De samiske kvinneorganisasjonene har over flere år

etterlyst et kontaktforum mellom Sametinget og organisasjoner som arbeider med likestillingsspørsmål. Sametinget ønsker å utvikle idéen videre med tanke på å etablere et samisk forum/senter for likestillingsarbeid.

Kultur- og kirkedepartementet

Kultur- og kirkedepartementet har for 2003 foreslått bevilget til Sametinget kr 30 244 000. Sametinget har behov for å øke budsjetttrammen til *kr 70 667 000* i 2004.

Tabell 5.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Samisk spesialbibliotek	post 60	3 593	5 093	1 500
2	Samiske bibliotektenester	post 60	0	200	200
3	Samisk Mobile bibliotektenester	post 60	4 708	5 308	600
4	Samisk arkiv	post 60	688	1 288	600
5	Samisk museer	post 54	9 305	14 740	5 435
6	Samisk Teater (Beaivváš SámiTeáhter)	post 52	11 075	18 000	6 925
7	Utstillingsvederlag til Samisk kunstnersenter	post 52	0	400	400
8	Samisk Festivalstøtte	post 52	1 360	2 360	1 000
9	Samisk kunstnerstipend	post 52	1 300	2 300	1 000
10	Samisk kulturfond *	post 52	8 837	14 975	6 138
11	Samisk idrett *	post 52	550	4 000	3 450
12	Samiske publikasjoner *	post 52	0	5 400	5 400
13	Samiske kulturorganisasjoner *	post 52	1 196	1 567	371
14	Samiske kulturhus *	post 52	4 833	9 310	4 477
15	Samisk forlagsstøtte *	post 52	1 573	4 500	2 927
Sum Samiske kulturformål		**	30 244	70 667	40 423
Samiske aviser kap. 335.75		*	11 200	18 000	6 800

*2003-bevilgningen for disse bevilgninger kommer i dag over kapital 540.50 under Kommunal- og regionaldepartementet. Denne bevilgningen foreslås videreført. Økningen for 2004 foreslås dekket over kapittel 320.53 i og med at ordningene faller inn under Kultur- og kirkedepartementets fagområde.

**Sametinget har kun fått en samlet bevilgning fra kultur- og kirkedepartementet for 2003 på kr 30 244 000. Den faktiske summen kr 32 029 000. Dette er summen av prioritet 1-9. Sametinget har måttet omdisponere kr 1 785 000 fra andre bevilgninger. Tallene for 2004 fremkommer som summen av økningen på nevnte prioriteringer, samt summen på budsjettet for 2003.

Vedr. Samiske nasjonale kulturbygg

Tabell 5.2

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Samisk kunstmuseum (forprosjekt)	post 52	0	1 500	1 500
2	Vardobaiki (forprosjekt)	post 52	0	1 500	1 500
3	Utbygging av Saemien Sitje	post 52	0	20 000	20 000
Sum		*	0	23 000	23 000

*ikke tatt med i summen i tabell 5.1

Mål og tiltak

Det samiske folk skal ha reelle muligheter for kulturutøvelse. Samiske kulturhus og museer er sentrale arenaer for kulturutøvelse og aktivitet.

Budsjettbehovet for 2004 for Samisk kunstmuseum er på *kr 1 500 000* til prosjektering. Tilsvarende for Várdobaiki med *kr 1 500 000* for 2004.

Saemien Sitje har fra 1998 arbeidet med konkrete utbyggingsplaner for Saemien Sitje, museum og kultursenter.

Saemien Sitje er nevnt som en av tre samiske hovedmuseum i NOU 1987:34. Dette synet støttes av Museumsutvalget i NOU 1996:7 og Sametingets museumsplan. Sametinget har i vedtak om Sametingets politikk for det sørsamiske området–Sørsamiske handlingsplan, presisert viktigheten av å styrke Saemien Sitje som arena for utvikling av det samiske samfunnet.

Senteret har revidert og omarbeidet de opprinnelige utbyggingsplaner og har som mål å få iverksatt byggeprosessen i fase 1, som er restaureringer og påbygg av eksisterende bygg.

Budsjettbehovet er kr 40 000 000 og Sametinget avsetter *kr 20 000 000* som delfinansiering av utbyggingen for 2004.

Når det gjelder utbyggingen av Ája Samisk senter viser Sametinget til rapporten av juni 2002 fra arbeidsgruppen, "Ája samisk senter – finansiering av delutbygging i påvente av helhetlig finansiering". Sametinget har gitt sin tilslutning til hovedlinjene i rapporten med hensyn til utredningens forslag mht. finansiering av delutbyggingen. Samtidig forutsettes det at gjenstående del etter delutbyggingen hovedsakelig er et ansvar for staten ved Kultur- og kirke departementet. I Kultur- og kirke departementets investeringsplan for nasjonale kulturbygg er det anslått behov for kr 29 000 000 i tilskudd til utvidelsen av Ája Samisk senter. Av dette er det ført opp kr 15 000 000 i 2006.

Begrunnelse

Det samiske samfunnet står overfor et nylig påbegynt arbeid innenfor sentrale kulturområder, og sammenlignet med situasjonen for majoritetskulturen er det fortsatt et begrenset handlingsrom for en aktiv samisk kulturutvikling. Et viktig kultursatsingsområde for Sametinget er etablering av samiske kulturbygg. Dette gjelder spesielt i områder der samisk språk og kultur står svakt. Sametingets mål er at det samiske folk skal ha reelle muligheter for kulturutøvelse på arenaer hvor kulturutøvelse kan finne sted.

Samisk spesialbibliotek

Mål og tiltak

Bibliotekets tjenester er i dag svært etterspurte. Når det gjelder utfordringer som er knyttet til lule- og sørsamiske bibliotekstjenester har Sametinget verken tilstrekkelig med kompetanse eller ressurser. To nye stillinger er derfor nødvendig for å utvikle spesialbiblioteket i den retning. Sametinget forutsetter at så skjer i 2004.

For 2004 er det nødvendig med en budsjettøkning på kr 1 500 000 til formålet, totalt vil budsjettbehovet for 2004 være på *kr 5 093 000*.

Begrunnelse

Samisk spesialbibliotek skal primært være "bibliotekenes bibliotek", med et nasjonalt ansvar for litteratur og annet materiell på samisk og om samiske forhold. Mangel på samisk litteratur og AV-materiell ved folke- og fagbibliotekene, medfører at Samisk spesialbibliotek i stor grad fungerer som depotbibliotek for andre bibliotek.

Sametinget ønsker i større grad å ansvarliggjøre de enkelte bibliotek i forhold til å utvikle likeverdige tjenester også for den samiske befolkningen i sine lokalsamfunn. I dette arbeidet skal Samisk spesialbibliotek være en ressurs når det gjelder å gi veiledning og informasjon og ved å kunne bidra økonomisk i arbeidet med å utvikle og styrke samiske bibliotekstjenester. Sametinget ønsker i betydelig grad å styrke arbeidet med utvikling av bibliotekstjenester for den lule- og sørsamiske befolkningen.

Samisk bibliotekstjenester

Mål og tiltak

Biblioteket skal være en viktig innfallspurt til kunnskap, som utgjør et grunnleggende vilkår for livslang læring, evne til å treffe egne beslutninger og kulturell utvikling. Det er også en sentral aktør for formidling og informasjon om samiske kultur- og samfunnsforhold. Samisk spesialbibliotek har et nasjonalt ansvar for å anskaffe, oppbevare og tilgjengeliggjøre bøker og annet materiell på samisk og om samiske forhold.

Sametinget har som mål at Samisk spesialbiblioteks kompetanse skal bidra til å øke tilbudet og kvaliteten på samiske bibliotekstjenester i hele landet. Bibliotekets nasjonale ansvar og rolle fritar

ikke andre bibliotek fra deres ansvar for å utvikle likeverdige og gode bibliotek tjenester til de samiske brukerne, uavhengig av hvor de måtte befinne seg i landet. For å motivere kommunene og folkebibliotekene til å prioritere også de samiske brukerne, ønsker Sametinget å etablere en årlig støtteordning for kommuner som ønsker å bygge opp samlinger med samisk bibliotekmaterieil i tilknytning til folke- og skolebibliotekene. Det settes av *kr 200 000* til formålet i 2004.

Mobile bibliotek tjenester

Mål og tiltak

Sametinget vil gjennom forvaltningen av samiske bokbusser arbeide for å etablere gode og likeverdige bibliotek tjenester i områder med spredt bosetting og dårlig utviklede tjenestetilbud. Bokbussene skal være et supplement til de lokale folkebibliotekene i områder med spredt samisk bosetting. Det er nå seks samiske bokbusser som får driftsstøtte fra Sametinget. Det er behov for å øke driftsutgiftene for de samiske bokbusser med *kr 600 000*, til sammen blir budsjettbehovet for 2004 på *kr 5 308 000*.

Begrunnelse

Den samiske befolkningen bor spredt, og har ulike behov avhengig av bosted, språk og levesett. Sametinget ønsker å bidra til et godt og rikt tilbud innen samiske bibliotek tjenester. Tilskuddsordningen med mobile bibliotek tjenester er et sentralt virkemiddel i så måte i kommuner og områder med en spredt samisk bosetting.

Samisk arkiv

Mål og tiltak

Sametinget har fra 2002 overtatt bevilgningen til Samisk arkiv i Kautokeino. Samisk arkiv er organisert som en egen stiftelse og har i dag ansvaret for en del private samiske arkiv.

Samene som folk har rett til å forvalte kunnskapen om sin kultur og historie på en kompetent og faglig forsvarlig måte og slik legge premissene for hvordan samisk kultur skal presenteres og utvikles. Oppbyggingen av et samisk sivilt samfunn forutsetter etablering av samiske institusjoner, så som en samisk arkivinstitusjon med et nasjonalt ansvar for samiske arkivfunksjoner. Derfor har Sametinget i revidert budsjett for 2002 satt av *kr 200 000* til et utredningsarbeid med henblikk på oppbygging og organisering av arkiv tjenester for den samiske befolkningen. Institusjonen Samisk arkiv skal vurderes innenfor denne rammen. Utredningen skal etter planen legges fram i mars 2003 og vil ventelig bli behandlet i Sametinget i løpet av 2003. Etter at Sametinget har vedtatt hvordan man ønsker at samisk arkivmateriale skal forvaltes i framtiden, vil man fremme saken for sentrale myndigheter.

Inntil det er klart hva utfallet av utredningen om samisk arkiv blir, er det nødvendig å styrke Samisk arkiv i Kautokeino med en stilling. I budsjettet for 2004 foreslås derfor en økning på *kr 600 000* til formålet, totalt *kr 1 288 000* for 2004.

Samiske museer

Mål og tiltak

Sametinget skal virke til en styrket, samordnet og helhetlig samisk museumsvirksomhet basert på samenes egne forutsetninger som folk og urfolk. Samordningsprosessene mellom Sametinget, kommuner og de samiske museene skal virke til sikring, dokumentasjon, kunnskapsutvikling og formidling av samisk historie og kultur.

Budsjettbehovet til samiske museer for 2004 settes til kr 5 435 000, slik at den totale tilskuddssummen til samiske museer fra Sametinget i 2004 blir *kr 14 740 000*. Behovet til de samiske museene for 2004 er satt opp ut fra målsettingen om at de samiske museene fra 2006 skal ha en statlig finansiering på kr 20 000 000.

Begrunnelse

De kulturpolitiske utfordringene de samiske museene står overfor er å samle inn, bevare, dokumentere og formidle samisk kultur og samiske samfunns materielle ytringer. Et mindre påaktet kulturpolitisk perspektiv, men som i samisk sammenheng er svært sentralt, er at museene også kan fungere som arenaer for *kulturutøvelse*.

Utfordringen for samiske museer er at disse legger til grunn til å medvirke til kritisk refleksjon omkring historie, kultur og identitet i to overlappende sammenhenger, den ene minoritetens og den andre majoritetssamfunnets. Samtidig skal samiske museer bidra til en positiv samisk selvforståelse. For det samiske samfunn vil det best kunne oppnås dersom man åpner for utvikling av en samisk museumspolitik, dvs. at det samiske samfunnet selv tar ansvar for hvordan kulturarven skal vernes og brukes.

Sametinget ble overført forvaltningsmyndighet for samiske museer fra 2002. Sametinget har i sin museumsutredning forutsatt en opptrapping av tilskuddet til samiske museer over en 5 års periode til kr 20 000 000. Dette er realistisk i forhold til forslagene i St. meld. 22 (1999-2000) hvor det over en femårsperiode skal ha skjedd en økning til kr 202 000 000 utover nåværende nivå. Opptrappingsarbeidet for de samiske museene skjedde ikke slik som forventet i 2003. Det vil derfor være et behov for en relativt sterkere økning til de samiske museene de tre siste årene av femårsperioden for opptrapping av støtten.

Samisk teater – Beavváš Sámi Teáhter

Mål og tiltak

Målet er å bidra til å styrke samisk kultur og identitet ved å presentere samisk fortid, nåtid og visjoner om fremtiden. Videre har Sametinget en målsetning om å heve det samiske språkets status, spre kunnskap om og interesse for samisk kulturuttrykk og få til en dialog mellom kulturer.

Aktuelle tiltak for 2004 er at teatret skal være i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet med de store geografiske avstandene og med de ulike utfordringene en finner i

de ulike samiske områdene. Beivváš Sámi Teáhter skal også sikres et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten.

Budsjettbehovet til Beivváš Sámi Teáhter for 2004 settes til *kr 18 000 000*.

Begrunnelse

Beivváš Sámi Teáhter skal være i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet med de store geografiske avstandene og de ulike utfordringene en finner i de ulike samiske områdene. Teatret har ikke hatt vesentlig økning på sitt budsjett de siste årene. Før Sametinget overtok forvaltnings- og bevilgningsansvaret for samisk teatervirksomhet, var det behov for et økonomisk løft.

Utstillingsvederlag til Samisk kunstnersenter (Sámi Dáiddaguovddáš)

Mål og tiltak

Sametingets hovedmål er å skape vilkår for at hele samfunnet skal kunne ta del i et levende og mangfoldig samisk kunstliv. Formålet med ordningen vil være å formidle samisk kunst mellom kunstnere, det samiske samfunnet og det øvrige samfunnet.

Sametinget fikk overført forvaltningsmyndighet fra Kulturdepartementet i 2002. Rammen for 2004 settes til *kr 400 000* til formålet.

Begrunnelse

Formidlingsaspektet vil være en vesentlig side ved Sametingets kunstpolitikk. I et slikt perspektiv vil de økonomiske rammevilkårene være redskaper som skal sikre enkeltindivider og samfunnets tilgang til samisk kunst. Samfunnet har et ansvar for å tilby kunstnere alminnelige og trygge vilkår. For Sametinget er det viktig at samiske kunstnere får samme vilkår som de øvrige kunstnere når verkene blir offentlig presentert. Ordningen ble overført Sametinget i 2002. Utstillingsvederlaget er først og fremst begrunnet med at kunstnere som stiller ut sin billedkunst og kunsthåndverk, skal få kompensasjon for eventuelle tapte salgsinntekter.

Samiske festivaler (tidl. Festivalstøtte)

Mål og tiltak

Målet for Sametinget er å bidra til å stimulere og utvikle samiske kunstneriske uttrykk, samt sikre og opprettholde arenarer og scener for formidling av samiske kulturuttrykk. Sametingets mål i festivalsammenheng er å ivareta interessene for samiske artister og heve inntekten for samiske artister. Budsjettbehovet til samiske festivaler i 2004 settes til *kr 2 360 000*.

Begrunnelse

Sametinget ønsker å utvide støtteordningen for å gi en grunnbevilgning til etablerte festivaler. For 2004 vil det være aktuelt å inkludere midler til Påskefestivalen i Kárášjohka og Márkomeannu. Til

dette, samt til utvikling av eksisterende festivalstøtte, er det behov for en styrking av tildelinger med kr 1 000 000.

Samisk kunstnerstipend

Mål og tiltak

Stipendordningen skal bidra til at målene i Sametingets kunstpolitikk nås ved å legge forholdene til rette for at enkeltkunstnere skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende samisk kunstliv. Det er en viktig oppgave for Sametinget å bidra til at samiske kunstnere kan stimuleres til skapende åndsliv innenfor litteratur, billedkunst og kunsthåndverk, sang og musikk, joik, teater, dans, film, video osv. Til dette arbeidet kreves en økning på kr 1 000 000, totalt *kr 2 300 000* i 2004.

Begrunnelse

For å kunne gjøre dette er det viktig at kvotene på stipend til samiske kunstnere oppjusteres. Kvoten blir minimum oppjustert til 7 arbeidsstipend med varighet på 1-5 år. Av dette 3 arbeidsstipend til yngre kunstnere med varighet på 1-3 år, samt garantiinntekter med en kvote på 2 og at diverse stipender økes. Samtidig vil det være viktig at samiske kunstnere også skal komme i betraktning ved tildeling av de andre stipendene som utdeles over Kultur- og kirkedepartementets budsjett.

Samisk kulturfond

Den samlede rammen for Samisk kulturfond foreslås følgende fordeling i 2004.

Tabell 5.3

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2003	2004	Avvik +/-
	Litteratur	1 738	2 500	762
	Musikk	872	1 600	728
	Billedkunst/duodji	758	1 500	742
	Fremme av samisk kunst	0	500	500
	Teaterformål	347	700	353
	Filmformål (Ny)	0	1 500	1 500
	Barns oppvekstvilkår	2 176	3 975	1 799
	Andre tiltak	1 946	2 700	754
	Aja-investeringstilskudd jfr.sak R56/02	1 000	0	-1 000
	Sum	8 837	14 975	6 138

Mål og tiltak

Sametinget skal virke til en utvikling av samisk kultur ut fra et helhetlig perspektiv der samfunn og enkeltmennesker settes i fokus. Samordning av den samiske kulturinnsatsen er viktig, og tilrettelegging for et likeverdig tilbud og aktiviteter ut fra ulike områders behov.

Samisk kultur er nært knyttet til primærnæringer, natur, språk, tradisjoner og historie gjennom samhandling, sosialisering og identitet. Å ivareta og utvikle samisk kultur må derfor ha et helhetlig perspektiv, der samfunn og enkeltmennesket settes i fokus. For Sametinget er det en viktig oppgave å samordne samisk kulturinnsats, tilrettelegge for likeverdige tilbud og aktiviteter ut fra ulike regionale grupperes behov. Offentlig støtte til litteratur, musikk, film og teater skaper kjerneaktivitet som får ringvirkninger for det øvrige kulturtilbudet. Det er også en vesentlig oppgave å skape rammebetingelser for samisk kulturarbeid i mer privat regi. Sametinget skal i sin kulturpolitikk bygge på kulturelle røtter og egen tradisjon, slik det kommer til uttrykk i det samiske samfunnet.

Det er en viktig og grunnleggende oppgave å bidra til å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge. Videre er det viktig å legge til rette for en oppvekst som utvikler samisk identitet hos barn og unge. En forutsetning for å fremme samisk kultur er at samiske barn og unge opplever en kulturell kontinuitet med hensynet til samiskhet. Sametingets grunnprinsipp er at tiltak for barn og unge må tilpasses det samiske samfunn og behovene der.

Sametinget ønsker en rekke tiltak til diverse kulturarbeid, bl.a. fremming av samisk litteratur, spesielt rettet mot barn og unge, bidra til å stimulere samiske barn og unge til å skrive på samisk, videreføre innsatsen rettet mot barn og unge med bakgrunn i samisk barne- og ungdomsplan og arbeide for at eksisterende periodiske samiskspråklige publikasjoner for barn og unge får en fast støtteordning. Sametinget ønsker også å styrke samiske film- og videotiltak. Dette innebærer ikke at Sametinget vil kunne påta seg eneansvaret for finansiering av samiske filmprosjekt. Sametinget forventer at filmfinansieringsordninger som allerede er etablert, også i fremtiden vil være med på finansieringen av samisk film- og videoproduksjon.

Total budsjetttramme for 2004 er *kr 14 975 000* til samisk kulturfond.

Samisk idrett

Mål og tiltak

Formålet med støtteordningen er å fremme samisk identitet og tilhørighet gjennom aktiviteter, og styrke barn og ungdoms deltakelse i samisk idrett. Samisk idrett er nært knyttet til spørsmål om identitet og tilhørighet og må derfor ses i sammenheng med grunnleggende sosiale og kulturelle normer og verdier i samfunnet.

Skidretten har lange tradisjoner i det samiske samfunnet. Sametinget vil også igangsette en utredning som belyser alle forhold rundt etablering av et nasjonalt samisk skianlegg.

Samisk idrett har fått sin bevilgning for 2003 på kr 550 000 fra Sametinget. Sametinget vil arbeide for at samisk idrett sikres offentlig finansiering. Sametinget hadde forventet overføring av tippemidler til samisk idrett i forbindelse med fordeling av tippeoverskudd i 2003 og at Sametinget da videreførte støtten til samisk idrett.

Sametinget må fremover vurdere annen offentlig finansiering, for eksempel fylkeskommunale tippemidler, gjennom partnerskapsavtaler med flere fylkeskommuner. Når det gjelder idrettsanlegg kan dette for eksempel løses via regionale idrettskrets og kalles for samisk idrett direkte underlagt Sametinget.

Budsjettbehovet for 2004 er på *kr 4 000 000*. Sametinget fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Sámiid Valástallanlihttu – Norga/Samenes Idrettsforbund – Norge (SVL) ønsker å delta som gjestedeltakere i ”Artic Winter Games” som arrangeres i North Dakota i 2004 med en tropp på 20 – 25 personer. Blant disse skal det være en kulturell gruppe, deltakere i individuelle idrettsgrener og ledere.

Dette er en urbefolknings vinterfestival for ungdom mellom 13 og 19 år. Festivalens innhold er delt i kulturell og idrettslig del. Arrangementet rullerer mellom seks medlemsland: Nuuk (Grønland), Nonaut, North west Terrotoriet, North Alberta, Yokon og Alaska. Lekene arrangeres annet hvert år. Foruten 2004 i North Alberta vil ”Artic Winter Games” arrangeres i Alaska i 2006, North west Terrotoriet i 2008 og i Nuuk i 2010.

Sametinget ønsker å støtte Samenes Idrettsforbunds – Norge gjestedeltakelse og setter av *kr 200 000* for 2004 som finansierer deler av deltakelsen. Sametinget ber SVL om å søke midler fra andre finansieringskilder.

Samiske publikasjoner

Tabell 5.4

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
	Gába *		0	950	950
	Donald Duck (utgitt på samisk)		0	2 000	2 000
	Ungdomsmagasinet Š		0	950	950
	Barnebladet Leavedolgi *		0	500	500
	Bladet Nuorttanaste		0	1 000	1 000
Sum			0	5 400	5 400

* Det ble satt av *kr 300 000* til kvinnebladet Gába og *kr 200 000* til barnebladet Leavedolgi for 2003 budsjettet under post 61 likestillingstiltak og post 56 opplæring, se kap. 4 og Sametingets budsjett for 2003. Men fra 2004 blir tidsskriftene Gába og Leavedolgi underlagt en ny post kalt samiske publikasjoner.

Mål og tiltak

Det er viktig å sette fokus på samiske kvinners ressurser og styrke som kulturbærere, og på kvinners deltakelse i offentlig samfunnsnivå. For Sametinget er det viktig at kvinnebladet Gába vil være en viktig aktør i å fremme likestilling i det samiske samfunnet. Sametingets plenum har under

behandling av sak 42/00 Statsbudsjett 2002 uttrykt at det arbeides spesielt for at det eksisterer periodiske publikasjoner for barn, unge og kvinner.

Sametinget vil arbeide for at samisk kvinnetidsskrift sikres økonomisk fundament for permanent utgivelse og arbeide for at samiske publikasjoner for barn og unge sikres en fast støtteordning.

Sametinget har et ansvar for å sikre fortsatt utgivelse og videreutvikling av bladet Nuorttanaste som en viktig kristen kulturbærer for den samiske befolkning.

Budsjettbehovet til kvinnebladet Gába, ungdomsmagasinet Š, barnebladet Leavedolgi og Nuorttanaste for 2004 settes til totalt kr 3 400 000 og kr 2 000 000 til utgivelse av Donald Duck på samisk. Sametinget fastsetter nærmere vilkår for tildelingen. Den totale rammen for 2004 budsjettet blir på *kr 5 400 000*.

Begrunnelse

Gába er et kvinneblad som utgis på norsk og samisk. Bladet er utgitt siden 1996. Utgivelsen av tidsskriftet har vært finansiert med prosjektmidler. Sametinget har vært hovedfinansieringskilden. I tillegg er det oppnådd sporadisk støtte fra noen departementer og fra Sametinget i Finland. Samisk barneblad og ungdomsmagasin er utgitt siden 1994.

Nuorttanaste er et kristent blad som utgis på samisk. Bladet er utgitt siden 1898 og fyller et verdifullt åndelig og kulturelt behov i det samiske samfunnet. Målsettingen er månedlig utgivelse og redaktør i full stilling.

Samiske kulturorganisasjoner

Mål og tiltak

Sametingets formål er å styrke og utvikle samisk kultur og identitet som skal bidra blant annet til et rikt, variert og aktivt samisk kulturliv. Aktuelle tiltak for Sametinget i 2004 er å sikre støtte til samiske kulturorganisasjoner som rekrutterer samisk ungdom, samt å sikre og utvikle de økonomiske rammebetingelser til samiske kulturorganisasjoner.

For 2004 er budsjettbehovet til samiske kulturorganisasjoner på totalt *kr 1 567 000*.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen. Sametinget ber Sametingsrådet drøfte organisasjonenes framtidige virksomhet med de respektive organisasjoner.

Samiske kulturhus

Sametinget har behov for i 2004 følgende driftsbevilgning til Samiske kulturhus:

Tabell 5.5

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2003	2004	Avvik +/-
	Árran Julevsame Guovdasj, Tysfjord	1 340	1 670	330
	Sámi Dáiddaguovddáš, Karasjok	1 294	1 578	284
	Ája Samisk Senter, Kåfjord	643	1 212	569
	Sitji Jarnge, Hattfjelldal	1 108	1 350	242
	Sjosamisk kompetanssenter, Billefjord	282	800	518
	Várdobáiki, Evenes/Skånland	131	600	469
	Gamtofta, Sørreisa	35	100	65
	Udisponert til andre institusjoner	0	2 000	2 000
Sum		4 833	9 310	4 477

Mål og tiltak

Sametingets målsetning er at alle offentlige myndigheter tar medansvar for samisk kulturutøvelse og utvikling. I dette ligger det at det samiske folket får reelle muligheter for kulturutøvelse. Muligheter for samisk kulturutøvelse henger sammen med flere forhold. Et forhold som er av stor betydning, er at det eksisterer arenaer i de samiske samfunnene hvor samisk kulturutøvelse kan finne sted, og at de sikres økonomisk.

Aktuelle tiltak for Sametinget i 2004 er å bidra til å sikre drift av eksisterende kulturinstitusjoner, samt å bidra til at Ája samisk senter i Kåfjord og Várdobáiki i Evenes/Skånland realiseres som nasjonale samiske institusjoner.

Tilskuddsordningen reguleres ikke av egne retningslinjer. Rammen for 2004 settes til *kr 9 310 000*.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Samiske forlag (tidl. Forlagstøtte)

Tabell 5.6

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	2003	2004	Avvik +/-
	Forlagsstøtte	1 573	4 000	2 427
	Innkjøpsordning	0	500	500
Sum		1 573	4 500	2 927

Mål og tiltak

Det skal utgis flest mulig samiske bøker, til en best mulig kvalitet, for å styrke bruken av samisk og for å utvikle språket, kulturen og identiteten. Sametinget vil arbeide for å få oversatt mer faglitteratur til samisk. Sametinget anser det som nødvendig at det bygges opp en stabil forlagsbransje i samiske områder. Et av hovedmålene for bransjen må være å utgi bøker på samisk,

og å skape grunnlag for samisk kulturell infrastruktur i samiske områder, bl.a. ved hjelp av samiskspråklige forfattere og produsenter. Man skal søke å få til en mest mulig effektiv ressursanvendelse og maksimere produksjonen innenfor ressursrammene ved å øke bruken av samiske bøker.

Sametinget har gjennom en årrekke lagt vekt på å støtte samisk forlagsvirksomhet ved å tilføre forlagene et visst grunntilskudd til sikring av en minimumsdrift. Forlagene burde finansiere sin virksomhet med støtten de mottar til de enkelte utgivelsene. Behovet settes til *kr 4 000 000* til denne ordningen i 2004.

Begrunnelse

Forlagsstøtten bør være på samme nivå som støtten til nynorsk, som er på *kr 4 000 000* årlig. Samisk forlagsstøtte har i alle år vært på *kr 1 500 000* og det er nødvendig med et økonomisk løft. Produksjon av samiske bøker bygger på lite opplag pr. gang. Samiske forlag kan ikke forvente særlig fortjeneste på salg av bøker. Kunnskap i bruk og vedlikehold av samisk språk er tidkrevende. Det er også nødvendig med videreutvikling av det samiske språket innen IT.

Spesielt innen faglitteratur er det behov for flere samiskspråklige forfattere, da det ikke eksisterer samme mengde grunnlagsmateriale i samisk som i norsk. Det er behov for en egen veileder med en budsjettramme på *kr 500 000*, som spesielt skal ta seg av de som ikke har lært å skrive samisk, men som kan snakke og lese samisk. De har såpass mye viten og kunnskap at det er nødvendig å få skrevet, samlet inn og arkivert deres historier på en aller annen måte. Tanken er at konsulenten besøker potensielle fortellere, holder kortkurs, seminarer, møter, konferanser og lignende.

Det er også behov for å styrke innkjøpsordninger for samiske bøker, og økningen bør løftes opp til *kr 500 000*.

Pressestøtte til samiske aviser

Mål og tiltak

En aktiv samisk dagspresse er nødvendig for å sikre informasjonsformidling og ytringsfrihet som grunnleggende forutsetninger for et levende samisk demokrati. De samiske avisene er et av de viktigste arenaene for den offentlige debatten i det samiske samfunnet og må videreutvikles til landsdekkende dagsaviser i tråd med Sametingets ønske. Bevilgningen på Kultur- og kirke departementets budsjett kap.335 post 75 "Tilskudd til samiske aviser" forelås budsjettbehov for 2004 til *kr 18 000 000*.

Begrunnelse

Det er nødvendig med et krafttak for å kunne realisere den overordnede målsettingen i Sametingets vedtak om samisk mediapolitikk, j.f. sak 22/01. Målsettingen er å etablere et økonomisk grunnlag for daglige utgivelser av samiske landsdekkende aviser innen 2006.

Bevilgningsøkningen bidra til å realisere Stortingets vedtak vedrørende Innst.Snr. 142 (2001-02) om at mediepolitikken skal sikre et mangfold av informasjonstilbud og ytringsmuligheter også for den samiske befolkning.

Det er ressurskrevende å bygge opp tilstrekkelig kompetanse i avisbedriftene med tanke på videreutvikling til landsdekkende dagsaviser. Det er behov for omfattende investeringer i personell, bygg, teknikk samt etablering av nye regionkontorer i dekningsområdet. Uten de nødvendige rammebetingelsene i form av tilstrekkelig pressestøtte, vil det ikke være mulig å videreutvikle et fullverdig og differensiert dagspresse-tilbud til den samiske befolkningen.

De samiske avisene er viktige institusjoner for å styrke samisk språk, kultur, samfunnsliv og identitet. Det er påkrevd at avisene gis reelle muligheter til å dekke alle samiske bosettingsområder, og ikke bare i indre Finnmark.

Miljøverndepartementet

Miljøverndepartementet har for 2003 bevilget til Sametinget over kap. 1429 post 50 kr 2 000 000. Sametinget foreslår en økning til *kr 4 700 000*. Økningen på kr 2 700 000 har følgende prioritet:

Tabell 6.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Administrative driftsutgifter	post 01	500	1 700	1 200
2	Tilskudd til samisk kulturminnevern	post 54	1 500	3 000	1 500
Sum			2 000	4 700	2 700

Administrative driftsutgifter

Mål og tiltak

Sametinget skal virke til en balansert samfunnsutvikling der miljøet og naturen selv setter rammer. Dette skal nås gjennom at Sametinget skal fortsette arbeidet for lokalt samisk miljøarbeid i en Urfolk Agenda 21 sammenheng, samtidig som miljøperspektivet skal trekkes sterkere inn i Sametingets generelle arbeid på ulike sektorer. Det regionale arbeidet med kulturminnevern skal styrkes ved at Sametinget gis muligheten til å legge direkte premisser for ivaretagelse av samiske ressurs- og samfunnsinteresser i større arealinngrepssaker. Sametinget har behov for å styrke sitt arbeid med miljø- og arealsaker med to nye stillinger og kr 1 200 000, totalbehovet for 2004 blir *kr 1 700 000*.

Begrunnelse

I dag har Sametinget 11 saksbehandlerstillinger for vurdering av samiske kulturminneinteresser i alle typer areal saker fra Hedmark til Finnmark. Stillingene er fordelt på fire distriktskontorer.

Det er behov for å styrke saksbehandlingsskapiteten ved Sametinget kulturminneforvaltning i Finnmark. Særlig er behovet stort for økt aktivitet mht formidling og veiledning i fylket som har størst samisk befolkning og hvor de aller fleste automatisk fredede kulturminnene faktisk er samisk. Bemanningsøkningen vil være i tråd med Miljøverndepartementets og Riksantikvarens arbeid for økt ressursinnsats på kulturminnevernet.

Sametinget har over lengre tid gitt uttrykk for ønske om og behov for miljøfaglig kompetanse i egen forvaltning og politikktutforming. Sametinget ønsker å følge opp utfordringene som gis i Agenda 21 og handlingsprogrammene fra Johannesburg konferansen. Begrunnelsen for ressursbehovet ligger derfor i utfordringene til regjeringen fra Rio-konferansen i henhold til Agenda 21, kap. 26 og regjeringens egen omtale av dette i St. meld. nr. 41 (1996-97) Om norsk samepolitikk, kap. 16. Miljøfaglig kompetanse i Sametinget er nødvendig ut fra nasjonale hensyn for å kunne gjøre Sametinget til en forventet aktiv part i arbeidet med å oppfylle regjeringens miljøvernpolitikk og forbedre rikets miljøtilstand i henhold til St. meld. nr. 24 (2000-2001). I tidligere budsjettinnspill er det argumentert med behov for prosjektstilling for utarbeidelse av en sametingsmelding om miljø- og arealperspektiver, som en oppfølging av Konvensjonen om biologisk mangfold og Agenda 21. Det er også argumentert for behovet for stilling som arealforvalter for å ivareta samiske samfunnsinteresser i større arealinngrepssaker, særlig i forhold til konsekvensutredninger. Sametinget har videre uttrykt ønske om å utarbeide en miljø- og arealforvaltningspolitikk. Til dette vil det også være behov for kompetanse og ressurser.

En styrking av Sametinget for mer systematisk arbeid med miljøfaglige utfordringer vil sette Sametinget i stand til i større grad å være en likeverdig aktør med sentrale og lokale myndigheter i arbeidet for en bærekraftig utvikling. I første omgang vil en stilling dekke primærbehovet for miljøfaglig kompetanse..

Tilskudd til kulturminnevernarbeid

Mål og tiltak

Sametinget skal verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Sametinget skal støtte samiske tiltak med tilskudd rettet mot dokumentasjon, tilrettelegging, skjøtsel, restaurering og aktivitet knyttet til samiske kulturminner og kulturmiljø.

Sametinget har behov for å styrke sitt arbeid med samiske kulturminnetiltak for 2004 med kr 1 500 000 til totalt *kr 3 000 000*.

Begrunnelse

Behovet for økonomisk løft i tilskuddsordningen skyldes en økning i søknadsmassen som følge av at ordningen ble annonsert offentlig i 2001. Sametingets prosjekt for en verne- og forvaltningsplan for samiske bygninger er ferdig i 2003. Allerede nå ser vi at det finnes mange automatisk fredede

samiske bygninger som aldri har hatt et reelt vern og oppfølging. Et anslag på 1200 automatisk fredede samiske bygninger er ikke urimelig. Det innebærer en dramatisk økning av antallet bygninger i Norge som er automatisk fredet. Sametinget forventer at det gis samme mulighet for automatiske fredede samiske bygninger til restaurering og vedlikehold som øvrige automatiske fredede bygninger i landet. En økning på kr 1 500 000 i 2004 vil derfor være en rimelig start.

Helsedepartementet

Helsedepartementet har for 2003 foreslått bevilget til Sametinget over kap. 701 post 21.05 kr 5 100 000. Sametinget foreslår for 2004 en økning til *kr 7 000 000*.

Tabell 7.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Administrative driftsutgifter helse- og sosialsaker	post 01	600	1 800	1 200
2	Helse- og sosialsaker	post 59	4 500	5 200	700
Sum			5 100	7 000	1 900

Helse- og sosialsaker

Mål og tiltak

Sametingets mål med helse- og sosialsatsingen er å utvikle et likeverdig tilbud av helse- og sosialtjenester til det samiske folket.

Sametinget vil prioritere arbeidet med samisk helse- og sosialpolitikk. I samarbeid med sentrale myndigheter vil Sametinget arbeide for en best mulig evaluering av gitte prosjektmidler i prosjektperioden som avsluttes 31.12.2002. Sametinget forventer at ordningen fortsetter etter evalueringen. Formen på ordningen vil imidlertid avhenge av evalueringsresultatet. Tildeling av prosjektmidler til ulike prioriterte tiltak vil dermed fortsatt være en sentral arbeidsoppgave. Sametinget ser det som svært viktig at midlene blir forvaltet av Sametinget i fremtiden. Det er kun Sametinget som ut ifra et helhetlig perspektiv kan sette premisser for utviklingen av helse- og sosialtjenester i det samiske samfunnet.

Utover prosjektmiddeltildeling og oppfølging av dette, samt arbeid med helse- og sosialsaker generelt, ønsker Sametinget å styrke helse- og sosialsatsingen med å utvikle Sametingets helse- og sosialpolitikk med vekt på kvinners helse, barn og unges situasjon, ruspsykiatri og forskning. Sametinget ønsker også å videreutvikle rollen som samepolitisk premissleverandør vedrørende helse- og sosialsaker i forhold til statlige myndigheter, og å arbeide for å etablere, utvikle og drive informasjonstjeneste, der et viktig arbeidsområde vil være å få samlet informasjonsmateriell og faglitteratur på samisk om helse og sosiale forhold. Sametinget ønsker også å styrke informasjons-

og veiledningsvirksomheten om samiske helse og sosiale forhold, samiske brukeres behov, om brukernes rettigheter i helse- og sosialtjenesten og å formidle kontakt med det samiske folk. Videre vil Sametinget arbeide med å utvikle samarbeidet om samiske helse- og sosialsaker med andre nordiske land og andre urfolk, samt å styrke arbeidet med urfolks helse- og sosiale forhold, blant annet i forhold til Verdens helseorganisasjon (WHO)

For å følge opp arbeidet med samiske helse- og sosialsaker er det nødvendig med økning på overføringen fra Helsedepartementet for 2004. Dette inkluderer også en styrking av Sametingets administrasjon til to faste stillinger.

Landbruksdepartementet

Sametinget forutsetter at Landbruksdepartementet i 2003 overfører kr 4 000 000 fra henholdsvis reindrifftsavtalen og jordbruksavtalen til Sametinget (Samisk utviklingsfond). Disse avtalemidlene er ikke faste. Sametinget ønsker faste årlige bevilgninger og foreslår videreføring av tidligere bevilgning for 2004 på *kr 4 000 000*.

Tabell 8.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Kombinasjoner reindrift	post 51	2 000	2 000	0
"	Kombinasjoner jordbruk	post 51	2 000	2 000	0
Sum			4 000	4 000	0

Mål og tiltak

Sametinget skal arbeide for et sterkt og levende samisk samfunn med et allsidig nærings-, kultur- og samfunnsliv. Målet med virkemidlene over næringsavtalene er å legge til rette for kombinasjonsdrift. Koordinering av virkemiddelbruken i jordbruks-, reindriffts- og fiskeripolitikken er viktig for å sikre gode rammebetingelser for kombinasjonsbruk. Den tradisjonelle kombinasjonstilpasningen har vært fleksibel på flere måter. Utfordringen vil være å videreføre denne tankegangen til også å gjelde kombinasjoner der andre yrker i tillegg til primærnæringer inngår. For å sikre fremtidsrettet kombinasjonsvirksomhet er det nødvendig å prioritere utviklingstiltak så som kompetanseheving, nettverksdanning, innovasjoner og etablererstipend.

I dag er det liten grad av videreforedling av produkter fra primærnæringsene. Større grad av videreforedling vil gi utøverne flere bein å stå på, samtidig som det bidrar til økt sysselsetting og lønnsomhet. På sikt vil økt verdiskapning kunne dempe noe av det produksjonspresset som er i reindriffts- og jordbruksnæringsen. I reindriftnæringsen vil det være et ledd i å utvikle en bærekraftig samisk næring.

Sametingets mål for reindrift er å oppnå en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig samisk reindrift, slik at denne særegne samiske næringen, livsformen og kulturbæreren sikres, utvikles og styrkes.

Sametinget ønsker at en rekke tiltak settes i verk innen jordbruket og reindriftnæringen. Sametinget skal arbeide for at økonomien i næringene styrkes, bidra til at det økologiske grunnlaget sikres og ivaretas og bedre vern av reindriften beiteareal. Videre skal Sametinget delta aktivt i arbeidet med økt verdiskapning og sørge for at nisje- og kvalitetsprodukter baseres på samisk kultur og tradisjon. Sametinget skal også utvikle kombinasjoner der reindrift og jordbruk inngår og bidra med kompetanseutvikling, nettverksbygging og FoU-virksomhet. Totalrammen for 2004 er satt til *kr 4 000 000* til Landbruksdepartementet.

Begrunnelse

Jordbruket utgjør en viktig del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det spiller en sentral rolle i å opprettholde de samiske kulturtradisjonene samtidig som det er en viktig sysselsettingsfaktor i de samiske områdene.

Statens *reindriftpolitikk* er en del av statens same- og urfolkspolitikk. Reindriften er en av de sentrale samiske næringene. Reindriften har på linje med resten av det samiske samfunnet vært gjennom store endringer de siste tiårene. Næringen har måttet tilpasse seg nye rammebetingelser som følge av alminnelige samfunnsmessige endringer. Reindriften næringsmessige og kulturelle betydning for den samiske befolkningen gjør næringen svært betydningsfull i en samepolitisk sammenheng. Reindriftpolitikken kan derfor ikke vurderes isolert ut fra et næringspolitisk perspektiv. Lovgiver og øvrige myndigheter må alltid ta hensyn til at reindriften i tillegg er en særegen samisk livsform og en sentral kulturbærer.

Det vil skje en stor økning i søknadsmassen til driftstilskudd til næringskombinasjoner i 2003 og 2004. Hovedparten av økningen vil komme fra reindriftsutøvere.

Fiskeridepartementet

I årene 1992, 1993 og 1994 bevilget Fiskeridepartementet midler (1 million i 1992-93 og 1/2 million i 1994) for å styrke næringskombinasjoner i samiske områder. Disse bevilgningene var en særdeles positiv ordning som Sametinget håper Fiskeridepartementet kan gjenoppta for å ivareta, styrke og utvikle sjøsamisk kultur, språk og næringsutvikling. Sametinget bidrar årlig med *kr 4-5 000 000* for å styrke fiskeriinteressene i samiske områder.

Sametinget foreslår følgende prioriteringer i budsjettammen for 2004.

Tabell 9.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Lokaltilpasset forvaltningsordninger	post 51	0	1 500	1 500
2	Oppdrett	post 51	0	1 000	1 000
3	Mottaksanlegg	post 51	0	1 500	1 500
4	Kometanseutv., nettverksbygging, FoU-virksomhet	post 51	0	750	750
Sum			0	4 750	4 750

Oppsatte kostnader i pkt. 1 – 4 kommer i tillegg til øvrige midlene som bevilges av Samisk næringsfond.

Mål og tiltak

Bevare og utvikle fiske som et viktig materielt grunnlag for bo- og sysselsettingen i samiske kyst- og fjordområder. Sametinget foreslår at Fiskeridepartementet årlig bevilger *kr 4 750 000*.

Begrunnelse

Sametinget arbeider aktivt for å bevare og utvikle samisk kultur, språk og næring i de samiske kyst- og fjordområdene. Sametinget vil legge nærhets- og avhengighetsprinsippet til grunn i forvaltning, høsting og fangst av naturressursene i områder med samisk bosetning. Sametinget vil være en aktiv bidragsyter når det gjelder finansiering av fiskebåter, oppdrettsanlegg og et nettverk av mottaksstasjoner som er lokalt lokaltilpasset.

Marine arter er et nytt og spennende satsingsområde innen oppdrett hvor samiske kyst- og fjordområder har et stort utviklingspotensial. Sametinget vil bruke ressurser på å utvikle en oppdrettsnæring som eies og drives av lokale interesser, og som ikke hinder det tradisjonelle fjordfiske eller har negativ innvirkning på de lokale fiskeressursene.

Utenriksdepartementet

Sametinget foreslår for 2004 å opprette en ny post 50 til driftsutgifter overført fra Utenriksdepartementet.

Tabell 10.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		2003	2004	Avvik +/-
1	Driftsutgifter internasjonalt arbeid (ny 2004)	post 01	0	1 200	1 200
2	Tilskudd til internasjonale organisasjoner *	post 57	400	700	300
Sum			0	1 200	1 200

*Tallene inngår ikke i totalsummen for Sametingets budsjett for 2003 og 2004, da de bevilges over kap. 116 deltaking i internasjonale organisasjoner, post 70 tilskudd til internasjonal organisasjoner.

Urfolksrettigheter og internasjonalt arbeid

Mål og tiltak

Sametingets mål er å bidra til at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivaretatt, og at saker som har betydning for urfolk blir fremmet både nasjonalt og internasjonalt. For å nå denne målsettingen må Sametinget delta aktivt i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. Sametinget må selv være med på å bidra til at intern-rettslige og internasjonale rettsregler og prinsipper som berører urfolk gis positiv og fremtidsrettet innhold, samt å arbeide med å styrke situasjonen generelt for samene og andre urfolk.

Sametinget vil legge vekt på den utviklingen som skjer internasjonalt innen urfolksrettigheter, inkludert urfolks rett til selvbestemmelse, og vil være essensielt i Sametingets arbeid internt og i samarbeidet med sentrale myndigheter. Sametinget vil ta initiativ til å arrangere en internasjonal urfolkskonferanse i Norge i 2004.

Sametingets deltakelse i det internasjonale arbeidet med urfolkssaker skal styrkes ved at Sametinget i sterkere grad involverer seg i det internasjonale urfolksarbeidet. Internasjonal virksomhet omfatter flere faser: informasjon om prosesser og beslutninger, forberedelse forut for møter og konferanser, deltakelse på møter og konferanser og oppfølging av møter og konferanser. Sametinget skal styrke sitt arbeid med internasjonale urfolkssaker og vil derfor ha behov for ressurser til to stillinger og *kr 1 200 000*, samt ressurser til å arrangere en internasjonal urfolkskonferanse i 2004.

Regjeringen har foreslått en bevilgning på *kr 400 000* for 2003 tilskudd til samer og russiske urfolks deltakelse i Arktisk Råd og via Indigenous Peoples Secretariat. Formålet med bevilgningen er å gi tilskudd til urfolksrepresentantenes deltakelse i internasjonalt samarbeid i nordområdene på områder der deres interesser er særlig berørt, samt å styrke deres forutsetninger for å delta i denne typen samarbeid. Sametinget ønsker å styrke urfolkets internasjonale samarbeid og fremmer forslag om å øke tilskudd til internasjonale organisasjoner til *kr 700 000* for 2004. Denne bevilgningen fra Utenriksdepartementet er ikke med i totalbudsjettet for Sametinget.

Begrunnelse

I dag har Sametinget ingen saksbehandlerstillinger som kun er myntet på internasjonale urfolkssaker. Man har fram til i dag løst ressursproblemet innenfor ordinære budsjetttrammer, men for å kunne delta aktivt og målrettet i dette viktige arbeidet må det i framtiden avsettes egne ressurser til arbeidet. Regjeringens tilskudd, det vil si årlige tilskudd etter søknad på *kr 200 000* til Sametingets internasjonale virksomhet går i dag i sin helhet til deltakelse i arbeidet med urfolkserklæringen.

Aktiv deltakelse i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål er et arbeid som krever en målrettet innsats i de ulike prosesser og programmer som er relevant for situasjonen for urfolk verden over. Dette gjelder deltakelse i Barentssamarbeidet, Arktisk råd, oppfølging av arbeidet i Forente Nasjoner (FN) med urfolksrettigheter og spørsmål – herunder arbeidet med urfolkserklæringen, og oppfølgingsarbeidet rundt konvensjon om biologisk mangfold, samt arbeidet i World Health Organization, World Indigenous People Organization og andre aktuelle FN-organer

som må vies oppmerksomhet fra Sametingets side. Det er også behov for å opparbeide seg kunnskap om de politiske prosessene innenfor EU. Arbeidet i Permanent Forums må sikres økonomisk. Sametinget har representert urfolkene i Barentssamarbeidet siden 2000 uten at det er satt av særskilte økonomiske ressurser til arbeidet.

I St. meld. nr. 55 kapittel 16, pkt. 16.2 nevnes spesielt Sametingets spesielle stilling som folkevalgt organ, og at det derfor er viktig å sikre Sametinget innflytelse og at tingets kompetanse blir benyttet i det internasjonale arbeidet. Regjeringen legger også vekt på at internasjonale urfolksspørsmål drøftes og forhandles gjennom et nært samvirke mellom regjeringen og urfolksrepresentanter. Norske holdninger til internasjonale urfolksspørsmål utformes derfor i nært samarbeid med Sametinget. Dette innebærer aktiv deltakelse fra Sametingets side som igjen krever at det avsettes ressurser til arbeidet.

Nærings- og handelsdepartementet

Sametinget forslår å opprette en ny post 50 på til sammen *kr 1 600 000* til IKT satsing overført fra Nærings- og handelsdepartementet.

Tabell 11.1

(i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse	2003	2004	Avvik +/-
1	IKT satsing post 01	0	1 600	1 600
Sum		0	1 600	1 600

IKT satsing

Mål og tiltak

Sametinget skal bistå i utviklingen av informasjons- og kommunikasjonstekniske løsninger som kan utvikle tjenestetilbudet til alle samer i hele Norge. Til nå har slike initiativ vært reist gjennom prosjekter og ad-hoc prosesser, og man ser i dag behovet for økt kapasitet til kontinuerlig arbeid innenfor feltet. Det anmodes derfor om at Nærings- og handelsdepartementet bidrar med ressurser tilsvarende én stilling som IKT-koordinator og ressurser til å finansiere prosjekter og ekstern bistand/kjøp av tjenester.

Sommeren 2002 igangsatte Sametinget pilotprosjektet e-Sápmi. Arbeidet går ut på å utvikle en e-Sápmi-plan. Prosjektet er et ledd i nødvendig arbeid for å gjøre samisk språk til et levende språk i IT-sammenheng. Sametinget budsjetterer med kr 300 000 som del av samfinansieringen med Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og Nærings- og handelsdepartementet (NHD). Budsjettbehovet i 2004 vil være på *kr 1 600 000* både til pilotprosjektet og eksternt bistand/kjøp av tjenester.

Begrunnelse

Sametinget har etter hvert betydelig erfaring med de utfordringer en liten språkgruppe står overfor innenfor IKT-området. Ny teknologi og problematikken rundt samiske tegn er ett eksempel på konkrete utfordringer vi står overfor. En annen utfordring er de særlige krav som stilles til en moderne samfunnsutvikling innenfor et samfunn som preges av store geografiske avstander og lav befolkningstetthet.

Sametinget har som målsetting å bistå i utviklingen av løsninger som kan utvikle tjenestetilbudet til samer i alle deler av Norge. Dette er et ressurskrevende arbeid. Det krever både aktiv koordinering og kjøp av løsninger og tjenester. Sametinget har allerede i dag forhandlet frem til avtale om støtte for samiske tegn i Microsofts nyeste programvare, herunder fremtidige løsninger.

Saken ble avsluttet 28. november 2002 kl. 10.00

Sak 45/02

Sametingsplanen 2002 - 2005

Saken påbegynt 28.november 2002 kl. 10.00

I. Dokumenter

- Sak R 128/01 Sametingsplan 2002-2005, Sametingsrådets utkast av 18. januar 2002.
- Brev av 18.01.02 til Sametingets politiske grupper om Sametingsrådets utkast til Sametingsplan 2002-2005
- Mail av 25.09.02 til gruppelederne om Sametingsplan 2002-2005

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Samiske verdier i sentrum

*”I olmmoš eale dušše čovjiin”
”Menneske lever ikke av brød alene”*

Sametingets visjon

Et mangfoldig samfunn med samisk verdigrunnlag, grunnleggende menneskerettigheter og internasjonal solidaritet.

Overordnet mål

Selvbestemmelse med grunnlag i samenes rettigheter som folk og urfolk.

Det samiske samfunnet skal bygges på grunnleggende kvaliteter som mangfold, trygghet og solidaritet. Sametinget har som mål å skape grunnlag for kulturell oppblomstring og positiv livsutfoldelse for den enkelte i et samfunn bygget på samiske verdier. En forutsetning for en slik utvikling er at det samiske folk selv gis rett og anledning til å legge premissene og definere behovene for fremtiden. Konkret innebærer dette at staten Norge må anerkjenne samenes grunnleggende rett til selvbestemmelse, som folk og urfolk i Norge. Bare slik kan man oppfylle de rettslige og politiske forpliktelser som nasjonalstaten har påtatt seg for å sikre og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Samene omtaler samisk som ”váimmu giella”, hjertespråket. Språket er en sentral bærer og formidler av samiske verdier, kollektiv kunnskap og erfaring. Bevisstheten om rikdommene og mulighetene innenfor eget språk gir stolthet til brukerne, og er dermed med på å skape et positivt selvbilde både av språket og av samene selv. Et trygt og positivt selvbilde for den enkelte gir grunnlag for toleranse, åpenhet og nysgjerrighet, både i møte med egen og andres kultur.

Samiske barn og unge vokser til myndige borgere gjennom å tilegne seg symboler, verdier, kunnskaper om og ferdigheter i egen kulturutøvelse og eget samfunn. Samisk språk er et av flere grunnleggende elementer i opplæring og sosialisering. Det samiske generasjons- og slektsfellesskapet bidrar dessuten i stor grad til sosialisering av nødvendige verdier og ferdigheter for at den enkelte skal kunne mestre eget liv, og påta seg fellesansvar og oppgaver i det samiske samfunnet. Det er derfor viktig å støtte opp om tradisjonelle og nye arenaer hvor unge og gamle kan møtes og lære av hverandre. I slike fellesskap skal kvinner og menn være likestilte og likeverdige.

Fellesskap, solidaritet og samarbeid preger mange samiske livs- og næringsformer. Verdiene er i utgangspunktet formet som et resultat av naturgitte begrensninger, fra tider da samarbeid var en forutsetning for livberging og næringsvirksomhet. Dette er verdier som også er verdifulle i en globalisert og moderne verden.

Den samiske kulturen er nært knyttet til naturen, både i åndelig og praktisk forstand. Bygda man kommer fra, fiskeplassen, siidaen, og myra slekten i flere generasjoner har plukket bær på, er for mange samer viktige referansepunkter i livet. En rekke fjell, steiner og steder i de samiske områdene har gjennom tidene vært definert som hellige. Mange av disse beskyttes også i dag som hellige, ved at det gjennomføres restriksjoner på hvem som gis kunnskap om disse stedene. Samisk språk kjennetegnes ved at det finnes et stort antall unike betegnelser på fenomener knyttet til vær, føre, plante- og dyreliv. For samene har derfor naturen ikke bare verdi som naturgrunnlag for næringsliv, men er i like stor grad knyttet til samisk trosliv og verdier, kunnskaper, ferdigheter og personlig livsutfoldelse. Bevaring og bærekraftig utnyttelse av naturgrunnlaget har derfor avgjørende betydning for den åndelige, så vel som den materielle kulturen. Den samiske skriftkulturen er i historisk sammenheng en nyhet. Samiske kulturmiljøer og kulturminner utgjør således en svært viktig historisk dokumentasjon av samisk liv og kultur gjennom tidene.

De samiske samfunn har de siste 30-40 årene gjennomført overgangen fra samfunn preget av primærhusholdninger til moderne og globalisert kommunikasjons- og teknologisamfunn. Dette har medført store endringer i det samiske samfunnet, både når det gjelder næringsstruktur og bosettingsmønster. Til tross for disse store og dramatiske endringene over kort tid, har den samiske kulturen vist seg å være svært omstillings- og levedyktig. Fremdeles er store deler av det samiske verdigrunnlaget knyttet til et liv i nærhet til naturen. Samlet sett skaper dette et mangfold i den samiske kulturarven som det er viktig å bevare og videreutvikle, både de historiske og de moderne kulturuttrykkene, i bygdesamfunnet og i byene.

Det framtidige samiske samfunn må derfor søke å bevare de mest grunnleggende og verdifulle elementer i den samiske kulturen. Samtidig skal det samiske samfunnet være åpent for nye

kulturytringer og former tilpasset den nye tiden. En slik kulturell og samfunnsmessig utvikling forutsetter åpenhet og toleranse overfor andre folk og kulturer, religioner, livssyn og seksuell legning.

De samiske samfunn i sentrum

”Ti ovttan áiruin njuolggá sága”

”Med én áre ror man ikke rett”

Sametinget er daglig i kontakt med de samiske lokalsamfunn gjennom sin politikk og forvaltningsordninger, og er dermed med på å legge rammer for utviklingen. En aktiv nærings- og kulturpolitikk har ført til en positiv utvikling i mange lokalsamfunn. Gjennom støtte til prosjekter som ivaretar og fremmer kunnskapen om kulturhistorie, kulturminner og kulturlandskap ønsker Sametinget å bidra til at historien og tradisjoner skal være sentrale elementer i utviklingen av samfunnet.

Utenforliggende forhold som også påvirker næringsstrukturen og kulturen har dessverre gjort arbeidet med å få til en samfunnsutvikling basert på lokal utnyttelse av ressursene vanskelig. I inneværende periode skal arbeidet mot lokalsamfunnene styrkes for bedre å kunne møte morgendagens utfordringer. En bedre kommunikasjon skal bidra til økt anerkjennelse av Sametingets demokratiske funksjon og legitimitet, og dermed sikre at samene selv kan opptre som premissgivere for den samepolitiske utviklingen. Sametinget arbeider for å fremme aktiv, brukerorientert og helhetlig informasjon om virksomheten og samiske samfunnsforhold. Spesielt skal informasjon om rettigheter og plikter prioriteres, og den demokratiske prosessen skal sikre at alle får lik tilgang til å delta. Det valgte Sameting er samenes representative organ, og representerer samene som et folk. Ideelt sett skal sammensetningen av representantene i tinget gjenspeile det samiske samfunnet, men ungdom og kvinner er underrepresentert på Sametinget i denne perioden. For å veie opp dette og for å gi alle grupper innflytelse på politikkkutforming, skal det blant annet i dialogen med lokalsamfunnene spesielt settes fokus på kvinner og ungdom. En beslutning eller en handling kan ha ulike konsekvenser for henholdsvis kvinner og menn fordi de har ulike erfaringer, ressurser og behov. Ved å ha kjønnsperspektiv på politikkkutforming og integrere likestilling i forvaltningen kan en rette opp og forebygge forskjellsbehandling.

Utviklingen fra et tradisjonelt næringsliv basert på primærnæringer til moderne lokalsamfunn har påvirket og endret forholdet mellom kjønnene. Både kvinner og menn er viktige kulturbærere, og den tradisjonelle måten å overføre kultur, tradisjoner og verdier til neste generasjon er gjennom arbeidsfordelingen i familie- og arbeidsliv. I dag reiser ungdom ut for å ta utdanning og for å få jobb, og vender i mange tilfeller ikke tilbake. Tilknytningen til samisk kultur kan bli endret eller svekket. I mange samiske områder er det en større andel kvinner enn menn som reiser. Endringene har ført til at menn har en sterkere posisjon på mange samfunnsområder enn kvinner. Det hevdes i mange sammenhenger at det var likestilling mellom kjønnene i det tradisjonelle samiske samfunnet, men nyere forskning stiller spørsmål ved dette bilde. Kvinner har i mange tilfeller hatt liten påvirknings og beslutningsmyndighet, og har heller ikke i dag samme muligheter som menn til å påvirke utviklingen og til å fatte avgjørelser. Det viser seg at kvinner får liten plass i det politiske

arbeidet både lokalt og i Sametinget. Et mangfoldig samfunn fordrer at kvinners verdier og prioriteringer blir vektlagt, verdsatt og integrert i politikken til beste for det samiske samfunnet. Lokalsamfunnene må igjen bli attraktive for kvinner og være en ressurs som beriker kvinners liv. Virkemidlene er med å forme utviklingen og legge rammer, og må bidra til at lokalsamfunnene blir attraktive å etablere seg i for kvinner. Det er liten kunnskap om mekanismer som påvirker likestillingen mellom kjønnene i samiske samfunn, og Sametinget har derfor tatt initiativ til et eget forskningsprogram på området.

Samfunnsendringene har også medført endringer for samiske barn og unge. Gjennom forskningsprosessen ble mange barn fratatt sitt samiske språk og dermed en del av sin kultur. I denne prosessen hadde skolen en sentral plass. De norske offentlige institusjonene formidler norske verdier og kultur gjennom måten de er organisert på og hvilke aktiviteter som er verdsatt. Skoler og barnehager har en sentral plass i dagens samfunn i kulturformidlingen. Sametinget har gjennom mange år arbeidet for å få samisk kultur inn i barnehager og skoler. Dette gjøres blant annet gjennom tilskudd til språk og kulturarbeid til barnehager, gjennom innføringen av L97 Samisk som Sametinget har vært med på å utforme, og gjennom produksjon av læremidler. Gjennom L 97 Samisk har man greid å komme noe nærmere målsettingen om å integrere samiske verdier i grunnskolen. Etter opplæringsloven har samiske elever en individuell rett til opplæring i samisk både i grunnskole og videregående opplæring. Kommunene har ansvaret for tilrettelegging og gjennomføring av denne retten, men allikevel er det mange som må søsle for å få disse rettighetene. Mange henvender seg til Sametinget for å få informasjon om sine rettigheter, og hjelp til å få igjennom sine krav i kommunene.

Samarbeidet med kommunene er viktig og må videreutvikles. Samarbeidet skal både ivareta partenes interesser og forplikte til større grad av samhandling gjennom forvaltning og tjenesteproduksjon. Spesielt må kommunenes ansvar og rolle i miljøvernforvaltningen styrkes. Samtidig er det viktig at dette ikke skjer uten at urfolksperspektivet er med og ivaretas på en god og relevant måte. Det er derfor nødvendig å delta og bidra i dialogen og drøftingene med kommunene om hvordan urfolksperspektivet kan ivaretas gjennom økt miljøansvar til kommunene. De igangsatte prosesser mellom stat, fylkeskommune og kommune har direkte relevans for Sametingets forvaltningsmyndighet. Skal Sametinget kunne spille en konstruktiv medvirkerrolle i arbeidet med å styrke kommunenes ansvar i miljøforvaltningen, hvor også urfolksperspektivet i de samiske områdene ivaretas, må Sametinget myndiggjøres i sitt miljøvernarbeid. Sametingets arbeid med lokal Agenda 21, og innholdet i kapittel 26 i Agenda 21 understreker viktigheten av urfolks bidrag i miljø- og ressursforvaltning.

Samiske interesser fortøner seg annerledes i områder hvor samer er i majoritet enn i områder hvor samene utgjør en mindre del av befolkningen. Det er nødvendig å utforme en egen "samisk regionalpolitikk" hvor Sametinget har ulik vektlegging av innsatsen i de ulike samiske bosettingsområder. Det vil derfor være nødvendig å ha ulike strategier for innsatsen i indre Finnmark, kyst- og fjordområder, sørsamiske områder og i byer og større tettsteder.

Utviklingen lokalt er også avhengig av den regionale og den nasjonale politikken. Fylkeskommunene har fått en større oppgave i forhold til å være en utviklingsaktør i fylkene.

Sametinget har hatt et samarbeid med fylkeskommunene for å få til en samordning av virkemidler og tiltak. Dette arbeidet vil bli videreført og styrket. Særlig ønsker Sametinget å styrke samarbeidet med fylkeskommunene som strekker seg over de sørsamiske bosettingsområdene. Den internasjonale og nasjonale utviklingen har på flere områder direkte relevans for samiske samfunn generelt og derfor for samepolitikken. Nasjonalt legges rammene for all politikk og dette styrer forholdene for alle fra barn i barnehager til fjordfiskerne. Dette gjør at arbeidet mot de sentrale myndigheter er viktig for å få gode rammevilkår for utviklingen i samiske lokalsamfunn.

Internasjonale avtaler om frihandel, som GATT og EØS har stor innflytelse på nasjonalstatens valg av næringspolitikk, og har hatt stor betydning for urfolk generelt, også samiske samfunn i Norge. Denne utviklingen har ført til en dreining av den offentlige politikken mot rasjonalisering og favorisering av større enheter. En satsing på denne form for ressursutnyttelse kommer i konflikt med samiske verdier om lokal ressursutnyttelse. Det har blant annet ført til en betydelig nedgang i antall enheter både i fjordfiskeflåten og i jordbruket. Sametinget har til en viss grad klart å dempe nedgangen ved sin prioritering av virkemidler til investeringer i disse to næringene, og ved å engasjere seg i politiske fora spesielt i fiskeriforvaltningen. Det vil være en stor utfordring å videreføre politikken der lokal ressursutnyttelse og nærhets- og likhetsprinsippet er sentrale begreper.

Grenser og grensegang

"I oktage máhte goargyut dan murrii, mas oavssit eai leat"
"Ingen kan klatre i et tre uten grener"

Et folks rett til selvbestemmelse betyr en kollektiv rett til å bestemme over egen fremtid. Dette prinsippet medfører at det er samene selv som skal bestemme hvilke livsområder det samiske folk må ha styring, kontroll og forvaltningen over. Retten til selvbestemmelse innebærer også retten til å gi fra seg beslutningsrett.

Sametinget tar utgangspunkt i at samene er et folk - et urfolk - med lang historisk tilknytning til egne områder. Folkenes rett til selvbestemmelse er et vesentlig prinsipp og en grunnleggende rettighet, som er nedfelt i rettslig bindende internasjonale konvensjoner. Sentralt i denne sammenheng er FN konvensjonene av 1966 om henholdsvis sivile og politiske rettigheter og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter.³ Grensene for selvbestemmelse gis av internasjonal rett. Derfor kan ikke norske myndigheter alene definere eller avgrense selvbestemmelsesretten. Dette vil ikke være i tråd med artikkel 1 i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og andre internasjonale rettsregler.

Folkenes rett til selvbestemmelse er et ideologisk, politisk og rettslig prinsipp som er under stadig utvikling. FNs forgjenger – Folkeforbundet, etablert i 1919, anerkjente folkenes selvbestemmelse som et grunnleggende ideologisk og politisk prinsipp. Selvbestemmelse ble ansett som en måte å

---

³ Disse to konvensjonene har en likelydende artikkel 1 hvor "alle folks" rett til selvbestemmelse er nedfelt.

forhindre statlige overgrep overfor folk uten egne nasjonalstater. Etter etableringen av FN i 1945 har rett til selvbestemmelse blitt formulert som en rettighet for alle folk. I etterkrigstiden har retten til selvbestemmelse likevel i stor grad vært nært knyttet til avkolonisering og etablering av nye uavhengige nasjonalstater. I dag ser man imidlertid en økende anerkjennelse av at retten til selvbestemmelse ikke kan begrenses til tradisjonelle avkoloniseringstilfeller. Utviklingen viser at retten til selvbestemmelse er en dynamisk rettighet som er under kontinuerlig utvikling.

Den seneste utviklingen viser at stadig flere FN organ uttrykkelig anerkjenner urfolks rett til selvbestemmelse.⁴ I likhet med urfolk over hele verden hevder også samene at de har rett til selvbestemmelse og at denne retten derfor må anerkjennes av verdenssamfunnet og de respektive nasjonalstatene. Situasjonen for urfolk er imidlertid at nasjonalstatene ikke fullt ut anerkjenner deres rett til selvbestemmelse. Dette er også situasjonen i Norge, likeså i Finland, Russland og Sverige. Først må retten til selvbestemmelse for samene anerkjennes, og når det er gjort kan innholdet utformes gjennom forhandlinger. Innholdet i selvbestemmelsen må defineres gjennom reelle forhandlinger mellom to likeverdige parter og dette må sees i et langsiktig perspektiv, der nye generasjoner samer også skal ha rett til å delta. Det vil derfor være en sentral oppgave å innføre forhandlingsplikt mellom samene og myndighetene. Plikten må omfatte mer enn konsultasjon og dialog, og må medføre gjensidige forpliktelser. Grensegangen mellom ansvarsområder og innflytelse mellom samiske og norske myndigheter bør løses gjennom reelle forhandlinger og avtaler. I Canada har man allerede utviklet systemer hva gjelder forhandlinger mellom urfolk og ulike myndighetsnivåer. Et sentralt moment er at urfolkene ikke forhandler om å få rettigheter, men hvordan nedarvede rettigheter skal innarbeides i de respektive nasjonale lovgivninger.

FNs menneskerettighetskomité som overvåker statenes forhold til konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, har bedt Norge svare på samenes rett til selvbestemmelse i henhold til artikkel 1. Tilsvarende har komiteen gjort i forhold til Canada og Mexico. Menneskerettighetskomiteens observasjoner og kommentarer må forstås som at urfolk, inkludert samene, har rett til selvbestemmelse i henhold til artikkel 1 i FN konvensjonene om sivile og politiske rettigheter.

Utfordringer og innsatsfelt i tiden som kommer må ses i lys av retten til selvbestemmelse og det materielle grunnlaget for samisk kultur. En forutsetning for å kunne bevare og utvikle et mangfoldig samfunn er at ressursgrunnlaget for samisk kultur- og næringsliv sikres. Ressursgrunnlaget består av naturressurser, menneskelige ressurser og samfunnsstrukturelle ressurser. I Grunnlovens § 110a slås det fast at myndighetene skal legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppen skal kunne sikre og utvikle sitt språk, kultur og samfunnsliv. En av de viktigste forutsetninger for at dette skal være mulig, er retten til naturressursene. Det vil være av avgjørende betydning for samekulturens fremtid at naturgrunnlaget sikres på en forsvarlig måte. En klargjøring av samenes rettigheter som urfolk er nødvendig, i forhold til spørsmålet om retten til land og vann i tradisjonelle samiske områder. I internasjonale konvensjoner som omhandler urfolks rettigheter inntar bestemmelser om landrettigheter en viktig plass. Fra samisk side har det aldri vært tvil om at tradisjonell samisk eiendomsrett fortsatt er i hevd, selv om staten historisk sett har vært av den oppfatning at samisk

---

⁴ UN Working Group on Indigenous Populations, Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities, UN Human Rights Committee.

sedvane ikke kan gi grunnlag for slike rettigheter. Nyere rettsavgjørelser fra Høyesterett viser en annen og mer innsiktsfull forståelse av samisk rettighetsspørsmål enn det som tidligere har vært tilfelle.

Samiske områder skal så langt som det er mulig forvaltes av samene selv. Samerettsutvalgets arbeid, både avgitte og framtidige utredninger vil sammen med utredningen om samisk sedvanerett bli forelagt en grundig behandling i Sametinget. Arbeidet til Samerettsutvalget for Troms, Nordland og sørsameområdet vil være av sentral betydning i planperioden. Gjennom en grundig prosess hvor også den øvrige befolkningen i de aktuelle områdene er med, skal rettighetsdebatten følges opp med konkrete løsninger. Et mål må være å sikre og videreføre naturgrunnet for samisk kultur med næringer og samfunnsliv til nye generasjoner.

Et folks rett til kulturutøvelse er en grunnleggende menneskerettighet. For nasjonalstaten innebærer dette en rettsplikt til å sikre ressursgrunnet for kulturen. Reindriften har vært og er fremdeles en viktig identitetsfaktor og en av forutsetningene for opprettholdelse av samisk kultur og livsform. Reindriften bidrar fremdeles i dag til at samisk språk, naturkunnskap, sosiale nettverk og slektskapsrelasjoner holdes i hevd. For denne arealkrevende næringen er naturgrunnet helt essensielt for å kunne sikre og utvikle næringen.

Samenes grenseløse samarbeid fra tidligere tider, og dagens samarbeidsformer over landegrensene utgjør i dag et ubrukt potensial. Alle dagens samfunn er i sterk endring og man opplever et særlig sterkt kulturpress utenifra. Oppbygging av samiske organisasjoner og institusjoner skal være med å sikre en utvikling av samiske samfunn på egne premisser. I nyere tid med bedre kommunikasjon og tilkomst av nye samiske institusjoner ser en at det nære samarbeidet på tvers av riksgrensen fortsetter og utvides til også å gjelde teater- og bibliotekvirksomhet, språksamarbeid og næringsutvikling. Dette bidrar til at samer som ikke er i reindriften gis muligheter til å vedlikeholde samisk identitet og kultur i et fellesskap med andre samer. Sametingets mål er å bygge ned de hindringer og begrensninger statsgrensene medfører i våre bosettingsområder.

Samisk media utgjør en sentral arena for den løpende meningsutviklingen i det samiske offentlige rom, og har en viktig identitetskapende og språkutviklende funksjon i det samiske samfunn. Samiske medier sikrer dessuten ytringsfriheten gjennom formidling av allsidig informasjon til samer, og gjennom å føre kritisk kontroll med myndigheter for å sikre innsyn og åpenhet i offentlig forvaltning. Det er viktig for Sametinget å styrke den levende debatt, bidra til et godt samiskspråklig medietilbud for barn og unge, og aktivt bidra til økt fokus på likestilling og kvinners situasjon i det samiske samfunnet.

Ytringsfriheten er en grunnstein i et levende demokrati. Formell ytringsfrihet er i seg selv ingen garanti for at urfolk kommer til ordet i det offentlige ordskiftet, eller får mulighet til å etablere egne velfungerende arenaer for debatt og samtale. Derfor er det avgjørende at statens forpliktelser går utover det å etablere og garantere for de formelle og juridiske rettighetene, slik at faktisk ytringsfrihet blir realisert.

Det samiske folk må sikres reell anledning til deltakelse i det nasjonale ordskiftet, og til selv å etablere egne arenaer for informasjon, opplysning og debatt. Derfor er det nødvendig at statens rammebetingelser gjør det mulig å etablere og styrke samenes ytringsfrihet gjennom en styrking av samisk skole og utdanning, forskning, media, kunst og kultur. Godt utbygde og institusjonaliserte fora er en forutsetning for at en offentlig samtale kan finne sted og at ytringsfriheten der igjennom virkeliggjøres.

Et levende språk fra generasjon til generasjon

Hovedmål: *Vi klarer oss med samisk!*

Morsmålet er hjertets språk. Gjennom morsmålet kan mennesket best og tydeligst uttrykke sine tanker, ideer, lengsler og ønsker. Språket er et av de mest grunnleggende elementer i samisk kultur. Språket bærer i seg det samiske folks kollektive verdier, erfaringer og kunnskaper, og bidrar til samisk identitetsutvikling ved overføring av den samiske kulturarven fra en generasjon til den neste. Bevaring, vitalisering og utvikling av samisk språk er derfor en grunnleggende forutsetning for den samiske kulturens framtid.

Internasjonalt sett er samisk språk, med sine begrensede antall brukere i flere spredte og små språkmiljøer å betrakte som et truet språk. Å beskytte språket gjennom lovgiving har derfor vært og er helt nødvendig. Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) ble vedtatt 12. juni 1987, og inneholder et sett bestemmelser for å styrke bruken av samiske språk i ulike sammenhenger. Loven innebærer en formell likestilling av norsk og samisk, og skal sikre grunnlaget for samisk språk, samt legge forholdene til rette for videreutvikling og økt bruk av samisk. Gjennom sameloven er dermed samene i Norge sikret grunnleggende rettigheter for bruk av samisk. Samelovens språkregel er sentral i Sametingets språkarbeid. Arbeidet med samelovens språkregler er kontinuerlig og fornyelse av loven i takt med utviklingen er viktig slik at den til en hver tid kan møte de gjeldene utfordringer.

Et levende språk forutsetter at det er i aktivt bruk i den samiske befolkningen, i alle hverdagens situasjoner – både i hjemmet og i det offentlige rom. Bruk av samisk i offisielle sammenhenger, som i medier, kunst og kultur og i offentlig forvaltning bidrar til å øke språkets status. Det fører igjen til økt interesse for læring og bruk av språket. Bevaring og utvikling av det samiske språket forutsetter at barn og unge gis reelle muligheter til å bruke sitt språk i hverdagen. Overføring av språkkunnskaper er samtidig en overføring av den samiske kulturen. Medietilbudet til samiske barn og unge representerer derfor en stor utfordring. Gjennom film, fjernsyn, video, popmusikk og internett er norsk og engelsk de dominerende språkene. Dette er medier som er sentrale i ungdomskulturen. Populærkultur formidlet via sterke og populære medier, gjør at det samiske språket stadig taper terreng. Barn og unge må derfor få mulighet til å oppleve at samisk er et bruksspråk i de medier de omgir seg med til daglig. Det innebærer etablering av samiskspråklige tilbud for barn og unge i blader, tidsskrift, internett, fjernsyn og radio.

I dag får det samiske folk daglige nyhetssendinger på fjernsyn gjennom et samarbeid mellom NRK, SVT og YLE. Samarbeidet har også resultert i egne nettsider for nordiske samiske nyheter på

samisk. Sametinget etterlyser imidlertid en tilsvarende satsing i forhold til barn og unge. Derfor vil et utvidet samarbeid om daglige Barne-TV-sendinger på de samiske språkene være avgjørende for alminneliggjøringen av språket.

Sametinget vil motivere hver enkelt til å bruke samisk i alle sammenhenger, og over alt i det samiske samfunnet, og ønsker å bidra til at det lages en språklig miljøvernkampanje for samisk språk *Ví
klarar oss med samisk!*

Tilknytning til sted er et sentralt element i samisk tankegang, samiske stedsnavn er derfor en viktig del av den samiskspråklige arven. Sametinget overtar den samiske navnekonsulenttjenesten fra 2002. Bruk av samiske stedsnavn er praktisk realisering av intensjonene i Grunnlovens § 110a og formålsparagrafen i Sameloven. Ved at navnekonsulenttjenesten for samiske saker overføres til Sametinget, vil Sametinget kunne gi råd og veiledning til offentlige organ og andre om blant annet skriftformer, navnsetting og svare på spørsmål om stedsavn og stedsnavnbruk generelt.

Utvikling av språket er sentralt i styrking av samisk språk. Språket må utføre visse funksjoner for mennesket for at forbindelsen mellom mennesket og språk skal styrkes. Derfor er terminologiarbeidet sentralt i språkutviklingsarbeidet. Samisk orddatabank er viktig i formidlingen av samiske termer og skal videreføres slik at godkjente ord blir lett tilgjengelig for brukere. Orddatabanken vil i løpet av perioden bli utviklet og fornyet slik at også godkjente sør- og lulesamiske termer blir registrert.

For å nå målet om et levende språk, vil språksentra og arenaer for samhandling mellom generasjoner være viktige faktorer. Formålet med språksentra er å styrke samisk språk i områder hvor det står svakt. I områder hvor det er opprettet språksentra, har arbeidet med å fremme språket vært vellykket, og derfor vil Sametinget jobbe for etablering av flere språksentra i planperioden. Den eldre generasjonen besitter en rik og verdifull kunnskap om samiske ord og begreper som er knyttet til utøvelsen av det praktiske og tradisjonelle liv, næring og kultur. Det samiske språket er dessuten også rikt på kultur-, landskaps- og slektskapsuttrykk. Alt dette vil dø ut dersom det ikke utvikles og etableres arenaer hvor denne tradisjonelle kunnskapen kan overføres fra eldre til unge. Det er derfor nødvendig å arbeide for å gi tradisjonell kunnskapsformidling en plass i det moderne undervisnings- og opplæringsystemet, hvor eldre kan ta del i opplæringen av unge. Dette vil også være viktig for revitalisering av språket. Gjennom slike metoder vil samisk språk kunne vitaliseres i områder hvor språket står svakt.

Norske og samiske myndigheters bruk av samisk gir signaler om hvilken status det samiske språket har. Slik sett er bruken av samisk i offentlige sammenhenger et uttrykk for myndighetenes holdning til samisk kultur og samfunnsliv mer generelt. En språkundørsøkelse fra 2000 viser at de fleste offentlige etater og institusjoner ikke følger samelovens språkregler slik de er pålagt å gjøre. En annen undersøkelse fra 2001 viser at samiskspråklig plikt- og rettighetsinformasjon fra offentlige etater og myndigheter er svært mangelfull. Det er derfor nødvendig at det opprettes et tilsynsorgan som kan kontrollere språkbruken i offentlige etater og institusjoner. Det må dessuten iverksettes et generelt opplysnings- og motiveringsarbeid overfor offentlige myndigheter, etater og organer når det gjelder bruk av samisk språk. Særlig viktig er det å fokusere på offentlige organers forpliktelser i

forhold til utvikling av samiskspråklige tjenester, og presentasjon av samiskspråklig informasjon om plikter og rettigheter på internett, både i og utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. De to siste tiårene har norske myndigheter gradvis iverksatt tiltak for å bedre språksituasjonen for samene i Norge. Tiltakene har vært tilfeldige og utilstrekkelige, og står på ingen måte i forhold til den fornorskningsspolitikk som er ført over hundre år, hvor målet var å utradere samisk språk og kultur for godt. Sametinget forventer at norske myndigheter øker bevilgningene betydelig til samiskspråklige tiltak.

For å styrke kommunenes og fylkeskommunenes arbeid med tospråklige tjenester, tildeler Sametinget årlig tospråklighetsmidler til kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk. Midlene skal bidra til oppbygging av et tospråklig tjenestetilbud overfor kommunenes innbyggere. Det er kommunene og fylkeskommunene som har ansvaret for å legge til rette for at samiske barn, unge og voksne skal ha mulighet til å bruke språket.

Områder utenfor forvaltningsområdet for samisk språk vil være et av Sametingets satsningsområder i denne planperioden. Gjennom tilskuddsordning til språkprosjekter vil Sametinget arbeide for at det kanaliseres ressurser til områder der samisk språk står svakt. Sametinget vil arbeide for at opplysningsvirksomheten i forhold til tospråklighet prioriteres slik at samiskspråklige foreldre har mulighet til og ser det som viktig å overføre samisk språk til barna.

Staten og øvrige offentlig myndigheter har et særskilt ansvar for informasjons- og opplysningsarbeid overfor den samiske befolkningen. Sametinget har over lengre tid lagt særlig vekt på plikt- og rettighetsinformasjon, spesielt knyttet til språk og opplæring. Dette arbeidet videreføres i inneværende periode. Den samiske befolkningen har etter hvert vent seg til en situasjon hvor samisk ikke er et funksjonelt språk i ulike offentlige og private sammenhenger. Det medfører at mange samer ikke etterspør samiskspråklig informasjon eller tjenester. For å synliggjøre behovet for samiskspråklig informasjon og tjenester, er det viktig at den samiske befolkningen selv vet hvilke rettigheter de har. Informasjons- og opplysningsarbeid er derfor nødvendig for å sikre dette.

Synliggjøring av samisk er en viktig utfordring som ikke har fått nødvendig oppmerksomhet. Tospråklige skilter og plakater i gate- og bybildet, på hoteller, i busser, på fly, i butikker og flyplasser og offentlige etater er eksempler på tiltak som kan være med å synliggjøre samisk i folks hverdag.

Moderne teknologi gir samisk store utviklingsmuligheter. Sametinget har et bevisst forhold til teknologien, men må få mer kunnskap om de språklige og kulturelle konsekvensene av den teknologiske utviklingen. Samisk språk er under hardt press og den teknologiske utviklingen har åpnet muligheten for nye kommunikasjons- og formidlingsmåter. Utbredelsen av undervisning på samisk gjennom lyd og billedstudio og opprettelsen av Samisk orddatabank på Internett er eksempler på muligheter utviklingen har medført.

Det påligger staten Norge betydelige politiske og rettslige forpliktelser for å styrke samisk språk, samt å legge til rette for opplæring i og bruk av samisk. I ILO-konvensjon nr. 169 Om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, heter det at det ”skal treffes tiltak for å bevare

og fremme utvikling og bruk av de opprinnelige språk for vedkommende folk". Den Europeiske pakt om regions- eller minoritetsspråk trådte i kraft 1. mars 1998, med formål å verne om minoritetsspråk for på den måten å bevare den europeiske kultur som en sammensatt og mangeartet kultur. Konvensjonens artikkel 7 pålegger nasjonalstaten å gjennomføre konkrete tiltak for bevaring av regions- og minoritetsspråk, reflektert gjennom politikk, lovgiving og praksis.

Språkreglene i sameloven må regnes som minimumskrav, og tolkes utvidende i forhold til øvrig nasjonal og internasjonal lovgiving. Økt bruk av samisk er også nødvendig dersom målene for statlig informasjonspolitikk, døgnåpen offentlig forvaltning og brukertilpassede offentlige tjenester også skal gjelde for det samiske folk. Derfor er offentlige og private institusjoner forpliktet til å bruke samisk i informasjon og tjenester, selv om de ikke eksplisitt er omfattet av ordlyden i samelovens språkregler. Samlet sett viser dette et behov for å fornye reglene i takt med utviklingen. Forvaltningsområdet for samisk språk bør derfor utvides til å gjelde for flere kommuner der det bor samer.

Utfordringene knyttet til bevaring og utvikling av det samiske språket er felles for samer i Norge, Sverige og Finland. Det er derfor ønskelig å styrke det grenseoverskridende samarbeidet om samisk språk. Sentrale utfordringer i dette samarbeidet vil være etablering av enhetlig samisk språkpolitikk på Nordkalotten.

Stadig mer av mellommenneskelig og offentlig kommunikasjon skjer gjennom bruk av data eller andre teknologiske hjelpemidler, slik som mobiltelefon, SMS osv. Samisk språk må kunne brukes som kommunikasjonsspråk i informasjonsteknologisk sammenheng. I motsatt fall vil språket ikke kunne overleve.

Arbeidet med å løse problemene knyttet til bruk av de samiske spesialtegnene på data og Internett skal intensiveres, og Sametinget tar sikte på å gjøre dette arbeidet til et nordisk samarbeidsprosjekt. Dersom disse problemene skal løses raskt og tilfredsstillende, må de nasjonale myndighetene i de nordiske landene iverksette konkrete tiltak.

Kunnskap tynger ikke

Hovedmål: *Å møte ny tid og nye krav med helhetlig kunnskapspolitikk med basis i samisk språk, kultur og verdigrunnlag.*

For å kunne forme utviklingen i det samiske samfunnet er retten til selv å bestemme over innhold og form i opplæringen på alle nivåer viktig. Barnehagen og skolen, inkludert skolefritidsordninger er, i tillegg til hjemmet, dagens hovedarenaer for overføring av samisk språk og kultur mellom generasjonene. Opplæring som skjer i barnehagen og på skolen spiller en særdeles viktig rolle for sikring og utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv. Opplæringen som sådan skal gi samiske barn og unge en positiv identitetsutvikling overfor eget språk og kultur, og skal videreføre og utvikle samisk kultur- og verdigrunnlag fra en generasjon til den neste generasjon. De samiske verdiene vil få en sentral plass i opplæringen når mulighetene er tilstede for å drive en helhetlig

samisk kunnskapspolitikk. Barna vil møte en opplæringssektor som har det samme verdigrunnlag som de selv har med seg hjemmefra. De vil være fortrolig med dette og oppleve dette positivt. Opplæringsystemet skal sikre det samiske folk et tilfredsstillende opplæringstilbud helt fra barnehage til høyskolenivå. Økonomiske ressurser er et sentralt virkemiddel i denne sammenheng, hvor ulike tiltak i sum utgjør en helhetlig innsats.

Språkutvikling og språkvitalisering må gis stor oppmerksomhet i opplæringen. Dette krever omfattende og mangfoldig satsing på flere områder - en satsing som involverer mange aktører, deriblant Sametinget. Samiske barn og unges synspunkter skal tas hensyn til ved at de aktivt er med på å utforme og gjennomføre tiltak. Et viktig prinsipp for Sametingets opplæringspolitikk er at barn og unge får de samme muligheter innen opplæring uavhengig av kjønn, og at temaer om mellommenneskelige relasjoner, respekt for hverandre og for andre folkegrupper blir vektlagt i opplæringen.

Barnehagen skal fremstå som en opplæringsinstitusjon som ivaretar og bekrefter samiske barns identitet og kulturelle tilhørighet. Det er derfor viktig at det etableres flere samiske barnehager. Det samisk språklige og kulturelle innholdet må ha en sentral plass både i samiske barnehager og i andre barnehager med samiske barn. Utvikling av et godt pedagogisk tilbud tilpasset samiske barns behov står derfor helt sentralt i Sametingets arbeid.

Det er meget viktig for læreprosessen at det er et godt læringsmiljø i barnehager og på skoler. Sametinget vil i samarbeid med lærere, lærerorganisasjoner og andre myndighetsorgan sette søkelys på elevers og læreres læringsmiljø i den samiske barnehagen og skolen. Det er blant annet viktig at flere mannlige studenter rekrutteres til lærerutdanningene slik at den samiske skolen ikke har en skjev kjønnsmessig lærerstab.

Evnen til å se samiske barn og unges behov i en større helhetlig sammenheng gjør at det må skje en avklaring som klargjør Sametingets rolle sett i forhold til øvrige myndighetsorgan innenfor opplæring. I dagens system er ansvar, myndighet og fordeling av ressurser delt mellom departement, regionale statlige organer og Sametinget på den ene side og kommuner og fylkeskommuner på den annen side. Denne organiseringen ivaretar ikke samiske barn og unges rettigheter på en god nok måte. Derfor må Sametingets myndighet innenfor all opplæring utvides. Gjennom økt myndighet kan Sametinget i større grad sikre alle samiske barn og unge like rettigheter og muligheter. Innen grunn- og videregående opplæring er samers individuelle rett til opplæring i samisk sentral, og må bli ivaretatt. Et godt pedagogisk tilbud som er i tråd med vedtatte læreplaner skal gis til alle. Reell innflytelse på innholdet i opplæringen i og på samisk betinger myndighet til å utforme forskrifter til innholdet i grunn- og videregående opplæring. Sametinget må derfor gis myndighet til å fastsette forskrifter til læreplaner for alle fag i L-97 samisk, og få utvidet tilsyns- og klagemyndighet i forhold til opplæringslovens kapittel 6. I tillegg må Sametinget få overført forvaltningen av tilskuddsordningen til opplæring i og på samisk.

I dag er det kun elever i visse områder som får sin grunnskoleopplæring i samsvar med L-97 Samisk. For Sametinget er målet at så mange som mulig skal ha grunnskoleopplæring i samsvar med L-97 Samisk. Særlig må språkopplæringen styrkes slik at målet om funksjonell tospråklighet blir en

uttrykt målsetting for alle samiske elever i Norge. Dette fordi opplæring i tråd med L-97 Samisk best ivaretar målet om en positiv identitetsutvikling som styrker og utvikler samiske elevers språklige og kulturelle identitet. I denne sammenheng er det behov for å dokumentere hvordan samiskopplæringen fungerer utenfor forvaltningsområdet for samelovens bestemmelser, for deretter å arbeide for at alle elever som ønsker det, får et fullverdig opplæringstilbud i og på samisk.

Etter at ny opplæringslov trådte i kraft har Sametinget erfart at den rett som samiske elever har til opplæring både i og på samisk ikke blir tilfredsstillende ivaretatt. Særlig gjelder dette for elever utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Kunnskapen om samiske elevers rettigheter til opplæring i og på samisk har vært mangelfull. Det er et stort behov for å forbedre informasjonen til kommuner og fylkeskommuner som skoleeiere om innholdet i opplæringsloven sett i forhold til samiskopplæringen. De økonomiske rammene som kommuner og fylkeskommuner må forholde seg til er på langt nær tilfredsstillende. Målet er at staten fullt ut skal dekke alle utgifter til samiskopplæringen. Det er også nødvendig at det utvikles samarbeid mellom Sametinget og fylkeskommunene for å kunne tilby samiskopplæring i tråd med opplæringslovens bestemmelser og vedtatte læreplaner.

Videregående opplæring må bygge på og utvikle videre det grunnlaget som grunnskolen har gitt. Samisk videregående opplæring må bedres i de kommende år, gjennom å iverksette tiltak sett i forhold til evalueringen av Reform 94. Samisk innhold må få større plass i læreplanene, også i andre fag enn i samisk språk, nettopp for å styrke den samiske dimensjonen i opplæringen også på videregående nivå. De samiske videregående skolene er statlig eid, og ansvaret for disse ligger hos Utdannings- og forskningsdepartementet. En overføring av ansvaret for disse skolene til Sametinget er under vurdering. Dette vil gi Sametinget mulighet til mer direkte å påvirke utviklingen og formen på disse skolene.

Fjernundervisning og informasjons- og kommunikasjonsteknologisk (IKT) basert undervisning gir bedre muligheter for elever å få opplæring i samisk dersom det er vansker med å skaffe tilgjengelig lærer i elevens egen kommune. Dette åpner for muligheter og er positivt. I midlertid betinger dette at rammebetingelser, blant annet økonomiske, bedres for at kommuner og skoleeiere har tilgjengelige ressurser for å tilrettelegge for fjernundervisning og IKT basert undervisning.

Læremidler og IKT er sentrale virkemidler for at elever får et godt pedagogisk tilbud i opplæringen. Også i kommende periode er storstilt satsing på utvikling av samiske læremidler i tråd med vedtatte planer, og utvikling av IKT baserte læremidler er et sentralt arbeidsområde for Sametinget. Målet er at flest mulig samiske læremidler, og særlig digitale læremidler blir tilgjengelig innenfor alle fag og klassetrinn på nord-, lule- og sørsamisk.

Sametinget vil også fremheve at det i den samiske skolen skal være rom for den uformelle tradisjonskunnskap som lokalsamfunn, familie og slekt representerer. Dette skal dras inn i opplæringen, slik at samisk verdigrunnlag blir en vesentlig faktor som opplæringen bygger på. Sametinget vil arbeide for at det tilrettelegges for at uformell tradisjonskunnskap blir en sentral del av opplæringen.

Voksenopplæring er et nytt arbeidsfelt for Sametinget. Opplæringsloven hjemler voksnes rett til grunn- og videregående opplæring, og derav følger også individuell rett til opplæring i samisk. Retten til å bruke og få opplæring i eget språk er en grunnleggende rettighet som for samene ikke er fulgt opp⁵. Det er derfor stort behov for å klargjøre hvordan voksenopplæring for samer skal ivaretas. Det er nødvendig med et stortilt språkutviklingsprogram rettet mot voksne samer som verken kan snakke, lese, eller skrive samisk. Sametingets rolle og ansvar i forhold til samisk voksenopplæring betinger at Sametinget disponerer økonomiske og administrative ressurser til dette arbeidet. Det er sentrale myndigheters ansvar å sikre at opplæringstilbud for voksne blir ivarettatt på en god måte.

Dagens samiske samfunn kan karakteriseres som samfunn mellom ulike kunnskapstradisjoner, og som utvikles i skjæringsfeltet mellom det tradisjonelle og det moderne, det lokale og det internasjonale. Kunnskap og kompetanse har en stadig økende betydning for vår evne til å løse felles oppgaver. Dette forutsetter at kunnskapsproduksjon og forskningsbasert kunnskap må ha en sentral plass i samisk samfunnsoppbygging og samfunnsutvikling. Samisk forskning og høyere utdanning har i et slikt perspektiv avgjørende betydning for bevaring, styrking og utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsnivå. Dette fordi kunnskapssamfunnet i stor grad bygger på vitenskapelig og forskningsbasert kunnskap som igjen danner grunnlag for handlinger, kulturelle uttrykk og demokratiutvikling. I lys av dette må innsats innen samisk forskning og høyere utdanning rettes mot flere ulike områder. Dette innbefatter blant annet spørsmål om organisering og overordnet styring av samisk forskning og høyere utdanning, institusjonsutvikling, rekruttering til forskning og høyere utdanning samt program for forsknings- og utviklingsarbeid. Forskning og høyere utdanning må vurderes i en helhetlig sammenheng, herunder også samisk lærerutdanning.

For Sametinget er det helt vesentlig at spørsmålet om organisering og overordnet styring av samisk forskning avklares. Det må etableres forskningspolitiske styringsorganer innen samisk forskning som ivaretar det samiske samfunnets behov for innflytelse over samisk forskning. Dette kan ivaretas gjennom etablering av et eget nordisk samisk forskningsråd.

Sametinget har flere ganger påpekt behovet for igangsetting av større forskningsprogram for oppbygging og utvikling av samisk høyere utdanning og forskning. Særlig er dette påkrevd for å øke rekrutteringen til samisk forskning og til høyere utdanning. Sametinget vil også i denne perioden aktivt arbeide for at en betydelig større andel av forskningsmidlene avsettes til samisk forskning, og særlig forskning innenfor, om og på samisk språk. Aktivt bruk av det samiske språket i forskningen er et av virkemidlene som sikrer språkets eksistens og utvikling. Det kreves en stortilt satsing på forsknings- og utviklingsarbeid slik at det kan bygges opp større og stabile fagmiljøer der forskning og høyere utdanning er samlet, og der et samisk helhetsperspektiv ivaretas.

Innen høyere utdanning er det særlig nødvendig at ansvar og institusjonsutvikling mellom de ulike utdanningsinstitusjonene avklares, herunder spørsmålet om Samisk høyskoles rolle sett i forhold til de øvrige høyere utdanningsinstitusjonene i Norge. Miljøet ved Nordisk Samisk Institutt og Samisk høyskole i Kautokeino skaper muligheter for oppbygging av et samisk universitet. Sametinget vil i

---

⁵ Samisk Nærings- og Utredningssenter 2000: Rapport: *Undersøkelse av bruken av samisk språk* Oppdragsgiver: Samisk språkråd.

denne perioden arbeide for at dette blir realisert. I den sammenheng må både Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag tilføres ressurser slik at disse høgskolene sammen med Samisk høgskole kan inngå i et større utdanningsnettverk der ansvar og institusjonsutvikling avklares. Institusjonsutvikling innebærer også at øvrige høgere utdanningsinstitusjoner i Norge, herunder Universitetet i Tromsø, ivaretar samisk innhold i utdanningene. Dette ut fra intensjonen om at alle landets studenter skal opparbeide seg kunnskap om samisk kultur og samiske samfunnsforhold.

Sametingets innsatsområder innenfor samisk forskning og høgere utdanning avhenger av statens evne og vilje til å legge forholdene til rette, både økonomisk og administrativt, slik at de mål som Sametinget har satt kan realiseres. Å satse på kunnskapsoppbygging er å satse på fremtiden og Sametinget er beredt til å ta del i denne satsingen.

God helse er gull verdt

*”Juolgijis, tsábkevihke ja jikkta, valla láátaga li láádam.”
”Dårlig til beins, med hjertefeil og gikt, men nå er molta moden.”*

Hovedmål: *Et helhetlig og likeverdig helse- og sosialtilbud for det samiske folk, på lik linje med den øvrige befolkningen.*

Menneskers helsemessige og sosiale situasjon avhenger ofte av hvordan behov ellers er ivaretatt. I samiske samfunn har helheten vært gjeldende, der fellesskap og samarbeid er viktige egenskaper for å klare seg. Med likeverdig helse og sosialtilbud er den fysiske lokalisering av institusjonene viktig, men også enkeltmenneskets rett til å møte et helsepersonell som både har kunnskap om og forståelse for kulturen og språket. Gode helsetjenester for alle er fundamentalt for en rettferdig fordeling og likeverdige levekår. Sametinget mener at alle skal få del i gode helsetilbud

Sametinget har det overordnede ansvar for samisk helse- og sosialpolitikkutforming, og er den mest sentrale premissleverandør overfor myndighetene i utviklingen av et likeverdig tilbud til det samiske folket. I tilretteleggingen av tjenesten har Sametinget en koordinerende og pådriver rolle overfor de sentrale myndighetene. For å oppnå et likeverdig helse- og sosialtilbud må samiske perspektiv vektlegges og innarbeides i den eksisterende helse- og sosialtjenesten. Dette betyr ikke at egne samiske tilbud utelukkes. Det er på mange områder behov for særskilte tiltak rettet mot samer på mange områder. Det har derfor også vært nødvendig å etablere institusjoner som spesielt ivaretar samiske brukeres behov der det ordinære tilbudet ikke strekker til. Det er viktig å heve institusjonenes status og styrke disse økonomisk og personellmessig.

Samisk språk og kulturforståelse er ikke godt nok ivaretatt i det nåværende helse- og sosialtilbudet. Forståelsen for hvorfor det er viktig med en samisk kulturell helse- og sosialtjeneste er ofte liten når kompetansenivået er lavt. Av den grunn er det viktig å igangsette flere tiltak som bedrer tilbudet for samene. Når det gjelder institusjonenes ivaretagelse av samiske perspektiv, viser det seg at det ofte er samisk fagpersonell selv som må ta initiativet for å tilpasse tilbud til brukerne. Dette kan være nødvendig og god ressursbruk i arbeidet med å fremme det samiske perspektivet. Det som imidlertid kan være negativt, er om ansvaret for ivaretagelse av det samiske perspektivet skyves over

på de enkelte fagpersoner innenfor systemet. For å gi et godt og permanent tilbud til den samiske befolkningen er det viktig å få en forankring av den samisk-faglige kompetansen i institusjonene. Dette fordrer at de statlige, regionale og kommunale helseforetakene prioriterer et tilbud der samisk språk og kulturforståelse er integrert.

Sametinget vil arbeide for at helse- og sosialtilbudet til det samiske folk ikke må bli avhengig av de enkelte heleforetakenes og kommuners prioriteringer. I Utjamningsmeldinga (st meld 50, 1998-1999) vil regjeringen prioritere å gi de lokale og regionale forvaltningsnivåer stor frihet til selv å utvikle tjenestene, der den enkelte bruker er nærmest til å påvirke tilbudene. Sametinget er redd for at dette vil gå utover de samiske brukerne. Det er først og fremst i indre Finnmark og enkelte andre kommuner at samiske brukere kan påvirke helse- og sosialtilbudet i retning av å ivareta samisk språk og kulturforståelse og at prinsipielle positive holdninger til samiske spørsmål er blitt en integrert del av kommunens politikk. Selv i disse områdene kan samiske helse- og sosialtilbud bli truet med nedleggelse på grunn av dårlig økonomi. Selv om det er en tidkrevende prosess å integrere samisk perspektiv inn i helse- og sosialtjenesten må ansvaret for gjennomføringen ligge hos helseforetakene og kommunale institusjoner i samiske bosettingsområder.

En overordnet nasjonal oppgave er å sikre likeverdige tilbud til samer på lik linje med den øvrige befolkningen. Dette må gjøres med utgangspunkt i både juridiske, moralske og politiske forpliktelser som den norske stat skal ha overfor samene. Sametinget vil arbeide for at det på sentralt nivå settes klare rammer for hvordan målet om likeverdig helse- og sosialtjeneste for det samiske folk skal nås. Ansvaret for satsingen på integrering av samisk perspektiv i helse- og sosialtjenesten må pålegges statlige, fylkeskommunale og kommunale institusjoner og helseforetakene i samiske bosettingsområder. En viktig del av integreringen er også å synliggjøre samiske dimensjoner i dokumenter som omhandler helse- og sosialtjenesten i Norge.

I 1999 ble ordningen med tildelingen av prosjektmidler til ulike instanser i tilretteleggingen av helse- og sosialtjenester for den samiske befolkning overført Sametinget fra Helse- og sosialdepartementet. Sametinget legger vekt på at prosjektene skal medføre endring av innhold i helse- og sosialtjenestene på kort sikt. Faglig metodeutvikling med utgangspunkt i samiske samfunnsforhold er dessuten sentral i utviklingen av et bedre tilbud til samiske brukere. Sametinget vil arbeide for at prosjektmiddeltildelingen fortsetter og at rammene for tildelingen øker.

I utviklingen av en tilpasset tjeneste for samene er det fortsatt mye ugjort, både med hensyn til bruk av samisk språk og samisk kulturforståelse, fysisk tilrettelegging av institusjoner og endring av innholdet i tjenesten.

Det er et stort behov for forskning innenfor helse- og sosialfag i forbindelse med en tilrettelagt tjeneste for det samiske folk og det må bevilges midler til et forskningsprogram. Forskningsprogrammets innhold må klargjøres i samarbeid med Sametinget. I helse og sosialsaker har Sametinget også berørt likestilling og kjønnsrollenes betydning i ulike sammenhenger. Sametinget registrerer også at det er et stort behov for utredning og forskning på samiske kvinners helseforhold. Dette er områder som må prioriteres i det videre arbeidet.

I tilpasningen av helse- og sosialtilbudet for samene er det også nødvendig å innhente kompetanse fra andre urfolk. Internasjonalt helsearbeid blant urfolk må prioriteres, blant annet i forhold til Verdens helseorganisasjon (WHO). Sametinget kan på denne måten innhente kunnskap om tilpasning av helse- og sosialtjenesten fra andre urfolk og eventuelt tilføre erfaringer om helse- og sosialt arbeid fra samiske områder. Det internasjonale samarbeidet bør legges til Samisk parlamentarisk råd.

Lev livet på jorden på naturens premisser

*”Guollemáddo boabta jus ilá álov guolli!”
”Fiskens urmoder kommer om du blir altfor grådig!”*

Hovedmål: *En balansert samfunnsutvikling der miljøet og naturen selv setter rammene*

Naturen i samiske områder er sårbar, og forvaltningen må ta vare på den og legge grunnlag for videreføring og videreutvikling av samisk kultur og samfunnsliv. Natur og miljø har stor betydning for samisk næringsutøvelse og bosetting, for kulturell tilhørighet, og for videreføring og utvikling av samfunnslivet. Samtidig som naturen er grunnlaget for næringsutøvelse, er den også rammen for opplevelsen av fortiden, og dagens kunnskaper og levemåte. Vår miljø- og arealpolitikk ivaretar en natur- og ressursutnyttelse som sikrer en sammenhengende utvikling av kulturen og samfunnslivet.

En utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov, er en bærekraftig⁶ utvikling. Dette er et prinsipp som er slått fast i grunnloven⁷ så vel som i erklæringer⁸ og konvensjoner⁹ fra ulike internasjonale fora.

Vi har gjennom mange generasjoner utviklet en forståelse av og opparbeidet kunnskaper om, hva bærekraftig utvikling innebærer for våre områder. Samiske områder har et potensial for økonomiske virksomheter basert på både fornybare og ikke-fornybare ressurser. Sametinget anser det derfor som viktig selv å få forvalte disse ressursene, og må derfor styrkes som sentral aktør og premissgiver i spørsmål knyttet til miljø og bærekraftig utvikling.

---

⁶ Definisjon fra Brundtland-kommisjonens rapport ”Vår felles framtid” fra 1987.

⁷ Grunnlovens § 110b slår fast prinsippet om bærekraftig utvikling, og at folk har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og virkningene av planlagte og iverksatte tiltak i naturen. Grunnlovens §§ 110a og 110b og folkeretten innebærer at det i arealplanleggingen må legges spesiell vekt på natur- og ressursgrunnlaget for samisk kultur- og samfunnsliv, og at forvaltningen innebærer en bærekraftig ressursutnyttelse. Grunnloven gir også grunnlag for samisk innflytelse i utnyttelse og forvaltning i tradisjonelle samiske bruksområder.

⁸ I handlingsplanen for en bærekraftig utvikling for det 21. århundre, Agenda 21, som ble vedtatt på FNs konferanse for miljø og utvikling i 1992, blir også urfolks deltakelse i politikkutforming for en bærekraftig utvikling framhevet. Kap. 26 forplikter regjeringen selvstendig i forhold til urfolket. Kap. 26 Å anerkjenne og styrke rollen til urfolk og deres samfunn. Kap 28 Lokale myndigheters initiativ for Agenda 21.

⁹ Konvensjonen om biologisk mangfold framhever urfolks medvirkning og sentrale betydning for arbeidet med å ivareta det biologiske mangfoldet. Artikkel 8j i konvensjonen pålegger statene å respektere og ivareta urfolks kunnskaper, fornyelser og praksiser for bevaring av det biologiske mangfoldet.

I Agenda 21 kapittel 26 framheves urfolks deltakelse på nasjonalt og lokalt nivå i strategier for ressursforvaltning for å støtte og følge opp strategier for en bærekraftig utvikling. I denne sammenheng kan visse urfolk i henhold til den nasjonale lovgivning komme til å kreve større kontroll over sine områder, selvstendig forvaltning av sine ressurser, deltaging i utviklingsavgjørelser som angår dem, inklusive, der det passer, deltaging i etableringen eller forvaltningen av vernede områder. For å imøtekomme dette er det nødvendig at regjeringen iverksetter en urfolk Agenda 21 for å realisere innholdet i kapittel 26 overfor det samiske folk.

Tradisjonelle samiske næringsformer forutsetter bruk av store arealer. I forvaltning og utnyttelse av miljø og arealer er det to forhold som er bestemmende. Det ene er en avklaring av retten til grunnen, og det andre er lovverket for natur- og ressursforvaltning. I lovverket er plan- og bygningsloven det mest sentrale. I tillegg kommer en rekke særlover som kulturminneloven, naturvernloven, motorferdselsloven og reindriftsloven. Ved siden av tilskrivning av sektormyndighet til Sametinget må vektlegging av og hensyn til samiske interesser i plan- og bygningsloven, også innebære en nærmere utforming av innholdet i vektleggingsbestemmelsene i form av samiske arealforvaltningsperspektiver eller rikspolitiske retningslinjer. I og med at Sametinget allerede er adressat for arealplaner, og besitter plan- og områdekunnskaper, har vi god mulighet til å møte disse utfordringene på en offensiv måte.

Samiske kulturminner er et viktig dokumentasjonsmateriale for samisk historie og forhistorie. Kulturminnene vitner om hvordan man har forholdt seg til og utnyttet landskap og natur gjennom tidene, så vel som landskapet og naturens betydning for økonomiske, sosiale og religiøse forhold. På denne måten inngår også kulturminnene i en samisk samtidssammenheng ved at de i tillegg til å gi historisk kunnskap også bidrar til opplevelse av kulturell tilhørighet og bevissthet om atferd i og bruk av naturen.

Sametinget forestår forvaltningen av samiske kulturminner i henhold til kulturminneloven¹⁰, og ivaretar kulturminnehensyn i plan- og byggesaker etter plan- og bygningsloven. Det er viktig å vektlegge vern av samiske kulturminner og kulturmiljøer på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Samiske kulturminner og kulturlandskap som viktige historiske, kulturelle og identitetsmessige verdier må vies særlig oppmerksomhet i arealplanarbeidet. Det er også nødvendig med en systematisk registrering av samiske kulturminner, herunder bygninger, og kulturlandskap som del av arealplanarbeidet.

Kulturminner og kulturminnetyper kan defineres som samiske på ulike måter. De kan defineres som samiske når levende eller nedtegnede samisk tradisjon er knyttet til dem og når lokale samiske kunnskaper knytter dem til en samisk kultursammenheng. Et annet utgangspunkt for at kulturminner identifiseres som samiske er at forskningsresultater sannsynliggjør at de dokumenterer samisk historie og forhistorie.

---

¹⁰ I kulturminneloven er kulturminner og kulturmiljøer definert som: "*alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Med kulturmiljø menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng*".

Kulturminnetyper kan også defineres som relaterte til den samiske forhistorien; dvs. de er fysiske manifestasjoner av de prosessene som ledet fram til etablering av de historisk kjente samiske kulturtrekkene. I dette ligger det også en erkjennelse av at kulturminnetyper fra den tidlige forhistorien kan forstås som forutsetninger for både samisk og ikke-samisk kultur. Der de er elementer i samiske kulturlandskap er det likevel naturlig å behandle dem som tilhørende den delen av den samiske kulturarven.

Kulturmiljøbegrepet dekker ulike områder som bygningsmiljøer og kulturlandskap hvor kulturminner står i en funksjonell sammenheng med hverandre. Kulturmiljøbegrepet inneholder også landskapsammenhenger det knytter seg hendelser, tro og tradisjon til. Kulturmiljø vil kunne tilskrives ulik betydning avhengig av kulturelt ståsted. Ofte har det samme landskapet til ulike tider vært benyttet av mennesker med forskjellig kulturell tilhørighet.

Sametinget anser vern av naturområder som en mulig strategi for sikring av lokale bruksmåter av arealer både på innlandet og i kyst- og fjordområdene. Dersom vernet legger til grunn at det er samiske områder, med samiske kulturverdier som vernes, vil vernet virke til å ivareta det samiske naturgrunnlaget mot ytre press og forbruk, og for kulturelt vern og utvikling. Skal vern kunne ha slike positive virkninger for samisk kultur, næringer og samfunnsliv, må samiske interesser og lokalsamfunn ha en likeverdig deltakelse med myndigheter og forvaltning i verneplanarbeidet. Vernets innhold er i slike sammenhenger av avgjørende betydning.

Vern og sikring av samiske barns oppvekstvilkår vil være en sentral del av miljø- og arealforvaltningsarbeidet. Det er viktig å ivareta samiske barns interesser i arealplanleggingen ved å ta vare på natur og miljø på en slik måte at kulturarven kan overføres til kommende generasjoner. Samiske barn og unge må sikres tilgang til tradisjonelle områder både på sjø og på land. Det vil også være avgjørende at ungdom sikres tilgang til samisk næringsutøvelse nå og i fremtiden.

De samiske områdene er utsatt for påtrykk både internt i det samiske samfunn og fra eksterne interesser. Samiske lokalsamfunn utmerker seg ved en territoriell tilknytning som ikke er begrenset til den faste bebyggelsen og andre kulturskapt anlegg og innretninger, men der det som kan kalles "nærområder" strekker seg over store arealer. Aktiv bruk og høsting av utmarksressurser som vilt, fisk og bær står sentralt i den samiske kulturutøvelsen, og for mange er det også fortsatt en viktig næringskilde. En viktig utfordring vil være å skape forutsetninger for et vedlikehold av gjensidigheten mellom samiske lokalsamfunn og deres ressursområder på en måte som ivaretar miljøverdiene. Dagens regelverk og praktiseringen av regelverket må tilpasses lokalbefolkningens behov i forbindelse med utmarksutøvelse som for eksempel høsting av vilt, fisk og bær. Sikring av beitegrunnlaget for sau og rein vil være avgjørende for opprettholdelse av denne type arealkrevende næringer, og for god produktivitet og inntjeningsevne.

På en rekke områder vil det være sentralt for Sametinget å utvikle en politikk som både ivaretar hensynet til miljø og bærekraftig utvikling, samtidig som hensynet til samisk kultur og næringsutvikling står sentralt. Dette vil gjelde innenfor forvaltning av ressursområder både på land og på havet. Kyst- og fjordfiskeres tradisjonelle fiskeplasser må sikres i forhold til både en større kommersiell fiskeflåte, en økende selbestand, flere oppdrettsanlegg og økende uttak av olje og gass

og forurensing på havet generelt. Sametinget må derfor settes i stand til å bidra aktivt i kystsoneplanlegging.

Høstingsområder for bær, uttak av brensel, fiskevann og lakseelver må sikres slik at det biologiske mangfoldet bevares, og kan overføres til neste generasjon. Rovviltbestandene må reguleres slik at beiteområdene for husdyr og rein ikke ytterligere innskrenkes. Sametinget må settes i stand til å være en premissleverandør på slike områder og også å utøve myndighet.

Reindriftsinteressene må i sterkere grad avklares og tas hensyn til i arealplansammenheng. Uten en gjennomtenkt og planmessig bruk og ferdsel i disse områdene står både næringsgrunnlag, naturmiljøet og det biologisk mangfoldet, og kulturminner og kulturmiljø i fare for å ødelegges. Samtidig som reindriftnæringen må vies stor oppmerksomhet i arealplanlegging for å sikre næringsgrunnlaget, må også reindriftnæringens egne naturinngrep gis en kontinuerlig vurdering.

Dagens reindriftslov gir rettsvern for opphold, byggegrunn, ferdsel og flytting, beite, gjerder og andre anlegg, brensel og trevirke, og jakt, fangst og fiske. Selv om reindriftsloven gir et vern for reindriftsutøvelse, er det viktig at reindriften arealbruk også sikres gjennom plan- og bygningsloven. Utarbeidelse av distriktsplaner for reinbeitedistriktene for blant annet flyttemønster, beiteressurser, reingjerder og anlegg vil styrke muligheten til et mer aktivt arealvern også når det gjelder bergverksdrift, spredt hyttebygging, anlegging av skogsbilveier, og motorferdsel.

Det ligger betydelige utfordringer i å samordne bestemmelsene i reindriftsloven og plan- og bygningsloven. For kommunene og fylkeskommunene i reindriftsområder vil det være hensiktsmessig å danne seg et bilde av gjeldende distriktsgrenser innen reindriften i sin daglige arealforvaltning, og å ha oversikt over reindriften totale ressursituasjon. Slik vil en skape bedre grunnlag for en helhetlig forvaltning der reindriftsinteressene blir ivaretatt. Et nærmere samarbeid med reindriften vil også medføre behov for et bredere interkommunalt samarbeid. Dette gjelder både mellom kommunene og mellom kommunene og fylkeskommunene i reindriftsområder. Reguleringsplaner for reindriftsformål har i liten grad blitt benyttet, selv om det er den planformen som i plan- og bygningslovsammenheng gir sterkst vern og avklaring for reindriftsinteressene. Ved å utarbeide distriktsplaner, vil det kunne bli lettere å få laget reguleringsplaner også for reindriftsformål. Reguleringsplaner for reindriftsformål vil i tillegg lettere avklare forholdet til andre planinteresser, som hyttebygging og natur- og kulturminnevern.

Tillatelse til spredt hyttebygging gjennom praktisering av dispensasjon etter plan- og bygningsloven må begrenses. Hyttebygging bør skje i planlagte hyttefelt i samsvar med kommuneplanens arealdel. Dette må likevel ikke være til hinder for at gamle- og hyttebygging til utøvelse av tradisjonell utmarksnæring og til vedlikehold av områdetilhørighet vurderes prinsipielt annerledes enn bygging til vanlig fritidsformål. Denne type byggeformål må så langt som mulig søkes avklart i arbeidet med kommuneplanens arealdel. Dette krever en styrket dialog med de samiske lokalsamfunnene og interessegruppene i planprosessen.

Motorferdsel i utmarka må reguleres. Barmarksløyper og scooterløyper bør i størst mulig grad legges til eller i tilknytning til allerede eksisterende ferdselsårer og veier. Barmarksløypene bør ha

som formål å lette adgangen til tradisjonelle høstingsområder. Løypene må først og fremst ha som mål å dekke transportbehovet for befolkningen i de lokalsamfunn som tradisjonelt har brukt områdene. Sametinget ser forøvrig behovet for en bred kartlegging av konsekvensene ved barmarkskjøring.

Mineralressurser har blitt gjenstand for økt oppmerksomhet. Sametinget vil presisere tingets prinsipielle holdning til leting og utvinning av mineraler i lys av de mål tinget selv har etablert for sin virksomhet og de nasjonale og internasjonale forpliktelser som er knyttet til samenes rettigheter som folk og urfolk. I dette ligger det klare føringer på hvordan ressursene i samiske bosettingsområder kan og bør forvaltes. En framtidsrettet forvaltning av ressursene må ta hensyn både til naturverdiene og til det grunnlag disse utgjør for samiske samfunn. Dette forutsetter mulighet til reell myndighetsutøvelse.

Sametingets prinsipielle holdning med hensyn til retten til land og vann i samiske områder er at områdets ressurser, både over og under jorden tilhører det samiske folk. Sametinget mener at det ikke må settes i gang leting (skjerping), undersøkelses- eller driftsvirksomheter i samiske områder før samiske rettigheter er avklart. Det må heller ikke utstedes mutingsbrev eller foregå salg av konsesjoner før en slik avklaring har funnet sted.

Sametinget er ikke prinsipielt imot bergverksvirksomhet i samiske områder. Målet er at framtidig virksomhet skal skje på samiske premisser, og at Sametinget skal ha innflytelse på den framtidige utviklingen. Det er av spesiell betydning at slik virksomhet virker til å styrke samisk kultur, næringsliv og lokalsamfunn. Når det samiske folk i tråd med folkerettslige forpliktelser er sikret en nødvendig innflytelse med hensyn til naturressursene i samiske områder og den samiske eiendomsretten er anerkjent, vil Sametinget på bredt grunnlag vurdere hvilken form utforskningen av mineralene i samiske områder skal finne sted.

Etter Sametingets syn kan en samfunnsmessig forsvarlig ressursutnyttelse kun oppnås dersom kartlegging av mineralske ressurser er i tråd med kartlegging av andre ressurser, både de økonomiske, de kulturelle og de som springer ut av naturens egenverdi. Videre må takten i kartleggingsaktiviteten, og de kontroll- og styringsredskaper som etableres, ta sikte på å skape holdepunkter for veloverveide avgjørelser om bruk og vern av landets natur- og kulturarv.

Sametinget understreker at det samiske samfunn må kunne foreta langsiktig planlegging og utøve samfunnsmessig kontroll av utnyttelse av mineralske ressurser i samiske områder. Dette innebærer at Sametinget skal bestemme om og eventuelt hvordan mineralressursene i de samiske områdene skal utnyttes i framtiden. Sametinget mener at en ny minerallov omarbeides til en konsesjonslov der bergfrihetens prinsipp fjernes også for mutbare mineraler. En konsesjonslov vil i sterkere grad også ivareta behovene for utredning om konsekvenser for næringer, kultur og samfunn.

Sterke samiske samfunn

"Gubte nábkára rábkista, son gefo."

"Den som elsker å sove blir fattig."

Hovedmål: *Sterke og levende samiske samfunn med allsidig nærings-, kultur- og samfunnsliv.*

Den samiske kulturen er en dynamisk kultur og i konstant endring. De reelle mulighetene til å kunne sikre og utvikle kulturen ligger i å kunne styre utviklingen, og derfor er selvbestemmelse helt sentralt. Kultur er et vidt begrep. Kultur omfatter litteratur, kunst, musikk, religion osv, men også de verdier, normer, koder og symboler som mennesker overtar og videreformidler fra generasjon til generasjon.

Ulike kulturer inneholder visse særtrekk eller særpreg i forhold til hverandre, samtidig som de er i stadig endring. Det er vesentlig for en overgripende kulturpolitikk at man har en slik helhetlig forståelse av kulturbegrepet. Sametinget vil fremheve den historiske forankring i definisjonen av kulturbegrepet.

For å få en god samfunnsutvikling er det viktig å ha en helhetlig politikk der kvinner, menn, barn og unges levekår blir tatt hensyn til. Dagens utvikling er preget av globalisering og teknologisering der media legger beslag på større og større deler av menneskenes oppmerksomhet. Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) brer om seg og appellerer særlig til barn og unge. Utviklingen skaper nye muligheter og utfordringer i forhold til bevaring og utvikling av kulturell egenart, noe som medfører behov for økt innsats for å vedlikeholde og utvikle et felles kulturelt ståsted.

En helhetlig kulturpolitikk må også ta hensyn til de betydelige og raske endringene som har skjedd og skjer i samfunnet. Barn og unge er fremtidens bærere og forvaltere av samisk kultur. Sametinget har derfor som målsetning å styrke barn og unges identitet og tilknytning til det samiske samfunnet, og sikre gode oppvekstvilkår i skjæringspunktet mellom tradisjon og modernitet. Vilkårene for samisk kulturutfoldelse varierer avhengig av blant annet hvor barna bor. Kulturen må være synlig i familieliv, oppvekstinstitusjoner, i barn og unges fritidsaktiviteter og i øvrige samfunnsområder. Samiske barn og unge er ikke en ensartet gruppe verken med hensyn til bosted eller erfaringsbakgrunn. Det er nødvendig å bedre kontakten med og kunnskapen om barne- og ungdomsmiljøene, for å kunne tilpasse tiltak som går utover de tradisjonelle kulturtilbud. I denne prosessen skal barn og unge ha innflytelse og være deltakere.

Å ivareta og utvikle samiske samfunn fordrer et helhetlig perspektiv der både enkeltmennesket, samfunn og geografi settes i fokus, og hvor de samiske samfunn i byene er en del av dette bildet. For å styrke den samiske kulturtilhørighet og identitet må forholdene legges bedre til rette gjennom å støtte opp om etablering av møteplasser og ved å støtte kunst- og kulturprosjekter.

Selv om en tar i bruk nye verktøy er det viktig å opprettholde de tradisjonelle arenaer for at det samiske sosiale og kulturelle fellesskapet skal få utvikle seg. Nye arenaer er et supplement for bevaring og utvikling av samisk språk og kultur. Sametinget ser på lokale, regionale og nasjonale

samiske institusjoner som viktige arenaer i denne sammenheng. Festivaler, samiske idrettsarrangement og lignende tiltak er andre viktige arenaer og møteplasser for samer uavhengig av landegrensene. Dette er også møteplasser der samkvemmet og samhandlingen spesielt med andre arktiske folk og andre urfolk vil være viktige elementer. IKT er et nytt verktøy som gir nye muligheter på mange områder, mens generasjonsfellesskap er den tradisjonelle institusjonen for sosialisering, overføring og formidling av kunnskap. Bibliotek er en annen gammel kulturformidler og kulturinstitusjon, men er ganske ny i samisk sammenheng.

Både i et samfunnsperspektiv og i et kulturpolitisk perspektiv må samisk kunst- og kulturutvikling ha den samme frie uttrykksform som de hittil har hatt. Det er viktig å sikre samisk innflytelse, styring og kontroll over kultur- og næringsutviklingen. En slik tilnærming vil styrke egen identitet i tillegg til å ha en positiv innvirkning på samfunnsutviklingen. I mange sammenhenger kan kultur danne grunnlag for ny næringsvirksomhet. Samisk kunst har allerede skapt mange selvstendige virksomheter, og det vil være en utfordring å videreutvikle disse og få nye til å etablere seg. Bruken av digitale verktøy til fremstilling av kunstprodukter og formidling av kunst medfører høye kostnader. Sametinget ser det som nødvendig å gi støtte til kunstnere som tar i bruk IKT i sin kunst- og næringsutøvelse. Et annet område som har et stort markedspotensial er kunnskapsbaserte virksomheter som baserer seg på samisk kultur og språk. Et eksempel er opplæring i og på samisk ved hjelp av IKT. Denne opplæringsformen kan videreutvikles og danne nye arbeidsplasser samtidig som det er med på å mangfoldiggjøre og styrke samisk kultur.

Det er et overordnet mål å gi hele den samiske befolkning et tilfredsstillende bibliotektilbud. Bedre samiske bibliotekstjenester vil samtidig bidra til økt kunnskap og informasjon om samer og samisk kultur til den øvrige befolkningen. I dag finnes samiske bokbussene som kjører på tvers av grensene i det samiske bosettingsområdet i Norge, Sverige og Finland. Bokbussene kompletterer bibliotekenes tjenester i områder med spredt samisk bosetting, og er et viktig ledd i arbeidet med å gjøre bibliotekstjenesten tilgjengelig for alle. De enkelte kommuner og bibliotek er selv ansvarlig for å etablere likeverdige bibliotekstjenester til den samiske og norske befolkningen, og har en selvstendig plikt til å ivareta de samiske brukernes interesser og behov. I dette arbeidet skal Samisk spesialbibliotek være en ressurs for andre bibliotek i deres arbeide med å utvikle samisk bibliotekstjeneste. Spesialbibliotek skal gjennom aktiv veiledning og informasjon medvirke til at bibliotekene rundt om i kommunene selv klarer å bygge opp sin kompetanse på området, slik at også de etter hvert vil kunne tilby både samer og andre som etterspør tjenester, et tilfredsstillende bibliotektilbud på samisk og om samiske forhold.

Sametinget er opptatt av at samiske kunstnere får tilfredsstillende rammevilkår. Derfor er det viktig å få til en god samhandling med kunstnerne og deres organisasjoner, i utformingen av kunst- og kulturpolitikken. Det vil være den beste måten å legge forholdene til rette for skaping og formidling av samisk litteratur, musikk, dans og teater, film og bildende kunst og kunsthåndverk til glede for både den samiske befolkning og den øvrige befolkning.

Som skapende virksomhet har duodji en spesiell verdi både som næring og kunst. Den gjør utøverne praktisk delaktige i videreføringen av samiske tradisjoner inn i det moderne samfunnet. Sametinget har et særskilt ansvar for utviklingen av duodji. Det finnes ulike syn på hva duodji er, og

utviklingen må derfor ta utgangspunkt og ha basis i samisk kultur, tradisjon og samfunnsliv. Utvikling av nye produksjonsmetoder og teknikker gir også muligheter til nyskaping innen virksomheten. Dette innebærer at man må tilrettelegge for nyskapning samtidig som man ivaretar og viderefører duodjitradisjonene. Duodji har et betydelig kulturelt, faglig og næringsmessig utviklingspotensial dersom rammebetingelsene legges til rette for det. Det er derfor en stor utfordring å få en levedyktig og skapende duodjivirksomhet. Duodji drives ofte i kombinasjon med andre næringer, og det er mange kvinner som har dette som en av to eller flere av sine næringstilpasninger. Duodji bidrar også til utnytting av de lokale ressursene. I lokal utnyttelse av ressursene står nærhetsprinsippet sentralt, som er det viktigste prinsippet for bevaring av bosettingen og utvikling av samisk kultur.

Høsting av utmarksressurser og primærnæringenes bruk av lokale ressurser har vært kjernen i utviklingen av samisk kultur. Lokal utnyttelse av ressursene er dermed en strategi for å nå målsettingen om sterke og levende samiske lokalsamfunn. En næringstilpasning basert på kombinasjonsdrift, er mindre sårbar for økonomiske svingninger. Kombinasjoner av ulike næringer gir muligheter for bedre utnyttelse av ressursene, jevn inntekt og muligheter for inntektsøkninger. Utfordringen er å utvikle kombinasjons- og primærnæringene som attraktive alternativer som gir grunnlag for nyrekruttering. Forvaltningen av rovvilt er i midlertid et tilbakevendende problem som ikke bare rammer reindriften og saueholdet hardt, men også fjordfisket. Sametinget vil i planperioden arbeide for å få til en mer aktiv bestandsforvaltning, samtidig som man sikrer gode erstatningsordninger for tap som skyldes rovvilt.

De generelle endringsprosesser i næringslivet med sterkere grad av videreforedling og produktutvikling gjør det nødvendig å satse på nyskaping. Nyskaping kan blant annet være å utvikle nye produkter både på nye og eksisterende markeder, eller nye markeder for eksisterende produkter. Behovet for nyskaping har sammenheng med behovet for utvikling av mer varierte arbeidsplasser i distriktene. Det er blant annet viktig å kompensere for bortfall av arbeidsplasser i primærnæringene og i den offentlige sektor. Etablering av nye produksjonsarbeidsplasser vil gi økt verdiskaping og gi ringvirkninger i det øvrige samfunnslivet. Det skjer i liten grad videreforedling av produkter fra primærnæringene. Videreforedling vil kunne gi utøverne flere bein å stå på og bidra til økt sysselsetting og lønnsomhet. Kompetanseoppbygging og nyskaping bør bli en naturlig del av bedriftenes strategi, og vil være et satsingsområde i planperioden.

I enkelte samiske områder har en stor andel kvinner høyere utdanning. Denne kompetansen kan danne grunnlag for innovasjoner i næringslivet og ny næringsvirksomhet. For å beholde kompetansen og å skape en balansert utvikling er kjønnperspektivet viktig. De samiske lokalsamfunn og de samiske samfunn i byene skal være attraktive og en ressurs for begge kjønn. Kvinner og menn har forskjellige oppfatninger om hvordan et samfunn kan være en ressurs for dem. For å ha et attraktivt samfunn å bo i må det finnes gode tilbud for barn og unge og varierte jobbmuligheter for begge kjønn.

Det er ulike årsaker til den skjeve fordelingen mellom kvinner og menn i det private næringsliv, men dårlige rammevilkår for kvinners deltakelse i næringslivet er i stor grad avgjørende for dette forholdet. Sametinget ser behovet for å vurdere næringsstøtten for kvinnelige etablerere og

næringsutøvere, slik at disse i større grad tilpasses kvinnenes behov. I primærnæringene er det få kvinner som står som eiere av virksomheter, og det er færre kvinner enn menn som etablerer nye virksomheter. Innføringen av reindriftsloven har hatt en negativ innvirkning på kvinnenes deltakelse i reindriften. Både innen primærnæringene og i næringslivet forøvrig er det nødvendig med egne tiltak rettet mot kvinner for å rette opp skjevhetene. Innen servicenæringene finner en den største andelen kvinner. Det vil være en stor utfordring å sørge for at rammevilkårene for kvinner er gode nok til at de velger å være aktive i næringslivet. Uten slike ordninger vil det være vanskelig å få kvinner til å etablere virksomheter. En bedre og tilpasset rettleiding og oppfølging, vil stimulere til etablering av arbeidsplasser også for kvinner og ungdom.

I turistnæringen er det økende etterspørsel etter opplevelsesprodukter basert på samiske levemåter. En rekke aktører har basert sin virksomhet på produksjon av samisk kunst og samiske ytringsformer. Denne utviklingen har ført til at slike virksomheter bidrar både til arbeidsplasser og sikrer samtidig bosetting i samiske områder. Endringen fra produksjon av varer til produksjon av opplevelser, aktiviteter og informasjon er en trend som er kommet det samiske samfunnet til gode. Potensialet for ytterligere produksjon av slike produkter er stort. Det ligger en utfordring i å formidle samisk leveste og produkter på en ekte og troverdig måte som sikrer et etisk nivå. Like viktig er det å sikre at denne satsningen er i samsvar med samiske interesser, normer og skikker.

De samiske museene er grunnlagt på en dokumentasjon av materiell og immateriell kultur. Dette kan dreie seg om tingenes funksjon, sosial og kulturell betydning, hvordan de er laget og anvendt; om næringsutøvelse, næringsvariasjoner og ressursutnyttning; om religion, kosmologi og symbolsystemer; om håndverk og kunstuttrykk; om historiske sammenhenger og endringer i samisk forhistorie, historie og nåtid. Denne dokumentasjonen er en historie om samhandling og utveksling, om intellektuelle sammenhenger og om kulturelle og sosiale forandringer som i sum gjenspeiler og utvikler samisk selvforståelse og identitet.

Sametinget vil arbeide for å styrke og samordne de samiske museenes virksomheten. Det er nødvendig at museene blir tilført tilstrekkelige faglige og økonomiske ressurser og museenes rolle som formidlere av kulturelle selvforståelse og identitet må ivaretas. Museer med samiske avdelinger, samiske gjenstandssamlinger, eller bygningsmiljøer skal også på sikt inkluderes i dette faglige museale fellesskapet.

Det er helt avgjørende i samisk samfunnsutvikling at det utvikles forvaltningsmodeller hvor lokalbefolkningen kan dra nytte av sine fordeler. Nærhets- og avhengighetsprinsippet må legges til grunn for næringspolitikken. Uprøving av lokale forvaltningsmodeller vil være en viktig strategi for å utvikle det samiske samfunn i kyst- og fjordområdene, og for å tilrettelegge høsting av de stedlige, kystnære ressursene. Det er fortsatt nødvendig å sikre lokaltilpasset fiskeflåte og et nett av mottaksstasjoner knyttet opp mot større produksjonsanlegg for å høste disse ressursene. Oppdrett av marine arter i samiske områder har fortsatt et utviklingspotensial i seg. Utfordringen på dette området er å utvikle en oppdrettsnæring der lokale interesser står som eiere. Den må drives på en miljøvennlig måte som ikke er til hinder for tradisjonell fjordfiske eller på noen måte truer de lokale laksestammene.

Reindriften er en viktig kulturell og økonomisk fundament, og er en viktig næringsvei på mange områder. De naturlige beitene må danne grunnlaget for fremtidens reindrift. Foruten å produsere og foredle kjøtt er reindriftnæringen en produsent av en rekke andre varer og tjenester. Sametingets målsetting for reindriftpolitikken er å oppnå en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift, slik at denne særegne samiske næringen, livsformen og kulturbæreren sikres, utvikles og styrkes. Det er viktig å øke kvinners deltakelse og engasjement i næringen, samt å få gjennomført likestilling og yrkesmessig likeverd mellom kvinner og menn. Reindriftsutøverne skal ha et inntektsnivå som de kan leve med uten å måtte tilegne seg tilleggsinntekter utenfor reindriften. For enkelte kan økt verdiskapning av råvarer fra reindriften skaffe viktige tilleggsinntekter. I den fremtidige reindriftpolitikken vil det være en stor utfordring å utnytte det potensialet som ligger både i reinkjøtt og de varer og tjenester næringen produserer.

Jordbruket utgjør en viktig del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det spiller en sentral rolle i å opprettholde de samiske kulturtradisjonene samtidig som det er en viktig sysselsettingsfaktor i de samiske områdene. Hovedmålet for jordbruket i de samiske bosettingsområdene er å beholde andelen sysselsatte i jordbruket med en tilnærmet bruksstruktur som vi har i dag. Andre sentrale målsetninger er økt videreføring av egne produkter, produksjon etter naturgitte fortrinn, ivareta samisk kultur i primærnæringsutøvelsen og øke produksjonsspekteret. Dagens nasjonale landbrukspolitikk favoriserer store bruk på bekostning av kombinasjonsbruk og mindre bruk. Sametinget ser det som viktig å bygge opp og opprettholde både enyrkebruk og kombinasjonsbruk.

Sametinget må ha en mer aktiv regionalpolitisk rolle for å skape gode rammevilkår generelt for kultur- og næringsutøvelse. Tradisjonell samisk ressursutnyttelse må sikres gjennom forvaltning og lovgivning. Det overordnede mål for regionalpolitikken i de samiske bosettingsområdene er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og sikre likeverdige livsvilkår. Det samiske samfunnet er ikke homogent med hensyn til samisk kultur- og næringsliv. Sametingets virksomhet må både ivareta og utvikle de fellesverdier samene har som folk, og samtidig gi rom for kulturelle forskjeller ulike samiske grupper representerer.

Sametinget som regionalpolitisk aktør fordrer løsninger hvor samiske nærings- og samfunnsformål blir hovedplattform. Utfordringen vil være å få større innflytelse i forbindelse med de årlige næringsavtalene. Næringsutvikling i de samiske områdene er i stor grad avhengig av de rammer som sentrale myndigheter setter. Reguleringer gjennom lovverk, skatte- og avgiftspolitik, import av varer og tjenester, kvoteordninger, markedsregulerende tiltak og lignende, har i flere tilfeller større betydning enn det økonomiske virkemiddelordninger har. Det er derfor av avgjørende betydning at Sametinget har innflytelse på utformingen av kultur- og næringspolitikken. Dette betinger at Sametinget tidlig kan delta i utformingen av rammevilkårene for kultur- og næringsutviklingen.

Den samiske stemme

”Buorre guoibmi oanida ollu mátkeki”

”Godt reisefølge forkorter reisen”

Hovedmål: *Samarbeidet mellom samene over landegrensene skal utvikle seg til det beste for samene som et folk*

Samene er et folk i fire land. Samenes grenseløse arbeid fra tidligere tider, og dagens samarbeidsformer over landegrensene utgjør i dag et ubrukt potensiale. Samene selv og statene der samene bor kan gjøre bedre nytte av det samiske samarbeidet i for eksempel Barentssamarbeidet, Nordkalottsamarbeidet, i det nordiske samarbeidet og arbeidet med urfolksspørsmål i FN.

Fra sametingene er det uttrykt behov for et permanent samarbeid mellom de samiske folkevalgte organene for å samordne saker som angår samer i mer enn ett land, og som angår samene som ett folk. Samisk parlamentarisk råd (SPR) er et samarbeidsorgan for sametingene i Finland, Norge og Sverige. Samene i Russland har observatørstatus i rådet. Samisk parlamentarisk råd, som ble etablert i mars 2000, skal ivareta samenes interesser på tvers av landegrensene. Videre skal rådet styrke det interne samarbeidet mellom samene. Målet er et varig samarbeid mellom sametingene i saker som berører samene i flere stater eller samene som et folk. Videre vil man legge forholdene til rette for at samene skal kunne bevare og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv innenfor den enkelte stat, samtidig som samene som et folk skal kunne utvikle disse forhold uten hinder av statsgrensene. Samisk parlamentarisk råd må sikres en permanent finansiering.

Samisk parlamentarisk råd skal også samordne den samiske stemme overfor andre urfolk i verden, og i det internasjonale samarbeidet. Dette gjelder blant annet i etablerte fora i Barentssamarbeidet, det arktiske samarbeidet og i FN sitt arbeid med urfolksspørsmål. Bistandsarbeid, der samene hjelper andre urfolk, er et saksområde som Samisk parlamentarisk råd i fremtiden vil kunne arbeide med. Sametinget ønsker å få til en samordning og et samarbeid mellom sametingene om samisk kunst, kultur, utdanning, forskning, duodji og annen næringsvirksomhet. Det er også viktig å vektlegge kvinnenes betydning for utviklingen i det samiske samfunnet. Fremover vil det også være viktig at Samisk parlamentarisk råd arbeider med saker som berører både barn og unge og miljø- og kulturvern, herunder kulturmiljøer og kulturminner.

En sentral felles sak over landegrensene er det samiske språkarbeidet. Det er ønskelig at Samisk parlamentarisk råd skal ha det overordnede politiske ansvaret for det felles samiske språkarbeidet. Det er også naturlig at den felles samiske språknemnden blir en integrert del i rådets arbeid. Samisk språknemnd som ble opprettet i 1999, skal ivareta og utvikle den kulturarv som knyttes til det skriftlige og muntlige samiske språk, og skal fungere som et fag- og sakkyndig organ. Det skal også samordne og tilpasse oppgaver ved bruk og røkt av samisk språk og drive formidling nasjonale samiske språkorgan imellom.

Presidentene i sametingene i Finland, Norge og Sverige har presidentmøter om felles saker etter behov. På disse møtene drøftes saker som er av felles interesse for de tre sametingene. I 2000 ble det etablert et samarbeid på nordisk nivå mellom sameministrene og sametingspresidentene med

årlige møter. Det første felles møte ble avholdt i november 2000. Samarbeidet skal bedre og samordne forhold for det samiske folk, samt utvide kontakten mellom sametingene og regjeringene. Målet er at man skal oppnå et godt samarbeid med gode dialoger og få en mer enhetlig samepolitikk over landegrensene. På administrativt nivå er det etablert en samarbeidsordning, Nordisk embetsmannsorgan for samiske saker, som skal forberede og følge opp saker i forhold til det politiske samarbeidet.

Arbeidet med en nordisk samekonvensjon er viktig, og Sametinget har deltatt aktivt i arbeidet med en nordisk samekonvensjon siden begynnelsen av 1990-tallet. Det gjenstår enda store oppgaver i dette arbeidet. Sametinget vil fortsatt ha en sentral rolle i prosessen, og vil bidra aktivt til at konvensjonen blir et best mulig instrument for det samiske folk. Tilsvarende gjelder arbeidet med ny reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige.

Urfolksstemmen i nasjonale og internasjonale fora

”Gal máilbmi lea girjái”
”Verden er broket”

Hovedmål: *å bidra til at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivaretatt, og at saker som har betydning for urfolk blir fremmet både nasjonalt og internasjonalt.*

For å nå denne målsettingen må Sametinget delta aktivt i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. Sametinget må blant annet selv være med på å bidra til at intern-rettslige og internasjonale rettsregler og prinsipper som berører urfolk gis positivt og fremtidsrettet innhold. Sametinget skal også arbeide med å styrke situasjonen generelt for samene og andre urfolk.

En av de viktigste oppgavene er å være med på å påvirke den internasjonale urfolkspolitikken og dermed legge rammene for utviklingen i det samiske samfunnet. Dette må blant annet gjøres gjennom deltakelse i internasjonale fora. Sametinget har ingen formell status med hensyn til å representere Norge ved internasjonale forhandlinger. I den grad Sametinget skal kunne delta, vil dette skje gjennom oppnevning i norske delegasjoner. Sametinget kan derimot *”reise og avgi uttalelser om alle saker...”* som etter Sametingets oppfatning berører den samiske folkegruppe, jmf. samelovens § 2-1. Dette må også innebære saker av urfolkpolitisk karakter. Det er viktig at Sametinget som et folkevalgt organ for urfolk i Norge får klarlagt sin posisjon i forhold til de sentrale myndigheter i det internasjonale arbeidet. Det er avgjørende at de syn som fremsettes fra regjeringens side i internasjonale sammenhenger i urfolksspørsmål er drøftet med Sametinget. Det er av stor betydning at Sametingets rolle i norske forhandlingsdelegasjoner avklares, og at det kommer i stand en avtale om hvilken rolle Sametinget skal ha internasjonalt. Regjeringen må derfor i samarbeid med Sametinget utarbeide nødvendige strukturer og rutiner for Sametingets deltakelse i det internasjonale arbeidet. Særlig viktig er det å få avklart dette i forhold til Sametingets arbeid innenfor FN systemet. Sametinget er i dag involvert i arbeidet innenfor FN gjennom tingets deltakelse i den norske delegasjonen til FN-møtene.

I kommende periode legger Sametinget opp til å prioritere innsats overfor organer som fastsetter internasjonale rettsstandarder. Derfor prioriterer Sametinget arbeidet med FN-erklæringen om urfolks rettigheter og møtene i Menneskerettighetskommisjonens arbeidsgruppe (MR), som jobber med utkastet til erklæring. Sametinget vil også følge opp arbeidet med FN-tiåret, FN-konvensjonen vedrørende biologisk mangfold og prosedyrene knyttet til Agenda 21, samt gjøre en innsats for å bedre forholdene for urfolkskvinnene. FNs økonomiske og sosiale råd (ECOSOC) vedtok i juli 2000 å opprette et Permanent Forum for urfolkssaker (PF). Selv om prosessen i forbindelse med etableringen i stor grad er avsluttet er det nå arbeidet begynner. Arbeidet i forbindelse med PF vil derfor prioriteres.

Sametingets mål om aktiv deltakelse i det internasjonale arbeidet innebærer også å videreutvikle eksisterende samarbeid med institusjoner og organisasjoner, nasjonalt og internasjonalt, som arbeider med urfolksspørsmål, og å være åpen for nye parter å samarbeide med. Inter-parliamentary Union (IPU) er et fora som Sametinget vurderer samarbeid med. Formålet med IPU er å tilrettelegge en global dialog mellom verdens parlamenter og parlamentarikere, og dermed også bidra til demokratiutvikling.

Innsats i forhold til internasjonalt solidaritetsarbeid med andre urfolk er viktig. Dette arbeidet bør bestå i politisk punktsatsing i tilknytning til noen utvalgte urfolk og andre undertrykte folk. Utgangspunktet for engasjementet i bistandsarbeidet er i første rekke at samene selv representerer et urfolk som har sterke tradisjoner i organisasjonsarbeid og senere gjennom organiseringen av et eget folkevalgt organ. Nettopp denne kunnskapen, og de erfaringer Sametinget har opparbeidet seg, må kunne nyttes i arbeidet med urfolk i bistanden.

Videre vil Sametinget gjøre en innsats i forhold til Arktisk Råd, Barentssamarbeidet og det norske miljøvernssamarbeidet. Arktisk Råd og samarbeidet i Barentsregionen står i sitt arbeide overfor mange utfordringer. I et urfolksperspektiv er det viktig at disse utfordringene løses på en slik måte at urfolkene selv er aktivt med i arbeidet med å verne og utvikle egen kultur, samfunnsliv og språk. Det er derfor viktig at urfolkernes rolle i det arktiske arbeidet og Barentssamarbeidet styrkes, og at urfolkene trekkes med i alle nivå i arbeidet.

Svensk og finsk medlemskap i EU har etablert nye rammevilkår for det samiske folk. Det er derfor fremover behov for større grad av fokusering på de politiske prosessene innenfor de politiske organene i den Europeiske Union. Selv om Norge ikke er medlem i EU, vil også samene på norsk side bli berørt av de politiske vedtak som fattes innenfor EU systemet. Sametinget legger vekt på å delta aktivt i det grenseregionale arbeidet med urfolksspørsmål. Dette forutsetter en målrettet innsats i de ulike prosesser og programmer som er relevant for urfolk generelt og det samiske folk spesielt.

Forslag 1, representant Per A. Bæhr, Høyre og Flyttsamelista

Side 19 – 3. avsnitt

Siste del som begynner med ”og til vedlikehold av områdetilhørighet ...” foreslås strøket.

Side 19 – 4. avsnitt:

Følgende tillegg foreslås:

”Det bør vurderes et totalforbud eller kjøring i faste løyper når det gjelder barmarkskjøring i vinterbeiteområder.”

Side 19 – sist avsnitt:

Foreslås strøket i sin helhet.

Forslag 2, representant Jánoš Trosten, NSRs samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe

Forslag til endring side 6 1. og 2. setning endres som følger;

Først må retten til selvbestemmelse for samene formaliseres av den norske stat i lovsform, og når det er gjort kan innholdet utformes gjennom forhandlinger. Innholdet i selvbestemmelse for det samisk folk må bestemmes gjennom likeverdige og reelle forhandlinger mellom to likeverdige parter og dette må sees i et langsiktig perspektiv, der nye generasjoner samer også skal ha rett til å delta.

Forslag 3, representant Roger Pedersen, SVFs sametingsgruppe

SAMETINGET's MÅLSETNINGER

Alle samer i landet er prinsipielt likeverdige, har like rettigheter til helse- og sosialtjenester, utdanning, språkutvikling, næringsutvikling og samfunnsutvikling. Den sjøsamiske kulturen er i en svært vanskelig situasjon. Den er snart fratatt alle sine rettigheter og dens eksistensgrunnlag er truet.

Arbeide for at samer i såkalte ”marginale” samiske strøk, skal ha de samme rettigheter og muligheter som samene innenfor språklovens forvaltningsområde.

Det samiske folk er landets urbefolkning. Som opprinnelig befolkning, i det vi også i dag betegner som samiske bosettingsområder, har samene verken mistet eller gitt fra seg sine opprinnelige rettigheter. At andre folkegrupper senere har bosatt seg i samme områder svekker ikke den samiske folkegruppes rettigheter til sine områder. Dette betyr likevel ikke at nye grupper som har funnet livberging i de samiske områdene ikke skal ha rett til å fortsette sitt virke og være gjenstand for likeverdig behandling.

Arbeide for å styrke den samiske identitet gjennom å presisere at samiske områder ikke er villmarksområder, slik sentrale myndigheter har hevdet og fortsatt hevder. Samiske næringer som reindrift, jordbruk, jakt, fiske og annen utnyttelse av utmarka er høsting av naturrikdommer. Disse er fortsatt grunnlaget for bosettinga i samiske områder, bygder og mindre lokalsamfunn.

Sametinget vil, ved styrket manntallsføring, øke det samiske folks medbestemmelse og medinnflytelse i sitt eget folkevalgte organ. Spesielt viser det seg at kvinner og ungdom er sterkt underrepresentert i manntallet. Alle samer i landet skal gis en enklere mulighet til å skrive seg inn i manntallet. Arbeidet med manntallsinnskrivningen må foregå kontinuerlig i hele perioden, for å motivere samene til å skrive seg inn i manntallet.

SELVBESTEMMELSE

Et sentralt begrep i dagens samepolitikk er selvbestemmelse. Det kan virke som om alt skal bli så mye bedre, dersom Stortinget anerkjenner samenes rett til selvbestemmelse for deretter å utforme innholdet. Sametinget er ikke kommet så langt i sin politikktutformelse at tiden er moden for dette. En slik tanke vil være et stort tilbakeslag for den samiske kultur og samfunnsliv utenfor de såkalte samiske kjerneområder. Den dag når Sametinget har klart å ivareta den samiske befolkning som et folk, først da kan man begynne å snakke om selvbestemmelse ihht div. internasjonale konvensjoner og artikler.

Samene i Norge har ikke de samme rettigheter som et folk. Samene er blitt klassifisert i flere kategorier av Sametinget, gjennom den politikk som flertallsgrupperingen har ført gjennom Sametinget. Det er i dag større forskjeller mellom de ulike samiske geografiske områder enn for 50 år siden. Sametinget har ikke gjennom sine 13 år klart/villet rette på dette. Derfor blir det totalt galt å forlange anerkjennelse om begrepet selvbestemmelse fra nasjonalstaten Norge, uten å definere innholdet.

Det samiske samfunnet skal bygges på grunnleggende kvaliteter som mangfold, trygghet og solidaritet. Sametinget har som mål å skape likeverd blant den samiske befolkning innenfor næringer, språk, utdanning og innenfor en rekke sentrale samfunnsområder.

Sametinget vil derfor starte denne prosessen og få landets myndigheter med på dette, slik at vi på den måten kan få en felles forståelse av begrepet selvbestemmelse

PRIMÆRNÆRINGENE

Primærnæringer er en forutsetning for å kunne opprettholde bosetning i alle områder der det bor samer. Befolkningen må gis muligheter til å utnytte det ressursgrunnlaget som finnes. SUF's virkeområde må utvides til også å omfatte den samiske befolkning utenfor dagens virkeområde.

Sametinget må få større innflytelse overfor forvaltningen av primærnæringen i landsdelen.

JORDBRUK

Blant samer har jordbruk og husdyrhold svært lange tradisjoner.

Sametinget ser det som en stor oppgave å slå ring om våre jordbruksmiljøer, slik at de målsetninger som er skissert for landbrukspolitikken etterleves, både i henhold til matvareberedskap, miljø- og

ressursvern, bosetning, likestilling og inntekt. Derfor er det viktig at Sametinget får medinnflytelse over utformingen av landbrukspolitikken.

Sametinget vil at de småbrukene som er igjen i lokalsamfunnene må gis muligheter til å overleve og utvikle seg.

FISKE

Sametinget vil gå inn for opprettelse av en kystfiskerisone for at en større del av biomassen (fiske i fjordnære strøk og havområdene utenfor) blir tatt i denne fiskerisonen. Det må utvikles fangstmetoder og båtstørrelser som tilpasses en bærekraftig ressursutnyttelse i denne fiskerisonen.

Sametinget vil forsterke kravet om forbud mot bruk av bunnskrapende redskaper. Loddebestanden må primært vernes som ressurs for torskebestanden og andre fiskearter, slik at man får en økologisk balanse i næringsystemet. Deretter kan loddebestanden beskattes på en forsvarlig måte.

Sametinget vil at en større del av torskekvoten i de samiske områder, må tilfalle kyst- og fjordflåten.

Sametinget vil gå inn for at inndratte kvoter forblir i de kommunene som de tilhører.

Sametinget vil gå inn for et fritt fiske for alle båter under 11 meter.

REINDRIFTSNÆRINGEN

Selv om bare en liten del av samene i landet er involvert i reindrifta, så er dette en viktig næring i enkelte områder av landet. Reindrifta som kulturbærer er viktig i alle de samiske områdene i landet.

Sametingets mål er å bidra til å sikre reindriftnas framtid som næring. Sametinget mener at ved større inngrep innenfor reindriftnas områder skal Sametinget gis mulighet til å uttale seg før slike inngrep finner sted. Dersom inngrepene anses å være til hinder for utvikling av reindrifta skal Sametinget gis myndighet til å hindre vesentlige inngrep. Dette er særdeles viktig for at reindrifta i sørsameområdet skal sikres rettigheter til beitearealer

KOMBINASJONSNÆRINGER

Sametinget vil arbeide for at kombinasjonsnæringen skal kunne kombineres med alle næringer som er aktuelle for samer, slik som duodje, fjordfiske, sjølaksefiske, innlandsfiske, jordbruk, jakt, fangst og annen utmarksnæring, som bærere av samisk kulturtradisjon og bosetting.

Kombinasjonsnæringer må få næringsmessig status og få fullverdig del av offentlige støttetiltak. En egen næringsavtale for utmarks- og kombinasjonsnæringer må komme.

Grunnlaget for kombinasjonsnæringen må beskyttes. Ressursgrunnlaget på land, sjø og vann må reguleres med tanke på en riktig beskatning av ressursene i tråd med gamle samiske tradisjoner. Dersom vi ikke tar vare på gammel sjøsamisk viten om kombinasjonsdrift vil det bli vanskeligere å drive denne næringen i framtiden.

DUODJE

Duodje er et speilbilde på samene og deres kultur, enten det dreier seg om reindrift eller fiske-/bondekulturen.

Duodje er en naturlig del av kombinasjonsnæringer innen det samiske samfunnet.

Duodje som næring kan utvikles betydelig som bl.a. hjemmeindustri. Det må ikke legges språklige kriterier som hindrer deltakelse.

Gjennom riktig organisering, investering og markedsføring kan duodje bli en betydelig inntektskilde.

ROVVILT

Rovdyrbestanden er til stor skade både for reindriften, fiskeri og jordbruket.

Hele det samiske bosetningsområdet ligger innenfor det arktiske området. Det betyr at man geografisk befinner seg i et område der naturen er sårbar for ytre påvirkninger, vekstperioden er kort, og vekstperioden etter overbeskatning svært lang. Dette gjelder også faunaen i området, der mange dyrearter allerede er forsvunnet på grunn av overbeskatning. Ennå finnes det rovdyrarter som har sitt naturlig fristed i dette område. Det er nødvendig at disse sikres på en slik måte at artene holdes i balanse og ikke får utvikle seg til en trussel for den livberging lokalbefolkningen henter fra samme områder.

Sametinget skal engasjere seg sterkt for å få en bestandsgrense på rovdyr og rovfugl.

Erstatningsordninger ved rovviltskader må revideres, og ha som mål å behandle alle primærnæringer likt. Utøvernes syn på kvoter og jakttider må tillegges større vekt enn i dag. Det må innføres økte skuddpremier på rovvilt.

IDRETT

Sametinget vil arbeide for å styrke samisk idrett, ved at Samisk idrettsforbund - Norgga Sámiid Valástallanlihttu - får en større del av tippemidlene som Kulturdepartementet utdeler.

Formålet med samisk idrettsarbeid er å samle samiske barn, ungdom og voksne til konkurranser og kulturelle samlinger uten hensyn til riksgrenser.

All samisk idrett må likestilles med norsk idrett.

TURISME

Sametinget vil arbeide for at samisk reiselivs- og turistsatsing videreutvikles på samenes egne premisser.

NÆROMRÅDER

Sametinget vil at vernetiltak i samiske bosettingsområder bare kan opprettes i samarbeid med lokalbefolkningen.

Sametinget vil at vern av nærområdene skal tuftes på den gamle samiske måten å bruke nærområdene på.

Sametinget vil at loven om motorferdsel i utmark må mykes opp til fordel for bygdefolkets næringsutøvelse og annen nyttekjøring i forbindelse med næringsutøvelse.

Sametinget vil at den fastboende befolkning må sikres rett til vedlikehold av gammer og bygging av nye jakt- og fiskegammer.

Sametinget vil at utflyttede innvånere gis rett til fiske og jakt tuftet på kultur og i forståelse med lokalbefolkningen.

Sametinget vil at starttiden for rypejakt reguleres avhengig av de klimatiske forhold.

Sametinget vil at jakt som biinntekt favoriseres i forhold til den øvrige jakt med henhold til jaktstart.

MILJØ- OG NATURVERN

Jord, luft og vann er de største utfordringer menneskeheten står ovenfor. Det vil derfor være av avgjørende betydning at man raskest mulig finner fram til riktige løsninger på miljø- og ressursproblemene, deriblant den økende frakt av miljøskadelige stoffer langs kysten.

På flere områder hvor de samiske næringer har naturlige betingelser og fortrinn, er eksistensgrunnlaget i fare.

Det gjelder eksempelvis fiskeriene, reindriften og utmarksnæringene.

Sametinget vil kreve grundig samfunnsøkonomisk og miljømessig analyse for ethvert større inngrep i naturen.

BARN OG UNGE

Sametinget vil at det legges større vekt på å styrke samisk ungdoms interesse for den samiske kulturen.

Sametinget vil at alle samiske barn og unge skal gis mulighet til å få undervisningstilbud som har samisk kultur, samisk historie og samisk samfunnsliv som grunnlag.

Samisk tradisjonell praktisk kunnskap og læringsmetoder (slik som joiking, fortelling, naturbruk og duodje) må være en viktig del av samisk skole. Eldre folk og andre samiske tradisjonsbærere må trekkes inn i skole/ barnehage.

Sametinget vil arbeide for at Ungdomsmagasinet Š og et magasin for barn skal sikres et fast tilskudd over Samisk kulturfonds budsjett.

Sametinget vil arbeide for at også musikk som er tilpasset ungdom, såkalt ny samisk musikk skal kunne få utgivelsestøtte på lik linje med den støtten som gis til tradisjonell samisk musikk.

BARNEHAGER

Sametinget vil at samiske barn må få barnehage tilbud som har samisk kultur og språk som grunnlag. Barnehager i samiske områder må gi opplæring i samisk språk og kultur. Tradisjonell samisk bruk av naturen må være sentralt.

Sametinget vil arbeide for at kommunene skal ha plikt til å bygge samiske barnehager i alle kommuner der det er behov for det. Der det ikke er samiske barnehager, skal samiske barn kunne få morsmålstrening innenfor norskspråklige barnehager.

SKOLER

Samiske barn som ønsker å få samisk-opplæring SKAL gis mulighet til det, uansett hvor man bor. Dette skal gjelde i både grunn- og videregående skole.

Sametinget vil arbeide for at skolestrukturen ikke skal svekkes i forhold til dagens virkelighet og at det bygges skoler der det er elevgrunnlag. For alle små lokalsamfunn er det viktig å opprettholde skolen som en del av livsnerven i bygda. Grendeskolene er viktige i denne sammenheng. Desentraliserte skoletilbud er nødvendig i de samiske bosetningsområder og i særdeleshet viktig for mindre barn.

Sametinget vil arbeide for at samisk språk og kultur får utvikle seg i skolen, også utenfor de samiske kjerneområder som omfattes av samelovens språkregler.

Sametinget vil arbeide for at den samiske læreplanen "L97S" skal innføres i alle kommuner der det bor samer. Samiske læreplaner for grunnskolen er et vilkår for utvikling av samisk skole. Alle samiske elever skal derfor kunne få undervisning etter den samiske lærerplanen.

VIRKEMIDDELORDNINGEN

Sametinget vil arbeide for at virkemiddelordningen styrkes. Dette vil være med på å tilføre kvalifiserte lærere til utkantskoler. Virkemiddelordningen bør ikke være geografisk avgrenset, men være et tilbud som kommer alle vanskeligstilte skoler i samiske bosetningsområder tilgode.

UTDANNELSE OG ARBEIDSLIV

Sametinget vil føre en mer offensiv politikk, særlig for ungdom i de samiske bosetningsområdene. Nye arbeidsplasser må skapes med sikte på å beholde den oppvoksende slekt i lokalmiljøet. Eksisterende arbeidsplasser må opprettholdes. Også videreutdanning må tilpasses dette. Det er viktig å styrke og å utvikle de samiske bygdesamfunnene.

VIDEREGÅENDE UTDANNING

Undervisning om samisk kultur, samfunnsliv og historie må være en viktig del av undervisningen ved alle videregående skoler.

Alle videregående skoler i områder der det bor samer skal tilby samisk som første- eller andrespråk. Elever som leser samisk og norsk som første- eller andrespråk må få tilleggspoeng til høyere utdanning.

Samisk videregående opplæring skal være et fullstendig tilbud som inkluderer lærlingeordning, elevinntak, oppfølgingstjeneste og PP- tjeneste. Samiske videregående skoler skal ikke være kopier av norske videregående skoler. Derfor må de ha rett til å tilby andre linjer og fag som fyller behovene til det samiske samfunnet, slik som fiske, reindrift, jordbruk, duodje og samisk fagkunnskap.

HØYSKOLE / UNIVERSITET

Samisk høyskole bør bygges ut som vitenskapelig høyskole og etterhvert som samisk universitet med desentraliserte tilbud over hele det samiske området.

Samisk høyskole må arbeide for utvikling av samisk pedagogikk som fag.

Universitetene i Tromsø, Trondheim, Oslo og Bergen og høyskolene i Nord-Norge må integrere samiske forhold i tilbudene sine og høyskolene må gi tilbud om samisk som fag.

Samisk kultur og historie, flerkulturell pedagogikk og tospråklighetspedagogikk må være en del av læreplanene i all lærerutdanning.

VOKSENOPLÆRING

Som resultat av fornorskningspolitikken kan de fleste voksne samer ikke skrive samisk og mange samer kan heller ikke snakke samisk. Sametinget vil at alle samer som har tapt språket skal ha rett til fri opplæring i og på samisk.

LÆRERNES KOMPETANSE

Sametinget vil arbeide for at lærere som arbeider i skoler i områder der det bor samer bør kjenne samisk kultur, språk og historie. Det må være statens ansvar å legge til rette for at disse lærerne får de kvalifikasjoner de trenger for å kunne gi alle samiske barn en opplæring i henhold til den samiske læreplanen.

HELSE- OG SOSIALTJENESTER

Sametinget vil arbeide for at alle i vårt land skal ha gode tilbud innen helse- og sosialtjenester, uansett etnisk avstamning.

Sametinget vil arbeide for at helse- og sosialtjenesten tilpasses samenes behov og at språk, kulturforståelse og kulturkompetanse blant helsepersonell og innen andre faginstanser må forbedres.

ELDREPOLITIKK

Sametinget vil arbeide for at de mange som tapte utdanning på grunn av krigen må få økonomisk erstatning på grunn av tapt skolegang.

SAMISK SPRÅK OG KULTUR

Sametinget vil arbeide for at samer utenfor Samelovens språkforvaltningsområde skal gis samme mulighet til opplæring i samisk som det man har hatt i områdene innenfor forvaltningsområdet. Dersom myndighetene ikke vil øke bevilgningene til å styrke de samiske språkene, så må Sametinget foreta en omprioritering av språkmidlene i en femårsperiode.

Sametinget vil at all informasjon som angår den samiske befolkningen skal gis både på norsk og samisk. Dette er viktig for å styrke det samiske språkets stilling i samfunnet.

MENIGHETSARBEID OG KIRKELIV

Sametinget vil arbeide for at samisk språk får økt betydning innen menighetsarbeid, både med henhold til respekt/ aksept og identitet. Også utenfor de tradisjonelle samiske kjerneområder, er norsk- samiske gudstjenester av stor betydning for befolkningen.

Sametinget vil arbeide for at samiskspråklig menighetsarbeid utvikles og styrkes. Religiøs litteratur bør finnes både innen menigheten og innen offentlige institusjoner.

SAMISKE KULTURSENTRE

Den samiske kulturen lever under sterk påvirkning fra andre kulturer. Omskiftende tider har ført til at mye av kulturen har gått tapt.

Sametinget vil at små samiske kultursentre, lokalisert i samiske bygder, inneholdene funksjoner tilpasset behovet i bygdene, vil være en billigere og bedre løsning for å styrke og bevare kulturen, spesielt i marginale samiske områder.

Sametinget vil igangsette et kartleggingsarbeid for å få en oversikt over private samlinger av samiske museumsgjenstander.

Sametinget vil arbeide for å legge forholdene bedre til rette for de samiske bygdemuseer som er åpne for offentligheten og som er drevet av privatpersoner eller bygdelag.

Forslag 4, representant Jarle Jonassen, NSRs samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe

Side 19, andre avsnitt:

Det ligger betydelige utfordringer i o.s.v.

Endres til: Det ligger betydelige utfordringer i å få innarbeidet et bedre arealvern for reindriftsnæringen i plan- og bygningsloven.

Forslag 5, representant Egil Olli, APs sametingsgruppe

De samiske samfunnene i sentrum

Tilleggsforslag:

Sametinget ønsker synliggjøring og større engasjement omkring Sametinget, noe som er drivkraften i demokratiet. Den politiske debatten må avspeile det som opptar den samiske befolkning. Arbeidet i Sametinget må derfor foregå på en slik måte at folk gis innsyn i arbeidet og mulighet til innflytelse før beslutninger tas.

De politiske grupperinger i Sametinget, må gis økonomiske ressurser som står i forhold til de oppgaver som skal løses.

Dagens organisering av arbeidet i Sametinget må vurderes i forhold til prinsippene om større engasjement, mulighet til innflytelse og demokrati. Derfor setter man så snart som mulig i gang et arbeid for å evaluere den formen for parlamentarisme man har nå, vurdere komiteordninger og lignende.

Grenser og grensegang

Rådets innstilling om grenser og grensegang utgår, og erstattes med følgende:

Retten til selvbestemmelse er en rettighet som skal utøves innenfor eksisterende og demokratiske stater. I denne sammenheng omfatter selvbestemmelsesretten blant annet urfolkernes rett til å delta på alle beslutningsnivåer i saker som gjelder lovgivning og administrasjon, og i arbeidet med å opprettholde og utvikle sine næringer og politiske systemer.

Hovedprinsippet i norske myndigheters politikk overfor den samiske befolkningen er nedfelt i Grunnlovens § 110 A som pålegger norske myndigheter å legg holdene til rette for at den samiske folkegruppen kan styrke og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Dette er helt i tråd med ILO-konvensjonens grunnprinsipp om urbefolkningers rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur.

Paragrafen berører i tillegg muligheten for en viss grad av selvråderett for samene, ved at den understreker at myndighetene skal legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe skal kunne styrke og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Tanken bak dette prinsippet er at urfolk, i dette tilfelle samene innenfor visse områder selv skal kunne styre og påvirke det samiske samfunnets utvikling i fremtiden. Loven understreker videre myndighetenes ansvar og forpliktelse i denne sammenhengen.

Samene har et selvstendig rettsgrunnlag i sine tradisjonelle bosettingsområder. Dette betyr at når reindriften har et selvstendig rettsgrunnlag, så har også fastboende og sjøsamene et selvstendig rettsgrunnlag grunnet alders tids bruk av nærområdene. Dette er en del av Sametingets grunnleggende prinsipp, og vil måtte danne grunnlaget for den praktiske politikken.

Det vi også må ta hensyn til er at samene gjennom historien har levd både atskilt og side om side med andre folkegrupper. Dette er fakta som gjør at en i de fleste samiske områder ikke ensidig kan hevde en eksklusiv samisk rett til å bestemme over alt og alle. Det man derimot kan kreve, er at en ikke ensidig ekskluderes fra all rett til medbestemmelse i disse områdene.

Hovedprinsippet i ILO - konvensjon nr 169 er urfolkernes rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur, og myndighetens plikt til å treffe tiltak for å støtte dette arbeidet. Konvensjonen gir forpliktelser i form av målsettinger og minimumsstandarder.

Det er helt nødvendig at skal man få hensiktsmessige ordninger, så må ILO – konvensjonens bestemmelser innarbeides i det norske lovverket.

Det er ingen tvil om at i store deler av landet har samene bruksrettigheter og som danner grunnlaget for deres livsopphold. Når det gjelder samiske bruksområder, så er det de tradisjonelle reinbeiteområdene fra Engerdal i sør til russegrensa i nord, medregnet de sjøsamiske fjord- og kystområder i Finnmark, Troms og Nordland.

Når det gjelder området hvor samene etter ILO-konvensjon nr. 169 kan påberope seg eiendomsretten så er den antakelig relativ liten del av bruksområdet.

Det har vært en positiv utvikling i forhold til språk og kultur. Sametinget har fått reell innflytelse på en rekke områder, som gjør at samene gjennom sitt eget parlament, med hjelp av midler fra staten vil kunne styre utviklingen innen samisk språk. Sametinget innehar en betydelig kompetanse innen samisk språk og kultur.

Sametinget har ansvaret for utviklingen av språket, men Sametinget er avhengig av at staten bevilger tilstrekkelige ressurser til dette. Reell selvbestemmelse på det kulturpolitiske området er med andre ord mye avhengig av de økonomiske rammevilkårene.

Primærnæringer i samiske områder har vært, og danner fortsatt det materielle grunnlaget for opprettholdelse av samisk kultur. Sametinget bør i sterkere grad kunne ha styring og kontroll over utviklingen av primærnæringene. Nettopp for å kunne ha den stilling som Sametinget etter ILO - konvensjon 169 er ment å ha.

Sametinget skal ikke frata norske myndigheter deres ansvar, men sentrale myndigheters ansvar er også å legge forholdene til rette for at Sametinget skal kunne gjøre det arbeid som den samiske befolkning forventer av Sametinget – ut ifra samelovens intensjon og grunnlovsparagrafen nr 110a.

Sametinget er av den formening at de som bor langs våre fjorder og kyster, må få tilbake retten til de ressursene de tradisjonelt har høstet gjennom tidene, og som har vært grunnlaget for bosettingen. Særlig har fjordfiske kombinert med jordbruk vært en bærebjelke i sjøsamisk kultur, men også laksefiske både i sjøen og i elvene har og er svært viktig som kulturbærer.

I ILO konvensjonen nr 169 artikkel 15, sies det: ”Vedkommende folks rett til naturressurser i deres landområder skal sikres spesielt. Slike rettigheter omfatter disse folks rett til å delta i bruk, styring og bevaring av disse ressursene.”

Norske myndigheter har ikke etterlevd bestemmelsen i denne artikkelen, fordi mange fiskere med mindre båter reelt sett er fratatt retten til å livberge seg av fjord- og kystnære ressurser. Og det har ikke blitt satt i verk konkrete og gode nok tiltak for å bedre på situasjonen. Det må også iverksettes et verdiskapingsprogram for samiske områder for å få fiskeressursene tilbake. Berørte næringsutøvere skal være aktive deltakere i styringen av verdiskapningsprogrammet, representert ved fylkeskommunene og Sametinget.

Sametinget har heller ikke en reell innflytelse på utformingen av landbrukspolitikken. Sametinget bør være representert i forhandlingsutvalget på statens side, både under jordbruks- og reindriftsforhandlingene.

Intensjonen med ILO-konvensjonen og som er relevant og viktig for samer, er å sikre vedkommende folks rett til naturressursene i deres landområder. Disse rettigheter omfatter disse folks rett til å delta i bruk, styring og bevaring av ressursene.

Når det snakkes om samisk selvbestemmelse, så betyr det ikke at vi skal ha et territorielt selvstyre. Denne form for selvstyre kan etter Sametingets mening bare opprettes i områder hvor man har et styringsorgan, der alle som bor i området har stemmerett til organet.

Sametinget bygger på den erkjennelsen at samene ikke bebor bare en liten del av kongeriket Norge, men det er tradisjonell samisk bosetning i henimot halvparten av Norge. Det er derfor et faktum, at Norge er etablert på territoriet til to folk – samer og nordmenn.

Det er dette som er det faktiske forhold og som vi må ta hensyn til når det er snakk om selvbestemmelse i den ene eller den andre retningen. Sametinget skal ha en reell innflytelse på alle områder eller felter som berører det samiske folk. Sametinget bør ikke bli et lokalt organ for bare en del av samene, eller en gruppe av samer.

Sametinget er derfor opptatt av en reell medinnflytelse over forvaltningen av ressursene over hele det samiske bruksområde. Men vi må gjøre dette i fellesskap med andre.

Både norske myndigheter og Sametinget har ansvar for at intensjonene i sameloven og i ILO konvensjonen nr 169 blir fulgt opp, derfor er det viktig at det blir reelle forhandlinger mellom norske myndighetene og Sametinget om innholdet samisk selvbestemmelse.

Sametinget vil i planperioden nedsette et utvalg for å sette innhold i begrepet samisk selvbestemmelse.

Et levende språk fra generasjon til generasjon

Tillegg side 9 i nest siste avsnitt:

Tilskudd til tospråklige kommuner og fylkeskommuner økes, slik at disse skal kunne klare å oppfylle kravene i lovgivningen og at de faktiske utgiftene til tospråklighet blir fullt ut dekket. Det samiske språk er et truet språk og aktive tiltak må iverksettes for å revitalisere språket. Internasjonalt sett er samisk et minoritetsspråk som ikke vil klare seg uten aktive tiltak fra det offentliges side.

Språket er en viktig del av den samiske kulturarven og dets status har avgjørende innvirkning på individets selvoppfatning og selvrealisering. Særlig er det samiske språket truet i mer perifere samiske områder, hvor man ikke har tette språkmiljøer. Sametinget vil i planperioden prioritere språkvitalisering i disse områdene.

Tillegg side 10 første avsnitt:

Sametinget vil legge til rette for tospråklig arenaer hvor barn og unge driver sine fritidsaktiviteter i samisk språklige miljøer.

Tillegg side 10 andre avsnitt:

Ny teknologi gir også mulighet til å utvikle dataspill som er tilegna samiske brukere

Det utarbeides elektroniske hjelpemidler i samisk språkundervisning og disse stilles til fri disposisjon for elever og studenter, og for andre som ønsker å lære seg samisk.

Samisk kulturforståelse er en nødvendighet for å få aksept for det samiske. Det samiske må gjenspeiler seg på alle samfunnsområder. Den samisk kulturen synliggjøres både på lokalt, regionalt og på nasjonalt plan. Den oppvoksende generasjon skal få grundig innblikk i samisk kultur.

Kunnskap tynger ikke

Tilleggsforslag side 12 tredje avsnitt:

Virkingen av den nye opplæringsloven må evalueres og endres, slik at den individuelle retten for undervisning i og på samisk blir en lovfestet rettighet.

God helse er gull verdt

Tilleggsforslag side 14 andre avsnitt:

For å sikre en god barneverntjeneste er det viktig at de som yter denne tjenesten har grundig kjennskap til samisk språk og kultur. Samiske barn og unge har krav på omgivelser som ivaretar samisk kultur og tenkemåte, og hvor kunnskap om samiske tradisjoner og oppdragsformer er tilstede.

Tilleggsforslag side 14 andre avsnitt:

Rusvern for samiske områder

Utvikling av faglig kompetanse og strategier for behandling og forebygging innen rusvernet spesielt innrettet på den samiske befolkning er også påkrevd.

Sametinget bør også være med på å utvikle forebygging og behandlingsstrategier som er spesielt innrettet på samisk ungdom, og som sikrer at de møtes av hjelpeapparatet med relevant språklig og kulturell kunnskap.

Tilleggsforslag side 14 tredje avsnitt:

I flerkulturelle miljøer som i de samiske samfunn, er det påkrevd at omsorgspersonalet innehar tilstrekkelig samisk språk- og kulturkompetanse. Også i områder hvor samisk tidligere har vært i bruk er det nødvendig med denne kompetansen. Språklige vanskeligheter skal ikke være et hinder for yting av den omsorg som de pleiende har behov for.

I styrene i de regionale helseforetak må samiske representanter være representert. Sametinget vil foreslå at det oppnevnes et råd for å sikre samiske interesser i helsesektoren. Et slikt råd vil gi muligheter til påvirkning av aktuelle helsepolitiske saker sett i samisk perspektiv. Sametinget må få et nasjonalt ansvar som rådgivende organ for samtlige fem helseforetak i landet.

Lev livet på jorden på naturens premisser

Endringsforslag i andre avsnitt: *Sametinget anser det derfor som viktig å få delta i forvaltningen av disse ressursene, og må derfor.....*

Endringsforslag side 19 siste setning: *Sametingets prinsipielle holdning med hensyn til retten til land og vann i samiske områder er at områdets ressurser, både over og under jorden tilhører i første rekke befolkningen i området.*

Stryk side 20 hele første avsnitt: *Sametinget mener at det ikke må settes i gang leting.....*

Stryk side 20 andre avsnitt setningen: *Når det samiske folk i tråd med folkerettslige.....*

Sterke samiske samfunn

Endringsforslag side 22 nest siste avsnitt, nest siste linje, delsetningen: *"men også fjordfisket"* erstattes med ny setning. *Men også fjordfiskerne og oppdrettsnæringen er plaget av skadedyrene, sel, mink og oter.*

Tilleggsforslag side 22 nest siste avsnitt:

Forvaltningen av rovdirene prioriterer etter Sametingets oppfatning i altfor sterk grad verneinteressene. Denne forvaltningspraksis er til stor skade for de som utnytter beiteressursene i utmarka. Sametinget skal være med i utformingen av forvaltningspraksisen slik at næringsinteressene i større grad blir ivaretatt. Staten må i større grad påta seg ansvar for de kostnader og ulemper som påføres næringene ved at rovdyr gjør skade på beitende dyr.

Tilleggsforslag:

Sametinget ser det som nødvendig å utvide bokbusstilbudet også til den samiske befolkning i Sør-Varanger området. Det samiske språket i Øst-Finnmark trenger en stimulans og økt tilgjengelighet på samiske bøker. Bokbusstilbudet i det øvrige samiske samfunn har medvirket til at samisk litteratur når ut til enda større deler av befolkningen.

Turisme

Sametinget konstaterer at en rekke forordninger og regler legger hindringer i utøvelsen av samisk lokal basert turistvirksomhet. Sametinget vil bidra for å rydde opp i uhensiktsmessige regelverk.

Museer

Bevaring av kulturminner er en del av statens ansvar, regulert gjennom kulturminneloven og er en forutsetning for formidling, forskning og framtidig kunnskap. Hovedmålet for bevaringsarbeidet er å sikre kildematerialet for fremtiden.

Urfolksstemmen i nasjonale og internasjonale fora

Tilleggsforslag side 27 siste avsnitt:

Sametinget vil arbeide for at ILO-konvensjon nr 169 blir ratifisert av EU.

Forslag 6, representant Klemet Erland Hætta, NSRs samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe

Avsnitt 4 på s. 19 endres slik:

Motorferdsel i utmarka må reguleres **etter lokale forhold**. Barmarksløyper og scooterløyper bør i størst mulig grad legges til eller i tilknytning til allerede eksisterende ferdselsårer og veier. Barmarksløypene bør ha som formål å lette adgangen til tradisjonelle høstingsområder. Løypene må først og fremst ha som mål å dekke transportbehovet for befolkningen i de lokalsamfunn som tradisjonelt har brukt områdene. Sametinget ser for øvrig behovet for en bred kartlegging av konsekvensene ved barmarkskjøring.

Avsnittet blir da som følger:

Motorferdsel i utmarka må reguleres etter lokale forhold. Barmarksløyper og scooterløyper bør i størst mulig grad legges til eller i tilknytning til allerede eksisterende ferdselsårer og veier. Barmarksløypene bør ha som formål å lette adgangen til tradisjonelle høstingsområder, for befolkningen i de lokalsamfunn som tradisjonelt har brukt områdene. Sametinget ser for øvrig behovet for en bred kartlegging av konsekvensene ved barmarkskjøring.

Forslag 7, representant Isak Mathis O. Hætta, Frie gruppe

Side 19.

Sametinget vil arbeide aktivt for å få rettsvern ved lov for de fastboende samer for å sikre Deres fremtid i forhold til naturressurser, her vil en nevne jakt, fangst, fiske, ferdsel, brensel, hytte/gammebygging, andre anlegg også videre.

Forslag 8, representant Ann-Mari Thomassen, NSR's samarbeidsgruppe og Senterpartiets sametingsgruppe

Tilføyelse i tekst s.12 , 3. avsnitt etter 3. setning:

Funksjonell tospråklighet er ett av måla i læreplanen for samisk som første- og andrespråk.. Det forutsetter bruk av samisk som lærespråk, med en pedagogisk tilrettelegging med bruk av samisk også i undervisninga i relevante fag.

I en slik sammenheng kan opplæringslova med sin bestemmelse om rett til utdanning i og på samiske bare i ”samiske distrikt” i lovverket gi en negativ begrensning. Loven skal i praksis sikre et minimum, og hindrer ikke den enkelte skoleeier i å utvikle et tilbud under samisk opplæring slik samiske foreldre ønsker det for sine barn.

Sametinget vil arbeide for å få gjort det lettere å få kombinere opplæring i samisk med opplæring i andre fag, og slik legge forholdene til rette for funksjonell tospråklighet. Sametinget vil være en pådriver for å få utvida området for ”samisk distrikt” etter opplæringslova og sammen med departementet få motivert kommunene og fylkeskommunene til å følge oppfordringa ”eller på eget initiativ” i opplæringslova, med tanke på å utvikle bruken av samisk språk i samisk opplæring.

Forslag 9, representant Jon Erland Balto, NSR’s samarbeidsgruppe og Senterpartiets sametingsgruppe

Tilføyelse s. 20, Nytt avsnitt etter siste avsnitt:

For å ta vare på og videreutvikle den samiske kulturen og språket, er det svært viktig at skoler og andre institusjoner opprettholdes i samiske bygdesamfunn.

Forslag 10 Fellesforslag; NSRs samarbeidsgruppe, Arbeiderpartiets sametingsgruppe, Senterpartiets sametingsgruppe

De samiske samfunnene i sentrum

Tilleggsforslag side 3 som første avsnitt:

Sametinget ønsker synliggjøring og større engasjement omkring Sametinget, noe som er drivkraften i demokratiet. Den politiske debatten må avspeile det som opptar den samiske befolkning. Arbeidet i Sametinget må derfor foregå på en slik måte at folk gis innsyn i arbeidet og mulighet til innflytelse før beslutninger tas.

De politiske grupperinger i Sametinget, må gis økonomiske ressurser som står i forhold til de oppgaver som skal løses.

Dagens organisering av arbeidet i Sametinget må vurderes i forhold til prinsippene om større engasjement, mulighet til innflytelse og demokrati. Derfor setter man så snart som mulig i gang et arbeid for å evaluere den formen for parlamentarisme man har nå, vurdere komiteordninger og lignende.

4 Et levende språk fra generasjon til generasjon

Tillegg side 9 i nest siste avsnitt:

Tilskudd til tospråklige kommuner og fylkeskommuner økes, slik at disse skal kunne klare å oppfylle kravene i lovgivningen og at de faktiske utgiftene til tospråklighet blir fullt ut dekket. Det samiske språk er et truet språk og aktive tiltak må iverksettes for å revitalisere språket.

Internasjonalt sett er samisk et minoritetsspråk som ikke vil klare seg uten aktive tiltak fra det offentlige side.

Språket er en viktig del av den samiske kulturarven og dets status har avgjørende innvirkning på individets selvoppfatning og selvrealisering. Særlig er det samiske språket truet i mer perifere samiske områder, hvor man ikke har tette språkmiljøer. Sametinget vil i planperioden prioritere språkvitalisering i disse områdene.

Tillegg side 10 første avsnitt:

Sametinget vil legge til rette for tospråklig arenaer hvor barn og unge driver sine fritidsaktiviteter i samisk språklige miljøer.

Tillegg side 10 andre avsnitt:

Ny teknologi gir også mulighet til å utvikle dataspill som er tilegna samiske brukere

Det utarbeides elektroniske hjelpemidler i samisk språkundervisning og disse stilles til fri disposisjon for elever og studenter, og for andre som ønsker å lære seg samisk.

Samisk kulturforståelse er en nødvendighet for å få aksept for det samiske. Det samiske må gjenspeiler seg på alle samfunnsområder. Den samisk kulturen synliggjøres både på lokalt, regionalt og på nasjonalt plan. Den oppvoksende generasjon skal få grundig innblikk i samisk kultur.

Kunnskap tynger ikke

Tilføyelse side 12 3. avsnitt etter 3. setning:

Funksjonell tospråkighet er ett av måla i læreplanen for samisk som andrespråk. Det forutsetter bruk av samisk som lærespråk, med en pedagogisk tilrettelegging med bruk av samisk også i undervisninga i relevante fag.

I en slik sammenheng kan opplæringslova med sin bestemmelse om rett til utdanning i og på samisk bare i ”samiske distrikt” i lovverket gi en negativ begrensning. Loven skal i praksis sikre et minimum, og hindrer ikke den enkelte skoleeier i å utvikle et tilbud under samisk opplæring slik samiske foreldre ønsker det for sine barn.

Sametinget vil arbeide for å få gjort det lettere å få kombinere opplæring i samisk med opplæring i andre fag, og slik legge forholdene til rette for funksjonell tospråkighet. Sametinget vil være en pådriver for å få utvida området for ”samisk distrikt” etter opplæringslova og sammen med departementet få motivert kommunene og fylkeskommunene til å følge oppfordringa ”eller på eget initiativ” i opplæringslova, med tanke på å utvikle bruken av samisk språk i samisk opplæring.

Tilleggsforslag side 12 tredje avsnitt:

Virkingen av den nye opplæringsloven må evalueres og endres, slik at den individuelle retten for undervisning i og på samisk blir en lovfestet rettighet.

God helse er gull verdt

Tilleggsforslag side 14 andre avsnitt:

For å sikre en god barneverntjeneste er det viktig at de som yter denne tjenesten har grundig kjennskap til samisk språk og kultur. Samiske barn og unge har krav på omgivelser som ivaretar samisk kultur og tenkemåte, og hvor kunnskap om samiske tradisjoner og oppdragsformer er tilstede.

Tilleggsforslag side 14 andre avsnitt:

Rusvern for samiske områder

Utvikling av faglig kompetanse og strategier for behandling og forebygging innen rusvernet spesielt innrettet på den samiske befolkning er også påkrevd.

Sametinget mener det bør utvikles forebyggings- og behandlingsstrategier som er spesielt innrettet på samisk ungdom, og som sikrer at de møtes av hjelpeapparatet med relevant språklig og kulturell kunnskap.

Tilleggsforslag side 14 tredje avsnitt:

I flerkulturelle miljøer som i de samiske samfunn, er det påkrevd at omsorgspersonalet innehar tilstrekkelig samisk språk- og kulturkompetanse. Også i områder hvor samisk tidligere har vært i bruk er det nødvendig med denne kompetansen. Språklige vanskeligheter skal ikke være et hinder for yting av den omsorg som de pleiende har behov for.

I styrene i de regionale helseforetak må samiske representanter være representert. Sametinget vil foreslå at det oppnevnes et råd for å sikre samiske interesser i helsesektoren. Et slikt råd vil gi muligheter til påvirkning av aktuelle helsepolitiske saker sett i samisk perspektiv. Sametinget må få et nasjonalt ansvar som rådgivende organ for samtlige fem helseforetak i landet.

Lev livet på jorden på naturens premisser

Tilføyelse side 20 nytt avsnitt etter siste avsnitt:

For å ta vare på og videreutvikle den samiske kulturen og språket, er det svært viktig at skoler og andre institusjoner opprettholdes i samiske bygdesamfunn.

Sterke samiske samfunn

Side 19 andre avsnitt første setning endres til:

Det ligger betydelige utfordringer i å få innarbeidet et bedre arealvern for reindriftnæringen i plan- og bygningsloven.

Avsnitt 4 på side 19 endres til:

Motorferdsel i utmarka må reguleres etter lokale forhold.

Barkmarksløyper og scooterløyper bør i størst mulig grad legges til eller i tilknytning til allerede eksisterende ferdselsårer og veier.

Barmarksløypene bør ha som formål å lette tilgangen til tradisjonelle høstingsområder for befolkningen i de lokalsamfunn som tradisjonelt har brukt områdene. Sametinget ser for øvrig behovet for en bred kartlegging av konsekvensene ved barmarkskjøring.

Endringsforslag side 22 nest siste avsnitt, nest siste linje, delsetningen: "men også fjordfisket" erstattes med ny setning. *Men også fjordfiskerne og oppdrettsnæringen er plaget av skadedyrene, sel, mink og oter.*

Tilleggsforslag side 22 nest siste avsnitt:

Forvaltningen av rovdyrene prioriterer etter Sametingets oppfatning i altfor sterk grad verneinteressene. Denne forvaltningspraksis er til stor skade for de som utnytter beiteressursene i utmarka. Sametinget skal være med i utformingen av forvaltningspraksisen slik at næringsinteressene i større grad blir ivarettatt. Staten må i større grad påta seg ansvar for de kostnader og ulemper som påføres næringene ved at rovdyr gjør skade på beitende dyr.

Tilleggsforslag side 24 etter siste avsnitt:

Sametinget ser det som nødvendig å utvide bokbusstilbudet også til den samiske befolkning i Sør-Varanger området. Det samiske språket i Øst-Finnmark trenger en stimulans og økt tilgjengelighet på samiske bøker. Bokbusstilbudet i det øvrige samiske samfunn har medvirket til at samisk litteratur når ut til enda større deler av befolkningen.

Turisme

Sametinget konstaterer at en rekke forordninger og regler legger hindringer i utøvelsen av samisk lokal basert turistvirksomhet. Sametinget vil bidra for å rydde opp i uhensiktsmessige regelverk.

Museer

Bevaring av kulturminner er en del av statens ansvar, regulert gjennom kulturminneloven og er en forutsetning for formidling, forskning og framtidig kunnskap. Hovedmålet for bevaringsarbeidet er å sikre kildematerialet for fremtiden.

Urfolksstemmen i nasjonale og internasjonale fora

Tilleggsforslag side 27 siste avsnitt:

Sametinget vil arbeide for at ILO-konvensjon nr 169 blir ratifisert av EU.

III. Votering

Av 39 representanter var 38 tilstede.

- Representant Birger Nymo trekte følgende forslag 4, 6, 8 og 9.
- Forslag 5 Arbeiderpartiet trakk følgende deler av forslaget sitt: De samiske samfunn i sentrum, Et levende språk., Kunnskap tynger ikke, God helse, Sterke samiske samfunn og Urfolksstemmen.

- AP v/representant Egil Olli og NSR v/Birger Nymo trakk tilbake punktet om turisme fra fellesforslaget.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Fellesforslaget (Forslag 10) fra NSRs samarbeidsgruppe, Aps sametingsgruppe og Senterpartiets sametingsgruppe ble tatt opp til avstemming.
- Forslag 3 ble forkastet med 33 stemmer.
- Forslag 1 ble forkastet med 33 stemmer.
- Forslag 2 ble vedtatt med 21 stemmer.
- Forslag 5, punktene Grenser og Lev livet på jorden ble forkastet med 20 stemmer.
- Forslag 7 ble forkastet med 35 stemmer.
- Forslag 10 Fellesforslaget med unntak av punktene om motorferdel og turisme ble enstemmig vedtatt
- Forslag 10 Fellesforslaget med punktet om motorferdsel ble vedtatt med 29 stemmer.
- Rådets forslag med unntak av de punktene og tilleggforslagene som allerede er vedtatt, ble vedtatt med 34 stemmer.

IV. Protokolltilførsel

Ved Roger Pedersen

Samenes Valgforbund fremmer vår alternative sametingsplan for perioden 2002-2005 som protokolltilførsel.

Ved Per Arnesen, Per A. Bæhr, Berit Oskal Eira Willy Olsen og Bård A. Berg:

Vi kan ikke støtte fellesforslaget til NSRs fellesgruppe, Arbeiderpartiet og Senterpartiet når det gjelder barmarkskjøring fordi forslaget tillater altfor fri barmarkskjøring. For å verne reinbeiteområdene er det nødvendig å begrense barmarkskjøringen. Av samme grunn er det nødvendig å regulere hyttebyggingen.

Ved Isak Mathis. O. Hætta

FLERTALLET OVERKJØRER FASTBOENDE

Det er meget beklagelig at sametingets flertall som består av Samefolketsparti, NSR, SP, Arbeiderpartiet, Høyre, Flyttsamelista ønsker at fastboende fortsatt skal være fremmede/turister i sine nærområder. De går imot at fastboende skal få rettsvern ved lov til Jakt, fangst fiske, ferdsel, brensel, hytte/gammebygging, andre anlegg osv.

Kautokeino fastboendesliste ønsket at Sametinget arbeider aktivt for å få rettsvern ved lov for fastboende for å sikre Deres fremtid i forhold til naturressurser, her vil en nevne jakt, fangst, ferdsel, brensel, hytte/gammebygging, andre anlegg også videre.

Det er meget viktig sak for å fremme samiske samfunn som mange er opptatt av i Indre Finnmark, og i slike saker kommer det klart fram om hvem arbeider for at fastboende skal kunne høste av utmarksgoder.

Kautokeino fastboendes liste er meget fornøyd med at samenes valgforbund støtter oss i denne saken.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Svein Peter Pedersen, saksordfører	
2.	Jánoš Trosten	
3.	Egil Olli	Jánoš Trosten
		Svein Peter Pedersen
		Olaf Eliassen
		Johan Mikkel Sara
		Egil Olli
4.	John Erland Balto	Egil Olli
		Bård A Berg
5.	Roger Pedersen	
6.	Per A Bæhr	
7.	Terje Tretnes	
8.	Isak Mathis O. Hætta	Svein Peter Pedersen
		Jánoš Trosten
		Isak Mathis O. Hætta
9.	Birger Nymo	Jánoš Trosten
		Birger Nymo
10.	Jánoš Trosten	Egil Olli
	Egil Olli, forretn.orden	
	Svein Peter Pedersen, forretn.orden	
	Birger Nymo, forretn.orden	
11.	Magnhild Mathisen	
12.	Ann-Mari Thomassen	
13.	Bård A Berg	
14.	Ragnhild Lydia Nystad	Egil Olli
		Ragnhild Lydia Nystad
15.	Klemet Erland Hætta	
16.	Jørn Are Gaski	
17.	Olaf Eliassen	
18.	Willy Olsen	
19.	Berit Oskal Eira	
20.	Willy Ørnebakk	Jarle Jonassen
		Birger Nymo

		Willy Ørnebakk
21.	Isak Mathis O. Hætta	Janoš Trosten
		Terje Tretnes
		Isak Mathis O. Hætta
22.	Roger Pedersen	
23.	Johan Mikkel Sara	
24.	Egil Olli	Svein Peter Pedersen
		Egil Olli
	Birger Nymo(til forr..orden)	
	Willy Olsen, (forr.orden)	
	Egil Olli, (forr..orden)	
25.	Per A Bæhr	
26.	Svein Peter Pedersen, saksordfører	
	29.11.02 kl. 08.00	
27.	Egil Olli	Roger Pedersen
		Isak Mathis O. Hætta
		Egil Olli
28.	Janoš Trosten	
29.	Per A. Bæhr	
30.	Isak Mathis O. Hætta	
31.	Berit Oskal Eira	
32.	Olaf Eliassen	
33.	Birger Nymo	Egil Olli
		Birger Nymo
34.	Roger Pedersen	
35.	Berit Oskal Eira	
36.	Isak Mathis O. Hætta	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

1 Samiske verdier i sentrum

*”I olmmoš eale dušše čovjiin”
”Menneske lever ikke av brød alene”*

Sametingets visjon

Et mangfoldig samfunn med samisk verdigrunnlag, grunnleggende menneskerettigheter og internasjonal solidaritet.

Overordnet mål

Selvbestemmelse med grunnlag i samenes rettigheter som folk og urfolk.

Det samiske samfunnet skal bygges på grunnleggende kvaliteter som mangfold, trygghet og solidaritet. Sametinget har som mål å skape grunnlag for kulturell oppblomstring og positiv livsutfoldelse for den enkelte i et samfunn bygget på samiske verdier. En forutsetning for en slik utvikling er at det samiske folk selv gis rett og anledning til å legge premisene og definere behovene for fremtiden. Konkret innebærer dette at staten Norge må anerkjenne samenes grunnleggende rett til selvbestemmelse, som folk og urfolk i Norge. Bare slik kan man oppfylle de rettslige og politiske forpliktelser som nasjonalstaten har påtatt seg for å sikre og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Samene omtaler samisk som ”váimmu giella”, hjertespråket. Språket er en sentral bærer og formidler av samiske verdier, kollektiv kunnskap og erfaring. Bevisstheten om rikdommene og mulighetene innenfor eget språk gir stolthet til brukerne, og er dermed med på å skape et positivt selvbilde både av språket og av samene selv. Et trygt og positivt selvbilde for den enkelte gir grunnlag for toleranse, åpenhet og nysgjerrighet, både i møte med egen og andres kultur.

Samiske barn og unge vokser til myndige borgere gjennom å tilegne seg symboler, verdier, kunnskaper om og ferdigheter i egen kulturutøvelse og eget samfunn. Samisk språk er et av flere grunnleggende elementer i opplæring og sosialisering. Det samiske generasjons- og slektsfellesskapet bidrar dessuten i stor grad til sosialisering av nødvendige verdier og ferdigheter for at den enkelte skal kunne mestre eget liv, og påta seg fellesansvar og oppgaver i det samiske samfunnet. Det er derfor viktig å støtte opp om tradisjonelle og nye arenaer hvor unge og gamle kan møtes og lære av hverandre. I slike fellesskap skal kvinner og menn være likestilte og likeverdige.

Fellesskap, solidaritet og samarbeid preger mange samiske livs- og næringsformer. Verdiene er i utgangspunktet formet som et resultat av naturgitte begrensninger, fra tider da samarbeid var en

forutsetning for livberging og næringsvirksomhet. Dette er verdier som også er verdifulle i en globalisert og moderne verden.

Den samiske kulturen er nært knyttet til naturen, både i åndelig og praktisk forstand. Bygda man kommer fra, fiskeplassen, siidaen, og myra slekten i flere generasjoner har plukket bær på, er for mange samer viktige referansepunkter i livet. En rekke fjell, steiner og steder i de samiske områdene har gjennom tidene vært definert som hellige. Mange av disse beskyttes også i dag som hellige, ved at det gjennomføres restriksjoner på hvem som gis kunnskap om disse stedene. Samisk språk kjennetegnes ved at det finnes et stort antall unike betegnelser på fenomener knyttet til vær, føre, plante- og dyreliv. For samene har derfor naturen ikke bare verdi som naturgrunnlag for næringsliv, men er i like stor grad knyttet til samisk trosliv og verdier, kunnskaper, ferdigheter og personlig livsutfoldelse. Bevaring og bærekraftig utnyttelse av naturgrunnlaget har derfor avgjørende betydning for den åndelige, så vel som den materielle kulturen. Den samiske skriftkulturen er i historisk sammenheng en nyhet. Samiske kulturmiljøer og kulturminner utgjør således en svært viktig historisk dokumentasjon av samisk liv og kultur gjennom tidene.

De samiske samfunn har de siste 30-40 årene gjennomført overgangen fra samfunn preget av primærhusholdninger til moderne og globalisert kommunikasjons- og teknologisamfunn. Dette har medført store endringer i det samiske samfunnet, både når det gjelder næringsstruktur og bosettingsmønster. Til tross for disse store og dramatiske endringene over kort tid, har den samiske kulturen vist seg å være svært omstillings- og levedyktig. Fremdeles er store deler av det samiske verdigrunnlaget knyttet til et liv i nærhet til naturen. Samlet sett skaper dette et mangfold i den samiske kulturarven som det er viktig å bevare og videreutvikle, både de historiske og de moderne kulturuttrykkene, i bygdesamfunnet og i byene.

Det framtidige samiske samfunn må derfor søke å bevare de mest grunnleggende og verdifulle elementer i den samiske kulturen. Samtidig skal det samiske samfunnet være åpent for nye kulturytringer og former tilpasset den nye tiden. En slik kulturell og samfunnsmessig utvikling forutsetter åpenhet og toleranse overfor andre folk og kulturer, religioner, livssyn og seksuell legning.

De samiske samfunn i sentrum

”Ti ovttan áiruín njuolggá suga”

”Med én åre ror man ikke rett”

Sametinget ønsker synliggjøring og større engasjement omkring Sametinget, noe som er drivkraften i demokratiet. Den politiske debatten må avspeile det som opptar den samiske befolkning. Arbeidet i Sametinget må derfor foregå på en slik måte at folk gis innsyn i arbeidet og mulighet til innflytelse før beslutninger tas. De politiske grupperinger i Sametinget, må gis økonomiske ressurser som står i forhold til de oppgaver som skal løses. Dagens organisering av arbeidet i Sametinget må vurderes i forhold til prinsippene om større engasjement, mulighet til innflytelse og demokrati. Derfor setter man så snart som mulig i gang et arbeid for å evaluere den formen for parlamentarisme man har nå, vurdere komitéordninger og lignende.

Sametinget er daglig i kontakt med de samiske lokalsamfunn gjennom sin politikk og forvaltningsordninger, og er dermed med på å legge rammer for utviklingen. En aktiv nærings- og kulturpolitikk har ført til en positiv utvikling i mange lokalsamfunn. Gjennom støtte til prosjekter som ivaretar og fremmer kunnskapen om kulturhistorie, kulturminner og kulturlandskap ønsker Sametinget å bidra til at historien og tradisjoner skal være sentrale elementer i utviklingen av samfunnet.

Bevaring av kulturminner er en del av statens ansvar, regulert gjennom kulturminneloven og er en forutsetning for formidling, forskning og framtidig kunnskap. Hovedmålet for bevaringsarbeidet er å sikre kildematerialet for fremtiden.

Utenforliggende forhold som også påvirker næringsstrukturen og kulturen har dessverre gjort arbeidet med å få til en samfunnsutvikling basert på lokal utnyttelse av ressursene vanskelig. I inneværende periode skal arbeidet mot lokalsamfunnene styrkes for bedre å kunne møte morgendagens utfordringer. En bedre kommunikasjon skal bidra til økt anerkjennelse av Sametingets demokratiske funksjon og legitimitet, og dermed sikre at samene selv kan opptre som premissgivere for den samepolitiske utviklingen. Sametinget arbeider for å fremme aktiv, brukerorientert og helhetlig informasjon om virksomheten og samiske samfunnsforhold. Spesielt skal informasjon om rettigheter og plikter prioriteres, og den demokratiske prosessen skal sikre at alle får lik tilgang til å delta. Det valgte Sameting er samenes representative organ, og representerer samene som et folk. Ideelt sett skal sammensetningen av representantene i tinget gjenspeile det samiske samfunnet, men ungdom og kvinner er underrepresentert på Sametinget i denne perioden. For å veie opp dette og for å gi alle grupper innflytelse på politikkkutforming, skal det blant annet i dialogen med lokalsamfunnene spesielt settes fokus på kvinner og ungdom. En beslutning eller en handling kan ha ulike konsekvenser for henholdsvis kvinner og menn fordi de har ulike erfaringer, ressurser og behov. Ved å ha kjønnsperspektiv på politikkkutforming og integrere likestilling i forvaltningen kan en rette opp og forebygge forskjellsbehandling.

Utviklingen fra et tradisjonelt næringsliv basert på primærnæringer til moderne lokalsamfunn har påvirket og endret forholdet mellom kjønnene. Både kvinner og menn er viktige kulturbærere, og den tradisjonelle måten å overføre kultur, tradisjoner og verdier til neste generasjon er gjennom arbeidsfordelingen i familie- og arbeidsliv. I dag reiser ungdom ut for å ta utdanning og for å få jobb, og vender i mange tilfeller ikke tilbake. Tilknytningen til samisk kultur kan bli endret eller svekket. I mange samiske områder er det en større andel kvinner enn menn som reiser. Endringene har ført til at menn har en sterkere posisjon på mange samfunnsområder enn kvinner. Det hevdes i mange sammenhenger at det var likestilling mellom kjønnene i det tradisjonelle samiske samfunnet, men nyere forskning stiller spørsmål ved dette bilde. Kvinner har i mange tilfeller hatt liten påvirknings og beslutningsmyndighet, og har heller ikke i dag samme muligheter som menn til å påvirke utviklingen og til å fatte avgjørelser. Det viser seg at kvinner får liten plass i det politiske arbeidet både lokalt og i Sametinget. Et mangfoldig samfunn fordrer at kvinners verdier og prioriteringer blir vektlagt, verdsatt og integrert i politikken til beste for det samiske samfunnet. Lokalsamfunnene må igjen bli attraktive for kvinner og være en ressurs som beriker kvinners liv.

Virkemidlene er med å forme utviklingen og legge rammer, og må bidra til at lokalsamfunnene blir attraktive å etablere seg i for kvinner.

Det er liten kunnskap om mekanismer som påvirker likestillingen mellom kjønnene i samiske samfunn, og Sametinget har derfor tatt initiativ til et eget forskningsprogram på området.

Samfunnsendringene har også medført endringer for samiske barn og unge. Gjennom fornorskingsprosessen ble mange barn frarøvet sitt samiske språk og dermed en del av sin kultur. I denne prosessen hadde skolen en sentral plass. De norske offentlige institusjonene formidler norske verdier og kultur gjennom måten de er organisert på og hvilke aktiviteter som er verdsatt. Skoler og barnehager har en sentral plass i dagens samfunn i kulturformidlingen. Sametinget har gjennom mange år arbeidet for å få samisk kultur inn i barnehager og skoler. Dette gjøres blant annet gjennom tilskudd til språk og kulturarbeid til barnehager, gjennom innføringen av L97 Samisk som Sametinget har vært med på å utforme, og gjennom produksjon av læremidler. Gjennom L 97 Samisk har man greid å komme noe nærmere målsettingen om å integrere samiske verdier i grunnskolen. Etter opplæringsloven har samiske elever en individuell rett til opplæring i samisk både i grunnskole og videregående opplæring. Kommunene har ansvaret for tilrettelegging og gjennomføring av denne retten, men allikevel er det mange som må sloss for å få disse rettighetene. Mange henvender seg til Sametinget for å få informasjon om sine rettigheter, og hjelp til å få igjennom sine krav i kommunene.

Samarbeidet med kommunene er viktig og må videreutvikles. Samarbeidet skal både ivareta partenes interesser og forplikte til større grad av samhandling gjennom forvaltning og tjenesteproduksjon. Spesielt må kommunenes ansvar og rolle i miljøvernforvaltningen styrkes. Samtidig er det viktig at dette ikke skjer uten at urfolksperspektivet er med og ivaretas på en god og relevant måte. Det er derfor nødvendig å delta og bidra i dialogen og drøftingene med kommunene om hvordan urfolksperspektivet kan ivaretas gjennom økt miljøansvar til kommunene. De igangsatte prosesser mellom stat, fylkeskommune og kommune har direkte relevans for Sametingets forvaltningsmyndighet. Skal Sametinget kunne spille en konstruktiv medvirkerrolle i arbeidet med å styrke kommunenes ansvar i miljøforvaltningen, hvor også urfolksperspektivet i de samiske områdene ivaretas, må Sametinget myndiggjøres i sitt miljøvernarbeid. Sametingets arbeid med lokal Agenda 21, og innholdet i kapittel 26 i Agenda 21 understreker viktigheten av urfolks bidrag i miljø- og ressursforvaltning.

Samiske interesser fortøner seg annerledes i områder hvor samer er i majoritet enn i områder hvor samene utgjør en mindre del av befolkningen. Det er nødvendig å utforme en egen "samisk regionalpolitikk" hvor Sametinget har ulik vektlegging av innsatsen i de ulike samiske bosettingsområder. Det vil derfor være nødvendig å ha ulike strategier for innsatsen i indre Finnmark, kyst- og fjordområder, sørsamiske områder og i byer og større tettsteder.

Utviklingen lokalt er også avhengig av den regionale og den nasjonale politikken. Fylkeskommunene har fått en større oppgave i forhold til å være en utviklingsaktør i fylkene. Sametinget har hatt et samarbeid med fylkeskommunene for å få til en samordning av virkemidler og tiltak. Dette arbeidet vil bli videreført og styrket. Særlig ønsker Sametinget å styrke samarbeidet

med fylkeskommunene som strekker seg over de sørsamiske bosettingsområdene. Den internasjonale og nasjonale utviklingen har på flere områder direkte relevans for samiske samfunn generelt og derfor for samepolitikken. Nasjonalt legges rammene for all politikk og dette styrer forholdene for alle fra barn i barnehager til fjordfiskerne. Dette gjør at arbeidet mot de sentrale myndigheter er viktig for å få gode rammevilkår for utviklingen i samiske lokalsamfunn.

Internasjonale avtaler om frihandel, som GATT og EØS har stor innflytelse på nasjonalstatens valg av næringspolitikk, og har hatt stor betydning for urfolk generelt, også samiske samfunn i Norge. Denne utviklingen har ført til en dreining av den offentlige politikken mot rasjonalisering og favorisering av større enheter. En satsing på denne form for ressursutnyttelse kommer i konflikt med samiske verdier om lokal ressursutnyttelse. Det har blant annet ført til en betydelig nedgang i antall enheter både i fjordfiskeflåten og i jordbruket. Sametinget har til en viss grad klart å dempe nedgangen ved sin prioritering av virkemidler til investeringer i disse to næringene, og ved å engasjere seg i politiske fora spesielt i fiskeriforvaltningen. Det vil være en stor utfordring å videreføre politikken der lokal ressursutnyttelse og nærhets- og likhetsprinsippet er sentrale begreper.

Grenser og grensegang

*”I oktage máhte goargyut dan murrii, mas oavssit eai leat”
”Ingen kan klatre i et tre uten grener”*

Et folks rett til selvbestemmelse betyr en kollektiv rett til å bestemme over egen fremtid. Dette prinsippet medfører at det er samene selv som skal bestemme hvilke livsområder det samiske folk må ha styring, kontroll og forvaltningen over. Retten til selvbestemmelse innebærer også retten til å gi fra seg beslutningsrett.

Sametinget tar utgangspunkt i at samene er et folk - et urfolk - med lang historisk tilknytning til egne områder. Folkenes rett til selvbestemmelse er et vesentlig prinsipp og en grunnleggende rettighet, som er nedfelt i rettslig bindende internasjonale konvensjoner. Sentralt i denne sammenheng er FN konvensjonene av 1966 om henholdsvis sivile og politiske rettigheter og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter.¹¹ Grensene for selvbestemmelse gis av internasjonal rett. Derfor kan ikke norske myndigheter alene definere eller avgrense selvbestemmelsesretten. Dette vil ikke være i tråd med artikkel 1 i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og andre internasjonale rettsregler.

Folkenes rett til selvbestemmelse er et ideologisk, politisk og rettslig prinsipp som er under stadig utvikling. FNs forgjenger – Folkeforbundet, etablert i 1919, anerkjente folkenes selvbestemmelse som et grunnleggende ideologisk og politisk prinsipp. Selvbestemmelse ble ansett som en måte å forhindre statlige overgrep overfor folk uten egne nasjonalstater. Etter etableringen av FN i 1945 har rett til selvbestemmelse blitt formulert som en rettighet for alle folk. I etterkrigstiden har retten

---

¹¹ Disse to konvensjonene har en liklydende artikkel 1 hvor ”alle folks” rett til selvbestemmelse er nedfelt.

til selvbestemmelse likevel i stor grad vært nært knyttet til avkolonisering og etablering av nye uavhengige nasjonalstater. I dag ser man imidlertid en økende anerkjennelse av at retten til selvbestemmelse ikke kan begrenses til tradisjonelle avkoloniseringstilfeller. Utviklingen viser at retten til selvbestemmelse er en dynamisk rettighet som er under kontinuerlig utvikling.

Den seneste utviklingen viser at stadig flere FN organ uttrykkelig anerkjenner urfolks rett til selvbestemmelse.¹² I likhet med urfolk over hele verden hevder også samene at de har rett til selvbestemmelse og at denne retten derfor må anerkjennes av verdenssamfunnet og de respektive nasjonalstatene. Situasjonen for urfolk er imidlertid at nasjonalstatene ikke fullt ut anerkjenner deres rett til selvbestemmelse. Dette er også situasjonen i Norge, likeså i Finland, Russland og Sverige. Først må retten til selvbestemmelse for samene formaliseres av den norske stat i lovsform, og når det er gjort kan innholdet utformes gjennom forhandlinger. Innholdet i selvbestemmelse for det samisk folk må bestemmes gjennom likeverdige og reelle forhandlinger mellom to likeverdige parter og dette må sees i et langsiktig perspektiv, der nye generasjoner samer også skal ha rett til å delta. Det vil derfor være en sentral oppgave å innføre forhandlingsplikt mellom samene og myndighetene. Plikten må omfatte mer enn konsultasjon og dialog, og må medføre gjensidige forpliktelser. Grensegangen mellom ansvarsområder og innflytelse mellom samiske og norske myndigheter bør løses gjennom reelle forhandlinger og avtaler. I Canada har man allerede utviklet systemer hva gjelder forhandlinger mellom urfolk og ulike myndighetsnivåer. Et sentralt moment er at urfolkene ikke forhandler om å få rettigheter, men hvordan nedarvede rettigheter skal innarbeides i de respektive nasjonale lovgivninger.

FNs menneskerettighetskomité som overvåker statenes forhold til konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, har bedt Norge svare på samenes rett til selvbestemmelse i henhold til artikkel 1. Tilsvarende har komiteen gjort i forhold til Canada og Mexico. Menneskerettighetskomiteens observasjoner og kommentarer må forstås som at urfolk, inkludert samene, har rett til selvbestemmelse i henhold til artikkel 1 i FN konvensjonene om sivile og politiske rettigheter.

Utfordringer og innsatsfelt i tiden som kommer må ses i lys av retten til selvbestemmelse og det materielle grunnlaget for samisk kultur. En forutsetning for å kunne bevare og utvikle et mangfoldig samfunn er at ressursgrunnlaget for samisk kultur- og næringsliv sikres. Ressursgrunnlaget består av naturressurser, menneskelige ressurser og samfunnsstrukturelle ressurser. I Grunnlovens § 110a slås det fast at myndighetene skal legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppen skal kunne sikre og utvikle sitt språk, kultur og samfunnsliv. En av de viktigste forutsetninger for at dette skal være mulig, er retten til naturressursene. Det vil være av avgjørende betydning for samekulturens fremtid at naturgrunnlaget sikres på en forsvarlig måte. En klargjøring av samenes rettigheter som urfolk er nødvendig, i forhold til spørsmålet om retten til land og vann i tradisjonelle samiske områder. I internasjonale konvensjoner som omhandler urfolks rettigheter inntar bestemmelser om landrettigheter en viktig plass. Fra samisk side har det aldri vært tvil om at tradisjonell samisk eiendomsrett fortsatt er i hevd, selv om staten historisk sett har vært av den oppfatning at samisk sedvane ikke kan gi grunnlag for slike rettigheter. Nyere rettsavgjørelser fra Høyesterett viser en

---

¹² UN Working Group on Indigenous Populations, Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities, UN Human Rights Committee.

annen og mer innsiktsfull forståelse av samisk rettighetsspørsmål enn det som tidligere har vært tilfelle.

Samiske områder skal så langt som det er mulig forvaltes av samene selv. Samerettsutvalgets arbeid, både avgitte og framtidige utredninger vil sammen med utredningen om samisk sedvanerett bli forelagt en grundig behandling i Sametinget. Arbeidet til Samerettsutvalget for Troms, Nordland og sørsameområdet vil være av sentral betydning i planperioden. Gjennom en grundig prosess hvor også den øvrige befolkningen i de aktuelle områdene er med, skal rettighetsdebatten følges opp med konkrete løsninger. Et mål må være å sikre og videreføre naturgrunlaget for samisk kultur med næringer og samfunnsliv til nye generasjoner.

Et folks rett til kulturutøvelse er en grunnleggende menneskerettighet. For nasjonalstaten innebærer dette en rettsplikt til å sikre ressursgrunlaget for kulturen. Reindriften har vært og er fremdeles en viktig identitetsfaktor og en av forutsetningene for opprettholdelse av samisk kultur og livsform. Reindriften bidrar fremdeles i dag til at samisk språk, naturkunnskap, sosiale nettverk og slektskapsrelasjoner holdes i hevd. For denne arealkrevende næringen er naturgrunlaget helt essensielt for å kunne sikre og utvikle næringen.

Samenes grenseløse samarbeid fra tidligere tider, og dagens samarbeidsformer over landegrensene utgjør i dag et ubrukt potensial. Alle dagens samfunn er i sterk endring og man opplever et særlig sterkt kulturpress utenifra. Oppbygging av samiske organisasjoner og institusjoner skal være med å sikre en utvikling av samiske samfunn på egne premisser. I nyere tid med bedre kommunikasjon og tilkomst av nye samiske institusjoner ser en at det nære samarbeidet på tvers av riksgrensen fortsetter og utvides til også å gjelde teater- og bibliotekvirksomhet, språksamarbeid og næringsutvikling. Dette bidrar til at samer som ikke er i reindriften gis muligheter til å vedlikeholde samisk identitet og kultur i et fellesskap med andre samer. Sametingets mål er å bygge ned de hindringer og begrensninger statsgrensene medfører i våre bosettingsområder.

Samisk media utgjør en sentral arena for den løpende meningsutviklingen i det samiske offentlige rom, og har en viktig identitetsskapende og språkutviklende funksjon i det samiske samfunn. Samiske medier sikrer dessuten ytringsfriheten gjennom formidling av allsidig informasjon til samer, og gjennom å føre kritisk kontroll med myndigheter for å sikre innsyn og åpenhet i offentlig forvaltning. Det er viktig for Sametinget å styrke den levende debatt, bidra til et godt samiskspråklig medietilbud for barn og unge, og aktivt bidra til økt fokus på likestilling og kvinners situasjon i det samiske samfunnet.

Ytringsfriheten er en grunnstein i et levende demokrati. Formell ytringsfrihet er i seg selv ingen garanti for at urfolk kommer til ordet i det offentlige ordskiftet, eller får mulighet til å etablere egne velfungerende arenaer for debatt og samtale. Derfor er det avgjørende at statens forpliktelser går utover det å etablere og garantere for de formelle og juridiske rettighetene, slik at faktisk ytringsfrihet blir realisert.

Det samiske folk må sikres reell anledning til deltakelse i det nasjonale ordskiftet, og til selv å etablere egne arenaer for informasjon, opplysning og debatt. Derfor er det nødvendig at statens

rammebetingelser gjør det mulig å etablere og styrke samenes yringsfrihet gjennom en styrking av samisk skole og utdanning, forskning, media, kunst og kultur. Godt utbygde og institusjonaliserte fora er en forutsetning for at en offentlig samtale kan finne sted og at yringsfriheten der igjennom virkeliggjøres.

Et levende språk fra generasjon til generasjon

Hovedmål: *Vi klarer oss med samisk!*

Morsmålet er hjertets språk. Gjennom morsmålet kan mennesket best og tydeligst uttrykke sine tanker, ideer, lengsler og ønsker. Språket er et av de mest grunnleggende elementer i samisk kultur. Språket bærer i seg det samiske folks kollektive verdier, erfaringer og kunnskaper, og bidrar til samisk identitetsutvikling ved overføring av den samiske kulturarven fra en generasjon til den neste. Bevaring, vitalisering og utvikling av samisk språk er derfor en grunnleggende forutsetning for den samiske kulturens framtid.

Internasjonalt sett er samisk språk, med sine begrensede antall brukere i flere spredte og små språkmiljøer å betrakte som et truet språk. Å beskytte språket gjennom lovgiving har derfor vært og er helt nødvendig. Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) ble vedtatt 12. juni 1987, og inneholder et sett bestemmelser for å styrke bruken av samiske språk i ulike sammenhenger. Loven innebærer en formell likestilling av norsk og samisk, og skal sikre grunnlaget for samisk språk, samt legge forholdene til rette for videreutvikling og økt bruk av samisk. Gjennom sameloven er dermed samene i Norge sikret grunnleggende rettigheter for bruk av samisk. Samelovens språkregel er sentral i Sametingets språkarbeid. Arbeidet med samelovens språkregler er kontinuerlig og fornyelse av loven i takt med utviklingen er viktig slik at den til en hver tid kan møte de gjeldene utfordringer.

Et levende språk forutsetter at det er i aktivt bruk i den samiske befolkningen, i alle hverdagens situasjoner – både i hjemmet og i det offentlige rom. Bruk av samisk i offisielle sammenhenger, som i medier, kunst og kultur og i offentlig forvaltning bidrar til å øke språkets status. Det fører igjen til økt interesse for læring og bruk av språket. Bevaring og utvikling av det samiske språket forutsetter at barn og unge gis reelle muligheter til å bruke sitt språk i hverdagen. Overføring av språkkunnskaper er samtidig en overføring av den samiske kulturen. Medietilbudet til samiske barn og unge representerer derfor en stor utfordring. Gjennom film, fjernsyn, video, popmusikk og internett er norsk og engelsk de dominerende språkene. Dette er medier som er sentrale i ungdomskulturen. Populærkultur formidlet via sterke og populære medier, gjør at det samiske språket stadig taper terreng. Barn og unge må derfor få mulighet til å oppleve at samisk er et bruksspråk i de medier de omgir seg med til daglig. Det innebærer etablering av samiskspråklige tilbud for barn og unge i blader, tidsskrift, internett, fjernsyn og radio.

I dag får det samiske folk daglige nyhetssendinger på fjernsyn gjennom et samarbeid mellom NRK, SVT og YLE. Samarbeidet har også resultert i egne nettsider for nordiske samiske nyheter på samisk. Sametinget etterlyser imidlertid en tilsvarende satsing i forhold til barn og unge. Derfor vil

et utvidet samarbeid om daglige Barne-TV-sendinger på de samiske språkene være avgjørende for alminneliggjøringen av språket.

Sametinget vil motivere hver enkelt til å bruke samisk i alle sammenhenger, og over alt i det samiske samfunnet, og ønsker å bidra til at det lages en språklig miljøvernkampanje for samisk språk *Vi klarer oss med samisk!*

Tilknytning til sted er et sentralt element i samisk tankegang, samiske stedsnavn er derfor en viktig del av den samiskspråklige arven. Sametinget overtar den samiske navnekonsulenttjenesten fra 2002. Bruk av samiske stedsnavn er praktisk realisering av intensjonene i Grunnlovens § 110a og formålsparagrafen i Sameloven. Ved at navnekonsulenttjenesten for samiske saker overføres til Sametinget, vil Sametinget kunne gi råd og veiledning til offentlige organ og andre om blant annet skriftformer, navnsetting og svare på spørsmål om stedsavn og stedsnavnbruk generelt.

Utvikling av språket er sentralt i styrking av samisk språk. Språket må utføre visse funksjoner for mennesket for at forbindelsen mellom mennesket og språk skal styrkes. Derfor er terminologiarbeidet sentralt i språkutviklingsarbeidet. Samisk orddatabank er viktig i formidlingen av samiske termer og skal videreføres slik at godkjente ord blir lett tilgjengelig for brukere. Orddatabanken vil i løpet av perioden bli utviklet og fornyet slik at også godkjente sør- og lulesamiske termer blir registrert.

For å nå målet om et levende språk, vil språksentra og arenaer for samhandling mellom generasjoner være viktige faktorer. Formålet med språksentra er å styrke samisk språk i områder hvor det står svakt. I områder hvor det er opprettet språksentra, har arbeidet med å fremme språket vært vellykket, og derfor vil Sametinget jobbe for etablering av flere språksentra i planperioden. Den eldre generasjonen besitter en rik og verdifull kunnskap om samiske ord og begreper som er knyttet til utøvelsen av det praktiske og tradisjonelle liv, næring og kultur. Det samiske språket er dessuten også rikt på kultur-, landskaps- og slektskapsuttrykk. Alt dette vil dø ut dersom det ikke utvikles og etableres arenaer hvor denne tradisjonelle kunnskapen kan overføres fra eldre til unge. Det er derfor nødvendig å arbeide for å gi tradisjonell kunnskapsformidling en plass i det moderne undervisnings- og opplæringsystemet, hvor eldre kan ta del i opplæringen av unge. Dette vil også være viktig for revitalisering av språket. Gjennom slike metoder vil samisk språk kunne vitaliseres i områder hvor språket står svakt.

Norske og samiske myndigheters bruk av samisk gir signaler om hvilken status det samiske språket har. Slik sett er bruken av samisk i offentlige sammenhenger et uttrykk for myndighetenes holdning til samisk kultur og samfunnsliv mer generelt. En språkundersøkelse fra 2000 viser at de fleste offentlige etater og institusjoner ikke følger samelovens språkregler slik de er pålagt å gjøre. En annen undersøkelse fra 2001 viser at samiskspråklig plikt- og rettighetsinformasjon fra offentlige etater og myndigheter er svært mangelfull. Det er derfor nødvendig at det opprettes et tilsynsorgan som kan kontrollere språkbruken i offentlige etater og institusjoner. Det må dessuten iverksettes et generelt opplysnings- og motiveringsarbeid overfor offentlige myndigheter, etater og organer når det gjelder bruk av samisk språk. Særlig viktig er det å fokusere på offentlige organers forpliktelser i forhold til utvikling av samiskspråklige tjenester, og presentasjon av samiskspråklig informasjon om

plikter og rettigheter på internett, både i og utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. De to siste tiårene har norske myndigheter gradvis iverksatt tiltak for å bedre språksituasjonen for samene i Norge. Tiltakene har vært tilfeldige og utilstrekkelige, og står på ingen måte i forhold til den fornorskningspolitikk som er ført over hundre år, hvor målet var å utradere samisk språk og kultur for godt. Sametinget forventer at norske myndigheter øker bevilgningene betydelig til samiskspråklige tiltak.

For å styrke kommunenes og fylkeskommunenes arbeid med tospråklige tjenester, tildeler Sametinget årlig tospråklighetsmidler til kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk. Midlene skal bidra til oppbygging av et tospråklig tjenestetilbud overfor kommunenes innbyggere. Det er kommunene og fylkeskommunene som har ansvaret for å legge til rette for at samiske barn, unge og voksne skal ha mulighet til å bruke språket.

Områder utenfor forvaltningsområdet for samisk språk vil være et av Sametingets satsningsområder i denne planperioden. Gjennom tilskuddsordning til språkprosjekter vil Sametinget arbeide for at det kanaliseres ressurser til områder der samisk språk står svakt. Sametinget vil arbeide for at opplysningsvirksomheten i forhold til tospråklighet prioriteres slik at samiskspråklige foreldre har mulighet til og ser det som viktig å overføre samisk språk til barna. Tilskudd til tospråklige kommuner og fylkeskommuner økes, slik at disse skal kunne klare å oppfylle kravene i lovgivningen og at de faktiske utgiftene til tospråklighet blir fullt ut dekket. Det samiske språk er et truet språk og aktive tiltak må iverksettes for å revitalisere språket. Internasjonalt sett er samisk et minoritetsspråk som ikke vil klare seg uten aktive tiltak fra det offentliges side.

Språket er en viktig del av den samiske kulturarven og dets status har avgjørende innvirkning på individets selvoppfatning og selvrealisering. Særlig er det samiske språket truet i mer perifere samiske områder, hvor man ikke har tette språkmiljøer. Sametinget vil i planperioden prioritere språkvitalisering i disse områdene.

Staten og øvrige offentlig myndigheter har et særskilt ansvar for informasjons- og opplysningsarbeid overfor den samiske befolkningen. Sametinget har over lengre tid lagt særlig vekt på plikt- og rettighetsinformasjon, spesielt knyttet til språk og opplæring. Dette arbeidet videreføres i innværende periode. Den samiske befolkningen har etter hvert vent seg til en situasjon hvor samisk ikke er et funksjonelt språk i ulike offentlige og private sammenhenger. Det medfører at mange samer ikke etterspør samiskspråklig informasjon eller tjenester. For å synliggjøre behovet for samiskspråklig informasjon og tjenester, er det viktig at den samiske befolkningen selv vet hvilke rettigheter de har. Informasjons- og opplysningsarbeid er derfor nødvendig for å sikre dette.

Synliggjøring av samisk er en viktig utfordring som ikke har fått nødvendig oppmerksomhet. Tospråklige skilter og plakater i gate- og bybildet, på hoteller, i busser, på fly, i butikker og flyplasser og offentlige etater er eksempler på tiltak som kan være med å synliggjøre samisk i folks hverdag. Sametinget vil legge til rette for tospråklig arenaer hvor barn og unge driver sine fritidsaktiviteter i samisk språklige miljøer.

Moderne teknologi gir samisk store utviklingsmuligheter. Sametinget har et bevisst forhold til teknologien, men må få mer kunnskap om de språklige og kulturelle konsekvensene av den teknologiske utviklingen. Samisk språk er under hardt press og den teknologiske utviklingen har åpnet muligheten for nye kommunikasjons- og formidlingsmåter. Utbredelsen av undervisning på samisk gjennom lyd og billedstudio og opprettelsen av Samisk orddatabank på Internett er eksempler på muligheter utviklingen har medført. Ny teknologi gir også mulighet til å utvikle dataspill som er tilegna samiske brukere. Det utarbeides elektroniske hjelpemidler i samisk språkundervisning og disse stilles til fri disposisjon for elever og studenter, og for andre som ønsker å lære seg samisk.

Samisk kulturforståelse er en nødvendighet for å få aksept for det samiske. Det samiske må gjenspeiler seg på alle samfunnsområder. Den samisk kulturen synliggjøres både på lokalt, regionalt og på nasjonalt plan. Den oppvoksende generasjon skal få grundig innblikk i samisk kultur.

Det påligger staten Norge betydelige politiske og rettslige forpliktelser for å styrke samisk språk, samt å legge til rette for opplæring i og bruk av samisk. I ILO-konvensjon nr. 169 Om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, heter det at det ”skal treffes tiltak for å bevare og fremme utvikling og bruk av de opprinnelige språk for vedkommende folk”. Den Europeiske pakt om regions- eller minoritetsspråk trådte i kraft 1. mars 1998, med formål å verne om minoritetsspråk for på den måten å bevare den europeiske kultur som en sammensatt og mangeartert kultur. Konvensjonens artikkel 7 pålegger nasjonalstaten å gjennomføre konkrete tiltak for bevaring av regions- og minoritetsspråk, reflektert gjennom politikk, lovgiving og praksis.

Språkreglene i sameloven må regnes som minimumskrav, og tolkes utvidende i forhold til øvrig nasjonal og internasjonal lovgiving. Økt bruk av samisk er også nødvendig dersom målene for statlig informasjonspolitikk, døgnåpen offentlig forvaltning og brukertilpassede offentlige tjenester også skal gjelde for det samiske folk. Derfor er offentlige og private institusjoner forpliktet til å bruke samisk i informasjon og tjenester, selv om de ikke eksplisitt er omfattet av ordlyden i samelovens språkregler. Samlet sett viser dette et behov for å fornye reglene i takt med utviklingen. Forvaltningsområdet for samisk språk bør derfor utvides til å gjelde for flere kommuner der det bor samer.

Utfordringene knyttet til bevaring og utvikling av det samiske språket er felles for samer i Norge, Sverige og Finland. Det er derfor ønskelig å styrke det grenseoverskridende samarbeidet om samisk språk. Sentrale utfordringer i dette samarbeidet vil være etablering av enhetlig samisk språkpolitikk på Nordkalotten.

Stadig mer av mellommenneskelig og offentlig kommunikasjon skjer gjennom bruk av data eller andre teknologiske hjelpemidler, slik som mobiltelefon, SMS osv. Samisk språk må kunne brukes som kommunikasjonsspråk i informasjonsteknologisk sammenheng. I motsatt fall vil språket ikke kunne overleve.

Arbeidet med å løse problemene knyttet til bruk av de samiske spesialtegnene på data og Internett skal intensiveres, og Sametinget tar sikte på å gjøre dette arbeidet til et nordisk samarbeidsprosjekt.

Dersom disse problemene skal løses raskt og tilfredsstillende, må de nasjonale myndighetene i de nordiske landene iverksette konkrete tiltak.

Kunnskap tynger ikke

Hovedmål: *Å møte ny tid og nye krav med helhetlig kunnskapspolitikk med basis i samiske språk, kultur og verdigrunnlag.*

For å kunne forme utviklingen i det samiske samfunnet er retten til selv å bestemme over innhold og form i opplæringen på alle nivåer viktig. Barnehagen og skolen, inkludert skolefritidsordninger er, i tillegg til hjemmet, dagens hovedarenaer for overføring av samisk språk og kultur mellom generasjonene. Opplæring som skjer i barnehagen og på skolen spiller en særdeles viktig rolle for sikring og utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv. Opplæringen som sådan skal gi samiske barn og unge en positiv identitetsutvikling overfor eget språk og kultur, og skal videreføre og utvikle samisk kultur- og verdigrunnlag fra en generasjon til den neste generasjon. De samiske verdiene vil få en sentral plass i opplæringen når mulighetene er tilstede for å drive en helhetlig samisk kunnskapspolitikk. Barna vil møte en opplæringssektor som har det samme verdigrunnlag som de selv har med seg hjemmefra. De vil være fortrolig med dette og oppleve dette positivt. Opplæringssystemet skal sikre det samiske folk et tilfredsstillende opplæringstilbud helt fra barnehage til høgsolenivå. Økonomiske ressurser er et sentralt virkemiddel i denne sammenheng, hvor ulike tiltak i sum utgjør en helhetlig innsats.

Språkutvikling og språkvitalisering må gis stor oppmerksomhet i opplæringen. Dette krever omfattende og mangfoldig satsing på flere områder - en satsing som involverer mange aktører, deriblant Sametinget. Samiske barn og unges synspunkter skal tas hensyn til ved at de aktivt er med på å utforme og gjennomføre tiltak. Et viktig prinsipp for Sametingets opplæringspolitikk er at barn og unge får de samme muligheter innen opplæring uavhengig av kjønn, og at temaer om mellommenneskelige relasjoner, respekt for hverandre og for andre folkegrupper blir vektlagt i opplæringen.

Barnehagen skal fremstå som en opplæringsinstitusjon som ivaretar og bekrefter samiske barns identitet og kulturelle tilhørighet. Det er derfor viktig at det etableres flere samiske barnehager. Det samisk språklige og kulturelle innholdet må ha en sentral plass både i samiske barnehager og i andre barnehager med samiske barn. Utvikling av et godt pedagogisk tilbud tilpasset samiske barns behov står derfor helt sentralt i Sametingets arbeid.

Det er meget viktig for læreprosessen at det er et godt læringsmiljø i barnehager og på skoler. Sametinget vil i samarbeid med lærere, lærerorganisasjoner og andre myndighetsorgan sette søkelys på elevers og læreres læringsmiljø i den samiske barnehagen og skolen. Det er blant annet viktig at flere mannlige studenter rekrutteres til lærerutdanningene slik at den samiske skolen ikke har en skjev kjønnsmessig lærerstab.

Evnen til å se samiske barn og unges behov i en større helhetlig sammenheng gjør at det må skje en avklaring som klargjør Sametingets rolle sett i forhold til øvrige myndighetsorgan innenfor

opplæring. I dagens system er ansvar, myndighet og fordeling av ressurser delt mellom departement, regionale statlige organer og Sametinget på den ene side og kommuner og fylkeskommuner på den annen side. Denne organiseringen ivaretar ikke samiske barn og unges rettigheter på en god nok måte. Derfor må Sametingets myndighet innenfor all opplæring utvides. Gjennom økt myndighet kan Sametinget i større grad sikre alle samiske barn og unge like rettigheter og muligheter. Innen grunn- og videregående opplæring er samers individuelle rett til opplæring i samisk sentral, og må bli ivaretatt. Et godt pedagogisk tilbud som er i tråd med vedtatte læreplaner skal gis til alle. Reell innflytelse på innholdet i opplæringen i og på samisk betinger myndighet til å utforme forskrifter til innholdet i grunn- og videregående opplæring. Sametinget må derfor gis myndighet til å fastsette forskrifter til læreplaner for alle fag i L-97 samisk, og få utvidet tilsyns- og klagemyndighet i forhold til opplæringslovens kapittel 6. I tillegg må Sametinget få overført forvaltningen av tilskuddsordningen til opplæring i og på samisk.

I dag er det kun elever i visse områder som får sin grunnskoleopplæring i samsvar med L-97 Samisk. For Sametinget er målet at så mange som mulig skal ha grunnskoleopplæring i samsvar med L-97 Samisk. Særlig må språkopplæringen styrkes slik at målet om funksjonell tospråklighet blir en uttrykt målsetting for alle samiske elever i Norge. Dette fordi opplæring i tråd med L-97 Samisk best ivaretar målet om en positiv identitetsutvikling som styrker og utvikler samiske elevers språklige og kulturelle identitet. I denne sammenheng er det behov for å dokumentere hvordan samiskopplæringen fungerer utenfor forvaltningsområdet for samelovens bestemmelser, for deretter å arbeide for at alle elever som ønsker det, får et fullverdig opplæringstilbud i og på samisk.

Etter at ny opplæringslov trådte i kraft har Sametinget erfart at den rett som samiske elever har til opplæring både i og på samisk ikke blir tilfredsstillende ivaretatt. Særlig gjelder dette for elever utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Kunnskapen om samiske elevers rettigheter til opplæring i og på samisk har vært mangelfull. Funksjonell tospråklighet er ett av måla i læreplanen for samisk som andrespråk. Det forutsetter bruk av samisk som lærespråk, med en pedagogisk tilrettelegging med bruk av samisk også i undervisninga i relevante fag.

I en slik sammenheng kan opplæringslova med sin bestemmelse om rett til utdanning i og på samisk bare i ”samiske distrikt” i lovverket gi en negativ begrensning. Loven skal i praksis sikre et minimum, og hindrer ikke den enkelte skoleeier i å utvikle et tilbud under samisk opplæring slik samiske foreldre ønsker det for sine barn.

Sametinget vil arbeide for å få gjort det lettere å få kombinere opplæring i samisk med opplæring i andre fag, og slik legge forholdene til rette for funksjonell tospråklighet. Sametinget vil være en pådriver for å få utvida området for ”samisk distrikt” etter opplæringslova og sammen med departementet få motivert kommunene og fylkeskommunene til å følge oppfordringa ”eller på eget initiativ” i opplæringslova, med tanke på å utvikle bruken av samisk språk i samisk opplæring.

Det er et stort behov for å forbedre informasjonen til kommuner og fylkeskommuner som skoleeiere om innholdet i opplæringsloven sett i forhold til samiskopplæringen. De økonomiske rammene som kommuner og fylkeskommuner må forholde seg til er på langt nær tilfredsstillende. Målet er at staten fullt ut skal dekke alle utgifter til samiskopplæringen. Det er også nødvendig at

det utvikles samarbeid mellom Sametinget og fylkeskommunene for å kunne tilby samiskopplæring i tråd med opplæringslovens bestemmelser og vedtatte læreplaner. **Virkningen av den nye opplæringsloven må evalueres og endres, slik at den individuelle retten for undervisning i og på samisk blir en lovfestet rettighet.**

Videregående opplæring må bygge på og utvikle videre det grunnlaget som grunnskolen har gitt. Samisk videregående opplæring må bedres i de kommende år, gjennom å iverksette tiltak sett i forhold til evalueringen av Reform 94. Samisk innhold må få større plass i læreplanene, også i andre fag enn i samisk språk, nettopp for å styrke den samiske dimensjonen i opplæringen også på videregående nivå. De samiske videregående skolene er statlig eid, og ansvaret for disse ligger hos Utdannings- og forskningsdepartementet. En overføring av ansvaret for disse skolene til Sametinget er under vurdering. Dette vil gi Sametinget mulighet til mer direkte å påvirke utviklingen og formen på disse skolene.

Fjernundervisning og informasjons- og kommunikasjonsteknologisk (IKT) basert undervisning gir bedre muligheter for elever å få opplæring i samisk dersom det er vansker med å skaffe tilgjengelig lærer i elevens egen kommune. Dette åpner for muligheter og er positivt. I midlertid betinger dette at rammebetingelser, blant annet økonomiske, bedres for at kommuner og skoleeiere har tilgjengelige ressurser for å tilrettelegge for fjernundervisning og IKT basert undervisning.

Læremidler og IKT er sentrale virkemidler for at elever får et godt pedagogisk tilbud i opplæringen. Også i kommende periode er stortilt satsing på utvikling av samiske læremidler i tråd med vedtatte planer, og utvikling av IKT baserte læremidler er et sentralt arbeidsområde for Sametinget. Målet er at flest mulig samiske læremidler, og særlig digitale læremidler blir tilgjengelig innenfor alle fag og klassetrinn på nord-, lule- og sørsamisk.

Sametinget vil også fremheve at det i den samiske skolen skal være rom for den uformelle tradisjonskunnskap som lokalsamfunn, familie og slekt representerer. Dette skal dras inn i opplæringen, slik at samisk verdigrunnlag blir en vesentlig faktor som opplæringen bygger på. Sametinget vil arbeide for at det tilrettelegges for at uformell tradisjonskunnskap blir en sentral del av opplæringen.

Voksenopplæring er et nytt arbeidsfelt for Sametinget. Opplæringsloven hjemler voksnes rett til grunn- og videregående opplæring, og derav følger også individuell rett til opplæring i samisk. Retten til å bruke og få opplæring i eget språk er en grunnleggende rettighet som for samene ikke er fulgt opp¹³. Det er derfor stort behov for å klargjøre hvordan voksenopplæring for samer skal ivaretas. Det er nødvendig med et stortilt språkutviklingsprogram rettet mot voksne samer som verken kan snakke, lese, eller skrive samisk. Sametingets rolle og ansvar i forhold til samisk voksenopplæring betinger at Sametinget disponerer økonomiske og administrative ressurser til dette arbeidet. Det er sentrale myndigheters ansvar å sikre at opplæringstilbud for voksne blir ivaretatt på en god måte.

---

¹³ Samisk Nærings- og Utredningscenter 2000: Rapport: *Undersøkelse av bruken av samisk språk* Oppdragsgiver: Samisk språkråd.

Dagens samiske samfunn kan karakteriseres som samfunn mellom ulike kunnskapstradisjoner, og som utvikles i skjæringsfeltet mellom det tradisjonelle og det moderne, det lokale og det internasjonale. Kunnskap og kompetanse har en stadig økende betydning for vår evne til å løse felles oppgaver. Dette forutsetter at kunnskapsproduksjon og forskningsbasert kunnskap må ha en sentral plass i samisk samfunnsoppbygging og samfunnsutvikling. Samisk forskning og høyere utdanning har i et slikt perspektiv avgjørende betydning for bevaring, styrking og utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv. Dette fordi kunnskapssamfunnet i stor grad bygger på vitenskapelig og forskningsbasert kunnskap som igjen danner grunnlag for handlinger, kulturelle uttrykk og demokratiutvikling. I lys av dette må innsats innen samisk forskning og høyere utdanning rettes mot flere ulike områder. Dette innbefatter blant annet spørsmål om organisering og overordnet styring av samisk forskning og høyere utdanning, institusjonsutvikling, rekruttering til forskning og høyere utdanning samt program for forsknings- og utviklingsarbeid. Forskning og høyere utdanning må vurderes i en helhetlig sammenheng, herunder også samisk lærerutdanning.

For Sametinget er det helt vesentlig at spørsmålet om organisering og overordnet styring av samisk forskning avklares. Det må etableres forskningspolitiske styringsorganer innen samisk forskning som ivaretar det samiske samfunnets behov for innflytelse over samisk forskning. Dette kan ivaretas gjennom etablering av et eget nordisk samisk forskningsråd.

Sametinget har flere ganger påpekt behovet for igangsetting av større forskningsprogram for oppbygging og utvikling av samisk høyere utdanning og forskning. Særlig er dette påkrevd for å øke rekrutteringen til samisk forskning og til høyere utdanning. Sametinget vil også i denne perioden aktivt arbeide for at en betydelig større andel av forskningsmidlene avsettes til samisk forskning, og særlig forskning innenfor, om og på samisk språk. Aktivt bruk av det samiske språket i forskningen er et av virkemidlene som sikrer språkets eksistens og utvikling. Det kreves en storstilt satsing på forsknings- og utviklingsarbeid slik at det kan bygges opp større og stabile fagmiljøer der forskning og høyere utdanning er samlet, og der et samisk helhetsperspektiv ivaretas.

Innen høyere utdanning er det særlig nødvendig at ansvar og institusjonsutvikling mellom de ulike utdanningsinstitusjonene avklares, herunder spørsmålet om Samisk høyskoles rolle sett i forhold til de øvrige høyere utdanningsinstitusjonene i Norge. Miljøet ved Nordisk Samisk Institutt og Samisk høyskole i Kautokeino skaper muligheter for oppbygging av et samisk universitet. Sametinget vil i denne perioden arbeide for at dette blir realisert. I den sammenheng må både Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag tilføres ressurser slik at disse høyskolene sammen med Samisk høyskole kan inngå i et større utdanningsnettverk der ansvar og institusjonsutvikling avklares. Institusjonsutvikling innebærer også at øvrige høyere utdanningsinstitusjoner i Norge, herunder Universitetet i Tromsø, ivaretar samisk innhold i utdanningene. Dette ut fra intensjonen om at alle landets studenter skal opparbeide seg kunnskap om samisk kultur og samiske samfunnsforhold.

Sametingets innsatsområder innenfor samisk forskning og høyere utdanning avhenger av statens evne og vilje til å legge forholdene til rette, både økonomisk og administrativt, slik at de mål som Sametinget har satt kan realiseres. Å satse på kunnskapsoppbygging er å satse på fremtiden og Sametinget er beredt til å ta del i denne satsingen.

God helse er gull verdt

*”Juolggijs, tsáhkevihke ja jiekta, valla láttaga li láddam.”
”Dårlig til beins, med hjertefeil og gikt, men nå er molta moden.”*

Hovedmål: *Et helhetlig og likeverdig helse- og sosialtilbud for det samiske folk, på lik linje med den øvrige befolkningen.*

Menneskers helsemessige og sosiale situasjon avhenger ofte av hvordan behov ellers er ivaretatt. I samiske samfunn har helheten vært gjeldende, der fellesskap og samarbeid er viktige egenskaper for å klare seg. Med likeverdig helse og sosialtilbud er den fysiske lokalisering av institusjonene viktig, men også enkeltmenneskets rett til å møte et helsepersonell som både har kunnskap om og forståelse for kulturen og språket. Gode helsetjenester for alle er fundamentalt for en rettferdig fordeling og likeverdige levekår. Sametinget mener at alle skal få del i gode helsetilbud

Sametinget har det overordnede ansvar for samisk helse- og sosialpolitikkutforming, og er den mest sentrale premissleverandør overfor myndighetene i utviklingen av et likeverdig tilbud til det samiske folket. I tilretteleggingen av tjenesten har Sametinget en koordinerende og pådriver rolle overfor de sentrale myndighetene. For å oppnå et likeverdig helse- og sosialtilbud må samiske perspektiv vektlegges og innarbeides i den eksisterende helse- og sosialtjenesten. Dette betyr ikke at egne samiske tilbud utelukkes. Det er på mange områder behov for særskilte tiltak rettet mot samer på mange områder. Det har derfor også vært nødvendig å etablere institusjoner som spesielt ivaretar samiske brukeres behov der det ordinære tilbudet ikke strekker til. Det er viktig å heve institusjonenes status og styrke disse økonomisk og personellmessig. For å sikre en god barneverntjeneste er det viktig at de som yter denne tjenesten har grundig kjennskap til samisk språk og kultur. Samiske barn og unge har krav på omgivelser som ivaretar samisk kultur og tenkemåte, og hvor kunnskap om samiske tradisjoner og oppdragelsesformer er tilstede.

Utvikling av faglig kompetanse og strategier for behandling og forebygging innen rusvernet spesielt innrettet på den samiske befolkning er også påkrevd. Sametinget mener det bør utvikles forebyggings- og behandlingsstrategier som er spesielt innrettet på samisk ungdom, og som sikrer at de møtes av hjelpeapparatet med relevant språklig og kulturell kunnskap.

I flerkulturelle miljøer som i de samiske samfunn, er det påkrevd at omsorgspersonalet innehar tilstrekkelig samisk språk- og kulturkompetanse. Også i områder hvor samisk tidligere har vært i bruk er det nødvendig med denne kompetansen. Språklige vanskeligheter skal ikke være et hinder for yting av den omsorg som de pleiende har behov for. I styrene i de regionale helseforetak må samiske representanter være representert. Sametinget vil foreslå at det oppnevnes et råd for å sikre samiske interesser i helsesektoren. Et slikt råd vil gi muligheter til påvirkning av aktuelle helsepolitiske saker sett i samisk perspektiv. Sametinget må få et nasjonalt ansvar som rådgivende organ for samtlige fem helseforetak i landet. Samisk språk og kulturforståelse er ikke godt nok ivaretatt i det nåværende helse- og sosialtilbudet. Forståelsen for hvorfor det er viktig med en samisk kulturell helse- og sosialtjeneste er ofte liten når kompetansenivået er lavt. Av den grunn er det viktig å igangsette flere tiltak som bedrer tilbudet for samene. Når det gjelder institusjonenes ivaretagelse av samiske perspektiv, viser det seg at det ofte er samisk fagpersonell selv som må ta

initiativet for å tilpasse tilbud til brukerne. Dette kan være nødvendig og god ressursbruk i arbeidet med å fremme det samiske perspektivet. Det som imidlertid kan være negativt, er om ansvaret for ivaretagelse av det samiske perspektivet skyves over på de enkelte fagpersoner innenfor systemet. For å gi et godt og permanent tilbud til den samiske befolkningen er det viktig å få en forankring av den samisk-faglige kompetansen i institusjonene. Dette fordrer at de statlige, regionale og kommunale helseforetakene prioriterer et tilbud der samisk språk og kulturforståelse er integrert.

Sametinget vil arbeide for at helse- og sosialtilbudet til det samiske folk ikke må bli avhengig av de enkelte helseforetakene og kommuners prioriteringer. I Utjamningsmeldinga (st meld 50, 1998-1999) vil regjeringen prioritere å gi de lokale og regionale forvaltningsnivåer stor frihet til selv å utvikle tjenestene, der den enkelte bruker er nærmest til å påvirke tilbudene. Sametinget er redd for at dette vil gå utover de samiske brukerne. Det er først og fremst i indre Finnmark og enkelte andre kommuner at samiske brukere kan påvirke helse- og sosialtilbudet i retning av å ivareta samisk språk og kulturforståelse og at prinsipielle positive holdninger til samiske spørsmål er blitt en integrert del av kommunens politikk. Selv i disse områdene kan samiske helse- og sosialtilbud bli truet med nedleggelse på grunn av dårlig økonomi. Selv om det er en tidkrevende prosess å integrere samisk perspektiv inn i helse- og sosialtjenesten må ansvaret for gjennomføringen ligge hos helseforetakene og kommunale institusjoner i samiske bosettingsområder.

En overordnet nasjonal oppgave er å sikre likeverdige tilbud til samer på lik linje med den øvrige befolkningen. Dette må gjøres med utgangspunkt i både juridiske, moralske og politiske forpliktelser som den norske stat skal ha overfor samene. Sametinget vil arbeide for at det på sentralt nivå settes klare rammer for hvordan målet om likeverdig helse- og sosialtjeneste for det samiske folk skal nås. Ansvaret for satsingen på integrering av samiske perspektiv i helse- og sosialtjenesten må pålegges statlige, fylkeskommunale og kommunale institusjoner og helseforetakene i samiske bosettingsområder. En viktig del av integreringen er også å synliggjøre samiske dimensjoner i dokumenter som omhandler helse- og sosialtjenesten i Norge.

I 1999 ble ordningen med tildelingen av prosjektmidler til ulike instanser i tilretteleggingen av helse- og sosialtjenester for den samiske befolkning overført Sametinget fra Helse- og sosialdepartementet. Sametinget legger vekt på at prosjektene skal medføre endring av innhold i helse- og sosialtjenestene på kort sikt. Faglig metodeutvikling med utgangspunkt i samiske samfunnsforhold er dessuten sentral i utviklingen av et bedre tilbud til samiske brukere. Sametinget vil arbeide for at prosjektmiddeltildelingen fortsetter og at rammene for tildelingen øker. I utviklingen av en tilpasset tjeneste for samene er det fortsatt mye ugjørt, både med hensyn til bruk av samisk språk og samisk kulturforståelse, fysisk tilrettelegging av institusjoner og endring av innholdet i tjenesten.

Det er et stort behov for forskning innenfor helse- og sosialfag i forbindelse med en tilrettelagt tjeneste for det samiske folk og det må bevilges midler til et forskningsprogram. Forskningsprogrammets innhold må klargjøres i samarbeid med Sametinget. I helse og sosialsaker har Sametinget også berørt likestilling og kjønnsrollenes betydning i ulike sammenhenger. Sametinget registrerer også at det er et stort behov for utredning og forskning på samiske kvinners helseforhold. Dette er områder som må prioriteres i det videre arbeidet.

I tilpasningen av helse- og sosialtilbudet for samene er det også nødvendig å innhente kompetanse fra andre urfolk. Internasjonalt helsearbeid blant urfolk må prioriteres, blant annet i forhold til Verdens helseorganisasjon (WHO). Sametinget kan på denne måten innhente kunnskap om tilpasning av helse- og sosialtjenesten fra andre urfolk og eventuelt tilføre erfaringer om helse- og sosialt arbeid fra samiske områder. Det internasjonale samarbeidet bør legges til Samisk parlamentarisk råd.

Lev livet på jorden på naturens premisser

*”Guollemáddo boahdá jus ilá álov guolli!”
”Fiskens urmoder kommer om du blir altfor grådig!”*

Hovedmål: *En balansert samfunnsutvikling der miljøet og naturen selv setter rammene*

Naturen i samiske områder er sårbar, og forvaltningen må ta vare på den og legge grunnlag for videreføring og videreutvikling av samisk kultur og samfunnsliv. Natur og miljø har stor betydning for samisk næringsutøvelse og bosetting, for kulturell tilhørighet, og for videreføring og utvikling av samfunnslivet. Samtidig som naturen er grunnlaget for næringsutøvelse, er den også rammen for opplevelsen av fortiden, og dagens kunnskaper og levemåte. Vår miljø- og arealpolitikk ivaretar en natur- og ressursutnyttelse som sikrer en sammenhengende utvikling av kulturen og samfunnslivet.

En utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov, er en bærekraftig¹⁴ utvikling. Dette er et prinsipp som er slått fast i grunnloven¹⁵ så vel som i erklæringer¹⁶ og konvensjoner¹⁷ fra ulike internasjonale fora. Vi har gjennom mange generasjoner utviklet en forståelse av og opparbeidet kunnskaper om, hva bærekraftig utvikling innebærer for våre områder. Samiske områder har et potensial for økonomiske virksomheter basert på både fornybare og ikke-fornybare ressurser. Sametinget anser det derfor som viktig selv å få forvalte disse ressursene, og må derfor styrkes som sentral aktør og premissgiver i spørsmål knyttet til miljø og bærekraftig utvikling.

---

¹⁴ Definisjon fra Brundtland-kommisjonens rapport ”Vår felles framtid” fra 1987.

¹⁵ Grunnlovens § 110b slår fast prinsippet om bærekraftig utvikling, og at folk har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og virkningene av planlagte og iverksatte tiltak i naturen. Grunnlovens §§ 110a og 110b og folkeretten innebærer at det i arealplanleggingen må legges spesiell vekt på natur- og ressursgrunnlaget for samisk kultur- og samfunnsliv, og at forvaltningen innebærer en bærekraftig ressursutnyttelse. Grunnloven gir også grunnlag for samisk innflytelse i utnyttelse og forvaltning i tradisjonelle samiske bruksområder.

¹⁶ I handlingsplanen for en bærekraftig utvikling for det 21. århundre, Agenda 21, som ble vedtatt på FN's konferanse for miljø og utvikling i 1992, blir også urfolks deltakelse i politikkutforming for en bærekraftig utvikling framhevet. Kap. 26 forplikter regjeringen selvstendig i forhold til urfolket. Kap. 26 Å anerkjenne og styrke rollen til urfolk og deres samfunn. Kap 28 Lokale myndigheters initiativ for Agenda 21.

¹⁷ Konvensjonen om biologisk mangfold framhever urfolks medvirkning og sentrale betydning for arbeidet med å ivareta det biologiske mangfoldet. Artikkel 8j i konvensjonen pålegger statene å respektere og ivareta urfolks kunnskaper, fornyelser og praksiser for bevaring av det biologiske mangfoldet.

I Agenda 21 kapittel 26 framheves urfolks deltakelse på nasjonalt og lokalt nivå i strategier for ressursforvaltning for å støtte og følge opp strategier for en bærekraftig utvikling. I denne sammenheng kan visse urfolk i henhold til den nasjonale lovgivning komme til å kreve større kontroll over sine områder, selvstendig forvaltning av sine ressurser, deltaking i utviklingsavgjørelser som angår dem, inklusive, der det passer, deltaking i etableringen eller forvaltningen av vernede områder. For å imøtekomme dette er det nødvendig at regjeringen iverksetter en urfolk Agenda 21 for å realisere innholdet i kapittel 26 overfor det samiske folk.

Tradisjonelle samiske næringsformer forutsetter bruk av store arealer. I forvaltning og utnyttelse av miljø og arealer er det to forhold som er bestemmende. Det ene er en avklaring av retten til grunnen, og det andre er lovverket for natur- og ressursforvaltning. I lovverket er plan- og bygningsloven det mest sentrale. I tillegg kommer en rekke særlover som kulturminneloven, naturvernloven, motorferdselsloven og reindriftsloven. Ved siden av tilskrivning av sektormyndighet til Sametinget må vektlegging av og hensyn til samiske interesser i plan- og bygningsloven, også innebære en nærmere utforming av innholdet i vektleggingsbestemmelsene i form av samiske arealforvaltningsperspektiver eller rikspolitiske retningslinjer. I og med at Sametinget allerede er adressat for arealplaner, og besitter plan- og områdekunnskaper, har vi god mulighet til å møte disse utfordringene på en offensiv måte.

Samiske kulturminner er et viktig dokumentasjonsmateriale for samisk historie og forhistorie. Kulturminnene vitner om hvordan man har forholdt seg til og utnyttet landskap og natur gjennom tidene, så vel som landskapet og naturens betydning for økonomiske, sosiale og religiøse forhold. På denne måten inngår også kulturminnene i en samisk samtidssammenheng ved at de i tillegg til å gi historisk kunnskap også bidrar til opplevelse av kulturell tilhørighet og bevissthet om atferd i og bruk av naturen.

Sametinget forestår forvaltningen av samiske kulturminner i henhold til kulturminneloven¹⁸, og ivaretar kulturminnehensyn i plan- og byggesaker etter plan- og bygningsloven. Det er viktig å vektlegge vern av samiske kulturminner og kulturmiljøer på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Samiske kulturminner og kulturlandskap som viktige historiske, kulturelle og identitetsmessige verdier må vies særlig oppmerksomhet i arealplanarbeidet. Det er også nødvendig med en systematisk registrering av samiske kulturminner, herunder bygninger, og kulturlandskap som del av arealplanarbeidet.

Kulturminner og kulturminnetyper kan defineres som samiske på ulike måter. De kan defineres som samiske når levende eller nedtegnet samisk tradisjon er knyttet til dem og når lokale samiske kunnskaper knytter dem til en samisk kultursammenheng. Et annet utgangspunkt for at kulturminner identifiseres som samiske er at forskningsresultater sannsynliggjør at de dokumenterer samisk historie og forhistorie.

---

¹⁸ I kulturminneloven er kulturminner og kulturmiljøer definert som: "*alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Med kulturmiljø menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng*".

Kulturminnetyper kan også defineres som relaterte til den samiske forhistorien; dvs. de er fysiske manifestasjoner av de prosessene som ledet fram til etablering av de historisk kjente samiske kulturtrekkene. I dette ligger det også en erkjennelse av at kulturminnetyper fra den tidlige forhistorien kan forstås som forutsetninger for både samisk og ikke-samisk kultur. Der de er elementer i samiske kulturlandskap er det likevel naturlig å behandle dem som tilhørende den delen av den samiske kulturarven.

Kulturmiljøbegrepet dekker ulike områder som bygningsmiljøer og kulturlandskap hvor kulturminner står i en funksjonell sammenheng med hverandre. Kulturmiljøbegrepet inneholder også landskapsammenhenger det knytter seg hendelser, tro og tradisjon til. Kulturmiljø vil kunne tilskrives ulik betydning avhengig av kulturelt ståsted. Ofte har det samme landskapet til ulike tider vært benyttet av mennesker med forskjellig kulturell tilhørighet.

Sametinget anser vern av naturområder som en mulig strategi for sikring av lokale bruksmåter av arealer både på innlandet og i kyst- og fjordområdene. Dersom vernet legger til grunn at det er samiske områder, med samiske kulturverdier som vernes, vil vernet virke til å ivareta det samiske naturgrunnlaget mot ytre press og forbruk, og for kulturelt vern og utvikling. Skal vern kunne ha slike positive virkninger for samisk kultur, næringer og samfunnsliv, må samiske interesser og lokalsamfunn ha en likeverdig deltakelse med myndigheter og forvaltning i verneplanarbeidet. Vernets innhold er i slike sammenhenger av avgjørende betydning.

Vern og sikring av samiske barns oppvekstvilkår vil være en sentral del av miljø- og arealforvaltningsarbeidet. Det er viktig å ivareta samiske barns interesser i arealplanleggingen ved å ta vare på natur og miljø på en slik måte at kulturarven kan overføres til kommende generasjoner. Samiske barn og unge må sikres tilgang til tradisjonelle områder både på sjø og på land. Det vil også være avgjørende at ungdom sikres tilgang til samisk næringsutøvelse nå og i fremtiden.

De samiske områdene er utsatt for påtrykk både internt i det samiske samfunn og fra eksterne interesser. Samiske lokalsamfunn utmerker seg ved en territoriell tilknytning som ikke er begrenset til den faste bebyggelsen og andre kulturskapt anlegg og innretninger, men der det som kan kalles "nærområder" strekker seg over store arealer. Aktiv bruk og høsting av utmarksressurser som vilt, fisk og bær står sentralt i den samiske kulturutøvelsen, og for mange er det også fortsatt en viktig næringskilde. En viktig utfordring vil være å skape forutsetninger for et vedlikehold av gjensidigheten mellom samiske lokalsamfunn og deres ressursområder på en måte som ivaretar miljøverdiene. Dagens regelverk og praktiseringen av regelverket må tilpasses lokalbefolkningens behov i forbindelse med utmarksutøvelse som for eksempel høsting av vilt, fisk og bær. Sikring av beitegrunnlaget for sau og rein vil være avgjørende for opprettholdelse av denne type arealkrevende næringer, og for god produktivitet og inntjeningssevne.

På en rekke områder vil det være sentralt for Sametinget å utvikle en politikk som både ivaretar hensynet til miljø og bærekraftig utvikling, samtidig som hensynet til samisk kultur og næringsutvikling står sentralt. Dette vil gjelde innenfor forvaltning av ressursområder både på land og på havet. Kyst- og fjordfiskeres tradisjonelle fiskeplasser må sikres i forhold til både en større

kommersiell fiskeflåte, en økende selbestand, flere oppdrettsanlegg og økende uttak av olje og gass og forurensing på havet generelt. Sametinget må derfor settes i stand til å bidra aktivt i kystsoneplanlegging.

Høstingsområder for bær, uttak av brensel, fiskevann og lakseelver må sikres slik at det biologiske mangfoldet bevares, og kan overføres til neste generasjon. Rovviltbestandene må reguleres slik at beiteområdene for husdyr og rein ikke ytterligere innskrenkes. Sametinget må settes i stand til å være en premissleverandør på slike områder og også å utøve myndighet.

Reindriftsinteressene må i sterkere grad avklares og tas hensyn til i arealplansammenheng. Uten en gjennomtenkt og planmessig bruk og ferdsel i disse områdene står både næringsgrunnlag, naturmiljøet og det biologisk mangfoldet, og kulturminner og kulturmiljø i fare for å ødelegges. Samtidig som reindriftnæringen må vies stor oppmerksomhet i arealplanlegging for å sikre næringsgrunnlaget, må også reindriftnæringens egne naturinngrep gis en kontinuerlig vurdering.

Dagens reindriftslov gir rettsvern for opphold, byggegrunn, ferdsel og flytting, beite, gjerder og andre anlegg, brensel og trevirke, og jakt, fangst og fiske. Selv om reindriftsloven gir et vern for reindriftsutøvelse, er det viktig at reindriften arealbruk også sikres gjennom plan- og bygningsloven. Utarbeidelse av distriktsplaner for reinbeitedistriktene for blant annet flyttemønster, beiteressurser, reingjerder og anlegg vil styrke muligheten til et mer aktivt arealvern også når det gjelder bergverksdrift, spredt hyttebygging, anlegging av skogsbilveier, og motorferdsel.

Det ligger betydelige utfordringer i å få innarbeidet et bedre arealvern for reindriftnæringen i plan- og bygningsloven. For kommunene og fylkeskommunene i reindriftsområder vil det være hensiktsmessig å danne seg et bilde av gjeldende distriktsgrenser innen reindriften i sin daglige arealforvaltning, og å ha oversikt over reindriften totale ressursituasjon. Slik vil en skape bedre grunnlag for en helhetlig forvaltning der reindriftsinteressene blir ivaretatt. Et nærmere samarbeid med reindriften vil også medføre behov for et bredere interkommunalt samarbeid. Dette gjelder både mellom kommunene og mellom kommunene og fylkeskommunene i reindriftsområder. Reguleringsplaner for reindriftsformål har i liten grad blitt benyttet, selv om det er den planformen som i plan- og bygningslovsammenheng gir sterkest vern og avklaring for reindriftsinteressene. Ved å utarbeide distriktsplaner, vil det kunne bli lettere å få laget reguleringsplaner også for reindriftsformål. Reguleringsplaner for reindriftsformål vil i tillegg lettere avklare forholdet til andre planinteresser, som hyttebygging og natur- og kulturminnevern.

Tillatelse til spredt hyttebygging gjennom praktisering av dispensasjon etter plan- og bygningsloven må begrenses. Hyttebygging bør skje i planlagte hyttefelt i samsvar med kommuneplanens arealdel. Dette må likevel ikke være til hinder for at gamle- og hyttebygging til utøvelse av tradisjonell utmarksnæring og til vedlikehold av områdetilhørighet vurderes prinsipielt annerledes enn bygging til vanlig fritidsformål. Denne type byggeformål må så langt som mulig søkes avklart i arbeidet med kommuneplanens arealdel. Dette krever en styrket dialog med de samiske lokalsamfunnene og interessegruppene i planprosessen.

Motorferdsel i utmarka må reguleres etter lokale forhold. Barkmarksløyper og scooterløyper bør i størst mulig grad legges til eller i tilknytning til allerede eksisterende ferdselsårer og veier. Barmarksløypene bør ha som formål å lette tilgangen til tradisjonelle høstingsområder for befolkningen i de lokalsamfunn som tradisjonelt har brukt områdene. Sametinget ser for øvrig behovet for en bred kartlegging av konsekvensene ved barmarkskjøring.

Mineralressurser har blitt gjenstand for økt oppmerksomhet. Sametinget vil presisere tingets prinsipielle holdning til leting og utvinning av mineraler i lys av de mål tinget selv har etablert for sin virksomhet og de nasjonale og internasjonale forpliktelser som er knyttet til samenes rettigheter som folk og urfolk. I dette ligger det klare føringer på hvordan ressursene i samiske bosettingsområder kan og bør forvaltes. En framtidrettet forvaltning av ressursene må ta hensyn både til naturverdiene og til det grunnlag disse utgjør for samiske samfunn. Dette forutsetter mulighet til reell myndighetsutøvelse.

Sametingets prinsipielle holdning med hensyn til retten til land og vann i samiske områder er at områdets ressurser, både over og under jorden tilhører det samiske folk. Sametinget mener at det ikke må settes i gang leting (skjerping), undersøkelses- eller driftsvirksomheter i samiske områder før samiske rettigheter er avklart. Det må heller ikke utstedes mutingsbrev eller foregå salg av konsesjoner før en slik avklaring har funnet sted.

Sametinget er ikke prinsipielt imot bergverksvirksomhet i samiske områder. Målet er at framtidig virksomhet skal skje på samiske premisser, og at Sametinget skal ha innflytelse på den framtidige utviklingen. Det er av spesiell betydning at slik virksomhet virker til å styrke samisk kultur, næringsliv og lokalsamfunn. Når det samiske folk i tråd med folkerettslige forpliktelser er sikret en nødvendig innflytelse med hensyn til naturressursene i samiske områder og den samiske eiendomsretten er anerkjent, vil Sametinget på bredt grunnlag vurdere hvilken form utforskningen av mineralene i samiske områder skal finne sted.

Etter Sametingets syn kan en samfunnsmessig forsvarlig ressursutnyttelse kun oppnås dersom kartlegging av mineralske ressurser er i tråd med kartlegging av andre ressurser, både de økonomiske, de kulturelle og de som springer ut av naturens egenverdi. Videre må takten i kartleggingsaktiviteten, og de kontroll- og styringsredskaper som etableres, ta sikte på å skape holdepunkter for veloverveide avgjørelser om bruk og vern av landets natur- og kulturarv.

Sametinget understreker at det samiske samfunn må kunne foreta langsiktig planlegging og utøve samfunnsmessig kontroll av utnyttelse av mineralske ressurser i samiske områder. Dette innebærer at Sametinget skal bestemme om og eventuelt hvordan mineralressursene i de samiske områdene skal utnyttes i framtiden. Sametinget mener at en ny minerallov omarbeides til en konsesjonslov der bergfrihetens prinsipp fjernes også for mutbare mineraler. En konsesjonslov vil i sterkere grad også ivareta behovene for utredning om konsekvenser for næringer, kultur og samfunn.

For å ta vare på og videreutvikle den samiske kulturen og språket, er det svært viktig at skoler og andre institusjoner opprettholdes i samiske bygdesamfunn.

Sterke samiske samfunn

"Gubte nábkára rábkáista, son gefo."

"Den som elsker å sove blir fattig."

Hovedmål: *Sterke og levende samiske samfunn med allsidig nærings-, kultur- og samfunnsliv.*

Den samiske kulturen er en dynamisk kultur og i konstant endring. De reelle mulighetene til å kunne sikre og utvikle kulturen ligger i å kunne styre utviklingen, og derfor er selvbestemmelse helt sentralt. Kultur er et vidt begrep. Kultur omfatter litteratur, kunst, musikk, religion osv, men også de verdier, normer, koder og symboler som mennesker overtar og videreformidler fra generasjon til generasjon. Ulike kulturer inneholder visse særtrekk eller særpreg i forhold til hverandre, samtidig som de er i stadig endring. Det er vesentlig for en overgripende kulturpolitikk at man har en slik helhetlig forståelse av kulturbegrepet. Sametinget vil fremheve den historiske forankring i definisjonen av kulturbegrepet.

For å få en god samfunnsutvikling er det viktig å ha en helhetlig politikk der kvinner, menn, barn og unges levekår blir tatt hensyn til. Dagens utvikling er preget av globalisering og teknologisering der media legger beslag på større og større deler av menneskenes oppmerksomhet. Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) brer om seg og appellerer særlig til barn og unge. Utviklingen skaper nye muligheter og utfordringer i forhold til bevaring og utvikling av kulturell egenart, noe som medfører behov for økt innsats for å vedlikeholde og utvikle et felles kulturelt ståsted.

En helhetlig kulturpolitikk må også ta hensyn til de betydelige og raske endringene som har skjedd og skjer i samfunnet. Barn og unge er fremtidens bærere og forvaltere av samisk kultur. Sametinget har derfor som målsetning å styrke barn og unges identitet og tilknytning til det samiske samfunnet, og sikre gode oppvekstvilkår i skjæringspunktet mellom tradisjon og modernitet. Vilkårene for samisk kulturutfoldelse varierer avhengig av blant annet hvor barna bor. Kulturen må være synlig i familieliv, oppvekstinstitusjoner, i barn og unges fritidsaktiviteter og i øvrige samfunnsområder. Samiske barn og unge er ikke en ensartet gruppe verken med hensyn til bosted eller erfaringsbakgrunn. Det er nødvendig å bedre kontakten med og kunnskapen om barne- og ungdomsmiljøene, for å kunne tilpasse tiltak som går utover de tradisjonelle kulturtilbud. I denne prosessen skal barn og unge ha innflytelse og være deltakere.

Å ivareta og utvikle samiske samfunn fordrer et helhetlig perspektiv der både enkeltmennesket, samfunn og geografi settes i fokus, og hvor de samiske samfunn i byene er en del av dette bildet. For å styrke den samiske kulturtilhørighet og identitet må forholdene legges bedre til rette gjennom å støtte opp om etablering av møteplasser og ved å støtte kunst- og kulturprosjekter.

Selv om en tar i bruk nye verktøy er det viktig å opprettholde de tradisjonelle arenaer for at det samiske sosiale og kulturelle fellesskapet skal få utvikle seg. Nye arenaer er et supplement for bevaring og utvikling av samisk språk og kultur. Sametinget ser på lokale, regionale og nasjonale samiske institusjoner som viktige arenaer i denne sammenheng. Festivaler, samiske idrettsarrangement og lignende tiltak er andre viktige arenaer og møteplasser for samer uavhengig av landegrensene. Dette er også møteplasser der samkvemmet og samhandlingen spesielt med

andre arktiske folk og andre urfolk vil være viktige element. IKT er et nytt verktøy som gir nye muligheter på mange områder, mens generasjonsfellesskap er den tradisjonelle institusjonen for sosialisering, overføring og formidling av kunnskap. Bibliotek er en annen gammel kulturformidler og kulturinstitusjon, men er ganske ny i samisk sammenheng.

Både i et samfunnsperspektiv og i et kulturpolitisk perspektiv må samisk kunst- og kulturutvikling ha den samme frie uttrykksform som de hittil har hatt. Det er viktig å sikre samisk innflytelse, styring og kontroll over kultur- og næringsutviklingen. En slik tilnærming vil styrke egen identitet i tillegg til å ha en positiv innvirkning på samfunnsutviklingen. I mange sammenhenger kan kultur danne grunnlag for ny næringsvirksomhet. Samisk kunst har allerede skapt mange selvstendige virksomheter, og det vil være en utfordring å videreutvikle disse og få nye til å etablere seg. Bruken av digitale verktøy til fremstilling av kunstprodukter og formidling av kunst medfører høye kostnader. Sametinget ser det som nødvendig å gi støtte til kunstnere som tar i bruk IKT i sin kunst- og næringsutøvelse. Et annet område som har et stort markedspotensial er kunnskapsbaserte virksomheter som baserer seg på samisk kultur og språk. Et eksempel er opplæring i og på samisk ved hjelp av IKT. Denne opplæringsformen kan videreutvikles og danne nye arbeidsplasser samtidig som det er med på å mangfoldiggjøre og styrke samisk kultur.

Det er et overordnet mål å gi hele den samiske befolkning et tilfredsstillende bibliotektilbud. Bedre samiske bibliotekstjenester vil samtidig bidra til økt kunnskap og informasjon om samer og samisk kultur til den øvrige befolkningen. I dag finnes samiske bokbussene som kjører på tvers av grensene i det samiske bosettingsområdet i Norge, Sverige og Finland. Bokbussene kompletterer bibliotekenes tjenester i områder med spredt samisk bosetting, og er et viktig ledd i arbeidet med å gjøre bibliotekstjenesten tilgjengelig for alle. De enkelte kommuner og bibliotek er selv ansvarlig for å etablere likeverdige bibliotekstjenester til den samiske og norske befolkningen, og har en selvstendig plikt til å ivareta de samiske brukernes interesser og behov. I dette arbeidet skal Samisk spesialbibliotek være en ressurs for andre bibliotek i deres arbeide med å utvikle samisk bibliotekstjeneste. Spesialbibliotek skal gjennom aktiv veiledning og informasjon medvirke til at bibliotekene rundt om i kommunene selv klarer å bygge opp sin kompetanse på området, slik at også de etter hvert vil kunne tilby både samer og andre som etterspør tjenester, et tilfredsstillende bibliotektilbud på samisk og om samiske forhold.

Sametinget ser det som nødvendig å utvide bokbusstilbudet også til den samiske befolkning i Sør-Varanger området. Det samiske språket i Øst-Finnmark trenger en stimulans og økt tilgjengelighet på samiske bøker. Bokbusstilbudet i det øvrige samiske samfunn har medvirket til at samisk litteratur når ut til enda større deler av befolkningen.

Sametinget er opptatt av at samiske kunstnere får tilfredsstillende rammevilkår. Derfor er det viktig å få til en god samhandling med kunstnerne og deres organisasjoner, i utformingen av kunst- og kulturpolitikken. Det vil være den beste måten å legge forholdene til rette for skaping og formidling av samisk litteratur, musikk, dans og teater, film og bildende kunst og kunsthåndverk til glede for både den samiske befolkning og den øvrige befolkning.

Som skapende virksomhet har duodji en spesiell verdi både som næring og kunst. Den gjør utøverne praktisk delaktige i videreføringen av samiske tradisjoner inn i det moderne samfunnet. Sametinget har et særskilt ansvar for utviklingen av duodji. Det finnes ulike syn på hva duodji er, og utviklingen må derfor ta utgangspunkt og ha basis i samisk kultur, tradisjon og samfunnsliv. Utvikling av nye produksjonsmetoder og teknikker gir også muligheter til nyskaping innen virksomheten. Dette innebærer at man må tilrettelegge for nyskaping samtidig som man ivaretar og viderefører duodjitradisjonene. Duodji har et betydelig kulturelt, faglig og næringsmessig utviklingspotensial dersom rammebetingelsene legges til rette for det. Det er derfor en stor utfordring å få en levedyktig og skapende duodjivirksomhet. Duodji drives ofte i kombinasjon med andre næringer, og det er mange kvinner som har dette som en av to eller flere av sine næringstilpasninger. Duodji bidrar også til utnyttning av de lokale ressursene. I lokal utnyttelse av ressursene står nærhetsprinsippet sentralt, som er det viktigste prinsippet for bevaring av bosettingen og utvikling av samisk kultur.

Høsting av utmarksressurser og primærnæringenes bruk av lokale ressurser har vært kjernen i utviklingen av samisk kultur. Lokal utnyttelse av ressursene er dermed en strategi for å nå målsettingen om sterke og levende samiske lokalsamfunn. En næringstilpasning basert på kombinasjonsdrift, er mindre sårbar for økonomiske svingninger. Kombinasjoner av ulike næringer gir muligheter for bedre utnyttelse av ressursene, jevn inntekt og muligheter for inntektsøkninger. Utfordringen er å utvikle kombinasjons- og primærnæringene som attraktive alternativer som gir grunnlag for nyrekruttering. Forvaltningen av rovvilt er imidlertid et tilbakevendende problem som ikke bare rammer reindriften og saueholdet hardt, men også fjordfiskerne og oppdrettsnæringen som er plaget av skadedyrene sel, mink og oter. Sametinget vil i planperioden arbeide for å få til en mer aktiv bestandsforvaltning, samtidig som man sikrer gode erstatningsordninger for tap som skyldes rovvilt. Forvaltningen av rovdirene prioriterer etter Sametingets oppfatning i altfor sterk grad verneinteressene. Denne forvaltningspraksis er til stor skade for de som utnytter beiteressursene i utmarka. Sametinget skal være med i utformingen av forvaltningspraksisen slik at næringsinteressene i større grad blir ivaretatt. Staten må i større grad påta seg ansvar for de kostnader og ulemper som påføres næringene ved at rovdyr gjør skade på beitende dyr.

De generelle endringsprosesser i næringslivet med sterkere grad av videreforedling og produktutvikling gjør det nødvendig å satse på nyskaping. Nyskaping kan blant annet være å utvikle nye produkter både på nye og eksisterende markeder, eller nye markeder for eksisterende produkter. Behovet for nyskaping har sammenheng med behovet for utvikling av mer varierte arbeidsplasser i distriktene. Det er blant annet viktig å kompensere for bortfall av arbeidsplasser i primærnæringene og i den offentlige sektor. Etablering av nye produksjonsarbeidsplasser vil gi økt verdiskaping og gi ringvirkninger i det øvrige samfunnslivet. Det skjer i liten grad videreforedling av produkter fra primærnæringene. Videreforedling vil kunne gi utøverne flere bein å stå på og bidra til økt sysselsetting og lønnsomhet. Kompetanseoppbygging og nyskaping bør bli en naturlig del av bedriftenes strategi, og vil være et satsingsområde i planperioden.

I enkelte samiske områder har en stor andel kvinner høyere utdanning. Denne kompetansen kan danne grunnlag for innovasjoner i næringslivet og ny næringsvirksomhet. For å beholde kompetansen og å skape en balansert utvikling er kjønnperspektivet viktig. De samiske

lokalsamfunn og de samiske samfunn i byene skal være attraktive og en ressurs for begge kjønn. Kvinner og menn har forskjellige oppfatninger om hvordan et samfunn kan være en ressurs for dem. For å ha et attraktivt samfunn å bo i må det finnes gode tilbud for barn og unge og varierte jobbmuligheter for begge kjønn.

Det er ulike årsaker til den skjeve fordelingen mellom kvinner og menn i det private næringsliv, men dårlige rammevilkår for kvinners deltakelse i næringslivet er i stor grad avgjørende for dette forholdet. Sametinget ser behovet for å vurdere næringsstøtten for kvinnelige etablerere og næringsutøvere, slik at disse i større grad tilpasses kvinnenenes behov. I primærnæringene er det få kvinner som står som eiere av virksomheter, og det er færre kvinner enn menn som etablerer nye virksomheter. Innføringen av reindriftsloven har hatt en negativ innvirkning på kvinnenenes deltakelse i reindriften. Både innen primærnæringene og i næringslivet forøvrig er det nødvendig med egne tiltak rettet mot kvinner for å rette opp skjevhetene. Innen servicenæringene finner en den største andelen kvinner. Det vil være en stor utfordring å sørge for at rammevilkårene for kvinner er gode nok til at de velger å være aktive i næringslivet. Uten slike ordninger vil det være vanskelig å få kvinner til å etablere virksomheter. En bedre og tilpasset rettleiding og oppfølging, vil stimulere til etablering av arbeidsplasser også for kvinner og ungdom.

I turistnæringen er det økende etterspørsel etter opplevelsprodukt basert på samiske levemåter. En rekke aktører har basert sin virksomhet på produksjon av samisk kunst og samiske ytringsformer. Denne utviklingen har ført til at slike virksomheter bidrar både til arbeidsplasser og sikrer samtidig bosetting i samiske områder. Endringen fra produksjon av varer til produksjon av opplevelser, aktiviteter og informasjon er en trend som er kommet det samiske samfunnet til gode. Potensialet for ytterligere produksjon av slike produkter er stort. Det ligger en utfordring i å formidle samisk leveste og produkter på en ekte og troverdig måte som sikrer et etisk nivå. Like viktig er det å sikre at denne satsningen er i samsvar med samiske interesser, normer og skikker.

De samiske museene er grunnlagt på en dokumentasjon av materiell og immateriell kultur. Dette kan dreie seg om tingenes funksjon, sosial og kulturell betydning, hvordan de er laget og anvendt; om næringsutøvelse, næringsvariasjoner og ressursutnyttning; om religion, kosmologi og symbolsystemer; om håndverk og kunstuttrykk; om historiske sammenhenger og endringer i samisk forhistorie, historie og nåtid. Denne dokumentasjonen er en historie om samhandling og utveksling, om intellektuelle sammenhenger og om kulturelle og sosiale forandringer som i sum gjenspeiler og utvikler samisk selvforståelse og identitet.

Sametinget vil arbeide for å styrke og samordne de samiske museenes virksomheten. Det er nødvendig at museene blir tilført tilstrekkelige faglige og økonomiske ressurser og museenes rolle som formidlere av kulturelle selvforståelse og identitet må ivaretas. Museer med samiske avdelinger, samiske gjenstandssamlinger, eller bygningsmiljøer skal også på sikt inkluderes i dette faglige museale fellesskapet.

Det er helt avgjørende i samisk samfunnsutvikling at det utvikles forvaltningsmodeller hvor lokalbefolkningen kan dra nytte av sine fordeler. Nærhets- og avhengighetsprinsippet må legges til grunn for næringspolitikken. Utprøving av lokale forvaltningsmodeller vil være en viktig strategi for

å utvikle det samiske samfunn i kyst- og fjordområdene, og for å tilrettelegge høsting av de stedlige, kystnære ressursene. Det er fortsatt nødvendig å sikre lokaltilpasset fiskeflåte og et nett av mottaksstasjoner knyttet opp mot større produksjonsanlegg for å høste disse ressursene. Oppdrett av marine arter i samiske områder har fortsatt et utviklingspotensial i seg. Utfordringen på dette området er å utvikle en oppdrettsnæring der lokale interesser står som eiere. Den må drives på en miljøvennlig måte som ikke er til hinder for tradisjonell fjordfiske eller på noen måte truer de lokale laksestammene.

Reindriften er en viktig kulturell og økonomisk fundament, og er en viktig næringsvei på mange områder. De naturlige beitene må danne grunnlaget for fremtidens reindrift. Foruten å produsere og foredle kjøtt er reindriftsnæringen en produsent av en rekke andre varer og tjenester. Sametingets målsetting for reindriftspolitikken er å oppnå en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift, slik at denne særegne samiske næringen, livsformen og kulturbæreren sikres, utvikles og styrkes. Det er viktig å øke kvinners deltakelse og engasjement i næringen, samt å få gjennomført likestilling og yrkesmessig likeverd mellom kvinner og menn. Reindriftsutøverne skal ha et inntektsnivå som de kan leve med uten å måtte tilegne seg tilleggsinntekter utenfor reindriften. For enkelte kan økt verdiskapning av råvarer fra reindriften skaffe viktige tilleggsinntekter. I den fremtidige reindriftspolitikken vil det være en stor utfordring å utnytte det potensialet som ligger både i reinkjøtt og de varer og tjenester næringen produserer.

Jordbruket utgjør en viktig del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det spiller en sentral rolle i å opprettholde de samiske kulturtradisjonene samtidig som det er en viktig sysselsettingsfaktor i de samiske områdene. Hovedmålet for jordbruket i de samiske bosettingsområdene er å beholde andelen sysselsatte i jordbruket med en tilnærmet bruksstruktur som vi har i dag. Andre sentrale målsetninger er økt videreføring av egne produkter, produksjon etter naturgitte fortrinn, ivareta samisk kultur i primærnæringsutøvelsen og øke produksjonsspekteret. Dagens nasjonale landbrukspolitikk favoriserer store bruk på bekostning av kombinasjonsbruk og mindre bruk. Sametinget ser det som viktig å bygge opp og opprettholde både eneyrkebruk og kombinasjonsbruk.

Sametinget må ha en mer aktiv regionalpolitisk rolle for å skape gode rammevilkår generelt for kultur- og næringsutøvelse. Tradisjonell samisk ressursutnyttelse må sikres gjennom forvaltning og lovgivning. Det overordnede mål for regionalpolitikken i de samiske bosettingsområdene er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og sikre likeverdige livsvilkår. Det samiske samfunnet er ikke homogent med hensyn til samisk kultur- og næringsliv. Sametingets virksomhet må både ivareta og utvikle de fellesverdier samene har som folk, og samtidig gi rom for kulturelle forskjeller ulike samiske grupper representerer.

Sametinget som regionalpolitisk aktør fordrer løsninger hvor samiske nærings- og samfunnsformål blir hovedplattform. Utfordringen vil være å få større innflytelse i forbindelse med de årlige næringsavtalene. Næringsutvikling i de samiske områdene er i stor grad avhengig av de rammer som sentrale myndigheter setter. Reguleringer gjennom lovverk, skatte- og avgiftspolitik, import av varer og tjenester, kvoteordninger, markedsregulerende tiltak og lignende, har i flere tilfeller større betydning enn det økonomiske virkemiddelordninger har. Det er derfor av avgjørende betydning at

Sametinget har innflytelse på utformingen av kultur- og næringspolitikken. Dette betinger at Sametinget tidlig kan delta i utformingen av rammevilkårene for kultur- og næringsutviklingen.

Den samiske stemme

”Buorre guoibmi oanida ollu mátkeki”

”Godt reisefølge forkorter reisen”

Hovedmål: *Samarbeidet mellom samene over landegrensene skal utvikle seg til det beste for samene som et folk*

Samene er et folk i fire land. Samenes grenseløse arbeid fra tidligere tider, og dagens samarbeidsformer over landegrensene utgjør i dag et ubrukt potensiale. Samene selv og statene der samene bor kan gjøre bedre nytte av det samiske samarbeidet i for eksempel Barentssamarbeidet, Nordkalottsamarbeidet, i det nordiske samarbeidet og arbeidet med urfolksspørsmål i FN.

Fra sametingene er det uttrykt behov for et permanent samarbeid mellom de samiske folkevalgte organene for å samordne saker som angår samer i mer enn ett land, og som angår samene som ett folk. Samisk parlamentarisk råd (SPR) er et samarbeidsorgan for sametingene i Finland, Norge og Sverige. Samene i Russland har observatørstatus i rådet. Samisk parlamentarisk råd, som ble etablert i mars 2000, skal ivareta samenes interesser på tvers av landegrensene. Videre skal rådet styrke det interne samarbeidet mellom samene. Målet er et varig samarbeid mellom sametingene i saker som berører samene i flere stater eller samene som et folk. Videre vil man legge forholdene til rette for at samene skal kunne bevare og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv innenfor den enkelte stat, samtidig som samene som et folk skal kunne utvikle disse forhold uten hinder av statsgrensene. Samisk parlamentarisk råd må sikres en permanent finansiering.

Samisk parlamentarisk råd skal også samordne den samiske stemme overfor andre urfolk i verden, og i det internasjonale samarbeidet. Dette gjelder blant annet i etablerte fora i Barentssamarbeidet, det arktiske samarbeidet og i FN sitt arbeid med urfolksspørsmål. Bistandsarbeid, der samene hjelper andre urfolk, er et saksområde som Samisk parlamentarisk råd i fremtiden vil kunne arbeide med. Sametinget ønsker å få til en samordning og et samarbeide mellom sametingene om samisk kunst, kultur, utdanning, forskning, duodji og annen næringsvirksomhet. Det er også viktig å vektlegge kvinnes betydning for utviklingen i det samiske samfunnet. Fremover vil det også være viktig at Samisk parlamentarisk råd arbeider med saker som berører både barn og unge og miljø- og kulturvern, herunder kulturmiljøer og kulturminner.

En sentral felles sak over landegrensene er det samiske språkarbeidet. Det er ønskelig at Samisk parlamentarisk råd skal ha det overordnede politiske ansvaret for det felles samiske språkarbeidet. Det er også naturlig at den felles samiske språknemnden blir en integrert del i rådets arbeid. Samisk språknemnd som ble opprettet i 1999, skal ivareta og utvikle den kulturarv som knyttes til det skriftlige og muntlige samiske språk, og skal fungere som et fag- og sakkyndig organ. Det skal

også samordne og tilpasse oppgaver ved bruk og røkt av samisk språk og drive formidling nasjonale samiske språkorgan imellom.

Presidentene i sametingene i Finland, Norge og Sverige har presidentmøter om felles saker etter behov. På disse møtene drøftes saker som er av felles interesse for de tre sametingene. I 2000 ble det etablert et samarbeid på nordisk nivå mellom sameministrene og sametingspresidentene med årlige møter. Det første felles møte ble avholdt i november 2000. Samarbeidet skal bedre og samordne forhold for det samiske folk, samt utvide kontakten mellom sametingene og regjeringene. Målet er at man skal oppnå et godt samarbeid med gode dialoger og få en mer enhetlig samepolitikk over landegrensene. På administrativt nivå er det etablert en samarbeidsordning, Nordisk embetsmannsorgan for samiske saker, som skal forberede og følge opp saker i forhold til det politiske samarbeidet.

Arbeidet med en nordisk samekonvensjon er viktig, og Sametinget har deltatt aktivt i arbeidet med en nordisk samekonvensjon siden begynnelsen av 1990-tallet. Det gjenstår enda store oppgaver i dette arbeidet. Sametinget vil fortsatt ha en sentral rolle i prosessen, og vil bidra aktivt til at konvensjonen blir et best mulig instrument for det samiske folk. Tilsvarende gjelder arbeidet med ny reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige.

Urfolksstemmen i nasjonale og internasjonale fora

”Gal máilbmi lea girjái”
”Verden er broket”

Hovedmål: *å bidra til at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivaretatt, og at saker som har betydning for urfolk blir fremmet både nasjonalt og internasjonalt.*

For å nå denne målsettingen må Sametinget delta aktivt i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. Sametinget må blant annet selv være med på å bidra til at intern-rettslige og internasjonale rettsregler og prinsipper som berører urfolk gis positivt og fremtidsrettet innhold. Sametinget skal også arbeide med å styrke situasjonen generelt for samene og andre urfolk.

En av de viktigste oppgavene er å være med på å påvirke den internasjonale urfolkspolitikken og dermed legge rammene for utviklingen i det samiske samfunnet. Dette må blant annet gjøres gjennom deltakelse i internasjonale fora. Sametinget har ingen formell status ned hensyn til å representere Norge ved internasjonale forhandlinger. I den grad Sametinget skal kunne delta, vil dette skje gjennom oppnevning i norske delegasjoner. Sametinget kan derimot ”reise og avgi uttalelser om alle saker...” som etter Sametingets oppfatning berører den samiske folkegruppe, jmfør samelovens § 2-1. Dette må også innebære saker av urfolkpolitisk karakter. Det er viktig at Sametinget som et folkevalgt organ for urfolk i Norge får klarlagt sin posisjon i forhold til de sentrale myndigheter i det internasjonale arbeidet. Det er avgjørende at de syn som fremsettes fra regjeringens side i internasjonale sammenhenger i urfolksspørsmål er drøftet med Sametinget. Det

er av stor betydning at Sametingets rolle i norske forhandlingsdelegasjoner avklares, og at det kommer i stand en avtale om hvilken rolle Sametinget skal ha internasjonalt.

Regjeringen må derfor i samarbeid med Sametinget utarbeide nødvendige strukturer og rutiner for Sametingets deltakelse i det internasjonale arbeidet. Særlig viktig er det å få avklart dette i forhold til Sametingets arbeid innenfor FN systemet. Sametinget er i dag involvert i arbeidet innenfor FN gjennom tingets deltakelse i den norske delegasjonen til FN-møtene.

I kommende periode legger Sametinget opp til å prioritere innsats overfor organer som fastsetter internasjonale rettsstandarder. Derfor prioriterer Sametinget arbeidet med FN-erklæringen om urfolks rettigheter og møtene i Menneskerettighetskommisjonens arbeidsgruppe (MR), som jobber med utkastet til erklæring. Sametinget vil også følge opp arbeidet med FN-tiåret, FN-konvensjonen vedrørende biologisk mangfold og prosedyrene knyttet til Agenda 21, samt gjøre en innsats for å bedre forholdene for urfolkskvinnene. FNs økonomiske og sosiale råd (ECOSOC) vedtok i juli 2000 å opprette et Permanent Forum for urfolkssaker (PF). Selv om prosessen i forbindelse med etableringen i stor grad er avsluttet er det nå arbeidet begynner. Arbeidet i forbindelse med PF vil derfor prioriteres.

Sametingets mål om aktiv deltakelse i det internasjonale arbeidet innebærer også å videreutvikle eksisterende samarbeid med institusjoner og organisasjoner, nasjonalt og internasjonalt, som arbeider med urfolksspørsmål, og å være åpen for nye parter å samarbeide med. Inter-parliamentary Union (IPU) er et fora som Sametinget vurderer samarbeid med. Formålet med IPU er å tilrettelegge en global dialog mellom verdens parlamenter og parlamentarikere, og dermed også bidra til demokratiutvikling.

Innsats i forhold til internasjonalt solidaritetsarbeid med andre urfolk er viktig. Dette arbeidet bør bestå i politisk punktsatsing i tilknytning til noen utvalgte urfolk og andre undertrykte folk. Utgangspunktet for engasjementet i bistandsarbeidet er i første rekke at samene selv representerer et urfolk som har sterke tradisjoner i organisasjonsarbeid og senere gjennom organiseringen av et eget folkevalgt organ. Nettopp denne kunnskapen, og de erfaringer Sametinget har opparbeidet seg, må kunne nyttes i arbeidet med urfolk i bistanden.

Videre vil Sametinget gjøre en innsats i forhold til Arktisk Råd, Barentssamarbeidet og det norske miljøvernssamarbeidet. Arktisk Råd og samarbeidet i Barentsregionen står i sitt arbeide overfor mange utfordringer. I et urfolksperspektiv er det viktig at disse utfordringene løses på en slik måte at urfolkene selv er aktivt med i arbeidet med å verne og utvikle egen kultur, samfunnsliv og språk. Det er derfor viktig at urfolkernes rolle i det arktiske arbeidet og Barentssamarbeidet styrkes, og at urfolkene trekkes med i alle nivå i arbeidet.

Svensk og finsk medlemskap i EU har etablert nye rammevilkår for det samiske folk. Det er derfor fremover behov for større grad av fokusering på de politiske prosessene innenfor de politiske organene i den Europeiske Union. Selv om Norge ikke er medlem i EU, vil også samene på norsk side bli berørt av de politiske vedtak som fattes innenfor EU systemet. Sametinget legger vekt på å delta aktivt i det grenseregionale arbeidet med urfolksspørsmål. Dette forutsetter en målrettet

innsats i de ulike prosesser og programmer som er relevant for urfolk generelt og det samiske folk spesielt. Sametinget vil arbeide for at ILO-konvensjon nr 169 blir ratifisert av EU.

Saken ble avsluttet fredag 29. november 2002 kl. 09.00.

Sak 46/02

Samisk utdanning utenfor forvaltningsområdet for Samelovens språkregler

Saken påbegynt fredag 29. november 2002 kl. 09.08

I. Dokumenter

- Utredning "Samisk opplæring utenfor forvaltningsområdet for samisk språk".
- Sametingets brev til høringsinstanser, datert 15.01.02 og 20.02.02
- Innkomne høringsuttalelser

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Utredning om samisk opplæring utenfor forvaltningsområdet for samisk språk og høringsuttalelsene til den, danner utgangspunktet for Sametingets framtidige politikktutforming for samisk opplæring utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Noen av tiltakene som Sametinget vedtar, vil kunne gjennomføres på kort sikt, mens andre tiltak vil ta lengre tid å realiseres, spesielt der realiseringen er avhengig av lovendringer eller revisjon av gjeldende retningslinjer.

Sametinget vektlegger i likhet med utredningen, at elever og foreldre med ulik samisk bakgrunn må få samme mulighet til å få realisert samisk opplæring etter opplæringslov, forskrifter og læreplaner, tilpasset regionale og lokale samiske forhold. Det er en viktig målsetning at elever får styrket sin samiske identitet og sitt samiske språk gjennom sin skolegang uansett hvor de bor i landet.

Det geografiske nedslagsfeltet for samisk opplæring utenfor forvaltningsområdet for samisk språk er stort og strekker seg over mange politiske og administrative ansvarsområder. Dette stiller store krav til samarbeid mellom offentlige statlige organer, fylkeskommuner/kommuner, skoleeiere, foreldre og elever. Utredningen viser at samarbeid og profesjonalitet i forhold til utvikling av gode opplæringstilbud for samiske elever varierer stort fra område til område og fra kommune til kommune. Sametinget påpeker at hovedansvaret for grunnskoleopplæringen i Norge, inklusiv samisk, er tillagt kommunene, og fylkeskommunene når det gjelder videregående opplæring. Sametinget har klare forventninger til at disse to forvaltningsnivåene tydeliggjør og ivaretar sitt ansvar også hva gjelder samiske elevers og foreldres behov. Sametinget vil derfor aktivt virke til at det etableres gode samarbeidslinjer mellom kommunale, fylkeskommunale og statlige aktører for å styrke opplæringstilbudet for samiske elever utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Offentlige myndigheter er særlig forpliktet til å ta et aktivt medansvar for sikring og utvikling av samisk språk på ulike nivå.

Lovgrunnlag

Sametinget konstaterer at utredningen finner at lov og læreplanverk legger forholdene godt til rette for å gjøre samisk opplæring likeverdig med allmenn opplæring i Norge, men at realiseringen av intensjonene i lov og læreplaner varierer.

Sametinget mener at prinsipielt bør alle elever med samisk som førstespråk ha lovfestet rett til opplæring på samisk. For å nå denne målsetningen, må det iverksettes en rekke tiltak, bl.a. endring av opplæringsloven. Sametinget vil foreslå at Opplæringslovens § 6-2, andre ledd, endres til: *Utenfor samiske distrikt har minst 5 elever i en kommune som ønsker opplæring i og på samisk, rett til slik opplæring så lenge det er minst 3 elever igjen i gruppa.*

Sametinget vil videre arbeide for at *Opplæringslovens kapittel 6 Samisk opplæring* gjøres gjeldende for hele skoleverket i grunnskole- og videregående opplæring, det vil si at rettighetene også gjelder for private grunn- og videregående skoler og for voksenopplæring på grunn- og videregående skoles nivå. Herunder også en lovfesting av rett til en skolefritidsordning som er tilpasset og bygger på samiske elevers språklige og kulturelle bakgrunn.

Sametinget vil også arbeide for at *Det samiske læreplanverket for den 10-årige grunnskolen (L97Samisk)* blir gjort gjeldende for flere skoler og kommuner utenfor forvaltningsområdet for samisk språk, slik at flere samiske elever kan få en grunnskoleopplæring som bygger på et samisk helhetsperspektiv og som innehar et samisk innhold innenfor alle fag i grunnskolen.

Videre vil Sametinget arbeide for en revisjon av fag- og timefordeling i grunnskolen for samiskfaget for de av elever som har opplæring etter L97, men som i samisk-opplæringen følger læreplanene i samisk språk etter L97Samisk, slik at det legges til rette for at all samisk-opplæring gis innenfor det normale timetallet for elevene på hvert klassetrinn. I tillegg vil Sametinget ta opp til vurdering om all normert opplæring i samisk skal gi grunnlag for fritak i norsk sidemål, både i grunnskole, videregående opplæring og høyere utdanning (profesjonsutdanninger).

Informasjon om rettigheter

Kartleggingen som utvalget har gjort i forbindelse med utredningsarbeidet viser at samiske elever bosatt utenfor forvaltningsområdet i mange tilfeller har fått begrenset sine rettigheter til opplæring i og på samisk. Dette har som oftest bakgrunn i manglende informasjon om mulighetene og rettighetene som samiske elever har for å få opplæring i og på samisk, også utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

I denne sammenhengen er en kvalitetssikring og oppfølging av konsekvensene av retten til opplæring i og på samisk viktig. Det har vist seg at informasjon om hvilke rettigheter samiske elever

har og evne til praktisk tilrettelegging av samiskopplæring har vært varierende fra kommune til kommune. Det må derfor foregå en kontinuerlig informasjon og veiledning om retten til opplæring i og på samisk, hvilke økonomiske virkemidler som er gjeldende ved gjennomføring av opplæringen, og hvilke former for organisering og praktisk tilrettelegging som kan gjennomføres. Denne informasjonen må derfor kanaliseres til de ulike målgruppene det her er snakk om, nemlig skoleeiere, lærere og foreldre.

Sametinget vil derfor i første omgang prioritere informasjon om samiske elevers rettigheter og om muligheter for alternativ opplæring, og vil avsette midler på Sametingets budsjett for å lage en informasjonspakke i samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet/Læringssettret om samisk opplæring utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Dette skal deretter resultere i en mer kontinuerlig informasjon om samiske barns- og elevers rettigheter når det gjelder skole og opplæring.

Økonomi

Utredningen viser at ofte blir det et økonomisk spørsmål om eleven får opplæring i samisk eller ikke. Samiske elever har en rett til opplæring i og på samisk og til alternativ opplæring dersom det ikke er lærer ved hjemmeskolen. Det skal derfor ikke være slik at det blir økonomien til skoleeier som skal være avgjørende om slik opplæring kan gis. Blant høringsinstansene er skoleeierne de som ønsker at faktiske kostnader ved opplæring i samisk må dekkes av særskilt tilskudd fra staten. Det er også et ønske at skoleeierne får midler til samisk opplæring stilt til disposisjon tidligere på året enn det som er tilfelle i dag. Flere høringsinstanser er inne på at kostnader ved kjøp av fjernundervisningstjenester må normeres.

Sametinget vil fortsatt arbeide med å forbedre rammebetingelser i forhold til samisk opplæring. Sametinget er av den oppfatning at staten fullt ut skal dekke de merutgifter som skoleeier har i forbindelse med opplæring i og på samisk.

Dette gjelder særlig timeressurs til opplæring, alternative former for opplæring og videreutdanning av lærere. Særlig vil Sametinget arbeide for at kostnader ved alternative opplæringsformer som for eksempel fjernundervisning dekker de faktiske kostnadene.

Sametinget har også en målsetting om at tilskuddsordningen for Det samiske utdanningsområdet overføres og forvaltes av Sametinget. Sametinget vil i større grad kunne se den samiske skolen under ett, og ivareta en helhetlig og likeverdig opplæringspolitikk som favner alle samiske elevers behov i Norge.

Lærerressurser og rekrutteringstiltak

Mangel på lærere med kompetanse i samisk er størst i området utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Det finnes i dag få rekrutteringstiltak for å få flere lærere til disse områdene. Ellers er

det en mulighet til å få alternativ opplæring i samisk i de tilfeller der det ikke finnes lærerressurser ved lærestedet.

Sametinget mener at ordningen med studiepermisjon for å ta videreutdanning i samisk for grunnskolens lærere videreføres, og at ordningen utvides også til å gjelde førskolelærere og lærere i videregående skoler. Sametinget går inn for at ulike stimuleringstiltak for rekruttering av lærere i samisk igangsettes, dette gjelder både særskilt stipend til studenter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk som tar samisk lærerutdanning og tilbud om nedskrivning av studiegjeld for lærere som underviser i samisk.

Når det gjelder samisk lærerutdanning mener Sametinget at Samisk høyskole fortsatt skal ha det overordnede ansvaret for samisk lærerutdanning, og at Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag fortsatt skal ha et delansvar for utvikling av utdanningstilbud for den lulesamiske og sørsamiske befolkning. Sametinget vil også bemerke at både Høgskolen i Tromsø og Høgskolen i Finnmark må inngå i et samisk utdannings- og IKT-nettverk for samisk lærerutdanning. Det vil si at det i langt større grad er nødvendig at også andre læresteder påtar seg oppgaver i forbindelse med utdanning av samisk-lærere, og at utdanningsinstitusjonene tilbyr desentraliserte utdanninger tilpasset behovene i de ulike samiske områdene utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Læremidler

Samiske læremidler er omhandlet flere steder i utredningen. Det kommer til uttrykk at det finnes få relevante læremidler for elevgrupper utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Sametinget har i mai 2000 vedtatt en strategisk plan for samisk læremiddelutvikling som viser prioriteringer i perioden 2001-2005. Prioriteringene forutsetter at bevilgning fra staten til utvikling av samiske læremidler skal øke i omfang. Sametinget har derimot registrert at bevilgningene ikke har økt de senere årene.

I *Evalueringsrapport av samiske bokproduksjon* er det også avdekket klare effektiviseringsproblemer i produksjon av samiske læremidler. Sametinget har satt i gang tiltak for å effektivisere lærebokutviklingen.

Forslag 1, representant Janos Trosten, NSR's samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe

Ad. Pkt. Lærerressurser og rekrutteringstiltak, andre avsnitt, fjerde linje (side3):

”..... som tar samisk lærerutdanning. Det skal slås fast i loven at lærere, som underviser i samisk i barnehage, grunnskole eller videregående skole i Norge, skal få nedskrevet studiegjelda i Statens Lånekasse.

Sametinget ser det som nødvendig at det innføres konkrete ordninger som utfordrer lærere og språkarbeidere i hele Norge.

Sametinget ser det som nødvendig at den norske staten finansierer kompetansehevingen av lærere/-språkarbeidere ved hjelp av lovbestemte ordninger.

Tillegg s. 2:

Samiske barn skal ha individuell rett til å få undervisning i og på samisk. Dette skal tilpasses i opplæringsloven.

Forslag 2, representant Berit Oskal Eira, Høyre, Flyttsamelista, Samenes Valgforbund og Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Lovgrunnlag

Side 2 første avsnitt setningen: *Utenfor samiske distrikt...* utgår og erstattes med:

Sametinget krever at Opplæringsloven § 6.2 endres til at alle samiske barn - uavhengig av bosted - sikres individuell rett til opplæring i og på samisk.

Sametinget vil som egen sak fremme forslag om evaluering og endring av Opplæringsloven.

Side 2 tillegg som siste avsnitt i kapitlet:

For å oppnå læreplanens mål om funksjonell tospråklighet, må elevene sikres et tilstrekkelig timetall i samisk og det må også åpnes for mulighet til bruk av samisk i andre fag.

Informasjon om rettigheter

Sametinget vil påpeke forvaltningens plikt til å følge Opplæringsloven på alle nivåer, både departementalt, ved Statens utdanningskontorer og ved enkelte skole.

Lærerressurser og rekrutteringstiltak

Side 3 tillegg i andre avsnitt

Økt lønn til samiske lærere er også viktig i denne sammenheng.

Side 3 tillegg etter første setning i avsnitt tre:

Nærhetsprinsippet og regionale tilpasninger i lærerutdanningen er viktig for å sikre rekrutteringen av samiske lærere. Av den grunn bør også andre høyskoler ha et tilbud om samisk lærerutdanning

Samisk kultur og historie, flerkulturell pedagogikk og tospråklighetspedagogikk må være en del av læreplanen i all lærerutdanning.

Forslag 3, representant John Harald Skum, NSR's samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe

s. 2 – ny første setning:

”Sametingets målsetting er at alle samiske barn skal ha individuell rett til opplæring i og på samisk.”

2. avsnitt s. 2 – tillegg:

”Derfor må også Sametinget selv få strøket sin rubrikk i utdanningsstipend for videregående skole, der det står oppfatter seg som same.”

s. 2 Informasjon om rettigheter:

”Det må også igangsettes et holdningsskapende arbeid ovenfor kommuner, skoler og lærere slik at disse oppfatter betydningen av samisk undervisning, og slik at den samiske kulturforståelsen blir integrert i skolehverdagen for alle elever.”

1. avsnitt s. 3 – tillegg etter siste setning:

”Derfor er det viktig med økt satsing på IKT, f.eks nettklasser”

s. 3 Lærerressurser og... - nytt avsnitt:

”Det er et stort behov for at samiske lærere får mulighet til å treffes på en årlig samisk lærerkonferanse.

Sametinget må også bidra til å stimulere til nettverksoppbygging/engasjere konsulent.”

III. Votering

Av 39 representanter var 37 tilstede.

- Forslag om utsettelse av saken v/Willy Ørnebakk; falt med 30.
- Forslag 1 ble oversendt Sametingsrådet.
- Forslag 3, første punkt John Harald Skum trakk det tilbake.
- Forslag 3, andre punkt ble endret til:
- ”Derfor må Sametinget arbeide med å få endret sine retningslinjer slik at Sametinget får strøket sin rubrikk i utdanningsstipend for videregående skole, der det står oppfatter seg som same.”
- Andre punktet ble deretter oversendt Sametingsrådet uten votering.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 2, første punkt ble enstemmig vedtatt.
- Forslag 2 andre punkt ble vedtatt med 20stemmer.
- Forslag 2 tredje punkt ble vedtatt med 21 stemmer.
- Forslag 2 fjerde punkt ble forkastet med 19 stemmer.
- Forslag 2 femte punkt ble vedtatt med 19 stemmer.
- Forslag 3 siste punkt ble enstemmig vedtatt.
- Sametingsrådets forslag med de allerede vedtatt endringer ble enstemmig vedtatt

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

..... Taler	..... Replikk
-------------	---------------

1.	Birger Nymo	
2.	Ragnhild Lydia Nystad, saksordfører	
3.	Berit Oskal Eira	
4.	John Harald Skum	
5.	Reidun Vælidalo	
6.	Anders Urheim	
7.	Åge Nordkild	
8.	Per Solli	
9.	Ann-Mari Thomassen	
10.	Terje Tretnes	
11.	Jarle Jonassen	
	Janoš Trosten (til forretningsorden)	
12.	Mildri Pedersen	
	John Harald Skum (til forretningsorden)	
13.	Anders Urheim	
14.	Berit Oskal Eira	
	Per Arnesen (til forretningsorden)	
	Willy Ørnebakk (til forretningsorden)	
	Ragnhild Lydia Nystad (til forretningsorden)	
	John Harald Skum (til forretningsorden)	
	Josef Vedhugnes (til forretningsorden)	
	Willy Olsen (til forretningsorden)	
	Berit Oskal Eira (til forretningsorden)	
	Willy Ørnebakk (til forretningsorden)	
	Per A. Bæhr (til forretningsorden)	
	Ragnhild Lydia Nystad (til forretningsorden)	
	Willy Olsen (til forretningsorden)	
15.	Roger Pedersen	
16.	Ragnhild Lydia Nystad	
	Janoš Trosten (til forretningsorden)	
17.	Anders Urheim	
18.	Ragnhild Lydia Nystad	
	John Harald Skum (til forretningsorden)	
	Per A. Bæhr (til forretningsorden)	
	Berit Oskal Eira (til forretningsorden)	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Utredning om samisk opplæring utenfor forvaltningsområdet for samisk språk og høringsuttalelsene til den, danner utgangspunktet for Sametingets framtidige politikkutforming for samisk opplæring utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Noen av tiltakene som Sametinget vedtar, vil kunne gjennomføres på kort sikt, mens andre tiltak vil ta lengre tid å realiseres, spesielt der realiseringen er avhengig av lovendringer eller revisjon av gjeldende retningslinjer.

Sametinget vektlegger i likhet med utredningen, at elever og foreldre med ulik samisk bakgrunn må få samme mulighet til å få realisert samisk opplæring etter opplæringslov, forskrifter og læreplaner, tilpasset regionale og lokale samiske forhold. Det er en viktig målsetning at elever får styrket sin samiske identitet og sitt samiske språk gjennom sin skolegang uansett hvor de bor i landet.

Det geografiske nedslagsfeltet for samisk opplæring utenfor forvaltningsområdet for samisk språk er stort og strekker seg over mange politiske og administrative ansvarsområder. Dette stiller store krav til samarbeid mellom offentlige statlige organer, fylkeskommuner/kommuner, skoleeiere, foreldre og elever. Utredningen viser at samarbeid og profesjonalitet i forhold til utvikling av gode opplæringstilbud for samiske elever varierer stort fra område til område og fra kommune til kommune. Sametinget påpeker at hovedansvaret for grunnskoleopplæringen i Norge, inklusiv samisk, er tillagt kommunene, og fylkeskommunene når det gjelder videregående opplæring. Sametinget har klare forventninger til at disse to forvaltningsnivåene tydeliggjør og ivaretar sitt ansvar også hva gjelder samiske elevers og foreldres behov. Sametinget vil derfor aktivt virke til at det etableres gode samarbeidslinjer mellom kommunale, fylkeskommunale og statlige aktører for å styrke opplæringstilbudet for samiske elever utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Offentlige myndigheter er særlig forpliktet til å ta et aktivt medansvar for sikring og utvikling av samisk språk på ulike nivå.

1 Lovgrunnlag

Sametinget konstaterer at utredningen finner at lov og læreplanverk legger forholdene godt til rette for å gjøre samisk opplæring likeverdig med allmenn opplæring i Norge, men at realiseringen av intensjonene i lov og læreplaner varierer.

Sametinget mener at prinsipielt bør alle elever med samisk som førstespråk ha lovfestet rett til opplæring på samisk. For å nå denne målsetningen, må det iverksettes en rekke tiltak, bl.a. endring av opplæringsloven. Sametinget vil foreslå at Opplæringslovens § 6-2, andre ledd, endres til: Sametinget krever at Opplæringsloven § 6.2 endres til at alle samiske barn - uavhengig av bosted - sikres individuell rett til opplæring i og på samisk.

Sametinget vil som egen sak fremme forslag om evaluering og endring av Opplæringsloven.

Sametinget vil videre arbeide for at *Opplæringslovens kapittel 6 Samisk opplæring* gjøres gjeldende for hele skoleverket i grunnskole- og videregående opplæring, det vil si at rettighetene også gjelder for private grunn- og videregående skoler og for voksenopplæring på grunn- og videregående skoles nivå. Herunder også en lovfesting av rett til en skolefritidsordning som er tilpasset og bygger på samiske elevers språklige og kulturelle bakgrunn.

Sametinget vil også arbeide for at *Det samiske læreplanverket for den 10-årige grunnskolen (L97Samisk)* blir gjort gjeldende for flere skoler og kommuner utenfor forvaltningsområdet for samisk språk, slik at flere samiske elever kan få en grunnskoleopplæring som bygger på et samisk helhetsperspektiv og som innehar et samisk innhold innenfor alle fag i grunnskolen.

Videre vil Sametinget arbeide for en revisjon av fag- og timefordeling i grunnskolen for samiskfaget for de av elever som har opplæring etter L97, men som i samisk-opplæringen følger læreplanene i samisk språk etter L97Samisk, slik at det legges til rette for at all samisk-opplæring gis innenfor det normale timetallet for elevene på hvert klassetrinn. I tillegg vil Sametinget ta opp til vurdering om all normert opplæring i samisk skal gi grunnlag for fritak i norsk sidemål, både i grunnskole, videregående opplæring og høyere utdanning (profesjonsutdanninger).

For å oppnå læreplanens mål om funksjonell tospråklighet, må elevene sikres et tilstrekkelig timetall i samisk og det må også åpnes for mulighet til bruk av samisk i andre fag.

Informasjon om rettigheter

Kartleggingen som utvalget har gjort i forbindelse med utredningsarbeidet viser at samiske elever bosatt utenfor forvaltningsområdet i mange tilfeller har fått begrenset sine rettigheter til opplæring i og på samisk. Dette har som oftest bakgrunn i manglende informasjon om mulighetene og rettighetene som samiske elever har for å få opplæring i og på samisk, også utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

I denne sammenhengen er en kvalitetssikring og oppfølging av konsekvensene av retten til opplæring i og på samisk viktig. Det har vist seg at informasjon om hvilke rettigheter samiske elever har og evne til praktisk tilrettelegging av samiskopplæring har vært varierende fra kommune til kommune. Det må derfor foregå en kontinuerlig informasjon og veiledning om retten til opplæring i og på samisk, hvilke økonomiske virkemidler som er gjeldende ved gjennomføring av opplæringen, og hvilke former for organisering og praktisk tilrettelegging som kan gjennomføres. Denne informasjonen må derfor kanaliseres til de ulike målgruppene det her er snakk om, nemlig skoleeiere, lærere og foreldre.

Sametinget vil derfor i første omgang prioritere informasjon om samiske elevers rettigheter og om muligheter for alternativ opplæring, og vil avsette midler på Sametingets budsjett for å lage en informasjonspakke i samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet/Læringsssentret om samisk opplæring utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Dette skal deretter resultere i en mer kontinuerlig informasjon om samiske barns- og elevers rettigheter når det gjelder skole og opplæring.

Det må også igangsettes et holdningsskapende arbeid ovenfor kommuner, skoler og lærere slik at disse oppfatter betydningen av samisk undervisning, og slik at den samiske kulturforståelsen blir integrert i skolehverdagen for alle elever.

Sametinget vil påpeke forvaltningens plikt til å følge Opplæringsloven på alle nivåer, både departementalt, ved Statens utdanningskontorer og ved enkelte skole.

Økonomi

Utredningen viser at ofte blir det et økonomisk spørsmål om eleven får opplæring i samisk eller ikke. Samiske elever har en rett til opplæring i og på samisk og til alternativ opplæring dersom det ikke er lærer ved hjemmeskolen. Det skal derfor ikke være slik at det blir økonomien til skoleeier som skal være avgjørende om slik opplæring kan gis. Blant høringsinstansene er skoleeierne de som ønsker at faktiske kostnader ved opplæring i samisk må dekkes av særskilt tilskudd fra staten. Det er også et ønske at skoleeierne får midler til samisk opplæring stilt til disposisjon tidligere på året enn det som er tilfelle i dag. Flere høringsinstanser er inne på at kostnader ved kjøp av fjernundervisningstjenester må normeres. Derfor er det viktig med økt satsing på IKT, f.eks nettklasser.

Sametinget vil fortsatt arbeide med å forbedre rammebetingelser i forhold til samisk opplæring. Sametinget er av den oppfatning at staten fullt ut skal dekke de merutgifter som skoleeier har i forbindelse med opplæring i og på samisk. Dette gjelder særlig timeressurs til opplæring, alternative former for opplæring og videreutdanning av lærere. Særlig vil Sametinget arbeide for at kostnader ved alternative opplæringsformer som for eksempel fjernundervisning dekker de faktiske kostnadene.

Sametinget har også en målsetting om at tilskuddsordningen for Det samiske utdanningsområdet overføres og forvaltes av Sametinget. Samisk kultur og historie, flerkulturell pedagogikk og tospråklighetspedagogikk må være en del av læreplanen i all lærerutdanning. Sametinget vil i større grad kunne se den samiske skolen under ett, og ivareta en helhetlig og likeverdig opplæringspolitikk som favner alle samiske elevers behov i Norge.

Lærerressurser og rekrutteringstiltak

Mangel på lærere med kompetanse i samisk er størst i området utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Det finnes i dag få rekrutteringstiltak for å få flere lærere til disse områdene. Ellers er det en mulighet til å få alternativ opplæring i samisk i de tilfeller der det ikke finnes lærerressurser ved lærestedet.

Sametinget mener at ordningen med studiepermisjon for å ta videreutdanning i samisk for grunnskolens lærere videreføres, og at ordningen utvides også til å gjelde førskolelærere og lærere i videregående skoler. Sametinget går inn for at ulike stimuleringstiltak for rekruttering av lærere i samisk igangsettes, dette gjelder både særskilt stipend til studenter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk som tar samisk lærerutdanning og tilbud om nedskrivning av studiegjeld for lærere som underviser i samisk. Økt lønn til samiske lærere er også viktig i denne sammenheng.

Når det gjelder samisk lærerutdanning mener Sametinget at Samisk høyskole fortsatt skal ha det overordnede ansvaret for samisk lærerutdanning, og at Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag fortsatt skal ha et delansvar for utvikling av utdanningstilbud for den lulesamiske og sørsamiske befolkning. Sametinget vil også bemerke at både Høgskolen i Tromsø og Høgskolen i Finnmark må inngå i et samisk utdannings- og IKT-nettverk for samisk lærerutdanning. Det vil si at det i langt større grad er nødvendig at også andre læresteder påtar seg oppgaver i forbindelse med utdanning av samisk-lærere, og at utdanningsinstitusjonene tilbyr desentraliserte utdanninger tilpasset behovene i de ulike samiske områdene utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Det er et stort behov for at samiske lærere får mulighet til å treffes på en årlig samisk lærerkonferanse. Sametinget må også bidra til å stimulere til nettverksoppbygging.

Læremidler

Samiske læremidler er omhandlet flere steder i utredningen. Det kommer til uttrykk at det finnes få relevante læremidler for elevgrupper utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Sametinget har i mai 2000 vedtatt en strategisk plan for samisk læremiddelutvikling som viser prioriteringer i perioden 2001-2005. Prioriteringene forutsetter at bevilgning fra staten til utvikling av samiske læremidler skal øke i omfang. Sametinget har derimot registrert at bevilgningene ikke har økt de senere årene.

I *Evaluering av samiske bokproduksjon* er det også avdekket klare effektiviseringsproblemer i produksjon av samiske læremidler. Sametinget har satt i gang tiltak for å effektivisere lærebokutviklingen.

Saken ble avsluttet fredag 29. november 2002 kl. 11.37.

Sak 47/02

Innstilling fra Sametingets kontrollkomité - virksomhetsberetning

Saken påbegynt tirsdag 26. november 2002 kl. 17.40.

I. Dokumenter

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Innstilling fra Sametingets kontrollkomite – virksomhetsberetning:

Sametingets kontrollkomité legger med dette fram sin virksomhetsberetning fra 16.10.01 til 23.10.02.

Innledning

Inneværende kontrollkomité i Sametinget ble valgt av Sametinget 16. oktober 2001 under konstitueringen av det 4. valgte Sameting.

Sametingets kontrollkomité fikk følgende sammensetning :

Jørn Are Gaski, leder, Sten Jønsson personlig varamedlem
Margreta Påve Kristiansen, nestleder, Berit Oskal Eira personlig varamedlem
Åge Nordkild, medlem, Ann Mari Thomassen personlig varamedlem

Sametingets kontrollkomité har i denne perioden avholdt 5 møter, behandlet 16 saker og innstilt 1 sak til Sametinget i plenum.

Sametingets kontrollkomité ble opprett 26.02.98. Komiteens oppgave og mandat er regulert i Sametingets forretningsorden § 23.

Sametingets kontrollkomité har for inneværende periode gjort en del forandringer i forhold til tolkningen av komiteens plassering i sametingssystemet. I tillegg har Sametingets kontrollkomité gjort en del tolkninger i forhold til mandatet i Sametinges forretningsorden § 23 som Sametingets kontrollkomite nå mener Sametinget i plenum må få uttale seg om og eventuelt korrigere den kurs inneværende kontrollkomité er i ferd med å stake ut.

Sametingets kontrollkomité foretar ikke noen virksomhetsberetning for perioden fra 26.02.98 til 30.09.01 fordi den foregående kontrollkomiteen hadde andre rammefaktorer og en annen arbeidsform. Nåværende kontrollkomité velger derfor å legge fram en virksomhetsberetning fra det tidspunkt Sametinget har valgt og oppnevnt denne kontrollkomiteen for inneværende Sametingsperiode.

Sametingets kontrollkomite og uavhengighet i forhold til Sametingsrådet og dets administrasjon

Bakgrunnen for denne diskusjonen var at Sametingets driver saksbehandling og innstiller ovenfor Sametinget i plenum via Sametingsrådet og også samtidig driver saksbehandling for det organ i sametingssystemet som er satt til å kontrollere virksomheten Sametinget og dets underliggende organer og Sametingsrådet driver som finansieres via Sametingets budsjett. Sametingets kontrollkomité føler at det her kunne oppstå rollekonflikt og fant ut at det måtte foretas en prinsippdiskusjon angående nevnte problemstilling før denne kontrollkomiteen kunne begynne sitt ordinære arbeid.

I forhold til nevnte problemstilling i overskriften har Sametingets kontrollkomité gjennomgått følgende problemstillinger :

- forholdet mellom parlament og regjeringer i andre land konstitusjoner ?
- formålet med Sametingets kontrollkomité ?
- praksis til nå ?
- hvem er kontrollkomiteens nærmeste politiske foresatte, Sametingsrådet, Sametingets Møtelederskap eller Sametinget i plenum ?

På bakgrunn av disse gjennomgåtte problemstillinger fattet Sametingets kontrollkomité følgende vedtak (sak 2/02) : I parlamenter, nasjonalforsamlinger og folkevalgte organer opptrer kontrollkomiteen og lignende organer uavhengig av den utøvende myndighet. Kontrollkomiteen i Sametinget mener dette er et prinsipp som også må følges i sametingssystemet.

Initiativrett

Det vanlige for kontrollkomiteer er at de har en egen initiativrett. Dette for å kunne være i stand til å kunne utøve en effektiv kontroll. Alternativt ville kontrollkomiteen bare kunne behandle de sakene som blir fremmet til komiteen – noe som ville være et hinder for å kunne utøve den nødvendige kontroll.

Spørsmålet Sametingets kontrollkomité stilte seg var om dette også gjaldt for. Sametingets kontrollkomité stilte seg følgende spørsmål i denne debatten :

- har Sametingets Kontrollkomité en egen initiativrett ?
- del av uavhengighet og mulighet for effektiv kontroll ?

Etter debatten fattet Sametingets kontrollkomité følgende vedtak (sak 3/02) : *"Sametingets kontrollkomité tolker § 23 og § 24 i Sametingets forretningsorden slik at komiteen plikter å behandle de saker som er meldt inn, men har også en rett til å ta opp de saker og problemstillinger som er nødvendig for å utøve og utføre en forsvarlig og effektiv kontroll som forutsatt i nevnte bestemmelse"*.

Sametingets kontrollkomite sin konstitusjonelle plass i Sametinget

I Sametingets forretningsorden og Sametingets Grunnregler er følgende organer nevnte i sametingssystemet : Forberedende fullmaktskomité, Fullmaktskomité, Valgkomité, Samisk Parlamentarisk Råd, Sametinget i plenum, Sametingsrådet, Møtelederskapet og Kontrollkomiteen. De tre første nevnte organer fungerer ikke i hele valgperioden, men kun i valg og konstitueringen. Med bakgrunn i disse organene ville Sametingets kontrollkomité forsøke å definere sin plass, der følgende spørsmål ble stilt :

- politiske foresatte til Sametingets kontrollkomité ?
- melding til Sametinget i plenum for hver sak eller for hvert år på bakgrunn av § 23 i Sametingets forretningsorden som sier at komiteen skal avgi innstilling til Sametinget om de saker som blir behandlet ? Her oppfatter kontrollkomiteen at det er rom for tolkning i hvilken form denne innstillingen til plenum skal ha.

Etter debatt og diskusjon ble Sametingets kontrollkomité enig om følgende vedtak (sak 5/02) : *"Sametingets kontrollkomité ser på Sametinget i plenum som sin nærmeste politiske overprøvende myndighet. Møtelederskapet har ikke denne myndigheten. Møtelederskapet sin oppgave blir å finne tidspunkt for behandling i plenum i Sametinget for de saker Sametingets kontrollkomité ønsker fremmet i Sametingets plenum"*.

Innstilling til Sametinget i hver sak eller beretning ?

I forlengelsen av denne **i ovennevnte kapittel** debatt om komiteen er forpliktet til å fremme hver sak som enkeltsak til plenum eller om komiteen kan fremme saker samlet i form av en beretning eller årsmelding tok Sametingets kontrollkomité på nytt opp problemstillingen på komiteens møte i Tromsø i 8. august d.å. Problemstillingen er her tolkningen av Sametingets forretningsorden § 23, siste ledd.

Komiteen tolker bestemmelsen dit hen at rom for tolkning av hvilken form innstillingen skal ha til Sametinget i plenum. Dersom det er slik at enhver sak kontrollkomiteen behandler, også de saker der klageren ikke får medhold, skal innstilles som enkeltsak til Sametinget i plenum – vil dette åpne for at den enkelte Sametingsrepresentant vi kontrollkomiteen kan fremme saker til plenum. Etter Sametingets forretningsorden er det kun Sametingsrådet og Sametingets kontrollkomité som har denne muligheten. På den annen side er kontrollkomiteen underlagt Sametinget i plenum hva angår organisering, arbeidsform og vedtak i de enkeltsakene som komiteen behandler. Derfor må Sametinget i plenum, i henhold til nevnte bestemmelse, få anledning til å få siste ordet ovenfor Sametingets kontrollkomité i ethvert saksforhold. En måte å gjøre dette på er at komiteen fremmer en virksomhetsberetning en gang for året eller etter behov til Sametinget i plenum der komiteens

organisering og arbeidsform kan etterprøves eller korrigeres av Sametinget i plenum, samt at plenum får anledning til å få siste ordet i de sakene komiteen har behandlet og avvist fordi klageren ikke har fått medhold.

Sametingets kontrollkomité foretok deretter en vurdering av hvilket tidspunkt som ville være det mest gunstige dersom det skal meldes en virksomhetsberetning en gang pr år til Sametinget i plenum, men kom ikke fram til noen konklusjon.

På bakgrunn av de ovennevnte vurderingene gjorde Sametingets kontrollkomité dette vedtaket :

I denne omgang vil sametingets kontrollkomité fremme en beretning o novenperplenumet fordi Sametingets kontrollkomité hittil har omorganisert seg og funnet en annen arbeidsform enn tidligere og finner det riktig at Sametinget i plenum nå må få en mulighet til å korrigere og etterprøve den kurs innværende kontrollkomité er i ferd med å stake ut.

Godtgjørelse til Sametingets representanter

Sametingets kontrollkomité fremmet en sak til maipenumet 2002 under sak 17/02. Forholdet var at lønnen til Sametingsrepresentantene var stoppet for de 3 siste månedene valgperioden. Sametingets kontrollkomité fremmet en innstilling ovenfor Sametingets plenum om at Sametingsrådet her hadde gått utover sine fullmakter. Sametinget i plenum delte denne oppfatningen.

Sametingets regnskap for 2001 med kommentarer fra riksrevisjonen

I henhold til Sametingets forretningsorden § 23 punkt b) skal Sametingets kontrollkomité *"Kontrollere Sametingets og dets underliggende organers årsregnskap og eventuelle merknader vedrørende disse fra Riksrevisjonen.*

Sametingets kontrollkomité har gjennomgått kommentarene og merknadene til Sametingets årsregnskap og dets underliggende organer som Riksrevisjonen har kontrollert og kommentert. På bakgrunn av brev fra Riksrevisjonen datert 23.07.2002 til Sametinget der Riksrevisjonen uttrykker følgende : *"I henhold til lov om Statens Revisionsvæsen av 8. februar 1918 tilliger det Riksrevisjonen å godkjenne regnskapene til virksomhetene underlagt departementene. Riksrevisjonen godkjenner regnskapet for 2001 for Sametinget".*

Sametingets kontrollkomité har dermed gjort følgende vedtak :

På bakgrunn av Riksrevisjonens godkjennelse av Sametingets årsregnskap for 2001 finner Sametingets kontrollkomité at de nødvendige kontrollene er gjort i forhold til Sametingets årsregnskap for 2001.

Sametingets konstituering 2001-2005 og budsjettbehandling for 2002

Sametingsrepresentant Tormod Bartholdsen fra Høyre fremmet i brev datert 28.11.2001 til Sametingets kontrollkomité et ønske om at komiteen vurderte lovligheten og de etiske sidene ved konstitueringen av Sametinget for perioden 2001 til 2005.

Bakgrunnen er at representant Bartholdsen mener at de politiske grupperingene i Sametinget brukte engasjementstillinger og 50% lønn for et medlem av Sametingsrådet for å skape flertall i konstitueringen. Representant Bartholdsen frykter at dette kan virke ødeleggende for Sametinget troverdighet dersom denne praksis videreføres.

Sametingets kontrollkomité har valgt å behandle konstitueringen og budsjettbehandlingen for 2002 samlet fordi det er en sammenheng mellom disse sakene.

Sametingets kontrollkomité har fått den forståelsen at det for et av mandatene i flertallsgrupperingen blant annet ble satt som vilkår en plass i Sametingsrådet til 50% lønn for å gå inn i flertallet og dermed en del av det konstitusjonelle grunnlag for Sametingsrådet. Dette har blitt fulgt opp i budsjettbehandlingen for 2002.

a) Sametingets konstituering 2001 - 2005

Sametingets kontrollkomité anser seg for å ha kompetanse til å kunne fremme en innstilling til Sametinget i plenum angående forhold vedrørende konstitueringsprosessen av Sametinget.

Sametingets kontrollkomité finner ikke at det er opprettet noen engasjementstillinger i forbindelse med konstitueringen av inneværende Sametinget og det er pr dags dato ansatt en politisk rådgiver tilhørende Senterpartiet.

Sametingets kontrollkomité ser det som naturlig at de forskjellige grupperingene i Sametinget forhandler om politiske prioriteringer og posisjoner både i og utenfor Sametinget som oppnevning av Sametingets representanter i styrer og råd samt sammensetningen av Sametingets organer som Sametingsrådet, Møtelederskapet, Kontrollkomiteen og Tilskuddsstyret for å sy sammen et grunnlag for å skape et flertallgrunnlag i Sametinget for Sametingsrådet, jf. Sametingets Grunnregler § 2-4 og Sametingets forretningsorden § 19. Det er en naturlig og nødvendig del av det politiske liv at de forskjellige grupperinger er villig til å gi, ta og kompromisse for å få fastsatt et styringsdyktig flertall – så også i Sametinget.

Sametingets kontrollkomité kan ikke se at det i konstitueringsprosessen for dette Sametinget er gjort noe som er i strid med Sametingets forretningsorden eller Sametingets Grunnregler. Sametingets kontrollkomité kan heller ikke se at det under konstitueringen av dette Sametinget er gjort disposisjoner som hver for seg eller samlet er av en slik karakter det ikke er innenfor Sametingets konstitusjon. Dersom dette hadde vært tilfelle ville Sametingets kontrollkomité funnet grunn til å reagere og påpeke dette.

b) Sametingets budsjettbehandling for 2002

For inneværende periode er det en Sametingsråd som har 50% av sametingspresidentens lønn fra 1.januar 2002. Dette etter et enstemmig vedtak av Sametinget under sak 41/01. Under Sametingets budsjettpost 2002 for Driftsutgifter politisk ledelse er det i tillegg til tallmaterialet presiert : ” Presidentens godtgjørelse fastsettes til 540 000 kr i året. I tillegg kommer godtgjørelse til 2 politiske rådgivere fra 1.april 2002 i ltr. 55 og et rådsmedlem blir godtgjort i 50% stilling. Øvrige representanter godtgjøres prosentvis av presidentens godtgjørelse i henhold til fastsatt reglement for Sametingets politiske nivå”.

Sametingets Reglement for Sametingets politiske nivå punkt 2.5 lyder : ”Politiske rådgivere får sin godtgjørelse fastsatt av sametingspresidenten”. Slik Sametingets kontrollkomité tolker denne bestemmelsen er det hjemmel for å ansette flere politiske rådgiver og at riktig fremgangsmåte er gjort i forhold budsjettbehandlingen for 2002.

Når det gjelder avlønning av 50% lønn for et medlem av Sametingsrådet er saken noe mer komplisert.

I Reglement for sametingets politiske nivå punkt 2.1 tredje avsnitt sies det følgende : *”Sametinget sine rådsmedlemmer som arbeider på heltid har en årsgodtgjørelse som utgjør 90% av Sametingspresidentens årsgodtgjørelse. Sametingets rådsmedlemmer som ikke arbeider på heltid har en årsgodtgjørelse som utgjør 25% av Sametingspresidentens årsgodtgjørelse”*. Ut fra en naturlig tolkning av denne bestemmelsen i dette reglement er det to alternativer for lønn for et rådsmedlemm – det er 90% dersom vedkommende arbeider på heltid og 25% dersom vedkommende ikke arbeider på heltid, dvs at dersom noen arbeider i 50% skal avlønning etter bestemmelsens ordlyd bli 25% av Sametingspresidentens lønn.

Sametingets kontrollkomité har stor respekt for et enstemmig budsjettvedtak av Sametinget i plenum, men et reglement må oppheves i den form det er vedtatt og så har ikke skjedd i denne sak. Sametingets kontrollkomité har etter nøye og grundig vurdering kommet frem til at det i dette tilfelle må foretas en tolkning av nevnte bestemmelse i nevnte reglement slik at nevnte budsjettvedtak kommer i tråd med Reglement for politisk nivå. Komiteen tenker her på en utvidende tolkning ut fra betraktninger om at dersom det er hjemmel for 90% avlønning burde det være hjemmel for 50% avlønning og at 25% avlønning utgjør bunnivået. Dette ut fra en slags fra det mer til det mindrebetraktning.

Etter denne vurdering vedtok Sametingets kontrollkomité :

Sametingets kontrollkomité kan ikke se at det er noe å bemerke i forbindelse med konstitueringen av Sametinget for perioden 2001 - 2005.

Sametingets kontrollkomité kan heller ikke se at det er noe å bemerke i forbindelse med Sametingets budsjettbehandling for 2002.

Andre saker

Sametingets kontrollkomité oppdaget at sametingets møtelederskap ikke fører protokoll slik det skal gjøre etter Sametingets forretningsorden § 25. Møtelederskapet har blitt gjort oppmerksom på dette og dette har blitt rettet opp.

Møter og representasjoner

Møte med Stortingets kontrollkomité's sitt sekretariat 14.12.01 – Jørn Are Gaski

Møte i Sametingets kontrollkomite 2. og 3. februar i Oslo – hele komiteen

Møte i Sametingets kontrollkomite 11. og 12. april i Oslo – hele komiteen

Møte med Riksrevisjonen 12.04.02 – hele komiteen.

Møte i Sametingets kontrollkomite 16. april telefonmøte – hele komiteen

Møte i Tromsø 8. august – hele komiteen.

Møte i Sametingets kontrollkomite 23. oktober telefonmøte – hele komiteen.

III. Votering

Saken ble ikke tatt opp til votering.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Jørn Are Gaski	
2.	Sven-Roald Nystø	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Saken ble avsluttet uten votering.

Saken ble avsluttet 26. november 2002 kl. 17.54.

Sak 48/02

Mattilsynets regionkontor til Kautokeino

Saken påbegynt 26. november 2002 kl. 09.30

I. Dokumenter

- Sak 40/02 Kunngjøring av nye saker – forslag fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe av 25.11.02

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Fellesforslag fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe, NSRs samarbeidsgruppe, Senterpartiet, Høyres og Flyttsamenes liste, Fastboendes liste, Midtre Nordland siida, Samarbeidsgruppe, Samenes valgforbund:

Regjeringen **har bestemt i statsråd, 14. august 2002**, at Mattilsynets regionskontor for Troms og Finnmark skulle legges til Kautokeino. Dette ble positivt oppfattet og skapte ny optimisme i en utkantkommune, som har vært sterkt rammet av nedleggelse i bergverksindustrien, nedleggelse av forsvarets aktiviteter og omstillinger i reindriften. Resultatet er at kommunen har landets høyeste arbeidsledighet og kommuneøkonomien er meget svak.

Sametinget har imidlertid merket seg at en høring i Stortinget nylig visste at enkelte partier vurderer å gå i mot etableringen av Mattilsynets regionskontor til Kautokeino.

Sametinget vil be om at alle de politiske partiene på Stortinget støtter Regjeringens **vedtak** om at Mattilsynets regionskontor **for Troms og Finnmark** etableres i Kautokeino.

Sametinget er også kjent med at kommunen allerede har satt inn mye ressurser for å forberede etableringen. Sametinget deler Kautokeino kommunes skuffelse over at Stortinget er i ferd med å overprøve Regjeringens vedtak, lenge etter at saken syntes å være avklart.

Sametinget ser også denne etableringen som et ledd i den brede tverrpolitiske enighet man har i Stortinget, om at statlige arbeidsplasser av denne typen skal etableres i alle deler av landet.

Det er likeledes meget positivt at slike høykompetansearbeidsplasser tilføres Kautokeino. Sametinget er overbevist om at blant annet Samisk høyskole, Nordisk Samisk Institutt og Mattilsynet vil kunne utfylle hverandre på en god måte, og trekke fordeler av den samlede kompetanse.

III. Votering

Av 39 representanter var 36 tilstede.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

Fellesforslaget enstemmig vedtatt

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

Taler	Replikk
1. Egil Olli, saksordfører	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Regjeringen **har bestemt i statsråd, 14. august 2002**, at Mattilsynets regionskontor for Troms og Finnmark skulle legges til Kautokeino. Dette ble positivt oppfattet og skapte ny optimisme i en utkantkommune, som har vært sterkt rammet av nedleggelse i bergverksindustrien, nedlegging av forsvarets aktiviteter og omstillinger i reindriften. Resultatet er at kommunen har landets høyeste arbeidsledighet og kommuneøkonomien er meget svak.

Sametinget har imidlertid merket seg at en høring i Stortinget nylig visste at enkelte partier vurderer å gå i mot etableringen av Mattilsynets regionskontor til Kautokeino.

Sametinget vil be om at alle de politiske partiene på Stortinget støtter Regjeringens **vedtak** om at Mattilsynets regionskontor **for Troms og Finnmark** etableres i Kautokeino.

Sametinget er også kjent med at kommunen allerede har satt inn mye ressurser for å forberede etableringen. Sametinget deler Kautokeino kommunes skuffelse over at Stortinget er i ferd med å overprøve Regjeringens vedtak, lenge etter at saken syntes å være avklart.

Sametinget ser også denne etableringen som et ledd i den brede tverrpolitiske enighet man har i Stortinget, om at statlige arbeidsplasser av denne typen skal etableres i alle deler av landet.

Det er likeledes meget positivt at slike høykompetansearbeidsplasser tilføres Kautokeino. Sametinget er overbevist om at blant annet Samisk høyskole, Nordisk Samisk Institutt og Mattilsynet vil kunne utfylle hverandre på en god måte, og trekke fordeler av den samlede kompetanse

Saken ble avsluttet 26.november 2002 kl. 09.35

Sak 49/02

Forslag om vern av Tysfjord området

Saken påbegynt fredag 29 november kl 09.00

I. Dokumenter

- Sak 40/02 Kunngjøring av nye saker Forslag 2 Frie gruppe v/Stig Eriksen datert 25.11.02

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Representant Stig Eriksen, Frie gruppe:

Sentrale myndigheter har foreslått vern av store områder i Tysfjord. Hellemofjorden er et av områdene som er foreslått vernet. Deler av lokalbefolkningen har protestert kraftig og viser til at et vern av fjorden og landområdet vil skade samisk kultur. Befolkningen ønsker videre å prioritere næringsutvikling og lokalutvalget har prioritert havbruksnæringa som et viktig satsingsområde. Dette kan vise seg å være uforenlig med fremtidige nye verneformer. Sametingsrådet bør derfor vurdere om Hellemofjorden skal trekkes av det foreslåtte verneområdet.

Tysfjorden er et viktig område for fjordfiske og det derfor viktig å etablere en helhetlig forvaltning som tar sikte på å både ta hensyn til de kommersielle interesser og tradisjonelle samiske interesser. Dersom Hellemofjorden taes ut av verneplanen og prioriteres til generell næringsutvikling, bør resten av Tysfjorden med sine resterende sidefjorder ha kyst- og fjordfiske som prioritering. En slik modell kan inngå som en del av Sametingets handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder.

Vi anmoder Sametingsrådet om å vurdere saken.

III. Votering

Av 39 representanter var 38 tilstede.

Saken ble oversendt Sametingsrådet uten votering.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Anders Urheim	
2.	Sven-Roald Nystø	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Saken ble oversendt Sametingsrådet uten votering.

Saken ble avsluttet fredag 29. november kl. 09.01.

Sak 50/02

Politisk overvåkning

Saken påbegynt fredag 29. november kl. 09.01

I. Dokumenter

- Sak 40/02 Kunngjøring av nye saker Forslag 3 NSR's samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe v/Birger Nymo, datert 25.11.02

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Forslagstiller: Representant Birger Nymo, NSR's samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe

Etter hvert som kjennskapet til politisk overvåkning i Norge er blitt offentlig, kan det synes som om samene som folkegruppe er blitt særlig rammet. Det er visse tegn som kan tyde på at samene er blitt overvåket på etnisk grunnlag.

Det kan videre nevnes at informasjon om enkeltpersoners mulighet til å få innsyn i sin mappe har vært dårlig. Muligheten for å få innsyn i sin mappe går ut 31.12.2002. For å sikre at det samiske folk gis mulighet til å fremme krav om innsyn til innsynsutvalget må fristen utsettes.

Det må samtidig ryddes opp i de ubegrunnede mistanker, og det som kan synes å være et overgrep fra norske myndigheter mot det samiske folk, gjennom overvåkningspolitiet.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

- Innsynsfristen for innsyn i sin mappe utvides fra 31.12.2002 til 31.12.2004.
- Det oppnevnes et nytt utvalg, hvis mandat er å granske overvåkningspolitiets overvåkning av enkeltsamer, samiske institusjoner og organisasjoner for å klargjøre om samene er blitt utsatt for overvåkning på etnisk grunnlag.

III. Votering

Av 39 representanter var 37 tilstede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslaget ble vedtatt med 36 stemmer.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Birger Nymo	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Etter hvert som kjennskapet til politisk overvåkning i Norge er blitt offentlig, kan det synes som om samene som folkegruppe er blitt særlig rammet. Det er visse tegn som kan tyde på at samene er blitt overvåket på etnisk grunnlag.

Det kan videre nevnes at informasjon om enkeltpersoners mulighet til å få innsyn i sin mappe har vært dårlig. Muligheten for å få innsyn i sin mappe går ut 31.12.2002. For å sikre at det samiske folk gis mulighet til å fremme krav om innsyn til innsynsutvalget må fristen utsettes.

Det må samtidig ryddes opp i de ubegrunnede mistanker, og det som kan synes å være et overgrep fra norske myndigheter mot det samiske folk, gjennom overvåkningspolitiet.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

- Innsynsfristen for innsyn i sin mappe utvides fra 31.12.2002 til 31.12.2004.
- Det oppnevnes et nytt utvalg, hvis mandat er å granske overvåkningspolitiets overvåkning av enkeltsamer, samiske institusjoner og organisasjoner for å klargjøre om samene er blitt utsatt for overvåkning på etnisk grunnlag.

Saken ble avsluttet fredag 29. november kl. 09.06.

Sak 51/02

Utvidelse av fiskerigrensen og oljeberedskap

Saken påbegynt 29. november 2002 kl. 09.06

I. Dokumenter

- Sak 40/02 Kunngjøring av nye saker Forslag 13, representant Olav Dikkanen, NSR's samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe, datert 25.11.2002.

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Representant Olav Dikkanen, NSR's samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe, med endringen

Vi vet at det i 2003-2004 skal igangsettes oljetransport med store tankskip langs norskekysten. Transporten med tankskip starter fra Russland og går langs norskekysten og videre til kontinentet. Nåværende ordning for oljetransport er ikke tilfredsstillende. Det skal settes i gang store oljeaktiviteter for å utvinne olje. Norskekysten er oppvekstområde for bunnfiskearter og pelagiske arter.

Oljeberedskapen er dårlig utbygget langs norskekysten. Derfor er det viktig at oljetransporten ikke får adgang til å komme nærmere enn 50 nautiske mil fra land. Det er på grunn av at dersom det skulle skje en oljekatastrofe, må man ha tid til å gjøre oljeskaden minimal.

Sametinget forslår at fiskerigrensen og territorialgrensen utvides til 50 nautiske mil.

III. Votering

Av 39 representanter var 37 tilstede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslaget ble vedtatt med 36 stemmer.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.		

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Vi vet at det i 2003-2004 skal igangsettes oljetransport med store tankskip langs norskekysten. Transporten med tankskip starter fra Russland og går langs norskekysten og videre til kontinentet. Nåværende ordning for oljetransport er ikke tilfredsstillende. Det skal settes i gang store oljeaktiviteter for å utvinne olje. Norskekysten er oppvekstområde for bunnfiskearter og pelagiske arter.

Oljeberedskapen er dårlig utbygget langs norskekysten. Derfor er det viktig at oljetransporten ikke får adgang til å komme nærmere enn 50 nautiske mil fra land. Det er på grunn av at dersom det skulle skje en oljekatastrofe, må man ha tid til å gjøre oljeskaden minimal.

Sametinget forslår at fiskerigrensen og territorialgrensen utvides til 50 nautiske mil.

Saken ble avsluttet fredag 29. november 2002 kl. 09.08.